አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂዩማኒቲስ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጋዜጠኝነትና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነፅሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት ድህረምረቃ ፕሮግራም

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች፤ በስልጤ፣ በሀድያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች ተተኳሪነት

በበጎሰው የሽዋስ መንግስት

አዲስ አበባ

2010 ዓ.ም

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች፤ በስልጤ፣ በሀድያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች ተተኳሪነት

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂዩማኒቲስ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጋዜጠኝነትና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነፅሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት ድህረምረቃ ፕሮግራም

በተግባራዊ ስነልሳን የኢትዮጵያ ቋንቋዎችን ማስተማር የፍልስፍና ዶክትሬት ዲግሪ ማሟያ ጥናት

በበጎሰው የሽዋስ መንግስት

አማካሪ፡- ፕሮፌሰር ባየ ይማም

አዲስ አበባ

2010 ዓ.ም

ማረጋገጫ

“የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች፤ በስልጤ፣ በሀድያ፣ በከምባታና በወላይታ ቋንቋዎች ተተኳሪነት” በሚል ርዕስ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የሂዩማኒቲስ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጆርናሊዝምና ኮሚዩኒኬሽን ኮሌጅ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሁፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት በተግባራዊ ስነልሳን የኢትዮጵያ ቋንቋዎችን ማስተማር የፍልስፍና ዶክትሬት ዲግሪ ማሟያ፤ በሚል ርዕስ ያቀረብሁት ይህ ጥናት ከዚህ በፊት በማነኛውም አካል ያልተሰራ ወጥ የራሴ ስራ መሆኑንና የተጠቀምኩባቸው ድርሳናት በትክክል ዋቢ የሆኑና አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲም የጥናቱ ህጋዊ የባለቤትነት መብት ያለው መሆኑን በፊርማየ አረጋግጣለሁ፡፡

ስም --

ፊርማ ---

ቀን ---

ምስጋና

በመጀመሪያ ከመነሻ እስከ መድረሻ የጥናቱን ትክክለኛ አቅጣጫ በማመልከት፣ ረቂቁን በማንበብና አስፈላጊውን እርማትና ምክር በመስጠት ከፍተኛ ሙያዊ ድጋፍ ላደረጉልኝ አማካሪዬ ለፕሮፌሰር ባየ ይማም ልባዊ ምስጋናየን አቀርባለሁ፡፡ በማማከር ብልሃታቸውና ለመልካም ትህትናቸው የተለየ አክብሮትና አድናቆት አለኝ፡፡

ለጥናቱ መሳካት መረጃ በመስጠት ከፍተኛ ትብብርና ድጋፍ ላደረጉልኝ በስልጤ፣ በሀድያ፣ በከምባታና በወላይታ ዞን ውስጥ ለሚገኙ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ መምህራን፣ ተማሪዎችና ርዕሰመምህራን፣ የሆሳናና የአርባ ምንጭ መምህራን ኮሌጅ የትምህርት ክፍል ሀላፊዎችና መምህራን፣ እንዲሁም ወላጆች በሙሉ ከልብ የመነጨ ምስጋናየን አቀርባለሁ፡፡

ለጥናቱ የሚያስፈልገኝን ወጪ በመሸፈን ትብብር ላደረጉልኝ ለአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ድህረምረቃ ትምህርት ቤትና ለወልቂጤ ዩኒቨርሲቲ ምርምርና ማህበረሰብ አገልግሎት ም/ፕረዚዳንት ጽ/ቤት ከፍ ያለ ምስጋናየን አቀርባለሁ፡፡

በመጨረሻም ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የጥናቱን ንድፍና ጽሁፍ ያለመሰልቸት በማንበብ ጠቃሚ አስተያየትና ምክር በመስጠት፣ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ ለዚህ ጥናት መሳካት ከፍተኛ አስተዋጾ ላደረጉልኝ መምህሮቸና ጓደኞቸ በሙሉ ምስጋናየን አቀርባለሁ፡፡

አህጽሮተጥናት

የጥናቱ ዋና ዓላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችንና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት ነው። ዓላማውን ለማሳካትም የጥናቱ ንድፍ ውህድ ዘዴን የተከተለ ሲሆን ከውህድ ጥናት ንድፍ ንኡስ ክፍሎችም ባለትይዩ አቻ ውህድ ዘዴ (convergent parallel mixed method) ተግባራዊ የተደረገበት ነው። ለጥናቱ አስተማማኝ መረጃዎችን ለማግኘትም ቅንጅታዊ የምርምር ዘዴ ተግባራዊ ተደርጓል። የጥናቱ ቦታም የደቡብ ኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልልን ሲሆን፣ በዚህ ክልል ውስጥ "medium MT exit model"ን (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) ከሚጠቀሙ ዞኖች መካከል ስልጤን፣ ወላይታን፣ ከምባታንና ሀድያን በእጣ ንሞና በመምረጥ በጽሁፍና በቃል መጠይቅ መረጃ ተሰብስቧል። በእነዚህ ዞኖች ውስጥም በ18 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች፣ በስምንት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች፣ በሁለት የመምህራን ኮሌጆች፣ በስምንት የገጠርና የከተማ ቀበሌዎች፣ በ12 የዞንና የወረዳ ትምህርት መምሪያዎች ከወላጆች፣ ከመምህራን፣ ከተማሪዎች፣ ከትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች መረጃ ተሰብስቧል።

የተገኙ መረጃዎችም በየንዑስርዕሰ ጉዳዮች ስር ተደራጅተው በገላጭ የትንተና ስልት ተተንትነዋል። ትንተናውን ለማካሄድም የማህበራዊ ሳይንስ ጥናት መረጃዎችን ለመተንትን የተዘጋጀው የኮምፒተር ፕሮግራም SPSS /Statistical Package for the Social Science/ ጥቅም ላይ ውሏል። የጥናቱ ግኝቶች እንዳመለከቱትም አብዛኞቹ የጥናቱ ተተኳሪዎች የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ ደስተኞች እንደሆኑና እንደሚደግፉ ለማረጋገጥ ተችሏል። ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) ባለፈ ግን ለትምህርት መስጫነት ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ እንግሊዝኛን እንደሚመርጡ ለማወቅ ተችሏል። የአመለካከቶቹ መንስኤዎችም ባብዛኛው ኢኮኖሚያዊ፣ ስነትምህርታዊና ስነልቦናዊ ሆነው ተገኝተዋል። ሌላው የተግዳሮት ጉዳይ ሲሆን፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አብይ ተግዳሮት ሆኖ በዚህ ጥናት የተገኘው ስነትምህርታዊ ተግዳሮት ነው። የዚህም መንስኤው ባብዛኛው የፖለቲካ ቁርጠኝነት አለመኖር እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል። በመጨረሻም ከጥናቱ ግኝቶች በመነሳት አስተያየቶች ቀርበዋል። የወደፊት የምርምር አቅጣጫዎችም ተጠቁመዋል።

የይዘት ማውጫ

ርዕስ	ገጽ
ምስጋና	i
አህጽሮተጥናት	ii
የይዘት ማውጫ	iii
የሠንጠረዥ ማውጫ	vii
የአባሪዎች ማውጫ	viii
ምዕራፍ አንድ፤ መግቢያ	
1.1 የጥናቱ ዳራ	1
1.2 የጥናቱ መነሻ ችግር	19
1.3 የጥናቱ ዓላማ	23
1.4 የጥናቱ አስፈላጊነት	24
1.5 የጥናቱ ወሰን	25
1.6 የጥናቱ ውሱንነት	27
1.7 የቁልፍ ቃላትና ሀረጋት ተግባራዊ ብያኔ	29

ምዕራፍ ሁለት፤ የተዛማጅ ድርሳናት ክለሳ

2.1 በአፍ መፍቻ ቋንቋ የመማር ንድፈሀሳብ 30

2.2 ስለየትምህርት ቋንቋ አመለካከት የሚነሱ ንድፈ ሐሳባዊ አተያዮችና የአጠናን ዘዴዎች 31

2.3 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም ተግዳሮት 43

2.4 የቀደምት ጥናቶች ቅኝት 56

ምዕራፍ ሶስት፤ የጥናቱ ዘዴ

3.1 የጥናቱ ንድፍና የመረጃ አሰባሰብ ዘዴ 65

3.2 የጥናቱ ቦታና የቋንቋ ንሞና አይነት 67

3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች 74

3.4 የመረጃ አተናተን ዘዴ 78

3.5 የሙከራ ጥናቱ ሂደትና የተገኙ ልምዶች 81

3.6 የጥናቱ ቅደም ተከተላዊ ሂደት 84

3.7 ስነምግባራዊ ትኩረቶች 85

ምዕራፍ አራት፤ የመረጃ ትንተና እና ውጤት ማብራሪያ

4.1 መግቢያ 86

4.2. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች አመለካከት ምን ይመስላል? በሚል የተካሄደ ፍተሻ 86

4.3 የመረጃ ሰጪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ 92

4.4 የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከት መንስኤዎች ምንድን ናቸው? በሚል የተካሄደ ፍተሻ 104

4.5 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ተግዳሮቶች አሉ ወይ? ተግዳሮቶች ካሉ የተግዳሮቶቹ መንስኤዎች ምን ምን ናቸው? በሚል የተካሄደ ፍተሻ 110

4.6 የጥናቱ ውጤት ማብራሪያ 152

ምዕራፍ አምስት፤ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና አስተያየት

5.1 ማጠቃለያ 173

5.2 መደምደሚያ 180

5.3 አስተያየት 182

ዋቢዎች 188

አባሪዎች 200

የሠንጠረዥ ማውጫ

ሰንጠረዥ **ገጽ**

ሰንጠረዥ 1፣ ከጾታ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ላይ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ 93

ሰንጠረዥ 2፣ ከትውልድ ቦታ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ 94

ሰንጠረዥ 3፣ ከመማሪያ ቦታ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ላይ የሚታይ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ 95

ሰንጠረዥ 4፣ ከተማሪ ወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የልዩነት ፍተሻ 96

ሰንጠረዥ 5፣ ከተማሪ ወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የልዩነት ፍተሻ 97

ሰንጠረዥ 6፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ ከጾታ አኳያ 99

ሰንጠረዥ 7፣ ከትውልድ ቦታ አኳያ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ 100

ሰንጠረዥ 8፣ ከማስተማሪያ ቦታ አኳያ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ 101

ሰንጠረዥ 9፣ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምድ አኳያ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ 102

የአባሪዎች ማውጫ

የአባሪዎች መለያ	ገጽ
አባሪ 1፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሚያስተምሩ መምህራን የተሞላ የጽሁፍ መጠይቅ	200
አባሪ 2፣ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የተሞላ የጽሁፍ መጠይቅ	210
አባሪ 3፣ ለወላጆች የቀረበ ቃለመጠይቅ	215
አባሪ 4፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ውስጥ ለሚገኙ ተማሪዎች የቀረበ ቃለመጠይቅ	217
አባሪ 5፣ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን የቀረበ ቃለመጠይቅ	218
አባሪ 6፣ ለዞንና ለወረዳ የትምህርት ሀላፊዎችና ባለሞያዎች የቀረበ ቃለመጠይቅ	220
አባሪ 7፣ በኮሌጅ ውስጥ ለሚገኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ሀላፊዎች የቀረበ ቃለመጠይቅ	222
አባሪ 8፣ በኮሌጅ ውስጥ ለሚገኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መምህራን የቀረበ ቃለመጠይቅ	223
አባሪ 9፣ በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን ዳራ መግለጫ	224
አባሪ 10፣ በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ዳራ መግለጫ	225
አባሪ 11፣ በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ ወላጆች ዳራ መግለጫ	226

አባሪ 12፣ በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት
ተማሪዎች ዳራ መግለጫ 227
አባሪ 13፣ ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ
አመለካከትን ለመፈተሽ ከቀረቡ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ
ውጤቶች 229
አባሪ 14፣ ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ
ተግዳሮትን ለመፈተሽ ከቀረቡ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ
ውጤቶች 232
አባሪ 15፣ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ
አመለካከትን ለመፈተሽ ከቀረቡ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ
ውጤቶች 233
አባሪ 16፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከትምህርት
ቀሳቁስ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ
ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 235
አባሪ 17፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከአጋዥ
የትምህርት ቁሳቁሶች አቅርቦት ተግዳሮት ጋር በተገናኘ
ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 236
አባሪ 18፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን
ከትምህርት ይዘት አቀራረብ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ
ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 237

አባሪ 19፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከተማሪዎች የቋንቋ ችሎታ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 238

አባሪ 20፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከራሳቸው የቋንቋ ክህሎት ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 239

አባሪ 21፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ስላስተዋሏቸው የቋንቋ አመለካከታዊ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 240

አባሪ 22፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ድጋፍ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች 241

አባሪ 23፣ የተፈሪ መኮንን በአልጋ ወራሽነት ወደ ስልጣን መምጣትን ተከትሎ በመንግስት የተከፈቱ ትምህርት ቤቶችና የማስተማሪያ ቋንቋዎች ዝርዝር 242

አባሪ 24፣ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት የጥያቄዎች ውጤት ስርጭት የሚያሳይ ግራፍ 243

አባሪ 25፣ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት የጥያቄዎች ውጤት ስርጭት የሚያሳይ ግራፍ 244

ምዕራፍ አንድ፤ መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

የክርስትና ሃይማኖት ከሌሎች የአፍሪካ ሀገሮች ሁሉ በቀዳሚነት ከ1500 አመት በፊት በአክሱም ዘመነ መንግስት ወደ ኢትዮጵያ እንደገባ ይገለጻል (Pankhurst, 1969፡ 1):: ይህን ተከትሎም ቤተክርስቲያን ሃይማኖታዊ ስርዓቱን ለመከወንና ለማስፋፋት በሚል በአቋቋመችው ሃይማኖታዊ የትምህርት ተቋም አማካኝነት ከ1000 አመት በፊት በግዕዝ ቋንቋ የሃይማኖት ትምህርት በኢትዮጵያ እንዲጀመር ምክንያት ሆኗል (Pankhurst, 1974: 75)። በዘመኑ ግዕዝ ከልሳነንጉስነት ባለፈ በወል ቋንቋነትም ያገለግል ነበር (Zelealem, 2012: 4):: በዚህም የተነሳ ስለኢትዮጵያ የትምህርት አጀማመር በቀዳሚነት የምትነሳው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ናት። ትምህርቱም በአብዛኛው በደጋማው የኢትዮጵያ ክፍል ለወንዶች የሚሰጥ ቢሆንም፣ የተወሰኑ የገዥው መደብ አባላት ሴት ልጆችም ይማሩ እንደነበር Pankhurst (1969፡ 2) ይገልጻሉ። አብዛኞቹ ተማሪዎች በቤተክርስቲያን ትምህርት ቤት የሚቆዩት ማንበብና መጻፍ እስኪችሉ ድረስ ነበር። ከዚያ በኋላ ያሉትን የዜማ፣ የስነመለኮት፣ የቤተክርስቲያን ታሪክ፣ የፍልስፍናና የስነስዕል ትምህርቶችን የሚቀጥሉት ጥቂቶቹ ብቻ ነበሩ። በመሆኑም የቤተክርስቲያን ትምህርት ለአብዛኛው ኢትዮጵያዊ ከማንበብና መጻፍ የዘለለ አልነበረም (Bowen, 1976፡ 308 & Pankhurst, 1974: 79)::

ከቤተክርስቲያን በመቀጠል የእስልምና ሃይማኖት በኢትዮጵያ የትምህርት ታሪክ ውስጥ የራሱን ድርሻ አበርክቷል። በተለይም በምዕራቡና በምስራቁ ቆላማ የኢትዮጵያ ክፍል ሃይማኖቱን ተከትሎ ትምህርቱ በአረብኛ ቋንቋ በቤተመስጊድ አካባቢ ይሰጥ ነበር (Pankhurst, 1969፡ 10):: ለዚህም ደግሞ በሀረርና በጅማ የሚገኙትን ጥንታዊ የቁራን ትምህርት ቤቶች በማስረጃነት ማንሳት እንደሚቻል Pankhurst (974፡ 81) ይገልጻሉ።

ስለኢትዮጵያ የትምህርት አጀማመርና እድገት ከቤተክርስቲያንና ከቤተመስጊድ ቀጥሎ የሚነሱት የአውሮፓ ሚሲዮናውያን ናቸው። አስተዋጽዋቸውም በ16ኛው መቶ ክፍለዘመን በአጼ ልብነ ድንግል ዘመነመንግስት እንደተጀመረ Pankhurst (1969፡ 11) ይገልጻሉ። በወቅቱ ግራኝ አህመድ የእስልምና ሃይማኖትን በኢትዮጵያ ለማስፋፋት በአካሄደው ጦርነት የክርስቲያኑን ንጉስ ለመርዳት በሚል ፖርቹጊዞች ቫስኮ ደጋማ በተባለ የጦር መሪ አማካኝነት ወደ ኢትዮጵያ

መጥተው ነበር። ከጦርነቱ በኋላም ላደረጉት ውለታ የሮማ ካቶሊክ ሃይማኖትን በኢትዮጵያ ለማስተማር በንጉሱ ተፈቅዶላቸው ነበር (Pankhurst, 1969፡ 12)։ ማስተማሩንም የጀመረው ፔሮ ፓያዝ[1] የተባለ ሚሲዮናዊ ነበር። ይህን ተከትሎም ሁለት ኢትዮጵያውያንንና 16 ፖርቹጋላዊያንን በትግራይ ፍሪሞና በተባለ አካባቢ፣ 34 ኢትዮጵያውያንን በደምቢያና 35 ኢትዮጵያውያንን በጎጃም በአማርኛና በፖርቹጊዝ ቋንቋ የካቶሊክ ሃይማኖትን ማስተማር ተጀመረ። ያም ሆኖ የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን በከፍተኛና የእስልምና ሃይማኖት በተወሰነ ደረጃ በህብረተሰቡና በመንግስት ዘንድ የነበራቸው ተጽዕኖ የጎላ በመሆኑ የተነሳ፣ ሚሲዮናዊያን እንደ ሌሎቹ የአፍሪካ ሀገራት ትምህርታቸውንም ሆነ ሃይማኖታቸውን በኢትዮጵያ ለማስፋፋት አልተሳካላቸውም ነበር (Pankhurst, 1974፡ 81)። ሚሲዮናውያን ትምህርታቸውን የማስፋፋት እቅዳቸው ባይሳካላቸውም ከኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ጋር በፈጠሩት ግጭት ምክንያት ህዝብና መንግስትን ማወካቸው ተጽፏል (Pankhurst, 1969፡ 12)።

ፋሲለደስ በ1632 ከነገሰ በኋላ በሃይማኖት ምክንያት የተነሳውን ሁከት ለማብረድ ሚሲዮናውያን ሙሉ በሙሉ ከሀገር እንዲባረሩ ተደረጉ። ይህን ተከትሎም በሚሲዮናውያን ተጀምረው የነበሩ ትምህርቶች ለ200 አመታት ሲቋረጡ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያንና በቤተመስጊድ ይሰጡ የነበሩ ትምህርቶች ግን ቀጠሉ። በ16ኛውና በ17ኛው መቶ ክፍለዘመን አማርኛ በተለያዩ አካባቢዎች እንደ የወል ቋንቋ ይነገር እንደ ነበር Bender (1983: 48) ይገልጻሉ። ይህ ደግሞ ለሚሲዮናውኑ እንቅስቃሴ በራሱ ምቹ ሁኔታ ሊፈጥር እንደሚችል መገመት ይቻላል። በ19ኛው መቶ ክፍለዘመን መባቻ ለ200 አመታት ተቋርጦ የነበረው የኢትዮጵያና የአውሮፓ ግንኙነት እንደገና ሲጀመር የሚሲዮናውያን ትምህርትም እንዲሁ እንደ አዲስ ተጀመረ (Bowen, 1976፡ 311)። በተለይም በ1830ዎቹ አካባቢ የፕሮቴስታንት ሚሲዮናውያን በሸዋ፣ በአዋሬ፣ በመቅደላና በዳርና አካባቢ ትናንሽ ትምህርት ቤቶችን ከፍተው በአማርኛ ያስተምሩ ጀመር።

[1] ይህ ካህን ከቀለም ትምህርቱ በተጨማሪ ሰዓሊ፣ ብረት ቀጥቃጭ፣ መሀንዲስ፣ ግንበኛና አናጢ ነበር። በዚህም የተነሳ ትምህርትን ከመጀመሩ በተጨማሪ ጎርጎራ ላይ የተሰራውን የንጉሱ ቤተመንግስት የነደፈውና የሰራው እሱ ነው (ሥርግው፣ 1981፡ 19)።

በ16ኛውና በ17ኛው መቶ ክፍለዘመን ሚሲዮናውያን ህዝቡን የካቶሊክ ሃይማኖት ተከታይ ለማድረግ ባደረጉት ጥረት የተነሳ የነበረውን ችግር በማስታወስ የኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ከፍተኛ ተቃውሞ በሚሲዮናውያን ላይ አስነሳች፡፡ ይህን ተከትሎም ሚሲዮናውያን ተቀባይነት ለማግኘት ዘመናዊነትን አብረው በማስፋፋት የክርስቲያን ገዥዎችንና ህዝቡን የመማረክ ስራ መስራት ጀመሩ (Abir, 1970፡ 47)፡፡ ከነዚህም መካከል ከሃይማኖት በተጨማሪ ሳይንስና የአውሮፓ ቋንቋዎችን የሚያስተምሩባቸው ዘመናዊ ትምህርት ቤቶችን በተለያዩ የሀገሪቱ ክፍሎች ይከፍቱ ጀመር፡፡ እነዚህ ትምህርት ቤቶች በኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ቄሶችና በመስጊድ ሼኮች ከሚሰጡት ትምህርቶች የተለዩ እንደነበሩ Abir (1970፡ 47) ይገልጻሉ፡፡ Abir በምክንያትነት የሚያስቀምጡት በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ቄሶችና በቤተመስጊድ ሼኮች የሚሰጠው ትምህርት ንባብ፣ ጽህፈትና ሃይማኖትን በማስተማር ላይ ብቻ ትኩረት የሚያደርግ ሲሆን፣ አዲሱ የሚሲዮናውያን ትምህርት ግን ከሃይማኖት በተጨማሪ የአውሮፓ ቋንቋዎችንና ሳይንስን ያካተተ ነበር፡፡ በዚህ ወቅት ሊዘንበርግ በተባለ ሚሲዮናውይ የመጀመሪያው የመማሪያ መጽሀፍ በአማርኛ ቋንቋ ተዘጋጅቷል (Girma, 2009: 260):: በመቀጠልም በ1866 አካባቢ የሲዊድን ኢቫንጀሊካል ሚሲዮናውያን በምጽዋ አዲስ ትምህርት ቤት ከፍተው በአማርኛ ማስተማር ጀመሩ (Pankhurst, 1969፡ 13)፡፡

በ1890ዎቹ አውሮፓውያን አፍሪካን ተቀራምቶ ማቅናት በሚለው ፖሊሲያቸው አማካኝነት ወደ አፍሪካ ሲገቡ ጣሊያንም በምጽዋ በኩል ወደ ኢትዮጵያ መግባት ጀመረች፡፡ ይህን ተከትሎም ከሃይማኖት ትምህርት በተጨማሪ የሂሳብና የሳይንስ ትምህርቶችን በማካተት በአስመራ በትግረኛና በጣሊያነኛ፣ በከረን አካባቢ በአማርኛና በትግረኛ ያስተምሩ እንደነበር Pankhurst (1969፡ 18) ይገልጻሉ፡፡[2] ሆኖም እስከ 20ኛው መቶ ክፍለዘመን ዋዜማ ድረስ ግዕዝ ከሌሎች ቋንቋዎች ሁሉ በቀዳሚነት አፈፊት ተናጋሪ ሳይኖረው በትምህርት፣ በስነጽሁፍና በልሳነ ንጉስነት ከፍተኛ ቦታ እንደነበረው Assefa (1970፡ 4) ያስረዳሉ፡፡ መንግስታዊ ስልጣን ግዕዝን እንደ ብሄራዊ ቋንቋ ከሚጠቀሙት አክሱማውያን ነገስታት እጅ ወጥቶ በአገው መኳንንቶች እጅ ሲገባ አማርኛ ቋንቋ የመታወቅና የመስፋፋት እድል አገኘ (Bender, 1983: 48):: ይሁን እንጂ

[2] በ19ኛው መቶ ክፍለዘመን መጨረሻ አካባቢ ወደ ኢትዮጵያ ከስዊድን፣ ኖርዌይ፣ ፈረንሳይ፣ ፖርቹጋልና ጣሊያን ይመጡ የነበሩ ሚሲዎናውያን ዋና ተግባር መጽሀፍ ቅዱስንና ሌሎችን መንፈሳዊ መጽሀፍት ወደ ተለያዩ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች መተርጎም ነበር፡፡ ለአብነትም የስዊዲን ኢቫንጀሊካል ሚሲዎናውያን በኤርትራ ውስጥ የተለያዩ ሃይማኖታዊ መጽሀፍትን ወደ አማርኛ፣ ትግርኛ፣ ግዕዝ፣ ትግረ፣ ኦሮምኛና ኩናምኛ መተርጎማቸውን Meyer and Richter (2003፡ 22) ይገልጻሉ፡፡

በ1270 አካባቢ ከአማሮች ወገን የሰለሞናዊ ስርዎ መንግስት መስራች የሆነውን የአጼ ይኩኖ አምላክን መንገስ ተከትሎ አማርኛ የመንግስት ቋንቋ እንደ ነበረና ሰፊ ተቀባይነት እያገኘ እንደ መጣ ባየ (2000 ዓ.ም፣ ገጽ xvii) ይገልጻሉ፡፡ አማርኛ በዚህ አጋጣሚ የግዕዝን ቦታ ለመያዝ እድል ቢያገኝም እስከ 19ኛው መቶ ክፍለዘመን መጨረሻ ድረስ እንደ ብሄራዊ ቋንቋና እንደ ስነጽሁፍ ቋንቋ መስፋፋት እንዳልቻለ Assefa (1970፡ 4) ያስረዳሉ፡፡ አማርኛ በዋናነት ወደ ደቡብ ኢትዮጵያ መተዋወቅ የጀመረው ግን በንጉስ አምደ ጽዮን (1314- 1344) እና በንጉስ ዘረያቆብ (1434- 1468) ዘመነ መንግስቶች እንደሆነ Girma (2009: 16) ይገልጻሉ፡፡

የዳግማዊ ምኒልክን ወደ ስልጣን መምጣት ተከትሎም አማርኛ በንጉሱ ወታደሮች፣ በቤተክርስቲያን ሰባኪዎች፣ በመንግስት አስተዳዳሪዎችና በነጋዴዎች አማካኝነት ከመንዝና ተጉለት አልፎ በአብዛኛው የሀገሪቱ ክፍል በመሰራጨት የጋራ መግባቢያ ለመሆን እንደ በቃ Assefa (1970፡ 4) አያይዘው ይገልጻሉ፡፡ በሌላ በኩል Tuso (1982፡ 276) አማርኛ ከሌሎች የብሄረሰብ ቋንቋዎች በተለየ ልቆ የወጣውና የጋራ መግባቢያ ለመሆን የቻለው አጼ ምኒልክ ከቤተክርስቲያን ጋር በመሆን በደቡብ ኢትዮጵያ ላይ በተከተሉት አዲስ የመሬት፣ የግብርና የባሪያ ንግድ ፖሊሲ የተነሳ ነው በማለት ይገልጻሉ፡፡

የዳግማዊ ምኒልክ ዘመነመንግስት በኢትዮጵያ የትምህርት ታሪክ ውስጥ አዲስ ምዕራፍ የተከፈተበት ወቅት ነው፡፡ ይኸውም ትምህርት ከሃይማኖት ተቋማት ውጭ በመንግስት ቁጥጥር ስር ሆኖ እንዲሰጥ የተወሰነበትና መደበኛ ትምህርትም በኢትዮጵያ የተጀመረበት ነው፡፡[3] እስከ 1908 ግን የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን የሀገሪቱን ትምህርት በበላይነት ተቆጣጥራ ስለነበር ከሃይማኖት የተላቀቀ ዘመናዊ ትምህርት እንዳይጀመር በጽኑ ትቃወም እንደነበር Tekeste (1990፡ 1) ይገልጻሉ:: ከአድዋ ጦርነት በኋላ ግን ኢትዮጵያ ከአውሮፓውያን ጋር የፈጠረችው አዲስ ግንኙነት ከሀይማኖት ተቋማት ተጽዕኖ የተላቀቀ መደበኛ ትምህርት እንዲጀመር መነሻ ሳይሆን እንዳልቀረ Baharu (2002፡ 103) ይገልጻሉ፡፡ ሆኖም ግን ስለአጀማመሩ የተለያዩ አነሳሽ ምክንያቶች የሚጠቀሱ ሲሆን፣ ከእነዚህ መካከል ቀጥሎ የቀረቡት ዋና ዋናዎቹ ናቸው፡፡

---

[3] ዘመናዊ ትምህርት በኢትዮጵያ ከመጀመሩ በፊት ለረጅም ዘመናት በኢትዮጵያ የነበረው ትምህርት የመንግስታት ጣልቃ ገብነት ያልነበረው፣ ከፖለቲካ ተጽዕኖ ነጻ እንደነበርና የትምህርቱ ይዘትና አቀራረብም የኢትዮጵያን ባህልና እሴት ያከበረ እንደነበር Messay (2008፡ 49) ይገልጻሉ፡፡

የመጀመሪያው ምክንያት የተወሰኑ የኢትዮጵያ ወጣቶች በውጭ ሀገር በተለይም በአውሮፓ ዘመናዊ ትምህርትን ተምረው መምጣታቸው የፈጠረው መነሳሳት ነው፡፡ ይኸውም ከ19ኛው መቶ ክፍለዘመን አጋማሽ እስከ 20ኛው መቶ ክፍለዘመን መባቻ ድረስ ጥቂት ኢትዮጵያውያን ወጣቶች በመጀመሪያ በሚሲዮናውያን፣ በመቀጠልም በመንግስት አማካኝነት ወደ ውጭ ተልከው ዘመናዊ ትምህርት ተምረዋል (Pankhurst, 1966፡ 43)፡፡ ተማሪዎቹ በአብዛኛው ለትምህርት ይላኩባቸው ከነበሩት ሀገራት መካከል ፈረንሳይ፣ ብሪታንያ፣ ጣሊያን፣ ጀርመን፣ ስዊዘርላንድ፣ አሜሪካ፣ ግብጽ፣ ሊባኖስና ሱዳን ዋነኞቹ ነበሩ (Pankhurst, 1974: 92)፡፡

በመንግስት ተፈቅዶላቸው ተልከው ዘመናዊ ትምህርት ከተማሩት ኢትዮጵያውያን ወጣቶች መካከል አፈወርቅ ገብረእየሱስ በኢጣሊያ፣ ጉግሳ ዳረግና ቀለሙ ዘአማኑኤል በስዊዘርላንድ፣ ግዛው፣ ዳኘ፣ ተክለ ሀዋሪያት ተክለማሪያም፣ ሀይለማሪያም ወንዴ፣ ሰሙ ንጉስና አዝማች ጌኖ በራሽያ፣ ተሰማ እሸቴና አስታጥቄ ወልደጻዲቅ በጀርመን ተምረዋል (Pankhurst, 1966፡ 43)፡፡ እነዚህ ወጣቶች የተማሩትም በዋናነት ህክምና፣ ስነጽሁፍ፣ ወታደራዊ ሳይንስ፣ ሞተር መካኒክስ ነበር፡፡ የወጣቶቹ በውጭ ተምሮ መምጣት ዘመናዊ ትምህርት፣ ዘመናዊ ህክምና፣ ዘመናዊ የህትመት ስርዓት፣ ወዘተ. በኢትዮጵያ እንዲጀመር አንዱ አነሳሽ ምክንያት ሆኗል፡፡ ይሁንጅ ኢትዮጵያውያን ወጣቶች ወደ ውጭ ሂደው ዘመናዊ ትምህርትን በቅድሚያ እንዲማሩ ያደረጉት ሚሲዮናውያን ናቸው (Baharu, 2002፡ 104)፡፡

የዘመናዊ ትምህርት አጀማመርን በተመለከተ የሚነሳው ሁለተኛው ምክንያት አጼ ምኒልክ ስኪነር ከተባለና ከሰሜን አሜሪካ ከመጣ ሚሲዮናዊ ጋር ሀገርን ስለማሰልጠን ተገናኝተው ከተነጋገሩ በኋላ እንደሆነ Pankhurst (1966፡ 44) ይገልጻሉ፡፡

ሶስተኛው ምክንያትም ዳግማዊ ምኒልክ መደበኛ ትምህርትን በኢትዮጵያ የጀመሩት ለአገር ልማት እንደ መሳሪያ ይጠቅማል በሚል ሳይሆን ፖለቲካዊ ግብን መሰረት በማድረግ እንደሆነ ይነገራል (Tekeste, 1990፡ 1)፡፡ ይህንንም አድዋ ላይ ከጣሊያን ጋር በተካሄደው ጦርነት በውጭ ቋንቋ የትርጉም ችግር ከመግጠሙ ጋር ያያይዙታል፡፡ ከዚያም ባለፈ ኢትዮጵያውያን የውጭ ቋንቋዎችን አውቀው ኢትዮጵያ ነጻ ሀገር መሆኗን ለውጩ አለም በተለይም ለአውሮፓውያን እንዲያሳውቁ ያለመ እንደነበረም ይጠቆማል፡፡ ለዚህም ማሳያው በወቅቱ የሚሰጡት ከአማርኛ ውጭ እንደ ፈረንሳይኛ፣ እንግሊዝኛ፣ ጣሊያንኛና አረብኛ ያሉት የውጭ ቋንቋዎች መሆናቸው ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት በወቅቱ የተከፈተውን ትምህርት ቤት የቋንቋ ተቋም ብሎ መጥራት ይቀላል በማለት Tekeste (1990፡ 1) ይገልጻሉ፡፡

በየትኛውም አነሳሽ ምክንያት ይሁን ለሙከራ ያህል ትምህርት ቤቱ በመጀመሪያ የተከፈተው በቤተመንግስት ውስጥ ነበር፡፡ ከጥቂት አመታት በኋላ አጼ ምኒልክ የውጭ መምህራንን በማስመጣት ዘመናዊ ትምህርትን አጠናክሮ ለመቀጠል ጥረት በሚያደርጉበት ወቅት በወቅቱ ከነበሩት ግብጻዊው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ጳጳስ አቡነ ማቲዎስ ከፍተኛ ተቃውሞ ገጠማቸው፡፡ ጳጳሱ በወቅቱ የዘመናዊ ትምህርት መስፋፋትን የተቃወሙበት ምክንያት ምን እንደሆነ ከመረጃ ምንጩ አልተገለጸም፡፡ ይሁንጅ አጥኝው የጳጳሱ የተቃውሞ ምክንያት አንድም፣ የዘመናዊ ትምህርት መስፋፋት ኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያን በትምህርት ላይ ያላትን የበላይነት ያሳጣታል ከሚል ስጋት፤ ሁለትም የዘመናዊ ትምህርት ምንጩ በአብዛኛው አውሮፓ እንደ መሆኑ መጠን፣ አውሮፓውያን ዘመናዊ ትምህርቱን ተከትሎ የካቶሊክና የፕሮቴስታንት ሃይማኖትን በኢትዮጵያ ሊያስፋፉ ይችላሉ ከሚል ስጋት፤ ሶስትም፣ ግብጾች ከኢትዮጵያ ጋር ካላቸው ታሪካዊ ተንኮል የተነሳ ሊሆን ይችላል የሚል ግምት ወስዷል፡፡ ሆኖም ግን ተቃውሞውን ለመቀልበስ አጼ ምኒልክ መምህራኑን ከግብጽ ለማስመጣት ወሰኑ፡፡ በ1906 ላይ 10 የግብጽ መምህራን አዲስ አበባ ገብተው በአስተባባሪው ፕሮፌሰር ሃና ሳሌብ አማካኝነት በአዲስ አበባ፣ በአንኮበር፣ በሀረርና በደሴ ተመደቡ፡፡ ከሁለት አመታት በኋላ በጥቅምት 1908 በአዲስ አበባ የመጀመሪያው መደበኛ ትምህርት ቤት በፕሮፌሰር ሃና ሳሌብ አስተባባሪነት በውጭ መምህራን በውጭ ቋንቋ መሰጠት ተጀመረ፡፡ በመቀጠልም በሀረር፣ በደሴና በሌሎችም የሀገሪቱ ክፍሎች ትምህርት ቤቶች መከፈት ጀመሩ፡፡ በወቅቱ ይሰጡ የነበሩ ትምህርቶች ሂሳብ፣ ሳይንስ፣ ስፖርት፣ እንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛ፣ ጣሊያንኛና አማርኛ ሲሆኑ፣ ከቋንቋ ውጭ ለሆኑ ትምህርቶች የማስተማሪያ ቋንቋ ፈረንሳይኛ ነበር (Pankhurst, 1966፡ 45)፡፡ በተለይም በዚህ ወቅት ዘመናዊ የህትመት ስራ መጀመሩ መደበኛ ትምህርቱ በተሻለ ፍጥነት እንዲስፋፋ ረድቷል በማለት Pankhurst (1974: 88) ይገልጻሉ፡፡

በአጠቃላይ ከ1908 እስከ 1935 በነበረው የትምህርት ስርዓት ከሌሎች ቋንቋዎች ይልቅ የፈረንሳይኛ የበላይነት የታየበት ወቅት ነበር፡፡ በዚህም የተነሳ ጊዜው በኢትዮጵያ የትምህርት ስርዓት ውስጥ የፈረንሳይኛ ዘመን ይባላል (Lasser & Alemayehu, 2012፡ 56)፡፡ ይህም የሆነው አብዛኞቹ መምህራንና የትምህርት መሪዎች ፈረንሳይኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች በመሆናቸው ነበር፡፡ ብሎም ፈረንሳይኛ በዚህ ወቅት የተማሩ ሰዎች የወል ቋንቋ ሆኖ ያገለግል ነበር (Baharu, 2002፡ 108)፡፡ ሆኖም ግን ተፈሪ መኮንን በአልጋ ወራሽነት ወደ ስልጣን እስከ መጡበት ድረስ (1916) ስለቋንቋ የሚገልጽ በጽሁፍ የሰፈረ ድንጋጌ አልነበረም (Zelealem, 2012: 4)፡፡

ተፈሪ መኮንን በአልጋ ወራሽነት በ1916 ወደ ስልጣን ሲመጡ አጼ ምኒልክ የጀመሩትን የዘመናዊ ትምህርት ቤት የማስፋፋት ስራ አጠናክረው ቀጠሉ፡፡[4] በዚህ ወቅት ከተከፈቱ የመንግስት 19 ትምህርት ቤቶች በስምንቱ በእንግሊዝኛ፣ በዘጠኙ በፈረንሳይኛ፣ በአንዱ በአማርኛ፣ በፈረንሳይኛና በአረብኛ፣ በአንዱ በፈረንሳይኛና በእንግሊዝኛ ትምህርት ይሰጥ እንደነበረ Pankhurst (1958፡ 130) ይገልጻሉ፡፡[5]

በዚህ ወቅት ከመንግስት በተጨማሪ ሚሲዮናውያንም በራሳቸው ትምህርት ቤቶችን በማቋቋም በተለያዩ የሀገር ውስጥና የውጭ ቋንቋዎች ማስተማር ጀምረው ነበር፡፡ ከእነዚህም መካከል የስዊድን ኢቫንጀሊካል ሚሲዮናውያን በሀገሪቱ ውስጥ ስምንት ትምህርት ቤቶችን በመክፈት ፈረንሳይኛን፣ እንግሊዝኛን፣ አማርኛንና ኦሮምኛን እንደ ትምህርት፣ ሌሎች ትምህርቶችን በፈረንሳይኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ ያስተምሩ ነበር፡፡ እንዲሁም ለመጀመሪያ ጊዜ ከሰሜን አሜሪካ የመጡ ሚሲዮናውያን በ1922 ሳዮ በተባለ ቦታ 80 ተማሪዎችን ሁሉንም ትምህርቶች በኦሮምኛ ቋንቋ ማስተማር ጀምረው እንደነበር Pankhurst (1969፡ 25) ይገልጻሉ፡፡ በተለይም በ20ኛው መቶ ክፍል ዘመን መባቻ ከሀገሪኛ ቋንቋዎች መካከል አማርኛ በጽሁፍ ቋንቋነት እንዲሰለጥን ሚሲዮናውያን ከፍተኛውን ሚና ተጫውተዋል (Girma, 2009: 219)፡፡

ከ1936 እስከ 1941 ያሉት አመታት በዘመናዊው የኢትዮጵያ የትምህርት እድገት ታሪክ ውስጥ በመጥፎ የሚታወሱ ናቸው (Pankhurst, 1972፡ 361)፡፡ ምክንያቱም ኢጣሊያ ኢትዮጵያን በድጋሜ በወረረችበት ወቅት በተለይም ከ1935 እስከ 1936 ሁሉንም የመንግስት ትምህርት ቤቶች በመዝጋት የተወሰኑትን ብቻ የኢጣሊያ መንግስትን የበላይነትና አስፈላጊነት የሚሰብኩ መዝሙሮች ለወጣት ልጆች ማስተማሪያ ተደርገው እንደነበር Pankhurst (1946፡ 5) ይገልጻሉ፡፡ Lasser and Alemayehu (2012: 56) እንዳስረዱት ጣሊያን ኢትዮጵያን በድጋሜ መውረሯን ተከትሎ ከ1908 ጀምሮ በመላ ሀገሪቱ እየተስፋፉ የነበሩት ትምህርት ቤቶች የተዘጉበት ወይም ለፋሽስት ወታደራዊ አገልግሎት እንዲውሉ የተወሰነበት ወቅት ነበር፡፡ አያይዘውም በዚህ ወቅት እስከ አራተኛ ክፍል ብቻ ሃይማኖት፣ ጣሊያነኛ፣ የሞሶሎኒ መንግስት

[4] ይህ ወቅት ኢትዮጵያ ከፍተሃነገስት አገዛዝ ተላቃ ለመጀመሪያ ጊዜ ህገመንግስትን ያቆመችበት ወቅት ነው፡፡ ነገር ግን ይህ ህገመንግስት ስለቋንቋ ያለው ምንም ነገር አልነበረም (ግርማዊ ንጉሰ ነገስት ቀዳማዊ ኃይለ ስላሴ፡ የኢትዮጵያ ህገመንግስት፣ 1923 ዓ.ም፣ ገጽ 1- 18)፡፡

[5] ዝርዝሩን ከአባሪ ሃያ ሶስት ይመልከቱ፡፡

ገዥነትን ጠቀሜታ የሚሰብኩ መዝሙሮች ብቻ በጣሊያንኛና በሌሎች የውጭ ቋንቋዎች የሚሰጠበት ወቅት ነበር ይላሉ።

ከጥቂት አመታት በኋላ ጣሊያን በመንግስት ሳይሆን በሚሲዮናውያን ትምህርት ቤት የሚፈጸም አዲስ የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲ አስተዋወቀ። ይህ ፖሊሲም በኢትዮጵያ ህዝብ አንድነት በመጀመሪያ የከሸፈውን የወረራ ሙከራ እንዳይደገም የምስራቅ አፍሪካ የኢጣሊያ መንግስት ግዛት በሚል ኢትዮጵያን፣ ኤርትራንና ሶማሊያን በስድስት ከፋፍሎ አዲስ መዋቅር የዘረጋ ነበር (Sereke Berhan, 1994፡ 764)። የመከፋፈያ መስፈርቶችም ባህላዊ እምነትን በመጠቀም ኦሮሞ-ሲዳማ በሚል ጅማን፣ ሲዳማንና ቦረናን አንድ ላይ በመጠቅለል አስተዳደሩን በጅማ መሰረተ። ቋንቋን መሰረት በማድረግ የኦርቶዶክስ ክርስትና እምነት ተከታይ የሆነውን አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ማህበረሰብ በአንድ አስተዳደር ስር አድርጎ መቀመጫውን ጎንደር መሰረተ። የእስልምና ሃይማኖትን በመጠቀም የደቡብ ምስራቅ ኢትዮጵያ አካባቢዎችን በተለይም፣ አርሲንና ሀረርጌን በአንድ ላይ በመጠቅለል በአንድ አስተደደር ስር አድርጎ መቀመጫውን ሀረር መሰረተ። ኤርትራን፣ ትግራይንና አፋርን በአንድ አስተዳደር በመጠቅለል መቀመጫውን በአስመራ መሰረተ። አሁን ከኢትዮጵያ ግዛት ውጭ ያለውን ሱማሌ እስከ ኦጋዴን ድረስ ካለው ሶማሌ ጋር በመጠቅለል አንድ አስተዳደር አደረገ።[6] እንዲሁም መልካምድራዊ አቀማመጥን መሰረት በማድረግ በአዲስ አበባ ዙሪያ ያለውን በተለምዶ ሸዋ እየተባለ የሚጠራውን አካባቢ በአንድ አስተዳደር ስር በማድረግ መቀመጫውን አዲስ አበባ አደረገ። ይህን ተከትሎም በአብዛኛው በውጭ ቋንቋዎች ይሰጥ የነበረውን ትምህርት በሀገረኛ ቋንቋዎች እንዲሰጥ አወጀ። እነዚህም ትግርኛና አረብኛ በኤርትራ፣ አማርኛ በአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ማህበረሰብ አካባቢ፣ አማርኛና ኦሮምኛ በአዲስ አበባ፣ ሐረሪኛና ኦሮምኛ በሐረር አካባቢ፣ ኦሮምኛና ከፍኛ በሌሎች ኦሮምኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ባሉበት አካባቢና በሲዳማ፣ እንዲሁም ሱማልኛ በሱማሌ ነበር (McNab, 1989፡ 78)። በተጨማሪም አረብኛ ቋንቋ በሁሉም የሙስሊሙ ማህበረሰብ አካባቢ እንደ ትምህርት እንዲሰጥ አድርጎ ነበር። እንደ McNab ገለጻ ጣሊያን ይህን ያደረገው የኢትዮጵያ ቋንቋዎች እንዲያድጉ አስቦ ሳይሆን፣ የነበረውን የአርበኞች የአንድነት ትግል ለመበተንና በዘር ከፋፍሎ ለመግዛት በማለም ነበር።

[6] የዚህ የግዛት ክልል የመቀመጫ ማዕከሉ የት እንደነበር ከመረጃ ምንጩ አልተገለጸም።

በ1942 ኢትዮጵያ ከዳግም የጣሊያን ወረራ ነጻ ከወጣች በኋላ የንጉሱ አስተዳደር ሀገሪቱን እንደገና መምራት ሲጀምር አብዛኞቹ የሀገር ውስጥ መምህራን በጦርነቱ የተነሳ ከትምህርት ቤት ተበትነውና ተገድለው ስለነበር ትምህርቱን እንደገና ለማስቀጠል ፈታኝ ችግር እንደነበር Pankhurst (1945፡ 3) ይገልጻሉ፡፡ ቀደም ሲል አብዛኞቹ መምህራን በዋናነት ከአውሮፓ ሀገራት የሚመጡ ነበሩ፡፡ ሆኖም በዚህ ወቅት ሁለተኛው የአለም ጦርነት እየተካሄደ ስለነበር መምህራኑ መምጣት አቆሙ፡፡ በአንጻሩ በብሪትሽ ካውንስል አማካኝነት ከአሜሪካና ከግብጽ፣ እንዲሁም በስዊዲን መንግስት አማካኝነት ከስዊዲን በእንግሊዝኛ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን መምጣት ጀመሩ፡፡ ይህን ተከትሎም ቀደም ሲል በአብዛኛው በፈረንሳይኛ ቋንቋ ይሰጥ የነበረው ትምህርት በእንግሊዝኛ ቋንቋ መሰጠት እንደ ተጀመረ Pankhurst (1946፡ 25) ይገልጻሉ፡፡ በሌላ በኩል የሚጠቀሰው ምክንያት፣ ንጉሱ እንግሊዝኛ ቋንቋን ሁለተኛ የስራና የትምህርት ቋንቋ እንዲሆን ያደረጉት በመምህራን ምክንያት ሳይሆን ኢኮኖሚያዊና ወታደራዊ ድጋፎችን በወቅቱ በነበረው የሁለተኛው የአለም ጦርነት የበላይነትን ከያዙት እንግሊዝኛ ቋንቋ ተጠቃሚ ምዕራባዊያን ሀገራት ለማግኘት በማሰብ ነው በማለት Seyoum (2009፡ 8) ይገልጻሉ፡፡ በየትኛውም ምክንያት ይሁን ፈረንሳይኛ በኢትዮጵያ መደበኛ ትምህርት ቀዳሚ ቦታ የነበረው ሲሆን፣ ከ1947 በኋላ ግን ቦታውን ለእንግሊዝኛ ቋንቋ እንደለቀቀ Zelealem (2012: 18) ይገልጻሉ፡፡

ከሀገርኛ ቋንቋዎች መካከልም አማርኛና ግዕዝ እንደ ትምህርት ሲሰጡ፣ የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች በሚበዙባቸው የሀገሪቱ ክፍሎች ደግሞ አረብኛ ቋንቋ እንደ ትምህርት ይሰጥ ነበር (Pankhurst, 1945፡ 4)፡፡ በሌላ በኩል የእንግሊዝ ወታደራዊ አስተዳደር በኤርትራ ውስጥ በትግርኛና በአረብኛ ቋንቋ ትምህርት እንዲሰጥ የወሰነ ቢሆንም አብዛኞቹ ትምህርት ቤቶች ግን በጣሊያነኛ ማስተማር ቀጥለው እንደነበር Pankhurst (1945፡ 17) ይገልጻሉ፡፡

እንደ Tekeste (1990፡ 53) ገለጻ ከሁለተኛው የአለም ጦርነት በኋላ ዘመናዊ ትምህርት በኢትዮጵያ እንደገና ተጠናክሮ የተጀመረው እንደ ዳግማዊ ምኒልክ ዘመን ለፖለቲካዊ ግብ ሳይሆን፣ በአውሮፓ የትምህርት ስርዓት እንደ አውሮፓ የሰለጠነ የመንግስት ሰራተኛ ለመፍጠር ንጉሱ ስለፈለጉ ነበር፡፡ ይህ ዘመንም (ከ1941 እስከ 1970) በኢትዮጵያ የትምህርት ስርዓት ታሪክ ውስጥ ወርቃማው ዘመን ተብሎ ሊጠራ እንደሚገባው Tekeste (2006፡ 12) ይገልጻሉ፡፡ እንደ Messay (2008፡ 62- 64) ገለጻ ደግሞ ኃይለ ስላሴ ወደ ስልጣን ከተመለሱ በኋላ ትምህርትን በዋናነት የፈለጉት ሀገርን ለማዘመን ነበር፡፡ የፍላጎታቸው መሰረትም

በዋናነት ኋላቀር የሆኑት ሀገራዊ ባህሎች፣ እሴቶችና ተቋማት ሙሉ በሙሉ በአውሮፓውያን ባህሎች፣ እሴቶችና ተቋማት መተካት ስለነበር ሀገራዊ ባህሎችና ተቋማት በአውሮፖ እንዲተኩ ጥረት አድርገዋል፡፡ በዚህም የተነሳ የኢትዮጵያ ትምህርት ቤቶችና ኮሌጆች ስርዓተትምህርት ከውጭ ተቀድቶ እንዲቀርብ ተደርጓል፡፡

ጣሊያን በአምስት አመቱ የወረራ ወቅት ኢትዮጵያን በዘር ከፋፍሎ ለመግዛት ሞክሮ ነበር፡፡ ከነጻነት በኋላ ንጉሱ ሀገሪቱ አንድነቷን አጠናክራ እንድትቀጥል የተለያዩ ፖሊሲዎችን ቀረጹ፡፡ በተለይም አማርኛን እንደ ሀገራዊ ቋንቋ በመጠቀም የማዋሀድን ስራ ለመስራት ወሰኑ፡፡[7] ይህንንም እርምጃ Cooper (1970፡ 7) ልሳነብዙ በሆኑ ሀገራት ውስጥ ኢኮኖሚያዊ እድገትን ለማፋጠንና ሀገራዊ አንድነትን ለማጠናከር አንድ የጋራ ቋንቋን በመጠቀም የማዋሀድ ስራ መስራት በብዙ ሀገራት የተለመደ ነው በሚል ገልጸውት ነበር፡፡ በዚህም የተነሳ ሌሎችን ሀገሪኛ ቋንቋዎች በመተው በአማርኛ ሁሉም የመንግስት ትምህርት ቤቶች እንዲያስተምሩ አደረጉ በማለት ይገልጻሉ፡፡

Abir (1970፡ 47) ከነጻነት በኋላ ንጉሱ በአማርኛ ብቻ እንዲሰጥ ያደረጉት በመምህራን እጥረት ሳይሆን በአማራዊነት ባህልና ቋንቋ አማካኝነት ሀገራዊ አንድነትን ለማጠናከር በመፈለግ ነው በማለት ይገልጻሉ፡፡ "አማራዊነት" እየተባለ የሚጠራው አማርኛ ቋንቋንና የኦርቶዶክስ ክርስትና ሃይማኖትን በመጠቀም በብሄሮች መካከል ውህደትን ለመፍጠር የተካሄደው ጥረት ነው (Smith, 2005፡ 74):: ነገርግን ይህ ውሳኔ ከአመታት በኋላ ለንጉሱም ሆነ ለስርዓተ መንግስታቸው ግብዓተመሬት ምክንያት የሆኑ አመጾች እንዲቀሰቀሱ አድርጓል (Asrat, 2003፡ 23)፡፡ በሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በአማርኛ እንዲሰጥ መወሰኑ በአማርኛ ቋንቋ አፈፌት ላልሆኑ ተማሪዎች በጣም አስቸጋሪ ሆነ (Tekeste, 1990፡ 52)፡፡ ይህን ተከትሎም ይመስላል፣ በራሳችን ቋንቋ እንጅ በአማርኛ መጠቀም አንፈልግም የሚሉ የተቃውሞ ድምጾች በኦሮምያ፣ በሲዳማ፣ በኢትዮሶማሊያ፣ በኤርትራና በሌሎችም የሀገሪቱ አካባቢዎች ተሰሙ (Seyoum, 2009፡ 9)፡፡[8] የተለያዩ የፖለቲካ ድርጅቶችም ተመሰረቱ፡፡

---

[7] በ1948 ዓ.ም ተሻሽሎ በወጣው ህገመንግስት ምዕራፍ 8፣ አንቀጽ 125 ላይ "የንጉሰ ነገስቱ መንግስት ግዛት መደበኛ ኦፊሲዬል ቋንቋ አማርኛ ነው" በማለት ይደነግጋል (ነጋሪት ጋዜጣ ቁጥር 2፣ ገጽ 19፣ ጥቅምት 24 ቀን 1948 ዓ.ም)፡፡

[8] በተለይ በ1969 ዋለልኝ መኮንን በብሄር ጥያቄ ላይ ባህልን፣ ቋንቋንና ሃይማኖትን መሰረት ያደረገ ጽሁፍ ከጻፈ በኋላ ጉዳዩ በኢትዮጵያ አብይ የፖለቲካ አጀንዳ እየሆነ እንደ መጣ Smith (2005፡ 75) ይገልጻሉ:: ጥያቄውም "Is

ከእነዚህ ድርጅቶች መካከል ከ"ኢዲዩ" በስተቀር በ1960ዎቹና 70ዎቹ የነበሩ ተቃዋሚ የፖለቲካ ድርጅቶች ሁሉ ከተቃውሟቸው አቢይ ምክንያቶች መካከል ኢትዮጵያ "የብሄረሰቦች እስር ቤት ናት" የሚለውን እንደ አንድ መፈክር ይጠቀሙበት እንደ ነበር Assefa (2006፡ 70) ይገልጻሉ፡፡ ምክንያቱም የቋንቋ ጉዳይ ስነልሳናዊና ስነትምህርታዊ ብቻ ሳይሆን ፖለቲካዊም ነው (Zelealem, 2012: 45)::

ከሁለተኛው የአለም ጦርነት በኋላ በኢትዮጵያ የትምህርት ስርዓት ውስጥ ትልቅ አስተዋጾ ከነበራቸው ሀገሮች መካከል ስዊድን በዋናነት ትጠቀሳለች (Tekeste, 1996፡ 56)፡፡ አስተዋጽኦዋም ባብዛኛው የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን በመላ ሀገሪቱ በመገንባት ላይ ያተኮረ ነበር፡፡ ከ1965 እስከ 1993 በኢትዮጵያ ከተሰሩት 8196 የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ 6000ዎቹ በስዊድኖች የተሰሩ ናቸው፡፡ ይህ ደግሞ የሀገሪቱ የኢኮኖሚ አቅም በቀላሉ ሊያሳካው የማይችለውን ያሳካ በመሆኑ ለትምህርት መስፋፋቱ ትልቅ አስተዋጽኦ እንዳደረገ Baharu (2002፡ 221) ይገልጻሉ፡፡

ከ1952 እስከ 1974 የኢትዮጵያ የትምህርት ስርዓት በአሜሪካውያን የትምህርት ባለሞያዎች ላይ የወደቀ ነበር፡፡ በተለይም የትምህርት ይዘቶችንና የትምህርት ቤቶች መዋቅርን ሙሉ በሙሉ በሚባል ደረጃ የሚወስኑት እነሱ ነበሩ በማለት Tekeste (1996፡ 21) ይገልጻሉ፡፡ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርትም እንዲሁ በአሜሪካኖች ተጽዕኖ ስር ነበር፡፡ Tekeste (1996፡ 21) በማሳያነት የሚያነሱት ከ1961 በፊት በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ከሚያስተምሩ የውጭ መምህራን መካከል አብዛኞቹ ህንዳዊያን ነበሩ፡፡ ከ1961 በኋላ ግን የአሜሪካ የሰላም ጓዶች ሲመጡ አብዛኞቹ የውጭ መምህራን አሜሪካውያን ሆኑ፡፡

---

it not simply Amhara and to Certain extent Tigre- Amharic Supremacy? Ask anybody what Ethiopian culture is? Ask anybody what Ethiopian language is? Ask anybody what Ethiopian religion is? Ask anybody what Ethiopian dress is? It is either Amhara or Amhara- Tigray. To be a genuine Ethiopian one has to speak Amharic, to listen to Amharic music, to accept Orthodox Christian." የሚል እንደ ነበር Assefa (2006፡ 70) ይገልጻሉ፡፡

በአጠቃላይ ከሁለተኛው የአለም ጦርነት በኋላ ዘመናዊ ትምህርት እንደ ገና በከፍተኛ ትኩረት ሲጀመር የመጀመሪያም ሆነ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት በእንግሊዝኛ ቋንቋ ሲሰጥ አማርኛ ደግሞ ከሁለተኛ ክፍል ጀምሮ እንደ ትምህርት ይሰጥ ነበር። እንዲሁም ፈረንሳይኛ በፍላጎት እንደ ትምህርት ይሰጥ ነበር። ከጥቂት አመታት በኋላ በ1955 የሀገሪቱ ህገመንግስት መሻሻልንና የሀገሪቱ ብሄራዊ ቋንቋ አማርኛ እንዲሆን በህገመንግስት መደንገጉን ተከትሎ አማርኛ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤቶች (ከ1ኛ እስከ 6ኛ ክፍል) የትምህርት መስጫ ቋንቋ እንዲሆን ሲወሰን፣ እንግሊዝኛ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንደ ትምህርት እንዲሰጥ፣ እንዲሁም ከሰባተኛ ክፍል ጀምሮ የትምህርት መስጫ ቋንቋ እንዲሆን ተደርጓል። ይህ ውሳኔ ሌሎች ቋንቋዎች በአንድ ቋንቋ እንዲዋጡ የሚያበረታታ ፖሊሲ እንደ ነበር Zelealem (2012: 46) ይገልጻሉ። ነገር ግን በሌላ በኩል Meyer (2006: 122) አማርኛ በኢትዮጵያ የወል ቋንቋ መሆኑና የሁሉም የሀገሪቱ ተማሪዎች የመማሪያ ቋንቋ መሆኑ፣ ተማሪዎች በመላ ሀገሪቱ ያለችግር ተንቀሳቅሰው ስራ እንዲሰሩ፤ ካለው ታሪካዊ ዳራ የተነሳ ደረጃውን የጠበቀ ትምህርት እንዲያገኙና ብዙ ብሄረሰቦች በሚገኙበት አካባቢ በገለልተኝነት የጋራ መግባቢያ ሆኖ እንዲያገለግል አስችሏል ብለው ጠቀሜታውን ይገልጻሉ።

በመቀጠልም አማርኛ ሀገራዊ አንድነትን ለመመስረትና ለማጥበቅ ይረዳል በሚል በኤርትራ የትምህርት መስጫ የነበሩትን አረብኛንና ትግርኛን እንዲተካቸው ተደረገ። ምክንያቱም በ1952 ኤርትራ በፌዴሬሽን በኢትዮጵያ ጥላ ስር ስትሆን የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የኤርትራ የስራ ቋንቋ ትግርኛና አረብኛ እንዲሆን ሀሳብ አቅርቦ ተግባራዊ ሆነ። በዚህም የተነሳ በኤርትራ ብቻ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ከአማርኛ ውጭ በትግርኛና በአረብኛ እንዲሰጥ ተወሰነ። ይህን ተከተሎም በወቅቱ በአረብኛ ለማስተማሪያ የሚውሉ መማሪያ መጽሀፍት ከግብጽና ከሱዳን የመጡ ሲሆን፣ በትግርኛ ለሚያስተምሩ ደግሞ በሀገር ውስጥ እንዲታተም ተደርጎ እንደ ነበር Bereketeab (n. d፡ 12- 14) ይገልጻሉ።

አማርኛ በመላ ሀገሪቱ የማስተማሪያና የመንግስት የስራ ቋንቋ መሆኑን ተከትሎ በአማርኛ ቋንቋ የተለያዩ የህትመት ውጤቶች በስፋት እየታተሙ እንዲወጡ ረድቷል፤ ይህ ደግሞ ከሌሎች ሀገረኛ ቋንቋዎች በተለየ አማርኛ ልቆ እንዲወጣ የራሱን አስተዋጾ አድርጓል (Girma, 2009: 213)።

የንጉሱ ስርዓተመንግስት ተወግዶ የደርግ መንግስት ሀገሪቱን ማስተዳደር ሲጀምር የኢትዮጵያ የትምህርት ስርዓት ከአሜሪካ የትምህርት ባለሞያዎች እጅ ወጥቶ በምስራቅ ጀርመን የትምህርት ባለሞያዎች እጅ የወደቀበት ጊዜ እንደ ነበር Tekeste (2006፡ 18) ይገልጻሉ። ይህን ተከትሎም ቋንቋን በሚመለከት አዲስ መንግስታዊ ድንጋጌ ወጣ።[9] ይህ ድንጋጌ ብሄረሰቦች የራሳቸውን ቋንቋ እንዲጠቀሙና እንዲያለሙ መብት የሚሰጥ ነበር ((Zelealem, 2012: 46)። በድንጋጌው መሰረት በሀገር አቀፍ ደረጃ ሀገረኛ ቋንቋዎችን ለማሳደግና የጽህፈት ቋንቋ ለማድረግ 15 ቋንቋዎች የመሰረተ ትምህርት ማስተማሪያ ሆኑ (McNab, 1989፡ 78)። እነዚህም አማርኛ፣ ትግርኛ፣ ሶማልኛ፣ ከምባትኛ፣ ኩናምኛ፣ ኦሮምኛ፣ ወላይትኛ፣ ሀድይኛ፣ ጌዴዎኛ፣ ትግረ፣ ሲዳምኛ፣ ስልጢኛ፣ አፋርኛ፣ ከፍኛና ሳሆኛ ናቸው። እነዚህ 15 ቋንቋዎች የተመረጡት ከሀገሪቱ ህዝብ 95 በመቶ የሚሆነውን የሚሸፍኑ ነበሩ (Zelealem, 2012: 24)። አመራረጣቸውም በ1979 ዓ.ም መጀመሪያ ሲጀመር በአማርኛ፣ ኦሮምኛና ትግርኛ መሰጠት ተጀመረ። በመቀጠል በዚሁ አመት በወላይትኛና በሶማልኛ መሰጠት ተጀመረ። በመቀጠል በ1981 ዓ.ም በከምባትኛ፣ ሀድይኛ፣ ጌዴዎኛ፣ ኩናምኛና ትግረ መሰጠት ተጀመረ። በመቀጠል በ1982 ዓ.ም ደግሞ በስልጥኛ፣ አፋርኛ፣ ሲዳምኛ፣ ከፍኛና ሳሆኛ መሰጠት እንደ ተጀመረ Sineshaw (1994፡ 230) ይገልጻሉ። ይህ ክስተት በኢትዮጵያ የትምህርት ታሪክ ውስጥ አዲስ ክስተት እንደነበር Hoben (1994: 184) ይገልጻሉ። የደርግ መንግስት በነዚህ 15 ቋንቋዎች የመሰረተ ትምህርት ለመስጠት የወሰነው የንባብና የጽህፈት ክሂል ከማስጨበጥ ባለፈ የመጨረሻ ግቡ ብሄሮች እራሳቸውን በራሳቸው የሚያስተዳድሩበት እድል ቀድሞ ለማመቻቸት ነበር (Teshome, 1997፡ 396)። ይህ ተግባር በዋናነት ከሶቬት ህብረት የተቀሰመ ልምድ እንደነበር Zelealem (2012: 24) ይገልጻሉ።

ከላይ ከተጠቀሱት ሀገረኛ ቋንቋዎች መካከል አማርኛና ትግርኛ የኢትዮፒክ ፊደልን በመጠቀም ከመጀመሪያው የጽህፈት ባለቤት የነበሩ ሲሆን፣ ኩናምኛ፣ ሶማሊኛና ኦሮምኛ የላቲን ፊደልን በመጠቀም በሚሲዮናውያን ቀድመው የጽህፈት ተጠቃሚዎች ነበሩ። እንዲሁም ሀረሪኛና ትግረ የአረብኛን የአጻጻፍ ስርዓት በመጠቀም ቀድመው የጽህፈት ባለቤት ሆነው ነበር። ይህ ቋንቋን

---

[9] የደርግ መንግስት ህገመንግስት በይፋ ከማቋቋሙ በፊት በተለያዩ አዋጆች ሀገሪቱን ያስተዳድር ነበር። ሆኖም በ1980 ዓ.ም ህገመንግስት ካወጣ በኋላ በምዕራፍ 1፣ አንቀጽ 2፣ ቁጥር 5 ላይ "የኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲዊ ሪፑብሊክ የብሄረሰቦች ቋንቋዎች እኩልነትን መዳበርንና መከበርን ያረጋግጣል::" በማለት ይገልጻል። እንዲሁም በምዕራፍ 16፣ አንቀጽ 116 ላይ "በኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ የመንግስት የስራ ቋንቋ አማርኛ ነው።" በማለት ይገልጻል (ነጋሪት ጋዜጣ፣ 1980 ዓ.ም፣ ቁጥር 1፣ መስከረም 1 ቀን)።

የማሳደግ መንግስታዊ ተነሳሽነት አካባቢያዊ ቋንቋዎችን ለትምህርት መጠቀም እንደሚቻል በር የከፈተ እርምጃ ቢሆንም ትምህርቱ ግን እንደ ቀደመው ስርዓተመንግስት የመጀመሪያ ደረጃ (ከ1ኛ እስከ 6ኛ ክፍል) በአማርኛ፣ ከዚህ በኋላ ያሉትን የትምህርት ደረጃዎች በእንግሊዝኛ መስጠት እንደ ቀጠለ በ1983 ዓ.ም የመንግስት ለውጥ በሀገሪቱ ተካሔደ፡፡[10] ምክንያቱም ከአማርኛ ውጭ ሌሎች ቋንቋዎች ከ1979 እስከ 1991 ድረስ ለኢ- መደበኛ ትምህርት ማስተማሪያ ሆነው ሲያገለግሉ ቢቆዩም በመደበኛ ትምህርት ቤት ግን በማስተማሪያነትም ሆነ እንደ ትምህርት ለመጠቀም የተደረገ ጥረት አልነበረም (Daniel & Abebayehu, 2006፡ 153)፡፡

የመንግስት ለውጡን ተከትሎ በተካሄደው የኢትዮጵያ ሰላማዊና ዴሞክራሲያዊ የሽግግር ጉባኤ በጸደቀው ቻርተር የተቀመጠውን ቋንቋን የሚመለከት ድንጋጌ[11] ተከትሎ የትምህርት መስጫ ቋንቋ በኢትዮጵያ አዲስ መልክ መያዝ ጀመረ፡፡ ከሰኔ 24 እስከ 28/ 83 ዓ.ም የተመሰረተው ጊዜያዊ የሽግግር መንግስት ምክር ቤት የትምህርት ቋንቋን በሚመለከት ፖሊሲ አውጥቷል፡፡ ይኸውም በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ አማርኛ የእናት ቋንቋ በሆነበት አካባቢ ትምህርቱ በአማርኛ በነበረው መሰረት እንዲቀጥል፤ በኦሮምኛ፣ ትግርኛ፣ ወላይትኛና ሲዳምኛ ከ1984 ዓ.ም ጀምሮ በየብሄረሰቡ ቋንቋዎች ከአንደኛ እስከ ስድስተኛ ክፍል ሁሉንም የትምህርት አይነቶች እንዲሰጥባቸው ሆኖ እንዲሁም በነዚህ የቋንቋ ትምህርቶች እንደ ትምህርት እንዲሰጥ፤ ሌሎችን ብሄሮችና ብሄረሰቦች በተመለከተ በየቋንቋዎቹ ከአንደኛ እስከ ስድስተኛ ክፍል ትምህርት በአፋጣኝ የሚጀመርበት ሁኔታ እንዲካሄድ ሆኖ እስከዚያውም ትምህርት ቀድሞ በነበረው እንዲቀጥል፤ የቤንሻንጉል ብሄረሰብ በአካባቢው የጋራ መግባቢያ ቋንቋ አረብኛ ስለሆነ ትምህርቱ በዚያ እንዲዘጋጅ፤ በመለስተኛና ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ትምህርቱ እንደ ተለመደው በእንግሊዝኛ መሰጠቱ እንዲቀጥል፤ አማርኛ ለሽግግሩ ወቅት ብቻ ከአራተኛ እስከ 12ኛ ክፍል እንደ ትምህርት እንዲሰጥ፤ እንግሊዝኛ በመላው የአንደኛ ደረጃ

---

[10] የመንግስት ለውጡን ተከትሎ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ከተገነጠለች በኋላ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት (ከአንደኛ እስከ አምስተኛ ክፍል) በአፍ መፍቻ ቋንቋ እንዲሰጥና ከዚያ በኋላ ግን በእንግሊዝኛ እንዲሰጥ ተደርጓል በማለት Bereketeab (n. d፡ 21) ይገልጻሉ፡፡

[11] የኢትዮጵያ የሽግግር ወቅት ቻርተር ክፍል አንድ፣ አንቀጽ ሁለት፣ ቁጥር አንድ ላይ "እያንዳንዱ ብሄር፣ ብሄረሰብና ህዝብ የራሱን ማንነት የመጠበቅና የማስከበር፣ ባህሉንና ታሪኩን የማበልጸግ፣ እንዲሁም በቋንቋው የመጠቀምና ቋንቋውን የማሳደግ መብት አለው፡፡" ይላል (ነጋሪት ጋዜጣ፣ 1983 ዓ.ም፣ ቁጥር 1፣ ሀምሌ 15 ቀን፣ ገጽ 2)፡፡

ትምህርት ቤቶች እንደ ትምህርት ከአንደኛ ክፍል ጀምሮ እንዲሰጥ በማለት ከገጽ 1 እስከ 3 ላይ ይገልጻል፡፡

ከሽግግር መንግስቱ ፍጻሜ በኋላም (1987 ዓ.ም) በተመሰረተው አዲሱ ህገመንግስት ውስጥ ቋንቋን በሚመለከት ግልጽ ድንጋጌ እንዲቀመጥ ተደረገ፡፡[12] ይህ ድንጋጌ ለሁሉም ሀገረኛ ቋንቋዎች እኩል መብት የሰጠ ነበር (Zelealem, 2012: 49):: ይህን ህገመንግስታዊ ድንጋጌ ተከትሎ በ1994 ዓ.ም በወጣው የኢትዮጵያ የትምህርትና የስልጠና ፖሊሲ አንቀጽ 3.5 ከሰፈሩት መካከል፣ "ህጻናት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን በተገቢው መልኩ እንዲማሩ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ሊማሩ ይገባል፡፡ እንዲሁም በሀገሪቱ ውስጥ በስፋት ተግባቦትን ለመፍጠር አማርኛ እንደ ትምህርት ይሰጣል፡፡" በማለት (ት.ሚ[13]፣ 1994 ዓ.ም፣ ገጽ 25-26) ያስቀምጣል፡፡ ይህ የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲ ባለፉት መንግስታት ችላ ተብለው የቆዩ የብሄረሰብ ቋንቋዎች እንዲበለጽጉና እንዲነሳሱ ከማድረጉም ባለፈ የቋንቋው ባለቤቶች እራሳቸውን በቋንቋቸው እንዲገልጹና ቋንቋቸውንም ለፈለጉት አላማ እንዲጠቀሙ እንደ መነሳሻ ሆኗቸዋል በማለት Teshome (1999፡ 83) ይገልጻሉ፡፡ ምክንያቱም ከዚህ በፊት የነበሩት መንግስታት በዋናነት አንድ ሀገርኛ ቋንቋን ብቻ ስለመጠቀምና ስለማሳደግ ትኩረት የሚሰጡ ነበሩ (Getachew & Derib, 2006: 37):: ይህ ፖሊሲ የማስተማሪያ ቋንቋን ብቻ ሳይሆን የትምህርት ስርዓቱንም ከተማከለ ስርዓት ወደ አልተማከለ ስርዓት እንዲቀየር ያደረገ ነው፡፡ ምክንያቱም የስርዓተ ትምህርት ዝግጅት፣ የመሰረተ ልማት ዝርጋታ፣ የማስተማሪያ ቋንቋ ምርጫ፣ የመምህራን ስልጠናዎች፣ ወዘተ. ሁሉ በአካባቢያዊ አስተዳደር እንዲወሰንና እንዲከናወን አድርጓል (Smith, 2005፡ 151)::

በሌላ በኩል ይህ ህገመንግስታዊና ፖሊሲያዊ ድንጋጌ በአማርኛ ቋንቋ እድገት ላይ አሉታዊ ጫና አሳድሯል በሚል ይተቻል፡፡ Tekeste (1996፡ 34) ከ1991 በኋላ አዲሱ መንግስት ዘውግን መሰረት በማድረግ በተከተለው የመንግስት ስርዓትና የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት የመጠቀም ፖሊሲ ተከትሎ ለብዙ አመታት ተጠናክሮ የመጣው የአቢሲንያዊያን

---

[12] በ1987 ዓ.ም በወጣው አዲሱ ህገመንግስት ምዕራፍ አንድ፣ አንቀጽ አምስት ላይ "ማናቸውም የኢትዮጵያ ቋንቋዎች በእኩልነት የመንግስት እውቅና ይኖራቸዋል፤ አማርኛ የፌደራሉ መንግስት የስራ ቋንቋ ይሆናል፤ የፌደረሽኑ አባሎች የየራሳቸውን የስራ ቋንቋ በህግ ይወስናሉ፡፡" ይላል (ነጋሪት ጋዜጣ፣ 1987 ዓ.ም፣ ቁጥር 1፣ ነሀሴ 15 ቀን፣ ገጽ 8)፡፡

[13] ት.ሚ (ትምህርት ሚኒስቴር)

ባህል መስፋፋት እየቀነሰ እንዲሄድ አድርጓል፤ በዚህም የተነሳ የአማርኛ ቋንቋ ከብሄራዊ ቋንቋነት ወደ የወል ቋንቋነት እንዲወርድ አድርጎታል በማለት ይገልጻሉ። ሀገሪቱ የምትከተለውን አዲስ የትምህርት ፖሊሲ ተከትሎ አማርኛ ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ እስከ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ድረስ በመላ ሀገሪቱ እንደ ትምህርት ብቻ የሚሰጥ ሲሆን፣ ከዚህ ውጭ ግን በክልሎች ፍቃደኝነት ላይ ተመስርቶ በተለያየ ደረጃ በማስተማሪያነትና እንደ ትምህርት እየተሰጠ ይገኛል (Daniel, 1997: 438)።

ኢህአዴግ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ፖሊሲን ተግባራዊ ያደረገው በስነትምህርታዊ ምክንያት ሳይሆን በሁለት ፖለቲካዊ ምክንያቶች ነው በማለት Daniel and Abebayehu (2006: 153) ይገልጻሉ። የመጀመሪያው ሀገሪቱ ከህብረተሰባዊ የመንግስት አገዛዝ ወጥታ ዴሞክራሲና ሰባዓዊ መብት የተከበረባት ሀገርን ለመፍጠር የምዕራቡን አለም የዴሞክራሲ ስርዓት መከተል ያስፈልጋል ከሚል እምነት የመነጨ ሲሆን፣ ሁለተኛው ገዥው ፓርቲ የተመሰረተው ብሄርን መሰረት ባደረገ መልኩ ስለሆነ የብሄረሰቦች የመብት ጉዳይን ቀዳሚ የፖለቲካ አጀንዳ በማድረጉ ነው ይላሉ። ያም ሆነ ይህ ግን በአሁኑ ወቅት በኢትዮጵያ 51 ሀገርኛ ቋንቋዎች በትምህርት መስጫነትና እንደ ትምህርት በመሰጠት ላይ ያሉ ሲሆን፣ ሌሎቹ ደግሞ እንደ ቀደመው አማርኛንና እንግሊዝኛን ብቻ በመጠቀም ላይ እንደሚገኙ ትምህርት ሚኒስቴር (2009 ዓ.ም[14]) ካወጣው ሰነድ መመልከት ተችሏል።

እነዚህ ቋንቋዎች በክልል ሲገለጹ፣ በትግራይ ክልል ትግርኛ፣ ሳሆና ኩናማ፤ በአፋር ክልል አፋርኛ፣ አርጎብኛና አማርኛ፤ በአማራ ክልል አማርኛ፣ ኦሮምኛ፣ አዊኛና ኽምጥኛ፤ በኦሮምያ ክልል ኦሮምኛና አማርኛ፤ በሀረሪ ክልል ሀረሪኛ፣ አማርኛና ኦሮምኛ፤ በሶማሌ ክልል ሶማልኛ፤ በጋምቤላ ክልል ኑዌርኛ፣ አኙዋክኛ፣ መጃንግኛ፣ ኦፖኛና ኮሞኛ፤ በቤንሻንጉል ጉምዝ ክልል ጉምዝኛ፣ በርታኛና ሽናሽኛ፤ በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር አማርኛ፣ ኦሮምኛና ሶማልኛ፤ በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር አማርኛ እና በደቡብ ብሄሮች ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል ስልጥኛ፣ ባስኬቶኛ፣ ቀቤንኛ፣ ዳሽቴ፣ ወላይትኛ፣ ጌዴኦ፣ ሀድይኛ፣ ከፍኛ፣ ጋሞኛ፣ ጎፍኛ፣ ኦይዲኛ፣ ዘይስኛ፣ ጊዲቾ፣ ዳውሮታ፣ ከምባትኛ፣ ጠምባሮኛ፣ ኮንትኛ፣ ድራይ ታታ፣ ሲዳምኛ፣ ሀላብኛ፣ አሪፋ፣ ሱርማ፣ ዲዚኛ፣ ቤንቺኛ፣ ሽኮ፣ መኤንትኛ፣ የምሳ፣ መዠንግር፣ ሽኮ፣ ኮሬቴ፣ ሽኪኖኖና ማረቆኛ እንደሆኑ ትምህርት ሚኒስቴር 2009 ዓ.ም ያወጣው ሰነድ ይገልጻል። ከነዚህ ሀገርኛ

[14]በዚህ ጥናት ውስጥ "ዓ.ም" በሚል የሚገለጹት የዘመን አቆጣጠሮች እንደ ኢትዮጵያ አቆጣጠር መሆኑን ለይቶ ለመግለጽ ሲሆን፣ "ዓ.ም" በሚል የማይገለጹት ደግሞ እንደ ጎርጎሮሳዊያን አቆጣጠር መሆኑን ለማመላከት ነው።

ቋንቋዎች መካከል 40 ያህሉ እንደ ትምህርት እየተሰጡ ሲሆን፣፣ 39ኙ ደግሞ በተለያየ ደረጃ በማስተማሪያነት እያገለገሉ ናቸው። ከጽህፈት ስርዓት አኳያ፣ በመደበኛ ትምህርት መሰጠት ያልጀመሩና በሙከራ ላይ ያሉትን ጨምሮ 44ቱ ቋንቋዎች ላቲንን ሲጠቀሙ፣ 16ቱ ደግሞ የኢትዮፒክ ፊደልን በመጠቀም ላይ ናቸው። አብዛኞቹ የኩሽቲክ ቋንቋዎች ለጽህፈት ስርዓታቸው ላቲንን የተጠቀሙት ከእነሱ ቀድመው ላቲንን ይጠቀሙ የነበሩ የኦሮምኛና የሶማልኛ ቋንቋዎችን ተሞክሮ እንደ ሞዴል በመውሰድ ነበር (Hoben, 1994 : 189)::

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ለመስጠት ሲጀመር 11 የመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች የነበሩ ሲሆን፣ የማሰልጠኛ ቋንቋዎቹም አማርኛ፣ ትግርኛ፣ ኦሮምኛ፣ ሲዳምኛና ወላይትኛ ነበሩ (Hoben, 1994: 193):: የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በህገመንግስትና በፖሊሲ ተደንግጎ መተግበር ከጀመረ አንስቶ በመላ ሀገሪቱ ያለው አጠቃቀም ከቋንቋ ቋንቋና ከአካባቢ አካባቢ የተለያየ ነው። ምክንያቱም በ1994 በወጣው የሀገሪቱ የትምህርት ፖሊሲ ላይ ያለው ድንጋጌ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት (ከአንደኛ እስከ ስምንተኛ ክፍል) በአፍ መፍቻ ቋንቋ፣ የሁለተኛ ደረጃና የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የትምህርት መስጫ እንግሊዝኛ እንዲሆን ይደነግጋል። ሆኖም ግን ይህ ፖሊሲ በትክክል እየተተገበረ ያለው በኦሮምያ፣ በሶማሌና በትግራይ ብቻ ነው (Heugh et al., 2007፡ 91)። ሌሎች ክልሎች ግን በተለያየ ደረጃ እንግሊዝኛን ጨምረው በትምህርት መስጫነት እየተጠቀሙ ናቸው። በሌላ በኩል ከ51 ቋንቋዎች መካከል 48ቱ ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል፣ 35 ከአምስተኛ እስከ ስምንተኛ ክፍል፣ 16 ከዘጠነኛ እስከ 12ኛ ክፍል፣ 12ቱ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች፣ ዘጠኙ በዩኒቨርሲቲዎች ውስጥ በትምህርትነት እየተሰጡ እንደሆነ ትምህርት ሚኒስቴር 2009 ዓ.ም ያወጣው ሰነድ ይገልጻል።

በኢትየጵያ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በትምህርት መስጫነት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ብቻ እንዲያገለግሉ የሀገሪቱ የትምህርት ፖሊሲ ይደነግጋል (ት.ሚ፣ 1994 ዓ.ም፣ ገጽ 25-26)። እንደ ትምህርት ግን እስከ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ድረስ ቢሰጡ ፖሊሲው አይከለክልም። በዚህም የተነሳ ከ51 ቋንቋዎች መካከል 12ቱ በመምህራን ኮሌጆች ውስጥ፣ ዘጠኙ በዩኒቨርሲቲዎች ውስጥ እንደ ትምህርት እየተሰጡ ናቸው። የተቀሩት ቋንቋዎች ግን እስከ አሁን ድረስ በአንደኛና በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ብቻ ተወስነዋል። ይኽም በዋናነት በከፍተኛ የትምህርት ተቋማት ደረጃ የሚስተምሩ መምህራን በቋንቋዎቹ ሰልጥነው ካለመገኘትና ለማስተማሪያነት የሚውሉ የትምህርት ቁሳቁሶችን የሚያዘጋጁ ባለሞያዎች

ካለመኖር ጋር የሚገናኝ ነው (Mcllwraith et al., 2012: 19):: ብሎም ዩኒቨርሲቲዎችና ኮሌጆች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያላቸው አመለካከት በአብዛኛው አሉታዊ መሆን ሌላው ምክንያት ሳይሆን እንዳልቀረ መገመት ይቻላል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ Ouane and Glanz (2011: 26) ሲገልጹ፣ የአፍሪካ ዩኒቨርሲቲዎች የአፍሪካ ቋንቋዎች እንዲበለጽጉና እንዲተዋወቁ የመሪነት ሚናውን አለመጫወታቸውና ለአውሮፓ ቋንቋዎች ትኩረት መስጠታቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች እንዳይበለጽጉ ራሱን የቻለ ተግዳሮት ሆኗል ይላሉ፡፡ በአጠቃላይ ሁሉንም የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በኮሌጆችና በዩኒቨርሲቲዎች ውስጥ እንደ ትምህርት መስጠት የሀገሪቱ የትምህርት ፖሊሲ ቢፈቅድም፣ ከመምህራን ስልጠና፣ ከትምህርት ባለሞያዎች፣ ከፋይናንስ አቅምና ከአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ጋር በተገናኙ ችግሮች የተነሳ በቀላሉ በኮሌጆችና በዩኒቨርሲቲዎች ውስጥ እንደ ትምህርት መስጠት የሚቻል አይመስልም፡፡

በትምህርት ቤት ውስጥ ለሚካሄድ የመማር ማስተማር ሂደት የትምህርት መስጫ ቋንቋ ሁነኛ ጉዳይ ነው፡፡ ይኸም ከተለያዩ ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ባህላዊ፣ ስነልቦናዊና ስነትምህርታዊ ምክንያቶች የተነሳ ነው፡፡ በትምህርት መስጫ ቋንቋ ምርጫ ላይ የተለያዩ ክርክሮች ይታያሉ፡፡ ክርክሮችም በአብዛኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋን ከሌሎች ቋንቋዎች ጋር ከማነጻጸር የሚመነጩ ናቸው፡፡ ይሁንጅ በአንድ ሀገር ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት መጠቀም የተሻለ የትምህርት ስርዓት እንዲኖር በማድረግ ረገድ የሚጫወተው አዎንታዊ ሚና ከፍተኛ ነው እየተባለ ይጻፋል፡፡ ነገር ግን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን የተለያዩ ፖለቲካዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ስነትምህርታዊና ኢኮኖሚያዊ ተግዳሮቶች ሲገጥሙት አሉታዊ ሁኔታዎች ይፈጠራሉ፡፡ ከዚህም በመነሳት በአሁኑ ወቅት በኢትዮጵያ ውስጥ እየተተገበረ ባለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሰጣጥ ላይ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች በዚህ ጥናት ተጠንተዋል፡፡

1.2 የጥናቱ መነሻ ችግር

በአለም ላይ ወደ 7000 የሚሆኑ ቋንቋዎች እንደሚነገሩ Raymond and Gordon (2005: 15) ይገልጻሉ፡፡[15] ከነዚህ ቋንቋዎች መካከል በፖለቲካ፣ በኢኮኖሚና በቴክኖሎጂ የበላይነት እንዲሁም በቅኝ ግዛትና በሃይማኖት መስፋፋት የተነሳ ጥቂት ቋንቋዎች ብቻ ከሌሎቹ ልቀው በመውጣታቸው አለማቀፋዊ ቋንቋ፣ ብሄራዊ ወይም ሀገራዊ ቋንቋ፣ የሥራ ቋንቋ እስከመባል ደርሰዋል፡፡ ይህን ተከትሎም በአብዛኛዎቹ የአለም ሀገራት ለማህበራዊ፣ ለፖለቲካዊና ለኢኮኖሚያዊ ጉዳዮች ማስፈጸሚያነትም በቀዳሚነት ሲመረጡ ይታያል፡፡ ይህን ተከትሎም አብዛኞቹ ቋንቋዎች በአለም ላይ የተናጋሪያቸው ቁጥር እየተመናመነ እንደሆነ Young (2011፡ 30) ይገልጻሉ፡፡ ይኸውም ከሰባት ሺህ ቋንቋዎች መካከል 283 ብቻ ከአንድ ሚሊዮን በላይ፣ 616 ከአንድ መቶ ሺህ በላይ፣ 1364 ከ10 ሺህ በላይ፣ 1040 ከአንድ መቶ በላይ፣ 455 ከአንድ መቶ በታች ተናጋሪ እንዳላቸውና የቀሩት ቋንቋዎች ጨርሰው በመጥፋት ላይ እንደሆነ ተገልጽዋል፡፡

ትምህርት ከሌሎች ዘርፎች ሁሉ በላቀ ሁኔታ ድንበር ተሻጋሪ በመሆኑ የተነሳ የተወሰኑ ተጽዕኖ ፈጣሪ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫነት በአብዛኛው ሲመረጡ ይታያል፡፡ ሆኖም ግን ከስነልቦናዊ፣ ከማህበራዊ፣ ከባህላዊና ከትምህርታዊ ፋይዳ አኳያ እነዚህን ተጽዕኖ ፈጣሪ ቋንቋዎች ብቻ ለትምህርት መስጫነት ማዋሉ ከጥቅሙ ጉዳቱ እንደሚያመዝን በጥናት እየተገለጸ መጥቷል (Mutasa, 2006፡ 78)፡፡ በተለይም በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ውጭ ለትምህርት መስጫነት መጠቀም አግባብ አይደለም በሚል በ1953 ከተደረገው የተባበሩት መንግስታት የትምህርት፣ የሳይንስና የባህል ድርጅት (UNESCO) ጉባኤ ጀምሮ ይገለጻል (Fasold, 1984፡ 293)፡፡

---

[15] ከነዚህ ቋንቋዎች መካከል 3490ዎቹ በዘጠኝ ሀገሮች ብቻ እንደሚገኙ Kangas (2000፡ 34) ይገልጻሉ፡፡ እነዚህም ሀገሮች ፓፑዋ ኒው ጊኒ (850)፣ ኢንዶኔዥያ (670)፣ ናይጀሪያ (470)፣ ህንድ (380)፣ ካሜሮን (270)፣ አውስትራሊያ (250)፣ ሜክስኮ (240)፣ ዴሞክራቲክ ሪፖፐሊክ ኮንጎ (210)፣ ብራዚል (210) ናቸው፡፡ ከመገኛ ክፍለአለማቸው አኳያ ስንመለከት፣ 34 በመቶዎቹ በእስያ፣ 31 በመቶዎቹ በአፍሪካ፣ 18 በመቶዎቹ በፓስፊክ ሀገሮች፣ 14 በመቶዎቹ በአሜሪካና ሶስት በመቶዎቹ ደግሞ በአውሮፓ ይገኛሉ (Young, 2011፡ 30)::

በሌላ በኩል የአፍ መፍቻ ቋንቋው ያልበለጸገ፣ የቋንቋው ተጠቃሚ ማህበረሰብ የኢኮኖሚ፣ የፖለቲካና የቴክኖሎጅ እድገት ደካማ ከሆነ ተማሪዎች ትምህርት ከጨረሱ በኂላ በሀገር አቀፍና አለም አቀፍ የኢኮኖሚና የፖለቲካ ውድድሮች ላይ ንቁ ተሳታፊ እንዳይሆኑ ያደርጋቸዋል የሚለው ደግሞ የዘርፉ አጥኝዎች ሌላው መከራከሪያ ነው (Ouane & Glanz, 2011: 82)፡፡ ይሄን ተከትሎም ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ ሌላ የበለጸገ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት መጠቀም ለተማሪዎችም ሆነ ለሀገራዊ የኢኮኖሚ እድገት የተሻለ ነው የሚል አመለካከት ይታያል፡፡ እነዚህ አተያዮች ግን በዘርፉ አጥኝዎች ብቻ ተወስነው የሚቀሩ ሳይሆኑ በሌሎችም የህብረተሰብ ክፍሎች በተለይም በወላጆች፣ በተማሪዎችና በመምህራን ዘንድ በስፋት ሊታዩ ይችላሉ (Gardner, 1985: 9)፡፡ ይህ ደግሞ በትምህርት ጥራቱ ላይ የሚያሳድረው አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽዕኖ ከፍተኛ እንደሚሆን ይጠበቃል፡፡ ከዚህ በመነሳት በኢትዮጵያ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እየታዩ ያሉ አመለካከቶችን ማጥናት የዚህ ጥናት የመጀመሪያው መነሻ ችግር ሆኗል፡፡

የዚህ ጥናት አነሳሽ ከሆኑት ችግሮች መካከል ሌላው አጥኝው ከስራ ባልደረቦቹ ጋር ሲወያይ ያገኘው ግንዛቤ ነው፡፡ ይኸውም በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ላለው የትምህርት ጥራት ችግር ዋነኛው ምክንያት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ ያለው አሉታዊ አመለካከት ነው የሚል ነው፡፡ ከዚሁ ጋር በተያያዘ Ball (2011: 44) በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ሊፈጥሩ ከሚችሉ ቁልፍ ጉዳዮች መካከል የወላጆች፣ የተማሪዎችና የመምህራን አመለካከት አንዱ ነው ይላሉ፡፡ ይህ አስተያየት ምን ያህል እውነት እንደሆነ ለማጥናት አጥኝው ከጉዳዩ ጋር የተያያዙ ጥናቶች ላይ የዳሰሳ ንባብ አካሄደ፡፡ ከነዚህ ጥናቶች መካከል ከዚህ ቀጥሎ የቀረቡት ዋነኞቹ ናቸው፡፡

የኢትዮጵያን ማህበራዊ አውድ በመጠቀም ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ጋር በተገናኘ ለሶስተኛ ዲግሪ ከተሰሩት ጥናቶች መካከል፣ በTsehaye (1977) የተካሄደው አንዱ ነው፡፡ የጥናቱ ጭብጥ የኢትዮጵያ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎችና የትምህርት ባለሞያዎች የብሄረሰቦችን ቋንቋዎች ለትምህርትና ለሌሎች መንግስታዊ ስራዎች በመጠቀም ረገድ ያላቸው አመለካከት ምን ይመስላል የሚል ነው፡፡ የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው አብዛኛዎቹ የጥናቱ ተተኳሪዎች ሁሉንም የሀገሪቱን ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫም ሆነ ለሌላ ተግባር መጠቀም ሀገራዊ አንድነትን ለአዳጋ ያጋልጣል የሚል ስጋት እንዳላቸው ነው፡፡ ሆኖም ግን ለመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት መስጫና የጽህፈት ቋንቋ ቢሆኑ እንደሚመርጡ የጥናቱ ተተኳሪዎች ገልጸዋል፡፡

ይህ የጥናት ውጤት የተገኘው በአንድ በኩል ምናልባት ጥናቱ "የአንድ ሀገር አንድ ቋንቋ የፖለቲካ ርዕዮት" ይሰበክበት ከነበረበት ስርዓተመንግስት ማግስት በመካሄዱ የተነሳ ሲሆን፣ በሌላ በኩል የብሄረሰቦችን ቋንቋዎች የመጠቀም መብት ጥያቄ ጎልቶ በሚሰማበት ወቅት ስለነበር ሊሆን ይችላል። ምክንያቱም የጥናቱ ግኝት እንደሚገልጸው የጥናቱ ተሳታፊዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋን የመጠቀም አመለካከታቸው አዎንታዊ ቢሆንም ፍላጎታቸው ግን በስጋት ውስጥ ያለ እንደሆነ ያሳያል።

ሌላው በMcNab (1989) የተካሄደው ጥናት ሲሆን፣ በቅድመና ድህረ የኢትዮጵያ አብዮት (1966 ዓ.ም አብዮት) የወጡትን የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲዎች በማጥናት ላይ ያተኮረ ነበር። በመጨረሻም ከአብዮቱ በፊት የነበረው የዘውዳዊው መንግስትም ሆነ ከእሱ በኋላ የመጣው የደርግ መንግስት ከአማርኛ ውጭ ያሉትን የብሄረሰብ ቋንቋዎች ከፕሮፖጋንዳ ፍጆታ ባለፈ በተግባር ለትምህርት እንዳላዋሏቸው ተገልጽዋል። ይሁን እንጅ የዚህ ጥናት ውጤት በዚህ መልኩ ቢገለጽም፣ ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች መመልከት እንደተቻለው፣ ከአብዮቱ በኋላ ከፖለቲካ ፕሮፖጋንዳ ባለፈ 15 ሀገርኛ ቋንቋዎች የመሰረተ ትምህርት ማስተማሪያ ሆነው እንዳገለገሉ ለማረጋገጥ ተችሏል።

በCohen (2000) የተሰራው ጥናት ሌላው ነው። ጥናቱም በከምባትኛ፣ ሲዳምኛ፣ ጌዲዎኛ፣ ወላይትኛ፣ ሀድይኛ፣ ጋሞኛ፣ ጎፋኛና ስልጥኛ ለትምህርት መስጫነት ሲውሉ ከታሪካዊ ዳራ በመነሳት የህብረተሰቡ አመለካከት ምን እንደሆነ ለማጥናት ያለመ ነበር። ውጤቱም በገጠር አካባቢ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በጎ አመለካከት እንደሚታይ፣ በከተማ አካባቢ ግን በአማርኛ መጠቀምን እንደሚፈልጉ በጥናቱ ተገልጽዋል። ይሁንና ይህ ውጤት የመጣው ምናልባት ከገጠር ይልቅ በከተሞች ውስጥ ብዙ ብሄረሰቦች በመኖራቸውና የሀገራዊና አለም አቀፋዊ ባህሎች ተጋልጦ ከገጠር ይልቅ በከተማ ውስጥ ከፍተኛ በመሆኑ የተነሳ ሊሆን እንደሚችል መገመት ይችላል።

በDereje (2010) የተደረገው ጥናት ሌላው ሲሆን፣ ጥናቱም ኦሮምኛ ቋንቋ በኦሮምያ ክልል ለትምህርት መስጫነት በመዋሉ የተነሳ በክልሉ ትምህርት ላይ የተፈጠረውን አጠቃላይ ሁኔታ ያጠና ነው። በውጤቱም በክልሉ ውስጥ ኦሮምኛ ቋንቋ የትምህርት መስጫ በመሆኑ የተነሳ ትምህርት ቤቶች በጥሩ ሁኔታ እንዲስፋፉ፣ በወላጆችና በትምህርት ቤቶች መካከል የጠበቀ ግንኙነት እንዲፈጠር፣ ተማሪዎች ትምህርቱን በጥሩ ሁኔታ እንዲረዱ፣ እንዲሁም በተማሪዎች፣ በመምህራንና በወላጆች ላይ ስለትምህርት አዎንታዊ አመለካከት እንዲፈጠር

ምክንያት እንደሆነ አመልክተዋል፡፡ ነገር ግን በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ ከፍተኛ የሆነ የትምህርት ቁሳቁስ እጥረት እንደሚታይ ተያይዞ ተገልጾዋል፡፡

ሌላው የሶስተኛ ዲግሪ ጥናት በJeilan (2013) የተደረገው ጥናት ነው፡፡ ጥናቱም በኦሮምያ ክልል በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ኦሮምኛ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን በማጥናት ላይ ያተኮረ ነው፡፡ በጥናቱ የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው፣ የእንግሊዝኛ ቋንቋ በሀገሪቱ የትምህርት ስርዓትና የውጭ ግንኙነት ላይ ያለው ቦታ፣ የአማርኛ ቋንቋ ሀገረዊ ተጽዕኖ ፈጣሪነት፣ የትምህርት ቁሳቁሶች ባግባቡ አለመሟላትና ሌሎችም ተዛማጅ ችግሮች ኦሮምኛ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ አሉታዊ ጫና እያሳደሩ እንደሆነ አመልክቷል፡፡

ከላይ ከተጠቀሱት ጥናቶች መካከል የመጀመሪያዎቹ ሶስቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለትምህርት መስጫ ከመዋሉ በፊትና እንዲውሉ ሲተዋወቁ የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች የነበራቸውን አመለካከትና የፖሊሲ ትኩረት ያጠኑ እንጅ ቋንቋዎቹ በትምህርት መስጫነት ማገልገል ከጀመሩ በኋላ የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች አመለካከትና ምላሽ ምን እንደሆነ አልተመለከቱም፡፡ Dereje (2010) ያደረገው ጥናት አሁን እየተተገበረ ያለው የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲ በኦሮምያ ክልል ያስገኘውን ውጤት የዳሰሰ ቢሆንም አብዛኛው ትኩረቱ ፖሊሲው ላይ እንጅ አተገባበሩ ላይ አይደለም፡፡ እንዲሁም Jeilan (2013) በአንድ ዞን ውስጥ በአንድ ቋንቋ ብቻ ተወስኖ ያጠና እንጅ ስፋት ባለው ዘዴ ሌሎች ቋንቋዎችን አልተመለከተም፡፡

በአጠቃላይ ስለየትምህርት መስጫ ቋንቋ በዘርፉ አጥኝዎች የሚቀርቡ ክርክሮች የመጀመሪያው የዚህ ጥናት መነሻ ችግር ሲሆን፣ ለአጥኝው ገጠመኝ ምላሽ ለመስጠት መፈለግ ደግሞ ሁለተኛው የጥናቱ መነሻ ችግር ነው፡፡ በተጨማሪም ከላይ በተጠቀሱት ጥናቶች ላይ የተካሄደው ንባብ የአጥኝውን ገጠመኝ ለመመለስ አመለካከትን ብቻ ሳይሆን ሌሎችንም ተግዳሮቶች አብሮ መፈተሽ አስፈላጊ እንደሆነ ማመላከታቸው ሌላው መነሻ ችግር ሆኗል፡፡ ይህ ጥናት የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችንና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት አልሞ የተነሳ ነው፡፡ በዚህም መሰረት ጥናቱ ለሚከተሉት መሰረታዊ ጥያቄዎች መልስ ሰጥቷል፡፡

1. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች አመለካከት ምን ይመስላል?
2. የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከት መንስኤዎች ምንድን ናቸው?
3. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተግዳሮቶች አሉ ወይ?
4. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተግዳሮቶች ካሉ የተግዳሮቶቹ መንስኤዎች ምን ምን ናቸው?

1.3 የጥናቱ ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችንና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት ነው፡፡ በዚህ አጠቃላይ ዓላማ ስር የተካተቱት ንዑሳን ዓላማዎች የሚከተሉት ናቸው፡፡

1. በትምህርት ስርዓቱ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በሚመለከት የመምህራንን፣ የወላጆችንና የተማሪዎችን አመለካከት ማጥናት፣
2. በመምህራን፣ በተማሪዎችና በወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ ተጽዕኖ የሚያሳድሩ ጉዳዮችን ማጥናት፣
3. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ ተግዳሮቶችን መለየት፣
4. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተግዳሮቶች የሚታዩ ከሆነ መንስኤያቸውንና መፍትሄያቸውን መለየት፣
5. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ላይ የሚታየው አመለካከት ከመረጃ ሰጪዎች ጋር ያለውን ግንኙነት በንጽጽር ማየት ናቸው፡፡

1.4 የጥናቱ አስፈላጊነት

የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም አዎንታዊና አሉታዊ አመለካከቶች በተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ዘንድ እንደሚታይ በተለያዩ ሀገራት የተካሄዱ ጥናቶች ይገልጻሉ፡፡ ለዚህም የተለያዩ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ባህላዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ስነትምህርታዊና ስነልሳናዊ ምክንያቶች በዘርፉ አጥኝዎች ይቀርባሉ፡፡ በኢትዮጵያ ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንዲሰጥ ተወስኖ በሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች በተለያዩ ሞዴሎች አማካኝነት እየተተገበረ ይገኛል፡፡ ከነዚህ ሞዴሎች መካከል ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል የመጠቀም ሞዴልን በሚተገብሩ ቋንቋዎች ላይ ይህ ጥናት ተካሂዷል፡፡ በመጨረሻም በኢትዮጵያ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም አዎንታዊም አሉታዊም አመለካከት እንደሚታይ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ይህ ደግሞ የማስተማሪያ ቋንቋን በሚመለከት ለሚሰጡ አተያዮችና ክርክሮች መረጃ እንደሚሰጥ ታምኖበታል፡፡ በጥናቱ የተገኙት አሉታዊና አዎንታዊ አመለካከቶችም መንስኤቸው ምን እንደሆነ ተጠንቶ ለፖሊሲ አውጭዎች፣ ለስርዓተትምህርት አዘጋጆች፣ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ ለፖለቲከኞች፣ ወዘተ. ጠቃሚ የሆነ መረጃን የሚሰጥ ሆኖ ተገኝቷል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት የዚህ ጥናት ሌላው ተተኳሪ ጉዳይ ነው፡፡ በመጨረሻም በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ሂደት ላይ ተግዳሮት የሆኑ ስነትምህርታዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ስነልሳናዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ወዘተ. ተግዳሮቶች እንዳሉ ለማወቅ ተችሏል፡፡ እነዚህ ተግዳሮቶች ደግሞ በትምህርት ጥራቱ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳደሩ እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ይህ የጥናት ውጤት ለመምህራን፣ ለርዕሰመምህራን፣ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ ለመማሪያ መጽሀፍና ለስርዓተ ትምህርት አዘጋጆች፣ ወዘተ. ጠቃሚ የሚሆን መረጃ የሚሰጥ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ደግሞ የትምህርት ጥራቱን ለማሻሻል ለሚያደርጉት ጥረት ገንቢ የሆነ ሚና ይኖረዋል ተብሎ ታምኖበታል፡፡ ብሎም በዚህ ርዕሰጉዳይ ዙሪያ ጥናት ማድረግ ለሚፈልጉ ተመራማሪዎች መረጃ ይሰጣል፡፡

1.5 የጥናቱ ወሰን

የዚህ ጥናት ትኩረት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የሚታዩ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን ማጥናት ነው፡፡ ጥናቱ ሁለት ክፍሎች አሉት፡፡ የመጀመሪያው የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ በወላጆች፣ በተማሪዎችና በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን ምን አይነት አመለካከት እንዳላቸው መመርመር ሲሆን፣ ሁለተኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት ስርዓቱ ውስጥ በመጠቀም ሂደት ላይ ተግዳሮቶች መኖር ወይም አለመኖራቸውን ማጥናት ነው፡፡ ተግዳሮቶች ካሉም መንስኤዎቻቸውንና መፍትሄዎቻቸውን ማስቀመጥ ነው፡፡ ይህንን ለማድረግም ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡

ለአመለካከት ፍተሻ ከአንደኛና ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች፣ ከወላጆችና ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መረጃዎች የተሰበሰቡ ሲሆን፣ ለተግዳሮት ፍተሻ ደግሞ ከኮሌጅ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንና የትምህርት ክፍል ሀላፊዎች፣ ከዞንና ከወረዳ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ ከርዕሰመምህራን፣ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፣ ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችና ከወላጆች መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ የመረጃዎቹ ትኩረትም የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በትምህርት ስርዓቱ ውስጥ ያላቸውን ድርሻና የሚታየውን አመለካከት የሚያሳዩ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች፣ የተግዳሮቶች መንስኤዎችና መፍትሄያቸውን ብቻ የሚመለከቱ ናቸው፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በትምህርት ቤት ውስጥ ለመሰረተ ትምህርት ማስተማሪያ፣ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት መስጫ፣ ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት መስጫ፣ በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ለትምህርት መስጫና እንደ ትምህርት ሊሰጡ ይችላሉ (Daniel, 1997: 433):: በኢትዮጵያ በአሁኑ ጊዜ 51 የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በትምህርት መስጫነት እያገለገሉና እንደ ትምህርት በመሰጠት ላይ ናቸው፡፡ ይሁን እንጅ እነዚህ ቋንቋዎች በተግባር ላይ የዋሉት የተለያዩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሞዴሎችን በመከተል ነው፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች እስከ ስንተኛ ክፍል ድረስ በትምህርት መስጫነት ያገልግሉ ለሚለው ጥያቄ በአብዛኛው የሚዘወተሩ አምስት አማራጭ ሞዴሎች አሉ (Mcllwraith et al., 2012፡ 44- 46)፡፡ እነዚህም “Early MT exit model”፣ “Medium MT exit model”፣ “Late MT exit model”፣ “Very late MT exit model” እና

“No MT exit model” ናቸው። ከነዚህ ሞዴሎች መካከል በኢትዮጵያ ውስጥ እስካሁን ያልታየው “Very late MT exit model” ሲሆን፣ ሞዴሉም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እስከ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ድረስ የትምህርት መስጫ መሆን አለበት የሚል ነው። ሌሎችን ሞዴሎች ስንመለከት፣ “Late MT exit model” የአፍ መፍቻ ቋንቋን እስከ ስድስተኛ ወይም ስምንተኛ ክፍል ድረስ ብቻ፣ “Medium MT exit model” የአፍ መፍቻ ቋንቋን እስከ አራተኛ ክፍል ድረስ ብቻ፣ “Early MT exit model” የአፍ መፍቻ ቋንቋን እስከ ሶስተኛ ክፍል ድረስ ብቻ በትምህርት መስጫነት መጠቀምን የሚመለከቱ ሲሆን፣ “No MT exit model” ግን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጨርሶ የትምህርት መስጫ መሆን የለበትም የሚል ነው።

ከዚህ በመነሳት በኢትዮጵያ ውስጥ ያለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ አጠቃቀም ደረጃ ሲታይ፣ በአማራ ክልል አማርኛ፣ ኦሮምኛና አዊኛ “Late MT exit model” ሲጠቀሙ፣ ኽምጥኛ “Medium MT exit model” ይጠቀማል። በኦሮምያ፣ በትግራይ፣ በሶማሌ፣ በሀረሪና በድሬዳዋ “Late MT exit model” ተግባራዊ ሲሆን፣ በአፋር፣ በቤንሻንጉል፣ በጋምቤላና በአዲስ አበባ “Medium MT exit model” ተግባራዊ እየተደረገ ነው። በደቡብ ብሄር ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል በፖሊሲ ደረጃ የተወሰነው “Medium MT exit model” ቢሆንም በተግባር ግን “Medium MT exit model”፣ “Early MT exit model” እና “No MT exit model” እየታዩ ናቸው። በሀገሪቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሞዴል መለያየትና ከጊዜ፣ ገንዘብና ቁሳቁስ ችግሮች የተነሳ ጥናቱ በደቡብ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል ውስጥ በሀድያ፣ በስልጤ፣ በከምባታና በወላይታ ዞኖች ብቻ በተሰበሰበ መረጃ ተወስኗል።

1.6 የጥናቱ ውሱንነት

ይህ ጥናት የሚከተሉት ውሱንነቶች ስላሉት ፍጹም እንከን አልባ ነው ማለት አይቻልም፡፡

በዚህ ጥናት የወላጆች፣ የመምህራንና የተማሪዎች አመለካከትና የአመለካከት መንኤዎች ተጠንተዋል፡፡ የአመለካከት ጥናቱ የተለካው በባለአምስት የሊከርት ስኬል የጽሁፍ መጠይቅና በከፊል ነጻ ቃለመጠይቅ አማካኝነት ነው፡፡ ጥናቱ በቡድን ተኮር ውይይት መረጃ አለመሰብሰቡ በጥናቱ ውጤት ላይ ተጽዕኖ ይኖረዋል፡፡

ለአመለካከት ጥናት በመረጃ መሰብሰቢያነት ከሚያገለግሉ መሳሪያዎች መካከል ምልከታ አንዱ ነው፡፡ ነገር ግን ይህ ጥናት ምልከታን በሚከተሉት ምክንያቶች የተነሳ በመረጃ መሰብሰቢያነት አልተጠቀመም፡፡ ይኸውም፣ መረጃ ሰጪዎች በጽሁፍ መጠይቅና በቃለመጠይቅ አማካኝነት በሚሰጡት መረጃ ላይ ተጽዕኖ እንዳያሳድር በመስጋት፣ በጽሁፍ መጠይቅና በቃለመጠይቅ ጥናቱ ያሳተፋቸው የጥናቱ ተተኳሪዎች ቁጥር ከፍተኛ ነው፡፡ በመሆኑም በምልከታ የሚገኘው መረጃ ከዚህ ሰፊ መረጃ ጋር ተመጣጣኝ ሊሆን ስለማይችል እንዲቀር ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም በምልከታ የተገኘው መረጃ በአመለካከት የተነሳ የተገኘ ውጤት ነው ብሎ መውሰድ ወደ ተሳሳተ ድምዳሜ ስለሚያደርስ እንዲቀር ተደርጓል፡፡ ይሁንና በነዚህ ምክንያቶች የተነሳ በምልከታ መረጃ አለመሰብሰቡ በጥናቱ ውጤት ላይ ተጽዕኖ ይኖረዋል፡፡

ከአመለካከቶቹ ጋር ተቀናጅተው የአመለካከት መንስኤዎችም ተጠንተዋል፡፡ የአመለካከት መንስኤዎች የተለያዩ ሊሆኑ እንደሚችሉ ይገለጻል፡፡ ይሁንጅ ይህ ጥናት ጋርድነርና ላምበርት (1972) ለቋንቋ አመለካከት አብይ መንስኤዎች ናቸው ብለው የገለጽዋቸውን እንደ መነሻ ተጠቅሟል፡፡ በዚህም የተነሳ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት መጠቀም በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ ከፈጠረው አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽዕኖ አንጻር፣ ቤተሰብና የአካባቢው ማህበረሰብ የሚያሳዩትን አመለካከት ተከትሎ በጥናቱ ተተኳሪዎች ላይ ካሳደረው አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽዕኖ አንጻር፣ በትምህርት ቤት ውስጥ በትምህርት መስጫነትና እንደ ትምህርት እየተሰጡ ያሉ ሌሎች ቋንቋዎች ካሳደሩት ተጽዕኖ አንጻር፣ ከጥቅማዊ ተነሳሽነት አንጻር፣ ከውህደታዊ ተነሳሽነት አንጻር ላይ ብቻ ተመስርቶ ጥናቱ መንስኤዎችን አጥንቷል፡፡ ከዚህ ውጭ ያሉ መንስኤዎች አለመጠናታቸው በጥናቱ ውጤት ላይ ተጽዕኖ ይኖረዋል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ እንቅፋት የሚሆኑ ተግዳሮቶችና የተግዳሮት መንስኤዎች ፈረጀ ብዙ ሊሆኑ እንደሚችሉ ይታመናል፡፡ ይሁንጅ ይህ ጥናት Birgit (2010) የገለጽዋቸውን ማለትም ከመምህራን ስልጠና ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች፣ ከትምህርት ቁሳቁስ ዝግጅትና አቅርቦት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች፣ ከትምህርት ይዘት አቀራረብ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች፣ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች፣ ከአመለካከት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች፣ ከትምህርት ቤቶችና ከማህበረሰቡ ቅርርብ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች፣ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት ከሚሰጡት ድጋፍ ጋር በተያያዘና ከፖለቲካዊ አመለካከት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶችን ብቻ ትኩረት በመስጠት ላይ ተወስኗል፡፡ ይህ ደግሞ በጥናቱ ውጤት ላይ እራሱን የቻለ ተጽዕኖ ይኖረዋል፡፡

በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉት ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ያላቸው አካላት ማለትም ተማሪዎች፣ መምህራን፣ ወላጆች፣ ርዕሰመምህራን፣ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች ናቸው፡፡ ከዚህ ውጭ ያሉት የህብረተሰብ ክፍሎች በጥናቱ አለመካተታቸው ጥቅል መደምደሚያ ላይ ለመድረስ የራሱ የሆነ ተጽዕኖ አለው፡፡

1.7 የቁልፍ ቃላትና ሀረጋት ተግባራዊ ብያኔ

1. የአፍ መፍቻ ቋንቋ (Mother Tongue)፡- የጥናቱ ተተኳሪዎች ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው መጀመሪያ የለመዱት ቋንቋ ሲሆን፣ ቋንቋውም በባለቤትነት የሚመለከተው ብሄረሰብ ያለውን ነው፡፡
2. የትምህርር መስጫ ቋንቋ (Medium of Instruction)፡- የጥናቱ ተተኳሪዎች ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው ቀድመው የተዋወቁትና የራሴ የማንነቴ መገለጫ ነው የሚሉትን ቋንቋ በትምህርት ቤት ውስጥ በትምህርት መስጫነት ወይም በመማሪያ ማስተማሪያነት መጠቀምን የሚመለከት ነው፡፡
3. የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት (Mother Tongue Attitude)፡- ከቀደመ ልምድና ግምት በመነሳት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም በጥናቱ ተተኳሪዎች የሚታየውን የመቃወም ወይም የመደገፍ ስሜት የሚመለከት ሲሆን፣ ስሜቱም አዕምሮዊ ብቻ ሳይሆን የባህሪና የስሜት ቅንጅታዊ ውጤት ነው፡፡
4. ተግዳሮት (Challenge)፡- ተግዳሮት የሚለው ቃል በዚህ ጥናት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የመማር ማስተማሩ ሂደት ስኬታማ እንዳይሆን እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ችግሮችን የሚመለከት ነው፡፡
5. ሁለተኛ ቋንቋ (Second Language)፡- ሁለተኛ ቋንቋ በዚህ ጥናት ተማሪዎች በሚማሩበት ሀገር ወይም አካባቢ ውስጥ በሌላ ማህበረሰብ በባለቤትነትና በአፍ መፍቻነት የሚነገር ቋንቋን የሚመለከት ነው፡፡
6. የውጭ ቋንቋ (Foreign Language)፡- የውጭ ቋንቋ በዚህ ጥናት ተማሪዎች በሚማሩበት ሀገር ውስጥ ማህበራዊ መሰረት የሌለውና በአፍ መፍቻነት የማይነገር ቋንቋን የሚመለከት ነው፡፡

ምዕራፍ ሁለት፤ የተዛማጅ ድርሳናት ክለሳ

2.1 በአፍ መፍቻ ቋንቋ የመማር ንድፈ.ሀሳብ

ተማሪዎች ወደ ትምህርት ቤት ከመምጣታቸው በፊት መማር የሚጀምሩት ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው ነው። ለዚህ ደግሞ ቋንቋ ወሳኝ መሳሪያ ነው (Wells, 1994: 42)። ይሁንና ህጻናት ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው መማርን የሚጀምሩበት ቋንቋ የመጀመሪያ ወይም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ይባላል። ስለመጀመሪያ ወይም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለመዳ ሂደት በዘርፉ ምሁራን የተለያዩ ንድፈ ሀሳቦች ይቀርባሉ። ከነዚህም ውስጥ የባህሪያውያን የቋንቋ ለመዳ ንድፈ ሀሳብ አንዱ ነው (Littlewood, 1984: 7)። በባህሪያውያን አመለካከት፣ በመጀመሪያ አንድ ህጻን በአካባቢው የሰማውን ድምጽና የድምጽ ቅላጼ ለማስመሰል ይሞክራል። ይሄን ተከትሎም ከልጁ ጋር ያሉ ወላጆች የልጁን ሙከራ በመስማት በደንብ እንዲናገር ያሰለጥኑታል ወይም ያበረታቱታል። ብሎም ከተሳሳተ ያርሙታል። በመቀጠል፣ ህጻኑም የሚሰማውን ማበረታቻ በመጠቀም ቋንቋውን በበለጠ ለመናገር ጥረት ያደርጋል። በሂደትም ህጻኑ የቋንቋውን ባህሪ ይለምዳል ወይም በትክክለኛ መንገድ ይቀረጻል። ይሁንጅ ቋንቋን የመማር ሂደት ከህጻንነት ጀምሮ እስከ ጎልማሳነት የማያቋርጥ ነው (Hallidy, 1993: 93)።

ህጻናት ቋንቋን ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው ብቻ ሳይሆን ትምህርት ቤት ገብተውም ይማራሉ። ነገር ግን በትምህርት ቤት ውስጥ ቋንቋንም ሆነ ሌሎችን እውቀቶች የሚማሩበት ስልት ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው ከሚማሩበት ስልት የተለየ ነው (Hallidy, 1993: 93)። ሆኖም ግን የቋንቋ ለመዳ ሂደትን ጠቅለል አድርጎ በአራት ደረጃዎች መግለጽ እንደሚቻል Hallidy (1993: 94) ይገልጻሉ። በቤተሰባቸውና በአካባቢያቸው ላይ ባለማወቅ ውስጥ የሚካሄድ መማር፣ ለእለት ተእለት ግንኙነት አስፈላጊ የሆነ የተግባቦት ቋንቋን የመማሪያ እድሜ፣ ወደ ትምህርት ቤት በመግባት ከጽህፈት ቋንቋና ከትምህርታዊ እውቀት ጋር ለመተዋወቅ የሚደረግ የሽግግር ጊዜና ወደ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በመግባት ቀጣይነት ባለው መንገድ የተለያዩ የትምህርት ዘርፎችን ሙያዊ እውቀቶች የመማሪያ ደረጃ ናቸው።

ህጻናት እድሜቸው ለትምህርት ሲደርስ ወደ ትምህርት ቤት ይገባሉ፡፡ በዚህ ወቅት ተማሪዎች ትምህርት ቤት ከመምጣታቸው በፊት ከነበራቸው የመማር ስልት የተለየ የመማር ስልት በትምህርት ቤት እንደሚቆያቸው Wells (1994: 68) “Language- Based Theory of Learning” የተሰኘውን የሀሊደይና ቪጎትስኪን ስራ በመጥቀስ ይገልጻሉ፡፡ ይኸውም ሳይንሳዊ ካልሆነ ባለማወቅ ውስጥ ከሚካሄድ የመማር ስልት ሳይንሳዊ ወደ ሆነ የመማር ስልት የሚካሄድ የሽግግር ወቅት ነው፡፡

የመማር ስልቱ ቢቀየርም የሚማሩበት ቋንቋ ግን መቀየር የለበትም በሚል የዘርፉ ምሁራን ይመከራሉ (Fasold, 1984; Mutasa, 2006 and Ogutu, 2006)፡፡ ይኸውም በዋናነት ከመማር ስልት በተጨማሪ ስነልሳናዊና ስነልቦናዊ ተግዳሮቶች በመማር ሂደቱ ላይ ተጨማሪ ጫና እንዳይፈጥሩ ነው በሚል ይገለጻል (Alidou et al., 2006: 16)፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ በዘርፉ ምሁራን ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ ሌላ የሰለጠነ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት መጠቀሙ ለመማር ማስተማሩ ሂደትም ሆነ ለተማሪዎቹ ቀጣይ ስኬት የተሻለ ነው የሚል የመከራከሪያ ሀሳብ ይቀርባል (Ouane & Glanz, 2011: 82 and Vujcich, 2013: 1)፡፡ የመከራከሪያ ሀሳቡም በዋናነት ከአለም አቀፋዊ ግንኙነትና ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት የሚመነጭ ነው፡፡ ይህ የመከራከሪያ ሀሳብ ግን በአጥኝዎች ብቻ የተወሰነ ሳይሆን በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ቀጥተኛ ተሳታፊ በሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች ላይ በሚታይ አመለካከትም ይገለጻል፡፡ ይሄን ተከትሎም የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ስላላቸው አመለካከት ጥናቶች ይካሄዳሉ፡፡

2.2 ስለየትምህርት ቋንቋ አመለካከት የሚነሱ ንድፈሐሳባዊ አተያዮችና የአጠናን ዘዴዎች

በቋንቋ አመለከከት ላይ የሚካሄድ ጥናት መሰረቱን የሚይጥለው በቋንቋ ተፈጥሯዊ ባህሪ ዙሪያ ባሉት ሁለት መሰረታዊ ሀሳቦች ላይ ነው፡፡ እነዚህም የባህርያዊያንና የአእምሯዊያን ንድፈ ሀሳቦች ናቸው (Fasold, 1984፡ 147)፡፡ እንደ አእምሯዊያን አተያይ፣ አመለካከት በአንድ ግለሰብ ውስጥ በሚከሰት ውስጣዊ ተነሳሽነትና እሱን ተከትሎ በሚመጣ ምላሽ መካከል እንደ አስታራቂ (mediator) የሚከሰት ውስጣዊ ነገር ነው፡፡ ይህ ውስጣዊ ነገር ሊጠናና ሊመረመር በተፈለገ ጊዜ መሰረት መሆን ያለበት የጥናቱ ተተኳሪዎች በቀጥታ የሚሰጡትን ግለሰባዊ ምላሽ ወይም ዘገባ ነው (Fasold, 1984፡ 147)፡፡

በሌላ በኩል በባህርያዊያን እይታ፣ የቋንቋ አመለካከት ሊገለጽ የሚችለው ግለሰቦች ተፈጥሯዊ በሆነ ማህበራዊ አውድ ላይ በሚያሳዩት ባህሪና ምላሽ ነው፡፡ ማህበራዊ ሁኔታዎች ለሚፈጥሩት ተነሳሽነት ግልጽ የሆነ ምላሽ ሲሰጥ አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ዝንባሌ መኖሩ ይታወቃል፡፡ እንደ ባህርያዊያን አተያይ፣ አመለካከት የሚጠናው በቋንቋው ዙሪያ አሉታዊና አዎንታዊ መልስ ስጥ በሚል ትዕዛዝ ሳይሆን የጥናቱን ተተኳሪዎች ባህሪ ተከታትሎ በመመልከትና ምልከታውን ተከትሎም በቂ ትንተና በማካሄድ ነው (Fasold, 1984፡ 147)፡፡

የቋንቋ አመለካከትን ማጥናት ቀላል ባይሆንም ቀጥተኛና ኢ-ቀጥተኛ በተባሉ ሁለት ዘዴዎች ማጥናት ይቻላል (Fasold, 1984፡ 149)፡፡ በቀጥተኛ ዘዴ ተተኳሪዎች ስለቋንቋው/ዎቹ ምን አተያይ እንዳላቸው በጽሁፍና በቃል መጠይቅ መረጃ በመሰብሰብ ይከናወናል፡፡ በኢ- ቀጥተኛ ዘዴ ደግሞ የሙከራ ጥናት ስልትን በመከተል የጥናቱ ተተኳሪዎች ስለቋንቋው/ዎቹ ያላቸውን አመለካከት ማወቅ ይቻላል፡፡ ቀጥተኛ ዘዴ ከአዕምሯዊያን ንድፈ ሀሳብ ጋር የሚዛመድ ሲሆን፣ ኢ- ቀጥተኛ ዘዴ ደግሞ ከባህርያዊያን ንድፈሀሳብ ጋር ይዛመዳል፡፡

በሌላ በኩል አመለካከትን ለማጥናት ከተተኳሪዎች መረጃዎች የሚወሰዱበትን መንገድ በሚመለከት Gebrekiros (2011፡ 11) እና Miler, Kiesler and Collins (1969: 9) በመጥቀስ፣ ስለአመለካከት መረጃዎች ማግኘት እንደሚቻል አመላክተዋል፡፡ እነዚህም፣ ተተኳሪዎች ስለቋንቋው ያላቸውን ስሜትና አተያይ በተመለከተ ከሚሰጡት መረጃ፣ በተፈጥሯዊው አውድ ተገኝቶ በመመልከት፣ ለሚቀርቡላቸው አነሳሽ ምክንያቶች የሚያሳዩትን አጸፋዊ ምላሽ በመከታተልና በመመዝገብ፣ በስራቸው ከሚያገኙት ውጤት ሊሆን እንደሚችል ይገልጻሉ፡፡ በዚህ መንገድ የተሰበሰቡ መረጃዎች በአይነታዊና በመጠናዊ የመረጃ አሰባሰብና አተናተን ስልት ሊቀርቡ ይችላሉ፡፡

2.2.1 የቋንቋ አመለካከት ምንነት

አመለካከት በአጠቃላይ ወይም በአንጻራዊነት ሰዎች ለነገሮችና ለክስተቶች የሚኖራቸው የግምት አስተያየትና ስሜት ነው፡፡ ስሜቱም ረዘም ላለ ጊዜ በአዕምሮ ውስጥ የሚቆይ ነው (Smelser & Baltes, 2001፡ 894)፡፡ አመለካከት አዕምሮዊ ብቻ ሳይሆን የባህሪና የስሜት ቅንጅታዊ ተጽዕኖ ሲሆን፣ ቅንጅታዊ ውጤቱም የመቃወም ወይም የመደገፍ ዝንባሌ ሊሆን ይችላል፡፡ Gardner (1985፡ 8) አመለካከት ከቀደመና ከተደራጀ ልምድ የሚመነጭና አንድ ግለሰብ ለአንድ ነገር ወይም ሁነት ያለውን አተያይ የሚመራ ወይም የሚያስቀጥል የአዕምሮ ዝግጁነት ነው ይላሉ፡፡

ከላይ ከተገለጹት ብያኔዎች መረዳት እንደሚቻለው አመለካከት አንድ ሰው ከተለያዩ ልምዶችና ግምቶች በመነሳት ስለአንድ ነገር፣ ተቋም፣ ማህበረሰብ፣ ወዘተ. ባሳደረው ጥላቻ የተነሳ አሉታዊ፣ ወይም በአደረበት ፍቅር የተነሳ አዎንታዊ ስሜት እንደሚኖረውና ይህ ስሜትም በቅጽበት የሚለዋወጥ ሳይሆን ረዘም ላለ ጊዜ በአእምሮ ውስጥ የሚቆይ እንደሆነ ነው፡፡

ከማህበራዊ ጉዳዮች አኳያ አመለካከት፣ ሰዎች ስለአንድ ዘር፣ ባህል፣ ጎሳ፣ መደብ፣ ቋንቋ፣ ወዘተ. ያላቸውን ግላዊ ስሜትና አተያይ የሚመለከት ሲሆን፣ አተያዩም የተለያዩ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ባህላዊና ታሪካዊ ጉዳዮችን ከመገምገም የሚመነጭ እንደሆነ Brown (2007፡ 377) ይገልጻሉ፡፡

ከተግባራቸው አንጻር ሲታዩ ሁሉም ቋንቋዎች የተናጋሪውን ማህበረሰብ ባህል፣ ወግ፣ የአኗኗር ዘይቤ፣ ታሪክ፣ ወዘተ. ለመግለጽ የሌላ ቋንቋን እርዳታ የማይፈልጉ ምልዑ ናቸው፡፡ ነገር ግን ከውስጣዊ ባህሪያቸው ውጭና በልዩ ልዩ አጋጣሚዎች ምክንያት ለምሳሌ፣ ከማህበረሰቡ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ የበላይነት፣ ከስነጽሁፍ ሀብት፣ ከተናጋሪው ማህበረሰብ በቴክኖሎጅ ማደግ፣ ከመገናኛ ብዙሃን አገልግሎት፣ ወዘተ. አንጻር አንድ ቋንቋ ከሌላው ቋንቋ በልጦ ሊገኝ ይችላል፡፡ ይህም በቋንቋዎች መካከል አዎንታዊና አሉታዊ አመለካከት እንዲታይ ምክንያት ይሆናል፡፡

የቋንቋ አመለካከት መሰረቱ በአብዛኛው ከጠቀሜታ ተነሳሽነት ወይም ከቀረቤታ ተነሳሽነት የመነጨ እንደሆነ Brown (2007፡ 380)፣ Krashen (1981፡ 22) እና Littlewood (1984፡ 55) ይገልጻሉ፡፡ አንዳንድ ጊዜ የቋንቋ አመለካከት ከቋንቋው የሚገኝን ጥቅም መሰረት ሊያደርግ ይችላል፡፡ ይህም ሰዎች ቋንቋውን የተሻለ ስራ ከማግኘት፣ በቋንቋው የተጻፉ መጻህፍትና ጋዜጦች በማንበብ እውቀትና መረጃ ከማግኘት፣ በቋንቋው የተሻለ ትምህርት ከማግኘት፣ ወዘተ. አኳያ ገምግመው አመለካከታቸውን አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ካደረጉት አመለካከቱ ጥቅምን መሰረት ያደረገ ነው፡፡ ይህ የተነሳሽነት አይነት ብዙ ጊዜ ቋንቋቸው ባላደገ[16] ማህበረሰብ ተማሪዎች ላይ ይጎላል (Stern, 1983፡ 378)፡፡ Elisabeh (1999፡ 6) ቋንቋቸው ያላደገ ማህበረሰብ ተማሪዎች ብዙ ጊዜ የራሳቸውን ቋንቋ በትምህርት ቤት የመጠቀም ፍላጎት የሌላቸውና በአደገ ቋንቋ መማር የሚገደዱ ናቸው ይላሉ፡፡ ይህም የራሴን ቋንቋ ከቤቴ አውቀዋለሁ፤ ጥሩ ስራ በማገኝበትና በብሄራዊ ቋንቋ ብማር ይሻላል ከሚል አመለካከት ይመነጫል፡፡ ለዚህም በአብነት ከሚነሱት መካከል በደቡብ አፍሪካ የሚኖሩ ጥቁሮች ናቸው (Mutasa, 2006፡ 63)፡፡ እነዚህ ዜጎች በራሳቸው ቋንቋ እንዲማሩ መንግስት ቢያመቻችላቸውም ከትምህርት በኋላ የተሻለ ስራ የሚያስገኘው እንግሊዝኛ ነው በማለት ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ በእንግሊዝኛ መማር እንደሚመርጡ ተጠቁሟል፡፡

Jacob et al. (2015፡ 48) በቻይና የተካሄደ ጥናትን ጠቅሰው፣ የአናሳ ብሄር ተወላጆች ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ በሌላ ሁለተኛና የውጭ ቋንቋ ለመማር ያላቸው ፍላጎት ከፍተኛ ነው ይላሉ፡፡ ምክንያቱም በቻይና ውስጥ የሚገኙ የአናሳ ብሄር ተወላጆች ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ ቻይንኛንና እንግሊዝኛን ለትምህርት እንደሚመርጡ ለማወቅ ተችሏል ይላሉ፡፡ በሌላ በኩል በአናሳ ብሄሮችም ሆነ በሌሎች የራስን ቋንቋ ላለመጠቀም የመፈለግ ማህበረሰባዊ ተቃውሞ እንዳለ ሁሉ ለመጠቀም የመፈለግ ተቃውሞም እንዳለ Bereketeab (n. d.፡ 2) የካናዳን፣ የቤልጀምን፣ የስፔንን፣ የስሪላንካን፣ የቡልጋሪያንና የቱርክን የፖለቲካ ግጭት በምሳሌነት በማንሳት ይገልጻሉ፡፡ የእነዚህ ግጭቶች መንስኤዎች የራስን ቋንቋ በመጠቀም የሚገኝን ጥቅም ከማሰብ በተጨማሪ የሀገር ውስጥ ፖለቲካን ለመቃወምና በብሄሮች መካከል ለሚካሄድ ፉክክር ቋንቋን እንደ መሳሪያ ለመጠቀም ከመፈለግ የተነሳ እንደሆነ ይገለጻል፡፡

[16] Language minority (Group of People who share a language and often have less power in society due to population (numerically fewer), economics (less wealth) and/ or politics (Ball, 2011፡ 63).

የቋንቋ አመለካከት ሌላው ምንጭ ቀረቤታ ተነሳሽነት ሊሆን ይችላል። ይህም የሌላ ማህበረሰብ ባህልን በማድነቅ፣ በአኗኗር በመማረክና ከእነሱ ጋር ለመቀራረብ ወይም የማህበራዊ ህይወት ተጋሪ ለመሆን ተነሳስተው ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ በሚያደንቁት ማህበረሰብ ቋንቋ መማር ማስተማርን ሊመርጡ ይችላሉ። ወይም ደግሞ በራስ ቋንቋ እራስን ለመግለጽና ለማስተዋወቅ በመፈለግ በራስ ቋንቋ የመማር ማስተማር ተነሳሽነት ሊፈጠር ይችላል (Ouane & Glanz, 2011፡ 57):: ይህም አዎንታዊ ወይም አሉታዊ አመለካከትን በአፍ መፍቻም ቋንቋ ላይ ያስከትላል። ለዚህ በዋና ምሳሌነት የሚነሱት አብዛኞቹ የአረብ ሀገራት ናቸው። የአረቡ አለም በሃይማኖት የተነሳ ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ ለአርብኛ ከፍተኛ ከበሬታ ስላላቸው የራሳቸውን ቋንቋ ለትምህርትም ሆነ ለሌላ ጉዳይ የመጠቀም ፍላጎታቸው ዝቅተኛና አሉታዊ ነው። ከዚሁ ጋር በተገናኘ Bereketeab (n. d.፡ 21)፣ “በኤርትራ ውስጥ የትግረ ቋንቋ እንደ ሌሎቹ ቋንቋዎች እንዳይበለጽግ እንቅፋት የሆነው አብዛኛው የትግረ ማህበረሰብ በሃይማኖት ምክንያት ከትግረ ቋንቋ ይልቅ አረብኛ የመጀመሪያ ምርጫው በመሆኑ ነው” በማለት ቀረቤታዊ ተነሳሽነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ ያለውን ተግዳሮት ይገልጻሉ።

ከላይ ከተጠቀሱት በተጨማሪ የአፍ መፍቻ ቋንቋንም ሆነ ሌሎች ቋንቋዎችን እንደ ትምህርት ስለመማርም ሆነ በመማሪያ ቋንቋነት ስለመጠቀም ተማሪዎች የሚኖራቸው የተነሳሽነት ምክንያቶች ውጫዊና ውስጣዊ በሚል በሁለት ሊከፈሉ እንደሚችሉ Dornyei (1998፡ 126) ይገልጻሉ:: ውጫዊ ምክንያቶች ሲባል፣ የወላጅ፣ የመምህራንና የእኩዮች ተጽዕኖ አንዱ ሲሆን፣ ተማሪዎች በቋንቋው በሚማሩበት ወቅት የሚያገኙት ሽልማት፣ የሚደርስባቸው ቅጣት ወይም ማዕቀብና ከሌሎች የሚገኝ ግብረመልስ ደግሞ ሌላው ነው። በቋንቋው በሚማሩበት ወቅት፣ የግብዓት መሟላት፣ የመማሪያ ክፍል ምቾት በምክንያትነት ይጠቀሳሉ። ማህበረሰቡ ለቋንቋው ያለው አመለካከት፣ ከማህበረሰቡ ባህልና ከአካባቢው የትምህርት ሁኔታ ጋር ያለው ተዛምዶ ተያይዘው ይነሳሉ።

ውስጣዊ ምክንያቶች የሚባሉት፣ በቋንቋው ሲማሩ የሚያጋጥም ጭንቀት፣ ፍርሃት፣ በራስ መተማመን፣ ለቋንቋውና ለቋንቋው ማህበረሰብ ላይ ያለ የቀደመ አመለካከት፣ ለራስ የሚሰጥ ግምትና በቋንቋው ላይ የሚታይ ችሎታ ተጠቃሽ እንደሆኑ Dornyei አያይዘው ይገልጻሉ።

በአንድ ሀገር ወይም ማህበረሰብ ውስጥ የትምህርት ስርዓት ሲታሰብ አይቀሬው ጉዳይ የትምህርት መስጫ ቋንቋ ምርጫ ነው፡፡ ምርጫው የሚከናወነው ከአፍ መፍቻ፣ ከሁለተኛና ከውጭ ቋንቋዎች መካከል ሊሆን ይችላል፡፡ ከመምረጫ ምክንያቶች መካከል በተለይ በአፍሪካ ርዕዮተዓለም፣ ብሄርተኝነት፣ ፖለቲካ፣ ኢኮኖሚ፣ ስነልሳንና ስነትምህርታዊ ምክንያቶች ዋነኞቹ እንደሆኑ Bamgbose (2011፡ 6) ይገልጻሉ፡፡ የቋንቋ ምርጫውን ተከትሎም የተለያዩ አመለካከቶች ይነሳሉ፡፡ አመለካከቶቹም ብዙ ጊዜ የራስን ቋንቋ ከሌሎች ቋንቋዎች ጋር ከማነጻጸር የሚመነጩ እንደሆነ Ferguson (1996፡ 274) ያስረዳሉ፡፡

2.2.2. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ላይ የሚታይ አመለካከት

በአንድ ሀገር ወይም ማህበረሰብ ውስጥ የትምህርት ስርዓት ሲታሰብ አይቀሬው ጉዳይ የትምህርት መስጫ ቋንቋ ምርጫ ነው፡፡ ምርጫው የሚከናወነው ከአፍ መፍቻ፣ ከሁለተኛና ከውጭ ቋንቋዎች መካከል ሊሆን ይችላል፡፡ ከመምረጫ ምክንያቶች መካከል በተለይ በአፍሪካ ርዕዮተዓለም፣ ብሄርተኝነት፣ ፖለቲካ፣ ኢኮኖሚ፣ ስነልሳንና ስነትምህርታዊ ምክንያቶች ዋነኞቹ እንደሆኑ Bamgbose (2011፡ 6) ይገልጻሉ፡፡ የቋንቋ ምርጫውን ተከትሎም የተለያዩ አመለካከቶች ይነሳሉ፡፡ አመለካከቶቹም ብዙ ጊዜ የራስን ቋንቋ ከሌሎች ቋንቋዎች ጋር ከማነጻጸር የሚመነጩ እንደሆነ Ferguson (1996፡ 274) ያስረዳሉ፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት መጠቀም ከስነልቦናዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊና ትምህርታዊ ፋይዳ አኳያ ጠቀሜታው የጎላ እንደሆነ ይገለጻል (Fasold, 1984፡ 293; Alidou et al., 2006፡ 16)፡፡ ተማሪዎች ቀድመው ባወቁት ቋንቋ ትምህርቱ ከቀረበላቸው በቀላሉ ይረዱታል፤ የትምህርቱ ሂደት ፈጣን ይሆናል፤ ቋንቋ ለማወቅ ከሚል ተጨማሪ ጫና ይድናሉ ከሚል መከራከሪያ ሀሳብ የመነጨ ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ Mutasa (2006፡ 79) በቅርብ ጊዜ የተካሄዱ ጥናቶችን በመጥቀስ ተማሪዎች አፍ ባልፈቱበት ቋንቋ ከሚማሩ በአፍ መፍቻቸው ቢማሩ በላቀ ደረጃ እንዲመራመሩ፤ አዳዲስ ነገሮችን እንዲፈጥሩ፤ ባህላቸውን እንዲያውቁና እንዲፈትሹ፤ እራሳቸውን በቀላሉ ፈልገው እንዲያገኙ፤ ሳይመረምሩ በጭፍን የመቀበል ሂደትን እንዲያስቀሩና ትምህርቱን ከራሳቸው ማህበራዊ አውድ ጋር እንዲያቆራኙ የጎላ ጠቀሜታ እንዳለው ይገልጻሉ፡፡

በሌላ በኩል የአፍ መፋቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ማዋል ጠቀሜታ እንዳለው ሁሉ የሀገርን እድገት ይጎትታል፤ ከአለም አቀፋዊ ትስስር ያርቃል፤ ሀገራዊ አንድነትን ያላላል፤ ፖለቲካዊ አለመረጋጋትን ይፈጥራል፤ የሚጠይቀው ወጭ ከፍተኛ ነው፤ ወዘተ. የሚሉ አሉታዊ አመለካከቶችም እንደሚሰነዘሩበት Ogutu (2006፡ 42- 48) ይገልጻሉ፡፡ Mcllwraith and et al. (2012: 60) ግን ብዙ ብሄረሰቦች በሚኖሩባት ሀገር ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ፖሊሲን ተግባራዊ ማድረግ በብሄረሰቦች መካከል የርስ በርስ ግጭትን ይፈጥራል ወይም ያባብሳል የሚለው አመለካከት የተሳሳተ ነው በማለት የመከራከሪያ ሀሳብ ያቀርባሉ፡፡ በምክንያትነትም፣ በአንድ ሀገር ውስጥ በብሄረሰቦች መካከል ለሚፈጠር ግጭት አቢይ ምክንያት የኢኮኖሚ እኩል ተጠቃሚነት አለመኖርና አንዱ ብሄር በሌሎች ብሄሮች ላይ የበላይ ለመሆን መሞከር እንጅ ቋንቋን የመጠቀም ፖሊሲ አይደለም በማለት ያስረዳሉ፡፡ ይህን ሀሳብ Wolf (2000፡ 302) ሲያጠናክሩ፣ በዘር ወይም በጎሳ የተለያዩ ማህበረሰቦች በአንድ ሀገር ውስጥ አንድን ቋንቋ በአፍ መፍቻነት ሊጠቀሙ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ፣ በሩዋንዳና በብሩንዲ ሁቱና ቱትሲ፣ የተለያዩ የሶማሌ ጎሳዎች በሶማሊያ አንድ ቋንቋን ብቻ ይጠቀማሉ፤ ሆኖም እነዚህ ማህበረሰቦች አንድ ቋንቋ ብቻ መጠቀማቸው ከእርስበርስ ግጭት አልታደጋቸውም ይላሉ፡፡

ዘርና የአፍ መፍቻ ቋንቋ አንድ የማይሆኑበትና የልዩነት መገለጫም የሚሆኑበት አጋጣሚ እንዳለ Bereketeab (n. d.፡ 14) ከሁቱና ቱትሲ በተጨማሪ የሰርቢያንና የክሮሽያን ሁኔታ በምሳሌነት ይጠቅሳሉ:: እነዚህ ማህበረሰቦች አንድ የአፍ መፍቻ ቋንቋን የሚጠቀሙ ቢሆንም በዘር የሚለያዩ ናቸው፡፡ ይሁን እንጅ ከቋንቋቸው ይልቅ ዘራቸውን የልዩነት መገለጫ በማድረግ ለግጭት ምክንያት አድርገው ሲጠቀሙበት ታይቷል፡፡ የተለያዩ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት መጠቀም በብሄረሰቦች መካከል የርስ በርስ ግጭት እንዲነሳ ምክንያት ይሆናል የሚለው አመለካከት ተገቢ እንዳልሆነ ይገልጻሉ፡፡

አንድ ሀገር ወይም ማህበረሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋውን ለመጠቀም የሚፈልግበት ምክንያት ስነትምህርታዊ ላይሆን ይችላል፡፡ Klerk (2002፡ 30) የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት የመጠቀም ጥያቄዎችና እንቅስቃሴዎች በሀገሪቱ ውስጥ ያለውን ማህበረፖለቲካና ታሪካዊ ዳራ ለመቃወም በሚል ሊሆን ይችላል ይላሉ፡፡ ቋንቋውን የመጠቀም አነሳሽ ምክንያቱ ስነትምህርታዊ ሳይሆን ፖለቲካዊ በመሆኑ እንቅስቃሴው በቂ መምህራን ባልተዘጋጁበትና የትምህርት ቁሳቁሶች ባልተሟሉበት ይጀመራል፡፡ እንቅስቃሴው ፖለቲካዊ ግቡን ከመታ በኋላ

ብዙ ጊዜ ችላ ስለሚባል የትምህርቱን ጥራት ችግር ውስጥ ይጥለዋል በማለት Klerk ይገልጻሉ፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን የመጠቀም ፍላጎት አነሳሽ ምክንያቱ ቋንቋንና ባህልን ከመጥፋት ለማዳን ሊሆን ይችላል፡፡ አንድ ማህበረሰብ ከሌሎች የማንነት መገለጫዎች ሁሉ በበለጠ ቋንቋን የባህሉና የእሴቱ ማስቀጠያ መሳሪያ አድርጎ ይመለከተዋል፡፡ ይህን ተከትሎም ቋንቋው የትምህርት መስጫ ቋንቋ እንዲሆን ሊወስን ይችላል በማለት Jacob et al. (2015: 44) ይገልጻሉ:: ነገር ግን ይህ ውሳኔ በትምህርት ጥራቱ ላይ ችግር ሊፈጥር ይችላል፡፡ ምክንያቱም ከመጀመሪያው ቋንቋውን የመጠቀም አነሳሽ ምክንያትና ግብ ቋንቋንና ባህልን መጠበቅ እንጅ ስነትምህርታዊ አይደለም፡፡ Mathieu (2000: 47) ቋንቋንና ባህልን ለማዳን በሚል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ተግባራዊ ማድረግ ብዙ ጊዜ የሚማሩ ልጆችን መግደል ነው ይላሉ፡፡ ምክንያቱም ተማሪዎች በዋናነት ትምህርት ቤት የሚመጡት ቋንቋንና ባህልን ለማስቀጠል ሳይሆን፣ እውቀትን በመቅሰም አእምሯዊ እድገታቸውን ለመጨመር ነው፡፡ ይህ ደግሞ ተገቢው የትምህርት ቁሳቁስ በተሟላበትና ብቃት ያላቸው መምህራን በሚገኙበት ትምህርት ቤት ውስጥ የሚሳካ ነው፡፡ ቋንቋንና ባህልን ለማስቀጠል በሚል ስነትምህርታዊ ቅድመ ሁኔታዎች ሳይሟሉ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንዲሰጥ መደረጉ ግን ጥራት በሌለው የትምህርት ስርዓት ውስጥ ተማሪዎች እንዲያልፉ መፍረድ ይሆናል፡፡ ይህን ተከትሎም ተማሪዎች ከትምህርት በኋላ በሀገር አቀፍና አለም አቀፍ የስራና የኢኮኖሚ ገበያዎች ጥሩ ተወዳዳሪዎች እንዳይሆኑ ያደርጋቸዋል፡፡

Gacheche (2010፡ 31) ደግሞ ልሳነብዙ በሆነ ሀገር ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ተግባራዊ ለማድረግ በሚሞከርበት ወቅት ከሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች መካከል በሀገሪቱ ውስጥ ጥራት ያለው ትምህርት በእኩል እንዲሰጥ አለማስቻሉ ነው ይላሉ፡፡ ምክንያቱም ቀድሞ የጽህፈት ተጠቃሚ የሆነ ቋንቋ በቅርቡ የጽህፈት ስርዓት ከተቀረጸለት ቋንቋ የበለጠ ለትምህርት ምቹ ነው፤ ቀድሞ መደበኛ የሆነ ቋንቋ የመደበኛነት ደረጃው ዝቅተኛ ከሆነ ቋንቋ የተሻለ ነው፤ ቀድሞ ብዙ የትምህርት ሙያተኞች ያሉት ቋንቋ ሙያተኞች ከሌሉት ቋንቋ የተሻለ ነው፡፡ ለአብነትም የኢትዮጵያን ሁኔታ ስንመለከት አሁን በስራ ላይ ያለው የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲ ለአማርኛ ቋንቋ አፊ- ፊት ተማሪዎች እንጅ በሌሎች ቋንቋዎች የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን የሚማሩ ተማሪዎችን ተጠቃሚዎች ሳይሆኑ ተጎጅዎች አድርጓቸዋል በማለት Teshome (1999፡ 85) ይገልጻሉ፡፡ በማሳያነት የሚያቀርቡት ተማሪዎች የሚጠቀሙት ቋንቋ

በአብዛኛው በአንድ አካባቢ የተወሰነ በመሆኑ ወደ ሌላ ቦታ በሚንቀሳቀሱበት ወቅት ትምህርታቸውን ለመቀጠል ይቸገራሉ፡፡ በተጨማሪ ተማሪዎች በህጻንነታቸው ሶስት ቋንቋዎችን ማለትም የአፍ መፍቻን፣ አማርኛንና እንግሊዝኛን ለማጥናት ስለሚገደዱ ጫና ይበዛባቸዋል፡፡ እንዲሁም በአንጻራዊነት በትምህርት ቁሳቁስ፣ በሰው ሀይል፣ ወዘተ. ክፍተት ያለባቸው በመሆኑ ትምህርቱ እንደ አማርኛ በጥሩ ሁኔታ ላይሰጥ ይችላል ይላሉ፡፡

በአፍሪካ ውስጥ የሚገኙ አብዛኞቹ ሀገርኛ ቋንቋዎች ጥቂት ተናጋሪ ያላቸው ናቸው፡፡ ምክንያቱም በአፍሪካ ውስጥ ከሚነገሩ በሺህ ከሚቆጠሩ ቋንቋዎች መካከል 72ቱ ብቻ ከአንድ ሚሊዎን በላይ ተናጋሪ ያላቸው ሲሆኑ፣ 16ቱ ብቻ ደግሞ ከአምስት ሚሊዎን በላይ ተናጋሪ ያላቸው ናቸው (Ouane & Glanz, 2011፡ 64)፡፡ በመሆኑም አብዛኞቹ የአፍሪካ ቋንቋዎች ጥቂት ተናጋሪዎች ብቻ ያላቸው መሆናቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እቅድና ፖሊሲን በብዙ ተግዳሮቶች የተወሳሰበ እንዲሆን ምቹ ሁኔታ ፈጥሯል፡፡ በአጠቃላይ በአፍሪካ ውስጥ ሀገርኛ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ሁለት የተለያዩ አመለካከቶች ያሉ ሲሆን፣ የመጀመሪያው የአፍሪካ ልጆች ከአዳዲስ እውቀቶች፣ ቴክኖሎጅዎችና ሳይንሶች ጋር በቀላሉ ተገናኝተው ከሌላው አለም ጋር በትምህርት፣ በፈጠራ፣ በስራ፣ ወዘተ. ተወዳዳሪዎች እንዲሆኑ በሰለጠኑ የውጭ ቋንቋዎች መማር አለባቸው የሚለው ነው፡፡ ሌላው የአፍሪካ ልጆች የራሳቸውን ቋንቋ መጠቀም ካቆሙ ቋንቋቸውንም ሆነ ማንነታቸውን ያጣሉ፡፡ ጥሩ ትምህርት ለማግኘት በሚል ማንነታቸውንና ቋንቋቸውን ከሚያጡ እንደ ሩቅ ምስራቅና የእስያ ሀገሮች በራሳቸው ቋንቋ ቢጠቀሙ ይሻላል ይላሉ፡፡

በአፍሪካ ውስጥ የተሻለ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በተግባር ከተገለጸባቸው ሀገሮች መካከል ብሩንዲ፣ ሩዋንዳ፣ ሶማሊ፣ ኬንያ፣ ታንዛኒያና ዙምባብዌ ተጠቃሽ ሲሆኑ፣ ኢትዮጵያ፣ ማዳጋስካር፣ ማዕከላዊ አፍሪካ፣ ኡጋንዳና ናይጀሪያ ደግሞ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በቂ ጥረት እየተደረገባቸው ያሉ ሀገሮች እንደሆኑ Beeckman (2005፡ 168) ይገልጻሉ፡፡

ሀገርኛ ቋንቋዎች በአፍሪካ ውስጥ ከበለጸጉ የአውሮፓ ቋንቋዎች ያነሰ ተፈላጊነትና ተቀባይነት እንዲኖራቸው ካደረጉ ምክንያቶች መካከል በአብዛኛው የቅኝ ግዛት አሻራ፣ ሀገረኛ ቋንቋዎችን ስለመጠቀም አሉታዊ አመለካከት መታየት፣ የቋንቋዎች አለማደግ፣ የኢኮኖሚ እድገትና የቴክኖሎጅ መስፋፋት፣ አለማቀፋዊ ትስስር እየጠነከረ መምጣትና ጥሩ የቋንቋ እቅድ አለመኖር እንደሆኑ Bamgbose (2011፡ 1) ይገልጻሉ፡፡ በአፍሪካ ውስጥ ለማስተማሪያነት ከዋሉት ሀገረኛ

ቋንቋዎች መካከል 70 በመቶዎቹ በአጸደ ህጻናትና በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በማስተማሪያነት፣ 20 በመቶዎቹ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንደ ትምህርት፣ አምስት በመቶዎቹ በዩኒቨርሲቲዎችና በኮሌጆች ውስጥ እንደ ትምህርት ብቻ የሚሰጡ ሲሆን፣ 87 በመቶዎቹ ደግሞ በኢ-መደበኛ ትምህርት ቤት ለጎልማሶች ማስተማሪያነት እያገለገሉ ናቸው (Ouane & Glanze, 2010፡ 9)፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተጽዕኖ ከሚያሳድሩ ምክንያቶች መካከል የውጭ ቋንቋ አመለካከት አንዱ ነው፡፡ የውጭ ቋንቋዎች ብዙ ጊዜ በቅኝ ግዛት፣ በሃይማኖት፣ በሳይንስና ቴክኖሎጅ ማደግ፣ በፖለቲካና በኢኮኖሚ የበላይነት የተነሳ በአለም አቀፍ ደረጃ ልቀው የወጡትን እንደ እንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛ፣ ፖርቹጊዝኛ፣ ወዘተ. ያሉትን የአውሮፓ ቋንቋዎች የሚመለከት ነው፡፡ እነዚህ ቋንቋዎች በተለይም በአፍሪካ በቅኝ ግዛትና በሌሎች ምክንያቶች የቀደመ ትውውቅ ያላቸው ቢሆንም ለትምህርት መስጫ እንዲውሉ በሚታሰብበት ጊዜ የተለያዩ አመለካከቶች ይነሱባቸዋል፡፡ በአንድ በኩል እነዚህን ቋንቋዎች መጠቀም ከአለም አቀፍ መገናኛብዙሃን መረጃ ለማግኘት፤ አዳዲስ የሳይንስና ቴክኖሎጅ ውጤቶችን በቀላሉ ለማግኘት፤ በተለያዩ አካባቢዎች ተንቀሳቅሶ የተሻለ ስራ ለማግኘት፤ ወዘተ. የተነሳ በውጭ ቋንቋዎች መማር የተሻለ ነው በሚል አዎንታዊ አመለካከት ይታያል (Ogutu, 2006፡ 42- 48)፡፡

በሌላ በኩል የውጭ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫነት መጠቀም አግባብ አይደለም የሚል አመለካከትም አለ፡፡ ይህ አመለካከት ብዙ ጊዜ የውጭ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት መጠቀም የራስን ባህልና ቋንቋ እንዳያድግ ያደርጋል፤ መምህራኑ የውጭ ካልሆኑ በቋንቋ ብቃት የተነሳ ትምህርቱ ባግባቡ ላይተላለፍ ይችላል የሚል ነው፡፡ ከዚሁ የውጭ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አላስፈላጊነት በሚመለከት የታዋቂውን የቅኝ ግዛት ተቃዋሚ ማህተመ ጋንዲን ንግግር በመጥቀስ Groff (2007፡ 26) "የውጭ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ከተጠቀምን ልጆቻችን በገዛ ሀገራቸው እየኖሩ የውጭ ዜጎች እንዲሆኑ መፍረድ ነው፡፡" ብለዋል፡፡

በሌላ በኩል ከትምህርት አብይ አላማዎች አንዱ ትምህርትን የልማት መሳሪያ አድርጎ መጠቀም ነው፡፡ የዘመናዊው አለም የልማት ጽንሰሀሳብ በዳበረ አለምአቀፍ እውቀትና መረጃ ላይ የተመሰረተ ነው፡፡ አለምአቀፍ እውቀቶችና መረጃዎች ደግሞ በአብዛኛው የሚገኙት ቀድመው በሰለጠኑት አለምአቀፍ ቋንቋዎች ነው፡፡ ትምህርትን የሀገር ልማት መሳሪያ አድርጎ ለመጠቀም ሲታቀድ ከአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ይልቅ አለምአቀፍ ቋንቋን መጠቀም የተሻለ ነው ይላሉ (Ouane & Glanz, 2011፡ 82)፡፡ ይህ የሚነሳው የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች አዳዲስ ጽንሰሀሳቦችንና የቴክኖሎጅ ውጤቶችን መግለጽ በሚያስችል ደረጃ አላደጉም ከሚል መነሻ እንደሆነ Vujcich (2013፡ 1) ይገልጻሉ፡፡ በተለይም እንደ ሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ያሉ ትምህርቶችን ባልበለጸጉ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ለማስተማር በጣም ያስቸግራል፡፡ እንደ ፊሊፒንስ፣ ብሩኒና ማሌዥያ ያሉት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የማህበራዊ ሳይንስ ትምህርቶችን በአፍ መፍቻ ቋንቋ እያስተማሩ የሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስን በእንግሊዝኛ ቋንቋ የሚስተምሩት ለዚህም ይመስላል (Mcllwraith et al., 2012፡ 11)፡፡ በኢትዮጵያ ውስጥም በአማራ ክልል አማርኛ ቋንቋን በአፍ መፍቻነት የሚናገሩ ማህበረሰቦች በሚገኙባቸው ዞኖች ውስጥ ከአንደኛ እስከ ስምንተኛ ክፍል የማስተማሪያ ቋንቋው አማርኛ ሲሆን፣ ከ1997 ዓ.ም ጀምሮ ግን በሰባተኛና ስምንተኛ ክፍል የተፈጥሮ ሳይንስና የሂሳብ ትምህርቶች በእንግሊዝኛ እንዲሰጡ እየተደረገ ነው (ባህልና ቱሪዝም ሚኒስቴር፣ 2004 ዓ.ም)፡፡

በሌላ በኩል ተማሪዎችን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከማስተማር ይልቅ በውጭ ቋንቋ እንዲማሩ ቢደረግ ትምህርት ቤት ከመምጣታቸው በፊት ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው የጀመሩት አዕምሯዊና ስነልሳናዊ እድገት ይስተጓጎላል፤ ገና በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት እያሉ በቋንቋ ምክንያት ትምህርት እንዲያቋርጡ ያደርጋል፤ ክፍል ይደግማሉ፤ ብዙ ያልተማረ ሰው በተለይም በገጠር እንዲኖር ምክንያት ሊሆን ይችላል፤ ትምህርቱና የሀገሪቱ ራዕይ እንዳይገናኝ ምክንያት ሊሆን ይችላል ይላል (Pinnock & Vijayakuma, 2009፡ 28)፡፡ የአለም ባንክ በማዳጋስካር ያካሄደውን ጥናት በመጥቀስ Pinnock and Vijayakuma (2009: 16) በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በውጭ ቋንቋ ከማስተማር ይልቅ በሀገርኛ ቋንቋዎች ማስተማር ከትምህርት ገበታቸው የሚያቋርጡና የሚደግሙ ተማሪዎችን ለመቀነስ እንደሚረዳ ገልጸዋል፡፡

ኢትዮጵያ ከአንደኛ ደረጃ የትምህርት ገበታቸው በሚያቋርጡ ተማሪዎች ብዛት ከስሀራ በታች ካሉ ጥቂት የአፍሪካ ሀገሮች አንዷ እንድትሆን አድርጓታል፡፡ ይኸውም UNESCO በአካሄደው ጥናት በአፍሪካ ውስጥ በከፍተኛ ደረጃ ትምህርት በሚያቋርጡ ተማሪዎች ብዛት ከቻድ፣ ከሞዛምቢክ፣ ከሞርሽየስና ቤኒን በመቀጠል ተጠቅሳለች (Zehle, 2009፡ 118):: በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ትምህርት ለማቋረጥ ምክንያቶች ተብለው በጥናቱ ከተጠቀሱት መካከል የመማሪያ ቋንቋ ጉዳይ አልተጠቀሰም፡፡ ይልቁንም ኢኮኖሚያዊ ችግር፣ ዝቅተኛ የመማር ፍላጎት፣ አካባቢያዊና ቤተሰባዊ ችግሮች ብቻ በምክንያትነት ተገልጸዋል (Zehle, 2009፡ 118)፡፡

በሌላ ጥናት በኢትዮጵያ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግባራዊ መደረጉ ከትምህርት ገበታ የሚያቋርጡ ተማሪዎች ቁጥር እንዲቀንስ ምክንያት ሆኗል ይላል (Seidel & Moritz, 2009: 129)፡፡ በማሳያነትም፣ በ2003/2004 ከመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የሚያቋርጡ ተማሪዎች 19.2 በመቶ ነበረ፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግባራዊ እየሆነ ሲሄድ ግን የሚያቋርጡ ተማሪዎች ቁጥር በ2004/2005 ወደ 14.2 በመቶ ወርዷል ይላል፡፡ በተጨማሪም በክልል ደረጃ፣ በከፍተኛ ደረጃ የተማሪዎች ማቋረጥ በሚታይበት በደቡብ ብሄሮች ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ወዲህ የሚያቋርጡ ተማሪዎች ቁጥር እየቀነሰ እንደ መጣ በጥናቱ ተገልጽዋል፡፡ ለምሳሌ ያህል፣ በ2003/2004 የትምህርት ዘመን 21.6 በመቶ የነበረው 2004/2005 ወደ 11.5 በመቶ ወርዷል በማለት Seidel and Moritz (2009: 129) ገልጸዋል::

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተጽዕኖ ከሚያሳድሩ ምክንያቶች አንዱ የሁለተኛ ቋንቋ አመለካከት ነው፡፡ ሁለተኛ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም የሚኖራቸው አመለካከት የአፍ መፍቻ ቋንቋን ስለመጠቀም በሚኖራቸው አመለካከት ላይ አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽዕኖ አለው፡፡ ሁለተኛ ቋንቋን የመጠቀም አመለካከትም እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ሁሉ በታሪካዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ምክንያቶች አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ሊሆን ይችላል (Ellis, 1985; Gardner, 1985; Krashen, 1981; Littlewood, 1984; Stern, 1983; Wilkins, 1974)፡፡ ይህም በዋናነት የተማሪዎች በሁለተኛ ቋንቋ የመማር አመለካከት የሁለተኛ ቋንቋውን ማህበረሰብ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊና ባህላዊ ደረጃ ከራሳቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጋር በማነጻጸር ከሚሰጡት ግምት ሊመነጭ ይችላል፡፡ የሁለተኛ ቋንቋው ማህበረሰብ ደረጃ ከእነሱ ደረጃ

የተሻለ[17] ከሆነ አዎንታዊ፣ በአንጻሩ ያነሰ ከሆነ አሉታዊ አመለካከት ሊኖራቸው ይችላል፡፡ ይኸውም የአፍ መፍቻ ቋንቋን ትቼ በሁለተኛ ቋንቋ ከተማርሁ በኋላ ምን ጥቅም አገኛለሁ? ከሚል ጥያቄም አመለካከት ሊመነጭ ይችላል (Gardner, 1985 and Stern, 1983)፡፡ ጥቅም ሲባልም፣

በቅርብም ሆነ በሩቅ ስንቀሳቀስ እግባባበታለሁ ወይ? ትምህርት ስጨርስ ስራ አገኝበታለሁ ወይ? አዳዲስ ቴክኖሎጅዎችን በቀላሉ ለማወቅ ያስችለኛል ወይ? ሁለተኛ ቋንቋው በመገናኛ ብዙሃንና በስነጽሁፍ በኩል ያለው ቀዳሚና ወቅታዊ ደረጃ ምንድን ነው? ከሚል አመለካከት ሊነሳ ይችላል፡፡ ይህም በቋንቋው ከቀደምትም ሆነ ከአዳዲስ መረጃዎች፣ እውቀቶችና ስልጣኔዎች ጋር በቀላሉ እንድገናኝና እራሴን እንድለውጥ ያግዘኛል ወይ ብሎ በማሰብም አመለካከት ሊያዝ ይችላል፡፡ ይሄን ተከትሎም የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም አወንታዊ ወይም አሉታዊ አመለካከቶች ይታያሉ፡፡

2.3 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም ተግዳሮት

እንደ ሌሎች ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊና ሳይንሳዊ ጉዳዮች የትምህርት ጉዳይም ካደጉ ሀገራት ይልቅ ባላደጉ ሀገራት በተለይም በአፍሪካ ተግዳሮቶች እንደሚበዙበት ይታመናል (Fishman, 1968፡ 5)፡፡ ይህም በአብዛኛው ለሀገርኛና ለውጭ ቋንቋ ካለ አመለካከት፣ ከማህበረ ስነልሳናዊ ሁኔታዎች ማለትም ከቋንቋና ከባህል ብዙሃነት፣ ከታሪካዊ ሁኔታዎች፣ ከርዕዮታለማዊ እይታዎች፣ መንግስታት ከሚያወጧቸውና ከሚተገብሯቸው የቋንቋ ፖሊሲዎች፣ በልሂቃን መካከል ከሚካሄድ የፖለቲካ ፍትጊያ የተነሳ እንደሆነ Ouane and Glanz (2011: 55) ይገልጻሉ::

በአለም ላይ ወደ ሰባት ሺህ የሚሆኑ ቋንቋዎች በአፍ መፍቻነት እንደሚነገሩ ይታወቃል፡፡ ከእነዚህ መካከል 30 በመቶዎቹ በአፍሪካ ውስጥ ይገኛሉ (Bamgbose, 2011፡ 2)፡፡ ከዚህም የተነሳ በአብዛኞቹ ሀገራት ብዙ ቋንቋዎች የሚነገሩ ሲሆን፣ ከእነዚህ መካከል ፉልፉልዲ በ14 ሀገሮች፣ ኪስዋህሊ በ10 ሀገሮች፣ ማንዲንካ በስምንት ሀገሮች፣ ሀውሳ በሰባት ሀገሮች በድምበር ተሻጋሪነት የሚነገሩ ታላላቅ ቋንቋዎች እንደሆኑ Alidou et al. (2006፡ 38)

[17] Dominant language Language spoken by the dominant Social group, or language is seen as the main language of the Country (the language may have official or national language status) (Ball, 2011፡ 61).

ይገልጻሉ፡፡ አንድ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ብቻ ከሚነገርባቸው የአፍሪካ ሀገሮች መካከል ሶማሊኛ በሶማሌ፣ ሴሶቶ በሌሴቶ፣ ሲስዋቲ በስዋዚላንድ፣ ኪሩንዲ በብሩንዲ፣ ኪንያርዋንዳ በሩዋንዳና ሴትስዋና በቦትስዋና ይጠቀሳሉ (Gadelii, 1999፡ 10)፡፡ አብዛኞች የአፍሪካ ሀገሮች የብዙ ቋንቋዎችና ዘዬዎች መገኛ በመሆናቸው የራሳቸውን ሀገረኛ ቋንቋዎች ለማስተማሪያነት ለማዋል ሲቸገሩ ይታያሉ (Ogutu, 2006፡ 37)፡፡ የአፍሪካ ቋንቋዎች በአብዛኛው ለመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ማስተማሪያ፣ በገጠር አካባቢ ለጎልማሶች የመሰረተ ትምህርት ማስተማሪያ፣ አልያም በመደበኛ ትምህርት ቤት እንደ ትምህርት ብቻ ይሰጣሉ፤ ከዚህ ያለፈ ተግባር ግን የላቸውም፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት ለመጠቀም ከሚያነሳሱ ምክንያቶች መካከል ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊና ፖለቲካዊ ተግዳሮቶችን ለመፍታት መፈለግ ዋነኛው እንደሆነ Hoben (1994: 182) ይገልጻሉ፡፡ ይሁን እንጂ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ ከሚያጋጥሙ ቁልፍ ተግዳሮቶች መካከል የሚከተሉት ዋነኞቹ እንደሆኑ Ball (2011: 44) ይገልጻሉ፡፡

- ማህበረሰቡ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም እምነት ማጣት ወይም መቃወም፣
- በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ በቂ የትምህርት ቁሳቁሶች ማለትም መማሪያ መጽሀፍት፣ አጋዥ መጽሀፍት፣ የመምህሩ መምሪያ፣ ወዘተ. አለመኖር፣
- መምህራንን በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያሰለጥኑ ኮሌጆች አለመኖር፣
- ለትምህርት መስጫነት በቀረበው ቋንቋ ውስጥ የአዳዲስ ሳይንስና ቴክኖሎጂ ቃላትንና ጽንሰሀሳቦችን ሊገልጹና ሊተኩ የሚችሉ ቃላት አለመኖር፣
- በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶችን የሚያግዙ ተቋማት አለመኖር ናቸው፡፡

እንደ Birgit (2010፡ 116) ገለጻ ባላደጉ ሀገራት የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት ላለመጠቀም እንደ ችግር የሚነሱ ተግዳሮቶች በስድስት ይጠቃለላሉ፡፡ እነዚህም ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ስነልሳናዊ፣ ማህበረኢኮኖሚያዊና ፋይናንስ-ነክ ተግዳሮቶች ናቸው፡፡ እነዚህ ተግዳሮቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ላይ የሚያሳድሩትን ተጽዕኖ (Ball, 2011; Birgit, 2010; Elisabeh, 1999; Hirut,

2008; Mutasa, 2006; Ogutu, 2006) እና ደንድር (1972) በዋናነት እንደ ዋቢነት በመውሰድ እንደ ሚከተለው በአጭሩ ቀርበዋል፡፡

2.3.1 ስነትምህርታዊ ተግዳሮት

የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በትምህርት መስጫነት ጥቅም ላይ ሲውሉ ከሚታዩት ስነትምህርታዊ ተግዳሮቶች መካከል ከቋንቋ መደበኛነት፣ ከመምህራን ስልጠና፣ ከማስተማሪያ መሳሪያዎች ዝግጅት፣ ከጽህፈት ስርዓትና የትምህርት ይዘቶችን በትክክል ወደ ቋንቋዎች የሚተረጉሙ ባለሞያዎች አለመኖር ተጠቃሽ ናቸው (Ferguson, 2006፡ 188; Hirut, 2008፡ 224)፡፡ በተለይም ባላደጉ ሀገሮች ከሚነሱት ስነትምህርታዊ ተግዳሮቶች መካከል የተደራጁ የማስተማሪያና አጋዥ የትምህርት መሳሪያዎች አለመኖር፣ ቢገኙም እንደ በለጸጉ ቋንቋዎች በጥራትና በብዛት አለመዘጋጀታቸው ዋነኛው ነው፡፡ በዚህም የተነሳ ቀድሞ በሰለጠነ የአውሮፓ ቋንቋ የተዘጋጁ የማስተማሪያና የመማሪያ የትምህርት ቁሳቁሶችን ለመጠቀም ሲባል ከራሳቸው ይልቅ የአውሮፓ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት ለመጠቀም ይገደዳሉ፡፡

ሌላው ቋንቋውን የጽህፈት ተጠቃሚ ለማድረግ በሚካሄድ የጽህፈት ስርዓት ዝግጅት ወቅት የሚፈጠሩ ክፍተቶች ተጠቃሽ ናቸው፡፡ ከእነዚህም ውስጥ የቋንቋው የመደበኛነት ችግር፣ የሚቀርበውን የትምህርት ይዘት በሚገባ ሊገልጹ የሚችሉ የተፈጥሮ ሳይንስና ቴክኖሎጅ ቃላት አለመኖርና በቋንቋው ውስጥ ያሉ ድምጾችን በትክክል ሊወክሉ የሚችሉ ሆሄያት አለመቀረጽ ዋነኞቹ ናቸው፡፡

ሌላው ተማሪዎች በቂ የሆነ የመማሪያና አጋዥ መጽሀፍት በሌሉበት መማራቸው፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ዙሪያ የቀደመ የንባብና የጽህፈት ተሞክሮ ከመማሪያ ክፍል ውጭ አለመኖር፣ መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር በቂ ስልጠና ሳይወስዱ ማስተማራቸው ትምህርቱ በጥራት እንዳይሰጥ እንቅፋት ሊሆኑ እንደሚችሉ McIlwraith et al. (2012፡ 19) ይገልጻሉ፡፡ ይህን Walker and Pamela (n. d.: 7) በማደግ ላይ ባሉ ብዙ ሀገራት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ሲሰጥ፣ ልጆች በትምህርት ቤት ውስጥ የሚያገኙት ብቸኛው የትምህርት መሳሪያ መማሪያ መጽሀፍት ነው ይላሉ፡፡ ለምሳሌ፣ በአፍሪካዊቱ ፓፑዋ ኒው ጊኒ ከ800 በላይ ሀገረኛ ቋንቋዎች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህ ውስጥ 450 ቋንቋዎች በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ውስጥ በትምህርትነት ውለዋል፡፡ እነዚህ ሁሉ ቋንቋዎች ግን ተገቢው የትምህርት ቁሳቁስ እንዳልተዘጋጀላቸው ይገልጻሉ፡፡

ምንም እንኳ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መስጠት አስፈላጊ መሆኑ ታምኖበት ጽህፈት ተቀርጾ፣ የማስተማሪያ ቁሳቁሶች ቢዘጋጁም በቋንቋው የሰለጠኑ መምህራንና ባለሞያዎች እስከሌሉ ድረስ የተመረጠውን ቋንቋ ስራ ላይ ለማዋል ያስቸግራል፡፡ ብሎም መምህራኑ በቋንቋው በቂ የሆነ እውቀት የሌላቸው መሆኑ እንደ ችግር ይጠቀሳል፡፡ Musau (2003: 158) የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተግባራዊ የሚያደርጉ የአፍሪካ ሀገራት በአብዛኛው ለመምህራኑ በቂ ስልጠና እንዲያገኙ አያደርጉም፡፡ ቋንቋውን የሚችል ሁሉ ማስተማር ይችላል በሚል ያልሰለጠኑ መምህራንን ይመድባሉ በማለት የኬንያን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተሞክሮ ለአብነት ያነሳሉ፡፡

Daniel and Abebayehu (2006: 159) በኢትዮጵያ ያለውን ነባራዊ ሁኔታ ሲገልጹ፣ በ1994 የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲው እንደ ጸደቀ በቀጥታ የተሰራው መማሪያ መጽሀፍቱን ከአማርኛ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ የመተርጎም ስራ ነው፡፡ በመቀጠልም ቋንቋውን ለሚችሉ ተወላጆች የአጭር ጊዜ ስልጠና በመስጠት ለመተግበር በሚሞከርበት ወቅት ልምድና ብቃት ያላቸውን ተወላጅ ያልሆኑ መምህራንና የትምህርት ባለሞያዎች ከትምህርት ቤት እንዲወገዱና ብቃት በሌላቸው እንዲተኩ ምክንያት ሆኗል በማለት ይገልጻሉ፡፡ ለዚህም Daniel and Abebayehu (2006፡ 159) የሚያነሱት፣ በአፋር ክልል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግባራዊ በሚደረግበት ወቅት ሰባተኛ ክፍል እንኳ ያልጨረሱ ተወላጆች በመምህርነትና በወረዳ ትምህርት ባለሞያነት ተመድበው ማግኘታቸውን ይገልጻሉ፡፡ ይህ ደግሞ በአብዛኛው ከስነትምህርታዊ ግብ ይልቅ ለፖለቲካዊ ግብ ቅድሚያ ከመስጠት የተነሳ ነው በማለት Teshome (1999፡ 84) ይገልጻሉ፡፡

2.3.2 ስነልቦናዊ ተግዳሮት

በአንዳንድ ሀገራት ምንም እንኳ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫ እንዲውሉ ቢፈቀድም ማህበረሰቡ የወጣውን የቋንቋ ፖሊሲ አልቀበልም በማለት ሁለተኛን ወይም የውጭ ቋንቋን የሚመርጥበት ሁኔታ አለ Ogutu (2006፡ 42- 48)። ይህም ከተለያዩ ስነልቦናዊ ጉዳዮች የተነሳ ነው።

የመጀመሪያው ወላጆች ልጆቻቸው ከልጅነታቸው ጀምሮ የአውሮፓ ቋንቋዎችን እንዲያውቁ መፈለጋቸው ነው። ይህም ከሀገርኛ ቋንቋዎች ይልቅ እንደ እንግሊዝኛና ፈረንሳይኛ ያሉ ቋንቋዎችን አቀላጥፈው መናገራቸው ከትምህርት በኋላ በማህበራዊ፣ በኢኮኖሚያዊና በፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ ንቁ ተሳታፊዎች እንዲሆኑ ያስችላቸዋል ከሚል እምነት የመነጨ ነው። ለምሳሌ፣ 98 ከመቶ የሚሆኑ የደቡብ አፍሪካ ጥቁር ዜጎች ከላይ በተጠቀሱት ምክንያቶች የተነሳ ልጆቻቸውን በራሳቸው ቋንቋ ከማስተማር ይልቅ በእንግሊዝኛ ማስተማር እንደሚፈልጉ በጥናት ተረጋግጧል (Mutasa, 2006፡ 63)።

ሌላው እንደ እንግሊዝኛ ባሉ አለምአቀፍ ቋንቋዎች እንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋዎች እውነተኛ ትምህርት አይሰጥም የሚል አመለካከት መኖር በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ሂደት ላይ እንቅፋት እየሆነ እንደሆነ Ouane and Glanz (2011: 79) ይገልጻሉ:: Mcllwraith et al. (2012፡ 106) በተለይ በአንድ ሀገር ወይም አካባቢ ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋና በውጭ ቋንቋ ትምህርት በሚሰጥበት ወቅት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች በውጭ ቋንቋ እንደሚማሩት ተማሪዎች እኩል ላናውቅ ብሎም ወደፊትም በስራ እኩል መወዳደር ላንችል እንችላለን የሚለው የበታችነት ስሜት በትምህርታቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ የሚፈጥርበት ሁኔታ እንዳለ በቦትስዋናና በማላዊ የተካሄዱ ጥናቶችን በመጥቀስ ይገልጻሉ። በተለይም በኢኮኖሚ አቅማቸው የተሻሉ ወላጆች ከቅድመመደበኛ ጀምሮ እስከ ዩኒቨርሲቲ ድረስ በግል ትምህርት ቤቶችና በኮሌጆች ውስጥ ልጆቻቸውን በአውሮፓ ቋንቋዎች እንዲማሩ ማድረጋቸው ሌላው አመለካከታዊ ተጽዕኖ እየፈጠረ ያለ ጉዳይ እንደሆነ Ouane and Glanz (2011: 91) ይገልጻሉ:: ይህም የውጭ ቋንቋ ማለት የሀብታም ልጆች መማሪያ ቋንቋ እንደሆነና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ደግሞ የድሃ ልጆች መማሪያ ቋንቋ ነው የሚል አመለካከት በወላጆችና በተማሪዎች እንዲፈጠር ምክንያት እየሆነ እንደሆነ ያመለክታል።

ሌላው የማስተማሪያ ቋንቋ ምርጫን ከባህል ጋር አገናኝቶ ለመጠቀም መፈለግ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በተግዳሮትነት ይነሳል በማለት Beeckman (2005፡ 168) አረብኛ በአፍሪካዊቷ ሱዳን ያለውን ቦታ በማሳያነት በማንሳት ይገልጻሉ፡፡

በማደግ ላይ ያሉ ሀገራት በተለይም የአፍሪካዊያን ምሁራን የቋንቋ አጠቃቀም ጉዳይ ሀገረኛ ቋንቋዎች ለትምህርት እንዳይውሉ ችግር እየፈጠረ ይገኛል፡፡ እንደ Mutasa (2006፡ 72) አብዛኞቹ የአፍሪካ ምሁራን ልጆቻቸውን የሚያስተምሩት፤ ጥናትና ምርምር የሚያደርጉትና መጽሀፍ የሚጽፉት በአውሮፓ ቋንቋዎች ነው፡፡ በዚህም የተነሳ ያልተማረው የህብረተሰብ ክፍል እነሱን በማየት ከአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ይልቅ በአውሮፓ ቋንቋዎች ማስተማር የተሻለ ነው የሚል አመለካከት እንዲያድርባቸው እያደረገ ይገኛል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ አፍሪካውያን ምሁራን ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ፖሊሲ ያላቸው አሉታዊ አመለካከት በተግዳሮትነት ይነሳል በማለት የኬንያን ተሞክሮ በማንሳት Musau (2003፡ 162) ይገልጻሉ፡፡

ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ተግዳሮቶች መካከል፣ ወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን በቤት ውስጥ በአብዛኛው ያለመጠቀም ችግር በልጆች አመለካከት ላይ የራሱ የሆነ ተጽዕኖ እንደሚፈጥር Jacob et al. (2015: 52) ይገልጻሉ፡፡ ለአብነትም በታይዋን ውስጥ የሚኖሩ አብዛኞቹ ወላጆች የራሳቸውን የአፍ መፍቻ ቋንቋ በቤት ውስጥ ከመጠቀም ይልቅ ቻይንኛን መጠቀማቸው በልጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ ተጽዕኖ እያሳደረ እንደሆነ በጥናት መረጋገጡን Jacob et al. (2015: 52) አያይዘው ገልጸዋል፡፡

ትምህርትን ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ውጭ ማሰብ አይቻልም ከሚል የአዕምሮ ባርነትና ፍርሃት የተነሳ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመተው በዋናነት እንግሊዝኛ ቋንቋን መምረጥ በብዙ የቅኝ ግዛት ታሪክ ባላቸው የአፍሪካ ሀገራት እንደ ችግር ይነሳል፡፡ ይኸውም ከቅኝ ግዛት በተጨማሪ እንደ ኋላ ቀርነትና ድህነት ያሉ ችግሮች የሚፈጥሩት የበታችነት ስሜት የራስን ቋንቋ ከመጠቀም ይልቅ የሰለጠኑና ያደጉ ሀገራትን ቋንቋዎች የመጠቀም ፍላጎት ይፈጥራል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ Ramachandran and Rauh (2016: 2) በቅኝ ግዛት ተጽዕኖ የተነሳ ከስሃራ በታች ባሉ የአፍሪካ ሀገራት እስካሁንም ድረስ ሀገረኛ ቋንቋዎች በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት በትምህርት መስጫነት እያገለገሉ አይደለም በማለት ይገልጻሉ፡፡ በማያያዝም Ramachandran and Rauh (2016: 2) ሲያስረዱ፣ ከሰሃራ በታች ባሉ የአፍሪካ ሀገራት ውስጥ የአነስተኛ ቁጥር ቋንቋ ተናጋሪዎች ብቻ ሳይሆኑ የብዙሃን ብሄረሰብ ቋንቋ

ተናጋሪዎችም ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ ለቅኝ ገዥዎች ቋንቋ ከፍተኛ ግምት እንደሚሰጡና የራሳቸውን ቋንቋ ለመጨቆን አሉታዊ አመለካከትን እንደሚያንጸባርቁ ነው፡፡

ህጻናት አፍ በፈቱበት ቋንቋ መማራቸው ሌላ ተጨማሪ ቋንቋ እንዳያውቁ እንቅፋት ይሆናል የሚል አመለካከት መኖር ሌላው ተጠቃሽ ጉዳይ ነው፡፡ Elisabeh (1999፡ 18) በኢትዮጵያ የመስክ ጥናት ባካሄዱበት ወቅት ከአንድ የገጠር ውስጥ አባወራ የገጠማቸውን ገጠመኝ ሲገልጹ፣ "ልጄን አፍ በፈታበት ቋንቋ እንዲማር ለምን ትምህርት ቤት እልከዋለሁ? እኔ አባቱ ከቤት አላስተምረውም ወይ በብሄራዊው ቋንቋ አማርኛ እንዲማር እንጅ ትምህርት ቤት የምልከው፡፡" በማለት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን እንደማይፈልጉ የገለጹላቸውን ይጠቅሳሉ፡፡ በመሆኑም እነዚህ ስነልቦናዊ ተግዳሮቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ የሚያሳድሩት አሉታዊ ጫና ከፍተኛ እንደሆነ መረዳት ይቻላል፡፡

ሀገራት ያለፈ ታሪካቸው የራሳቸውን ቋንቋ በመጠቀም ፍላጎትና ሂደት ላይ የሚያሳድረው ጫናም ከፍተኛ ነው፡፡ በተለይም የቅኝ ግዛት ታሪክ ያላቸው ሀገራት ከቅኝ ገዥዎቻቸው ቋንቋ ውጭ ትምህርትን ማሰብ አስቸጋሪ ነው የሚል ስነልቦናዊ ጫና ውስጥ የወደቁ ናቸው (Mathieu, 2000፡ 25)፡፡ የዚህ ማሳያው በፈረንሳይ የቅኝ ግዛት ስር የነበሩ የምዕራብ አፍሪካ ሀገራት ማለትም በቤኒን፣ በቦርኪናፋሶ፣ በኮትዲቯር፣ በማሊ፣ በኒጀር፣ በጊኒ፣ በሴኔጋልና በቶጎ እስከ አሁንም ድረስ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ፖሊሲ ተግባራዊ አልሆነም፡፡ ለዚህም በምክንያትነት የሚነሳው ፈረንሳይ በቅኝ ግዛት ዘመኗ ከፈረንሳይኛ ውጭ ሌሎችን የአፍሪካ ቋንቋዎች ለትምህርትም ሆነ ለሌሎች ማህበራዊ ጉዳዮች መጠቀም በጥብቅ ትከለክል ስለነበር ነው፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ባለፈ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ቀጣይነት አለመኖሩ ሌላው ተጠቃሽ ስነልቦናዊ ተግዳሮት ነው (Ferguson, 2006፡ 191)፡፡ ምክንያቱም ኢትዮጵያን ጨምሮ አብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገራት የመጀመሪያ ደረጃ (በአብዛኛው ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) ብቻ በአፍ መፍቻ ቋንቋ አስተምረው ከዚያ ባለፈ ባሉ የትምህርት ደረጃዎች ትምህርት የሚሰጡት በውጭ ቋንቋ ነው፡፡ በዚህም የተነሳ ዘላቂነት በሌለው ቋንቋ መማር ማስተማር ምን ያደርጋል? የሚል አመለካከት በዋናነት በተማሪዎችና በወላጆች እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል፡፡ ይህን ተከትሎም ወላጆች ከቅድመመደበኛ ጀምሮ ልጆቻቸው በውጭ ቋንቋ ቢማሩ ይሻላል፤ በሚል በአፍ መፍቻ ቋንቋ

ከሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶች በማሸሽ በውጭ ቋንቋ በሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶች እስከ ማስገባት ይደርሳሉ፡፡

በተጨማሪም የአፍሪካ ዩኒቨርሲቲዎች የአፍሪካ ቋንቋዎች እንዲበለጽጉና እንዲተዋወቁ የመሪነት ሚናውን አለመጫወታቸውና ለአውሮፓ ቋንቋዎች ትኩረት መስጠታቸው ለችግሩ ዘላቂ መፍትሄ እንዳይገኝ ተግዳሮት ሆኖታል በማለት Ouane and Glanz (2011: 26) ይገልጻሉ፡፡ ለአብነትም የኢትዮጵያን ስንመለከት እስከ 2009 ዓ.ም ድረስ በትምህርትነት ከዋሉት 51 ሀገርኛ ቋንቋዎች መካከል ዘጠኙ ብቻ በዩኒቨርሲቲ ውስጥ ትምህርት ክፍል ተከፍቶላቸው በዲግሪ ፕሮግራም እየተሰጡ ሲሆን፣ 12ቱ ብቻ ደግሞ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ ውስጥ በዲፕሎማ መርሃ ግብር ትምህርት ክፍል ተከፍቶላቸው በመሰጠት ላይ ይገኛሉ (ትምህርት ሚኒስቴር፣ 2009 ዓ.ም)፡፡ የተገኘው መረጃ እንደሚያሳየው እንደ ሌሎቹ የአፍሪካ ሀገሮች ሁሉ የኢትዮጵያ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማትም ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እድገት የመሪነት ሚናቸውን እንዳልተወጡ ነው፡፡

2.3.3 ፖለቲካዊ ተግዳሮት

ባላደጉ ሀገራት በተለይም በአፍሪካ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች የትምህርት መስጫ እንዳይሆኑ እንቅፋት ከሚሆኑ ጉዳዮች አንዱ ፖለቲካ ነው (Birgit, 2010፡ 118)፡፡ ከእነዚህ ፖለቲካዊ ጉዳዮች መካከል ጎልተው የሚጠቀሱት ከዚህ ቀጥለው ቀርበዋል፡፡

የአንድ ሀገር የፖለቲካ አቋም አወዛጋቢ ይሆንና በሀገሪቱ የትምህርትና የቋንቋ ፖሊሲ ላይ በአብዛኛው ችግር ይፈጥራል፡፡ ብዙ ቋንቋዎች በሚነገሩበት ሀገር ብሄረሰቦችን ለማሰባሰብና አንድ ለማድረግ በሚል ሰበብ በመላ ሀገሪቱ በቋንቋና በባህል ላይ የሚወሰድ የፖሊሲ እርምጃ አለ፡፡ ለምሳሌ፣ በሀገሪቱ ከሚነገሩ ቋንቋዎች መካከል አንዱን ወይም የተወሰኑትን ያለተጨባጭ ጥናት መርጦ የትምህርት ወይም የስራ ቋንቋ እንዲሆን/ እንዲሆኑ በጫና ይወሰናል፡፡ በዚህ ወቅት በብሄረሰቦች መካከል የእኛም ቋንቋ መመረጥ አለበት በሚል በሚነሳ የፍክክር ግጭት ሀገርኛ ቋንቋዎችን ለትምህርትም ሆነ ለሌሎች መንግስታዊ ግልጋሎቶች ለመጠቀም እንቅፋት ይሆናል (ደንድር፣ 1972፡ 3)፡፡ ይህን ተከትሎም በገላጋይነት ከሁሉም ብሄረሰቦች ውጭ የሆነ ሁለተኛ ወይም የውጭ ቋንቋን መጠቀም ይሻላል የሚል ፖለቲካዊ ውሳኔ ይወሰናል፡፡

ልሳነብዙ በሆነ ሀገር ውስጥ ከሀገረኛ ቋንቋዎች ይልቅ የቅኝ ገዥዎችን ቋንቋ ለትምህርት መስጫነት የመጠቀም ውሳኔ ከሚደረሰባቸው ፖለቲካዊ ምክንያቶች መካከል፣ አንዱ ብሄረሰብ ሌላውን ወይም ሌሎችን ጨቁኗል የሚል አተያይ በሚኖርበት ወቅት ነው በማለት Ramachandran and Rauh (2016: 4) ይገልጻሉ። በዚህም የተነሳ ገለልተኛ የሆነ የውጭ ቋንቋን በመጠቀም እኩል እንጠቀም፤ እኩል እንጎዳ ወደ ሚል ውሳኔ ይደረሳል በማለት በዛምቢያ የተካሄደን ጥናት ይጠቅሳሉ። በ2015 በዛምቢያ በተካሄደ ጥናት 71 በመቶዎቹ ዛምቢያውያን ከሀገረኛ ቋንቋዎች ይልቅ እንግሊዝኛን እንደሚመርጡ ለማወቅ ተችሏል። በደቡብ ሱዳንም የሀገሪቱ የስራም ሆነ የማስተማሪያ ቋንቋ እንግሊዝኛ ነው። ሆኖም ከሀገሪቱ ህዝብ ውስጥ እንግሊዝኛን መናገር የሚችለው 15 በመቶው ብቻ እንደሆነ McIlwraith et al. (2012: 41) ይገልጻሉ። ከዚሁ ጋር በተገናኘ Ouane and Glanze (2010: 9) አብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገራት የውጭ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት ይጠቀማሉ። በእነዚህ የውጭ ቋንቋዎች መግባባት የሚችለው ግን ከ10 እስከ 15 በመቶው የአፍሪካ ህዝብ ብቻ ነው ይላሉ። ይህ ደግሞ የመደበኛው ትምህርትና የማህበረሰቡ የእለት ተእለት ኑሮ እንዳይጣጣም አድርጓል።

ሁሉንም የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫነት መጠቀም ሀገራዊ አንድነትን ያናጋል፤ ፖለቲካዊ አለመረጋጋትን ይፈጥራልና የኢኮኖሚ እድገትን ወደ ኋላ ይጎትታል የሚለው አመለካከት ሌላው ነው። ይህን ተከትሎም ከራሳችን ቋንቋዎች ይልቅ ከሰለጠኑና ገለልተኛ ከሆኑ የአውሮፓ ቋንቋዎች መካከል ታሪካዊና ፖለቲካዊ ቅርበት ያለውን መርጦ ለትምህርትም ሆነ ለሌላ መንግስታዊ ግልጋሎት መጠቀም ይሻላል የሚል ፖለቲካዊ ውሳኔ ይወሰናል።

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት የመጠቀም ተነሳሽነት አንዳንድ ጊዜ ተጨቁነን ቆይተናል በሚሉ ማህበረሰቦች ዘንድ ከጭቆናቸው የሚላቀቁበት ፖለቲካዊ መሳሪያ አድርገው ያስቡታል በማለት Klerk (2002፡ 30) ይገልጻሉ። ለአብነትም የሚያነሱት ጥቁር ደቡብ አፍሪካዊያን የራሳቸውን ቋንቋ ለማስተማሪያነት እንዲውል የሚፈልጉት ለስነትምህርታዊ ፋይዳው ሳይሆን ከቅኝ ገዥዎቻቸው ነጻ ለመውጣታቸው በማሳያነት ለመጠቀም መሆኑን ነው።

በአፍሪካ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት የመጠቀም ወይም ያለመጠቀም ውሳኔዎች መሰረታዊ ምክንያታቸው በአብዛኛው ስነትምህርታዊ ሳይሆን ፖለቲካዊ ነው በማለት Ferguson (2006፡ 183) ይገልጻሉ:: በአንድ በኩል በሀገር ውስጥ በሚገኙ ብሄረሰቦች መካከል የእኔም ቋንቋ ይመረጥ የሚል የፍክክር ግጭትን ለማስቀረት ገለልተኛ የሆኑ የአውሮፓ ቋንቋዎችን ይጠቀማሉ። በሌላ በኩል መንግስታት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ለፖለቲካዊ ግብ በሚፈልጉበት ወቅት ማህበረሰቡ ሳይፈልግ እንኳ በጫና ተግባራዊ ያደርጋሉ። በዚህ ወቅት መነሻ አላማው ፖለቲካዊ እንጅ ስነትምህርትታዊ ስላልሆነ ስነትምህርታዊ ጉዳዮች ችላ ይባላሉ። ይህ ደግሞ በትምህርቱ ጥራት ላይ የሚጫወተው አሉታዊ ሚና ከፍተኛ ይሆናል።

የፖለቲካ ቁርጠኝነት ሌላው የሚነሳው ጉዳይ ነው። በተለይም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ፖሊሲ በተግባር ሲፈተሽ ለተማሪዎች ጥሩ ትምህርት ለማድረስና የሀገሪቱን ኢኮኖሚ በዘመናዊ ትምህርት አግዞ ለማሳደግ ያለመ ሳይሆን፣ በራስ ቋንቋ የመጠቀም መብትን አስከብሪያለሁ ለሚል ፖለቲካዊ ፍጆታ ሊሆን ይችላል። ፖለቲካዊ አላማውም በተግባር የሚገለጽ የፖለቲካ ቁርጠኝነት የማያገኝበት ሁኔታ ይኖራል። Ball (2011፡ 55) ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አተገባበር ስኬትና ውድቀት ዋናው ነገር ሀገራዊ ወይም አካባቢያዊ የፖለቲካ ቁርጠኝነት ነው ይላሉ። ምክንያቱም የፖለቲካ ቁርጠኝነት በጀት ከመመደብ፣ ጠንካራና ግልጽ የሆነ ፖሊሲ ከማዘጋጀት፣ ህዝብን ከመቀስቀስና ከማስተባበር፣ ከትምህርት አስተዳድር፣ ወዘተ. አኳያ ጥብቅ የሆነ ቁርኝነት አለው።

ሌላው ፖለቲካዊ ምክንያት "የአንድ ቋንቋ አንድ ሀገር" ፖሊሲን ተግባራዊ ማድረግ ነው (Ferguson, 2006፡ 183)። ይኸውም በብሄረሰቦች መካከል ትስስር ለመፍጠርና አንድነትን ለማጠናከር፣ ኢኮኖሚያዊ እድገትን ለማፋጠን፣ ከብዙ የገንዘብ ወጭ ለመዳን በሚል ከሀገሪቱ ቋንቋዎች መካከል አንዱን ብቻ በመላ ሀገሪቱ የማስተማሪያ ቋንቋ እንዲሆን ይወሰናል። ይህ ደግሞ ሌሎች ቋንቋዎች እንዳያድጉ እንቅፋት ይሆናል። ለአብነትም Mathieu (2000፡ 27) የሚያነሱት፣ በሞርሽየስ አረብኛ ቋንቋንና በታንዛኒያ ኪስዋህሊን ነው። በዚህና በሌሎች ምክንያቶች የተነሳ በአለም ላይ 221 ሚሊዮን የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው አይማሩም በማለት Pinnock and Vijayakuma (2009፡ 25) ይገልጻሉ::

መንግስታት ከልብ ባልመነጨ ግን አለማቀፋዊና አህጉራዊ አዋጆችን ለመፈጸም በሚል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ፖሊሲን መተግበራቸው ሌላው ችግር ነው፡፡ ከእነዚህ አዋጆች መካከል በUNESCO (1996) የወጣው የባርሴሎና አዋጅ ዋነኛው ሲሆን፣ በአፍሪካ ህብረት ደግሞ በ2000 የወጣው የአስመራ አዋጅ ሌላው ነው (Musau, 2003፡ 155)፡፡ በአስመራ የወጣውን አዋጅ ለአብነት ስንመለከት የሚከተሉትን ገፋፊ ህጎች እናገኛለን (Musau, 2003፡ 156)፡፡

1. በሁሉም የትምህርት ደረጃዎች አፍሪካውያን ህጻናት በአፍሪካ ቋንቋ ትምህርት ሊያገኙ ይገባል፡፡
2. ፈጣንና ውጤታማ የሳይንስና ቴክኖሎጅ እድገት በአፍሪካ ለማረጋገጥ የአፍሪካ ቋንቋዎችን መጠቀም ወሳኝ ነው፡፡
3. ዴሞክራሲን መሰረት ያደረገ ማህበራዊ ፍትህና እኩልነት ለማረጋገጥ የአፍሪካ ቋንቋዎችን መጠቀም ወሳኝ ነው፡፡
4. ከቅኝ ተገዥነት ስነልቦናዊ ጫና በቀላሉ ለመላቀቅ የአፍሪካ ቋንቋዎችን መጠቀም ወሳኝ ነው ይላል፡፡

ከዚህም በተጨማሪ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የምዕተአመቱ የልማት ግቦች ብሎ ካስቀመጣቸው መካከል የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ትምህርትን በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሁሉም ቦታ ማዳረስ የሚለው ነው (McIlwraith et al., 2012፡ 18)፡፡ በመሆኑም ይህን ግብ ለማሳካት ብሎም ከተቋሙ የሚሰጡ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ድጋፎችን ለማግኘት ሲባል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን መንግስታት ተግባራዊ የሚያደርጉበት ሁኔታ አለ፡፡

2.3.4 ስነልሳናዊ ተግዳሮት

የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለትምህርት መስጫነት እንዳይውል እንቅፋት ከሚሆኑ ጉዳዮች አንዱ ስነልሳናዊ ተግዳሮት ነው (Birgit, 2010፡ 118; Ferguson, 2006: 188)፡፡ ከስነልሳናዊ ተግዳሮቶች መካከል በቃል ሲነገር የቆየን ቋንቋ በጽሁፍ የማዋል ጉዳይ ነው፡፡ ይህም ቋንቋው የጽሁፍ ቋንቋ ከመሆኑ በፊት መደበኛ ሰዋስዋዊ ስርዓቱን መለየት፤ ለጽሁፍ የሚያገለግሉ ቃላትን መምረጥ፤ በቋንቋው ውስጥ ለሚገኙ ድምጾች ተስማሚ ሆሄያትን መፍጠር፤ የቋንቋው የመደበኛነት ችግር፤ ሳይንሳዊና ሙያዊ ስያሜዎችን የሚተኩ ቃላት አለመኖርን ወዘተ. የሚመለከት ነው፡፡ ሆኖም ግን በቋንቋው ውስጥ የዘዬዎች መብዛትና መራራቅ ሲያጋጥምም የጽህፈት ስርዓቱን በቀላሉ ለማዘጋጀት ያስቸግራል፡፡ በዚህም የተነሳ አብዛኞቹ የአፍሪካ

ቋንቋዎች በጽህፈት ቀረጻ፣ በመዝገበ ቃላት ዝግጅት፣ በቋንቋ መደበኛነት፣ በትምህርት ቁሳቁሶች ዝግጅት፣ ወዘተ. ያልተሟሉና ያልበለጸጉ በመሆናቸው ለማስተማሪያነት ለመጠቀም ጥረት በሚደረግበት ወቅት ችግር መፈጠሩን Smith (2005፡ 113) ይገልጻሉ፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ Hoben (1994: 186) ሲገልጹ፣ በደርግ ዘመነ መንግስት በኢትዮጵያ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለመሰረተ ትምህርት ማስተማሪያነት ለመጠቀም ሲፈለግ ካጋጠሙ አብይ ተግዳሮቶች መካከል የቋንቋ መደበኝነት ጉዳይ አንዱ እንደ ነበር፡፡ በሌላ በኩል የቋንቋ መደበኛነት ጉዳይ አንዳንዴ በፖለቲካዊ ምክንያት ሊደናቀፍ እንደሚችል Daniel (2001) ይገልጻሉ፡፡ ለዚህም በአብነት የሚያነሱት ወላይትኛ፣ ጋሞኛ፣ ጎፍኛና ዳውሮኛ ቋንቋዎችን እንደ አንድ ቋንቋ አድርጎ (ወጋጎዳ በሚል) በማበልጸግ ለትምህርት መስጫነት ለመጠቀም የተካሄደው ሂደት በፖለቲካ ምክንያት የ40 ሚሊዎን ብር ኪሳራና የሰባት ሰዎች ሞት አስከትሎ መቋረጡን ገልጸዋል፡፡ ይህ ደግሞ የቋንቋ መደበኛነት ትግባራ ሲከናወን ስነልሳናዊ ምክንያቱ ብቻ ሳይሆን ሌሎች ምክንያቶችም ቀድመው መጠናት እንዳለባቸው የሚያሳይ ነው፡፡

2.3.5 ኢኮኖሚዊና ፋይናንስ-ነክ ተግዳሮት

በአንድ ሀገር ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በማስተማሪያነት ለማዋል ሲታሰብ በተግዳሮትነት ከሚነሱ ጉዳዮች አንዱ የሀገሪቱ የኢኮኖሚ አቅም ነው፡፡ በሀገሪቱ ውስጥ ለማስተማሪያነት እንዲውሉ የሚፈለጉት ቋንቋዎች ብዙ በሚሆኑበት ጊዜ ለሁሉም ቋንቋዎች ለመምህራን ስልጠና፣ ለጽህፈት ስርዓት ዝግጅት፣ ለመማሪያ መጽሀፍትና አጋዥ መሳሪዎች ዝግጅት የሚውል ከፍተኛ የሆነ የገንዘብ አቅም ያስፈልጋል፡፡ የሀገሪቱ የኢኮኖሚና የቴክኖሎጅ አቅም ዝቅተኛ ከሆነ ከዚህ ወጭ ለመዳን በሚል በኢኮኖሚና በቴክኖሎጅ የበለጸጉ ሀገራትን ቋንቋ ለመጠቀም ይገደዳሉ፡፡ አብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገራት በኢኮኖሚ አቅማቸው ደካማ፣ የሳይንስና ቴክኖሎጅ እድገታቸው ዝቅተኛ በመሆኑ የተነሳ አፍሪካውያን መንግስታት፣ ወላጆችና ተማሪዎች እንደ እንግሊዝኛ ያሉ ቋንቋዎችን ከራሳቸው ቋንቋ በላይ ለመጠቀም ይፈልጋሉ (Ferguson, 2006፡ 185)፡፡

ከኢኮኖሚያዊ ጉዳይ ጋር ተያይዞ የሚጠቀሰው ተግዳሮት አለማቀፋዊ የኢኮኖሚና የፖለቲካ ትስስር እየጠነከረ መምጣት ወይም ሉላዊነት ነው (Ferguson, 2006፡ 187)፡፡ ምክንያቱም በፍጥነት የሚከናወነው የአለም አቀፍ መረጃና እውቀት ስርጭት የሚካሄደው በአደጉ ሀገራት ቋንቋዎች መሆኑ ያላደጉ ሀገራት ዜጎች የራሳቸውን ቋንቋ ችላ እንዲሉ አድርጓቸዋል፡፡

ለምሳሌ፣ እንደ እንግሊዝኛ ያሉ ቋንቋዎች የአለም አቀፍ ተቋማትና ስብሰባዎች መምሪያ፣ የአዳዲስ ሳይንስና ቴክኖሎጅ ህትመቶች ማቅረቢያ፣ የአለም አቀፍ ባንኮችና የንግድ ተቋማት የስራ ቋንቋ፣ የአለም አቀፍ ሽቀጦች ማስተዋወቂያ፣ አለም አቀፍ የዜና አውታሮች፣ ፊልሞችና ሙዚቃዎች ማቅረቢያ፣ የአለም አቀፍ የደህንነትና የህግ ተቋማት የስራ ቋንቋ መሆናቸው ያላደጉ ሀገራት ቋንቋዎቹን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተጽእኖ እየፈጠረ ይገኛል። ይህም ከላይ ከተዘረዘሩት ተቋማት ጋር በቀላሉ ለመገናኘትና ከትምህርት በኋላ በእነዚህ ተቋማት ተቀጥሮ ስራ ለመስራት ዋስትና ስለሚሰጥ የድሃና ኋላ ቀር ሀገራት ዜጎች ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ እንደ እንግሊዝኛ ባሉ ቋንቋዎች መማርና ማስተማርን ይመርጣሉ። በተለይም እንደ አፍሪካ ባሉ ድሃ ሀገሮች ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ሲተገበር አነስተኛ ቁጥር ያላቸው ብሄር ተወላጆች በአብዛኛው ተጎጅዎች ናቸው በማለት Mcllwraith et al. (2012: 38) ይገልጻሉ።

አንድ ሀገር ወይም ማህበረሰብ በኢኮኖሚ አቅሙ እያደገ ሲሄድ ቋንቋውን ባላደጉ ሀገራት ወይም ማህበረሰቦች ላይ የማስፋፋት እድሉ ሰፊ ነው (Mathieu, 2000: 1)። ምክንያቱም የኢኮኖሚ ኢምፔሪያሊዝምና የስነልሳን ኢምፔሪያሊዝም የአንድ ሳንቲም ሁለት ገጽታዎች ናቸው። በ1992 በዙምባብዌ በተካሄደ ጥናት፣ ተማሪዎች እንግሊዝኛ ቋንቋ በትምህርት መስጫነት መቀጠል አለበት በሚል ከመረጡ በኋላ በምክንያትነት ያቀረቡት ለአለም አቀፋዊ ግንኙነት እንግሊዝኛ ከሀገረኛ ቋንቋዎች የተሻለ ነው የሚል ነው (Ramachandran & Rauh, 2016: 5)። በተመሳሳይ በዛምቢያ በተካሄደ ጥናት፣ 71 በመቶዎቹ ዛምቢያውያን የአንድን ሀገር ኢኮኖሚ በተሻለ ሁኔታ ለማሳደግ ከሀገረኛ ቋንቋዎች ይልቅ የውጭ ቋንቋን መጠቀም የተሻለ ነው የሚል እምነት እንዳላቸው Ramachandran and Rauh (2016: 28) ገልጸዋል። ሆኖም ዛምቢያ እንግሊዝኛ ቋንቋን ብቻ በመላ ሀገሪቱ በማስተማሪያ ቋንቋነት እየተጠቀመች ሀገረኛ ቋንቋዎችን እንደ ትምህርት ብቻ በየአካባቢያቸው እንዲሰጡ ታደርጋለች (Negash, 1997፡ 472)።

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት እንደ ተግዳሮት ከሚነሱ ጉዳዮች አንዱ የበጀት እጥረት መኖርና የተመደበውን በጀት በአግባቡ አለመጠቀም ነው። የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት ለማዋል ሲተሳብ የገንዘብ ምንጭ ከየት ማግኘት እንደሚቻልና አጠቃቀሙን ጭምር በቅድሚያ ማወቅ ያስፈልጋል። አለበለዚያ ግን የመጠቀም እቅዱና አተገባበሩ ችግር ውስጥ ይወድቃል። ምክንያቱም ለቋንቋው አንጼ የጽህፈት ስርዓት በመቅረጽ፣ የመምህራን

ማሰልጠኛ በማቋቋም፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎች በማዘጋጀት፣ ወዘተ. የሚያቆም ሳይሆን በሂደት የቋንቋውን መዝገበ ቃላት ማሳደግ፣ ሙያዊ ቃላትን ማጥናት፣ የተለያዩ ዘዬዎችን መለየትና ማስማማት እንዲሁም አጠቃላይ ቋንቋውን ማበልጸግ ያስፈልጋል (Seyoum, 2009፡ 7)። ለዚህ ደግሞ በቂ የፋይናንስና የማበልጸጊያ ተቋም ያስፈልጋል። ነገር ግን ብዙ ጊዜ ባላደጉ ሀገሮች ለዚህ አላማ የሚውል የፋይናንስ ድጋፍና ማበልጸጊያ ተቋም ስለማይኖር የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ተጠናክረው እስከ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ለማስተማሪያነት እንዳይውሉ እንቅፋት እየሆነ ነው።

2.4 የቀደምት ጥናቶች ቅኝት

በዚህ ንዑስ ርዕስ ስር ለሁለተኛና ሶስተኛ ዲግሪ ማሟያነት የተሰሩ ተዛማጅ ቀዳሚ ጥናቶች ተዳሰዋል።

የኢትዮጵያን ማህበራዊ አውድ በመጠቀም በአዲስ አበባና በውጭ ዩኒቨርሲቲዎች ለሶስተኛ ዲግሪ ከተሰሩ ጥናቶች መካከል በአሜሪካ ጆርጅታውን ዩኒቨርሲቲ በTsehaye (1977) የተካሄደው አንዱ ነው። ጥናቱም የኢትዮጵያ ዩኒቨርሲቲ ተማሪዎችና የትምህርት ባለሞያዎች የብሄረሰቦችን ቋንቋዎች ለትምህርትና ለሌሎች መንግስታዊ ስራዎች በመጠቀም ላይ ያላቸው አመለካከት ምን ይመስላል? በሚል የተካሄደ ሲሆን፣ በመጨረሻም በጥናቱ የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው አብዛኛዎቹ የጥናቱ ተተኳሪዎች ሁሉንም የሀገሪቱ ቋንቋዎች ለትምህርትም ሆነ ለሌላ ተግባር መጠቀም ሀገራዊ አንድነትን ለአደጋ ያጋልጣል የሚል ስጋት ቢኖራቸውም ለመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት መስጫና ለጽህፈት አገልግሎት እንዲውሉ ግን እንደሚፈልጉ ተገልጸዋል። ለሁለተኛ ደረጃና ለዩኒቨርሲቲ ትምህርት መስጫ ፈጽሞ መዋል የለባቸውም የሚል አመለካከት እንዳላቸውና እንግሊዝኛን እንደሚመርጡም ተረጋግጥዋል። እንዲሁም አማርኛ የሀገሪቱ የጋራ መግባቢያ ቋንቋ በመሆኑ እንደሚስማሙና እንደ ትምህርት መሰጠት አለበት የሚል አመለካከት እንዳላቸው በጥናቱ ተመልክቷል። በመሆኑም ይህ ጥናት ከTsehaye (1977) ጥናት በዋናነት የሚለየው የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማንኛውም መንግስታዊ አገልግሎት ሳይሆን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ላይ እየተስተዋለ ያለው አመለካከት አዎንታዊ ነው ወይስ አሉታዊ? የሚለው የመጀመሪያው ነው። እንዲሁም በሁለተኛነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስኬት ላይ እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶች አሉ ወይ? የሚለውን መፈተሽ ዓላማ ያደረገ በመሆኑ ነው።

በስዊድን ስቶኮልም ዩኒቨርሲቲ በMcNab (1989) የተሰራው ጥናት ተጠቃሽ ሲሆን፣ ጥናቱም በቅድመና በድህረ ኢትዮጵያ አብዮት (1966 ዓ.ም አብዮት) የነበሩትን የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲዎች በመፈተሽ ላይ ያተኮረ ነበር። በጥናቱ የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው በንጉሱ ዘመን የነበረው መንግስታዊ የቋንቋ ድንጋጌ አማርኛ ቋንቋን በብቸኛ የስራ ቋንቋነት፣ የተወሰኑ የአውሮፓ ቋንቋዎችን ለተወሰነ መንግስታዊ ስራ ሲጠቀም፣ የተወሰኑ ሀገረኛ ቋንቋዎችን ደግሞ ለፕሮፖጋንዳ ፍጆታ ያውላቸው እንደ ነበር አረጋግጠዋል። በቀጣዩ የደርግ ዘመነመንግስት ደግሞ ወደ 15 የሚጠጉ ቋንቋዎች ለትምህርት እንዲውሉ ቢተዋወቁም በተግባር ግን መደበኛው ትምህርት በአማርኛ ቋንቋ ብቻ ይሰጥ እንደ ነበር በጥናታቸው ማጠቃለያ ገልጸዋል። በአጠቃላይ የMcNab (1989) ጥናት ትኩረት ያለፉትን መንግስታት የቋንቋ ድንጋጌ መፈተሽ ነው። በመሆኑም ይህን ጥናት ከMcNab (1989) ጥናት በዋናነት የሚለየው አፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት ቤት የመጠቀም መንግስታዊ ድንጋጌ ሳይሆን አመለካከትንና ተግዳሮትን ማጥናት ዓላማ ያደረገ በመሆኑ ነው።

ሌላው በእንግሊዝ ሎንደን ዩኒቨርሲቲ በCohen (2000) የተሰራው ጥናት ነው። ጥናቱም በከምባታ፣ ሲዳማ፣ ጌዲዎ፣ ወላይታ፣ ሀድያ፣ ጋሞ ጎፋና ስልጤ ላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫነት ሲተዋወቁ የህብረተሰቡ አመለካከት ወይም ምላሽ ምን እንደሆነ የፈተሸ ነው። በመሆኑም የCohen (2000) ጥናት ትኩረት ያደረገው በተለያዩ ብሄር ብሄረሰቦች የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት ለማዋል ሲተዋወቅ የተማሪዎች፣ የመምህራን፣ የትምህርት ቤት ሀላፊዎችና የወላጆች ምላሽ አዎንታዊ ነው ወይስ አሉታዊ የሚል ነበር። ይህ ጥናት ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለረጅም ጊዜ በትምህርት መስጫነት ከዋለ በኂላ የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች አመለካከት ምን እንደሆነና ተግዳሮትን መፈተሽ ዓላማው ያደረገ በመሆኑ ከCohen (2000) ጥናት በዋናነት ይለየል።

Cohen ለጥናቱ በመረጃነት ከመጀመሪያ ምንጮች በተጨማሪ የታሪክ፣ የአንትሮፖሎጅ፣ የስነልሳን፣ የማህበራዊ ስነልሳንና ሌሎች የማህበራዊ ሳይንስ መረጃዎችን ከመንግስታዊና መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች በመሰብሰብ ለጥናቱ ሲጠቀም፣ ይህ ጥናት ግን በመጀመሪያ መረጃ ምንጮች ብቻ ተወስኗል። ይህም ጥናቱ ይዞት የተነሳውን አላማ ሊያሳኩ የሚችሉ መረጃዎች በሰነድ ፍተሻ ባለመገኘታቸው ነው። ሌላው Cohen ለትምህርት ፖሊሲው ስፊ ሽፋን ሲሰጥ፣ ይህ ጥናት ግን ለአተገባበሩ ትኩረት ሰጥቷል።

የCohen ጥናት የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከትን ለመፈተሽ እንደ ዋና መነሻ የተጠቀመው የተመረጡ ቋንቋዎችን ማህበረሰቦች ታሪክ ከኢትዮጵያ ሀገር ምስረታ ታሪክ ጋር አገናኝቶ ሲሆን፣ ይህ ጥናት ግን የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት መጠቀምን ከስነትምህርታዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ስነልሳናዊና ስነልቦናዊ ፋይዳ አኳያ ያለውን አዎንታዊና አሉታዊ ጎን መሰረት ያደረገ ነው፡፡

ብሎም Cohen ማህበረሰቦቹ አማርኛ ቋንቋን ትተው በራሳቸው ቋንቋ እንዲያስተምሩ ሲደረግ የነበረውን አመለካከት ከማንነት ጥያቄ ጋር በማገናኘት፣ ቋንቋዎቹ ለትምህርት በመዋላቸው ለህብረተሰቡ ሊፈጥር የሚችለውን እድልና ቋንቋዎቹ የሚገኙበትን ደረጃ መሰረት አድርጎ መረጃዎችን ሲተነትን፣ በዚህ ጥናት ግን በዋናነት ቋንቋዎቹ በትምህርት መስጫነት በመዋላቸው በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ ከተፈጠረው አዎንታዊ ጠቀሜታ ወይም አሉታዊ ጉዳት አኳያ ተመስርቶ መረጃዎች ተተንትነዋል፡፡ ከመረጃ አይነት አኳያ Cohen አይነታዊ መረጃዎችን ብቻ ሲጠቀም፣ ይህ ጥናት ግን አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎችን በእኩል ስብጥር ተጠቅሟል፡፡ የመረጃዎቹ የድምዳሜ መነሻ በሚመለከት፣ Cohen ማህበረሰቦቹ አማርኛ ቋንቋን ትተው በራሳቸው ቋንቋ እንዲያስተምሩ ሲደረግ የነበራቸውን ምላሽ ከታሪክና ከማንነት የፖለቲካ ጥያቄ አኳያ ተተንተርሶ ድምዳሜዎችን ሲሰጥ፣ ይህ ጥናት ግን ቋንቋዎቹ ለትምህርት መስጫነት በመዋላቸው በመማር ማስተማሩ ሂደት ከፈጠረው ምቹ ሁኔታ ወይም ተግዳሮት አኳያ ተንተርሶ ድምዳሜ ሰጥቷል፡፡

በመጨረሻም ጥናቱ በተካሄደባቸው ብሄረሰቦች ውስጥ በተገኘው ውጤት መሰረት በአብዛኛው በገጠር የሚኖረው ህብረተሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን እንደሚደግፍ ተረጋግጧል፡፡ በሌላ በኩል በከተሞች አካባቢ የሚኖረው ህብረተሰብ ግን ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ አማርኛን እንደሚመርጥ በጥናቱ ተገልጽዋል፡፡

በDereje (2010) በፊንላንድ ጅቫስኪላ ዩኒቨርሲቲ የተሰራው የሶስተኛ ዲግሪ ጥናት ሌላው ነው፡፡ ጥናቱም ኦሮምኛ ቋንቋ በኦሮምያ ክልል ለትምህርት መስጫነት በመዋሉ የተነሳ በክልሉ ትምህርት ላይ የተፈጠረውን አጠቃላይ ሁኔታ የፈተሸ ነው፡፡ አጥኝው በክልሉ ውስጥ ኦሮምኛ ቋንቋ የትምህርት መስጫ በመሆኑ የተነሳ ትምህርት ቤቶች በጥሩ ሁኔታ እንዲስፋፉ፣ በወላጆችና በትምህርት ቤቶች መካከል የጠበቀ ግንኙነት እንዲፈጠር፣ ተማሪዎች በጥሩ ሁኔታ ትምህርቱን እንዲረዱ፣ እንዲሁም ስለትምህርት በተማሪዎች፣ በመምህራንና በወላጆች ላይ አዎንታዊ አመለካከት እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል ይላሉ፡፡ በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ ግን

ከፍተኛ የሆነ የትምህርት ቁሳቁስ እጥረት እንዳለ በጥናቱ ተገልጽዋል፡፡ ይህ ጥናት ከአንድ በላይ ቋንቋዎችን በናሙናነት ከመውሰዱም በላይ አብዛኛው ትኩረቱ በአተገባበሩ ላይ እንጅ በፖሊሲው ላይ ስላልሆነ ከDereje (2010) ጥናት ይለያል፡፡

ሌላው በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በBekale (2012) የተሰራው ጥናት ነው፡፡ ጥናቱም የኢትዮጵያን የቋንቋ እቅድ ጥንካሬና ድክመት ብሎም እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን የፈተሸ ነው፡፡ በተለይም በንጉሱ፣ በደርግና ከደርግ ዘመነ መንግስት ፍጻሜ በኋላ የተተገበሩትን የቋንቋ እቅዶች በንጽጽር አሳይቷል፡፡ ጥናቱ ለመረጃ መሰብሰቢያነት የጽሁፍ መጠይቅ፣ ቃለመጠይቅ፣ ምልከታና ሰነድ ፍተሻን ተጠቅሟል፡፡ መረጃዎቹም በተለያዩ የሀገሪቱ ከፍሎች የተሰበሰቡ ሲሆን፣ በዋናነት በአዲስ አበባ፣ ድሬዳዋ፣ ሀዋሳ፣ መቀሌ፣ ባህር ዳር፣ ጅግጅጋ፣ ጋምቤላ፣ አሶሳ፣ ሀረርና ሰመራ ከተሞች ውስጥ በሚገኙ የቋንቋ እቅድ ኤጀንሲዎች ውስጥ የተሰበሰቡ ናቸው፡፡ በመጨረሻም፣ የበፊቶቹም ሆነ በአሁኑ ጊዜ እየተተገበረ ያለው የቋንቋ እቅድ ብዙ ችግሮች ያሉበት እንደሆነና ጥሩ የቋንቋ እቅድ እንዳልሆነ በጥናቱ ግኝት ተገልጽዋል፡፡ በተለይም በአሁኑ ጊዜ ያለው የቋንቋ እቅድ ሁለት መሰረታዊ ችግሮች እንዳሉበት ጥናቱ አሳይቷል፡፡ የመጀመሪያው፣ የቋንቋ እቅዱ ንድፈ ሀሳባዊ ጥልቀት፣ በስርዓት የመዘጋጀት፣ የቅንጅት፣ የጽኑነትና የቀጣይነት ችግሮች እንዳሉበት ሲገለጽ፣ ሁለተኛው፣ የቋንቋ እቅዱ ባለሞያዎች ስለቋንቋ እቅድ ጨርሶ እውቀት የሌላቸው ወይም ትንሽ እውቀትና ክህሎት ያላቸው እንደሆኑ ነው፡፡ ስለቋንቋ እቅድ ውሳኔዎች የሚሰጡትም የእነዚህን ሙያዊ እውቀት የሌላቸውን ሙያተኞች አስተያየትና መረጃ ተከትሎ እንደሆነ በጥናቱ ተገጽዋል፡፡ ከዚህ በመነሳትም ለቋንቋ እቅድ ሙያተኞቹ በተለያየ ደረጃ ሙያዊ ስልጠና መስጠት እንዳለበት ምክረሀሳብ በመስጠትና ብሎም ወደፊት ሊተገበር የሚገባውን የቋንቋ እቅድ ንድፍ በማመላከት ጥናቱ ተጠናቋል፡፡ በመሆኑም ይህን ጥናት ከBekale (2012) ጥናት በዋናነት የሚለየው ስለቋንቋ አቅድ ሳይሆን፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የሚስተዋሉ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን ማጥናት ዓላማ ያደረገ በመሆኑ ነው፡፡

በJeilan (2013) በደቡብ አፍሪካ ዩኒቨርሲቲ ውስጥ የተሰራው ጥናት ሌላው ነው፡፡ ጥናቱም በኦሮምያ ክልል በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ኦሮምኛ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን በመፈተሽ ላይ ያተኮረ ነው፡፡ በጥናቱ የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው የእንግሊዝኛ ቋንቋ በሀገሪቱ የትምህርት ስርዓትና የውጭ ግንኙነት ላይ ያለው ቦታ፣ የአማርኛ ቋንቋ ሀገራዊ ተጽዕኖ ፈጣሪነት፣

የትምህርት ቁሳቀሶች ባግባቡ አለመሟላትና ሌሎችም ተዛማጅ ችግሮች ኦሮምኛ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ አሉታዊ ጫና እያሳደሩ እንደ ሆነ አመልክቷል፡፡ በአጠቃላይ የJeilan (2013) ጥናት ትኩረት ያደረገው ኦሮምኛ ቋንቋን ብቻ በአንድ ዞን ውስጥ በመጠቀም ሂደት እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች ምንድን ናቸው? በሚል የተከናወነ ነው፡፡ ይህ ጥናት ደግሞ በአንድ ቋንቋና ዞን ብቻ ሳይወሰን በአራት ቋንቋዎች ላይ አመለካከትንና ተግዳሮትን አቀናጅቶ የሚያጠና በመሆኑ ከJeilan (2013) ጥናት በዋናነት ይለየዋል፡፡

በመቀጠል ከቋንቋ አመለካከት ጋር በተገናኘ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያነት የተሰሩ ተዛማጅ ጥናቶች ደግሞ ከዚህ ቀጥሎ ቀርበዋል፡፡

በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ከተካሄዱት መካከል ለአማርኛ ቋንቋ ኢ- አፊ ፊት የሆኑ ተማሪዎች ምን አይነት አመለካከት አላቸው በሚል ወንድወሰን (1989 ዓ.ም) በሀድይኛ፣ ጌታቸው (1999 ዓ.ም) በሱማልኛና ተዋበች (2003 ዓ.ም) በከፍኛ ቋንቋዎች አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ላይ ጥናት አካሂደዋል፡፡ ወንድወሰን (1989 ዓ.ም) ተጠኝ ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋ፣ ለቋንቋው ትምህርትና ለመምህራን አዎንታዊ አመለካከት እንዳላቸውና ለመማሪያ መጽሀፉ ግን ዝቅተኛ ግምት እንደሚሰጡ ገልጸዋል፡፡ ተዋበች (2003 ዓ.ም) አብዛኛዎቹ የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋና ለቋንቋ ትምህርቱ አዎንታዊ አመለካከት ቢኖራቸውም ለአማርኛ መምህራን የማስተማር ስልትና ለመማሪያ መጽሀፉ ግን አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸው በጥናታቸው አመላክተዋል፡፡ ጌታቸው (1999 ዓ.ም) ግን የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋና ለቋንቋው ትምህርት የጠነከረ አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸው በጥናታቸው ገልጸዋል፡፡

በአማርኛ ቋንቋ አፊ ፊት የሆኑ ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ያላቸው አመለካከት ምን እንደሆነ በአበበ (2003 ዓ.ም) በአዲስ አበባ ጥናት ተካሂዶ ተማሪዎች ለቋንቋ ትምህርቱ፣ ለመምህሩና መማሪያ መጽሀፉ አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸውና አመለካከታቸውም በውጤታቸው ላይ ተጽዕኖ ማሳደሩ ተገልጽዋል፡፡ እሸቱ (1997 ዓ.ም) በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎችን በተጠኝነት በመጠቀም በአካሄዱት ጥናት ለአማርኛ ቋንቋ አዎንታዊ አመለካከት ያላቸው ተማሪዎች በቋንቋ ትምህርቱ ከፍተኛ ውጤት እንደሚያስመዘግቡ በአንጻሩ አሉታዊ አመለካከት ያላቸው ተማሪዎች ደግሞ ዝቅተኛ ውጤት እንደሚያመጡ ገልጸዋል፡፡ በአጠቃላይ እነዚህ ጥናቶች አፊ ፊትና ኢ- አፊ ፊት ተማሪዎች አማርኛን እንደ ትምህርት ሲማሩ የሚታየው አመለካከት ምን ይመስላል? እንዲሁም

በውጤታቸውስ ላይ ተጽኖ አለው ወይ? የሚለውን የፈተሹ ናቸው፡፡ ይህ ጥናት ከእነዚህ ጥናቶች (ወንድወሰን (1989 ዓ.ም)፣ ጌታቸው (1999 ዓ.ም)፣ ተዋበች (2003 ዓ.ም)፣ አበበ (2003 ዓ.ም) እና እሸቱ (1997 ዓ.ም)) የሚለየው አማርኛን እንደ ትምህርት የመማር አመለካከትን ሳይሆን የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከትና ተግዳሮት ላይ የሚያተኩር በመሆኑ ነው፡፡

በእንግሊዝኛና ስነልሳን ትምህርት ክፍሎች ከተካሄዱ የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናቶች መካከል የሚከተሉትን ለመቃኘት ተሞክሯል፡፡

ከአማርኛ ውጭ ያሉ ቋንቋዎችን እንደ ትምህርት የመማር አመለካከት ለመፈተሽ Gebrekiros (2011)፣ Behailu (2010) እና Alemgena (2008) ጥናት አከናውነው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡

Gebrekiros (2011) በኩናማ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች ትግረኛን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ ሲማሩ ያላቸው አመለካከትና የትምህርት ውጤታቸው ዝምድና ምን እንደሚመስል ጥናት አካሂደዋል፡፡ በተጠኙ ተማሪዎች አመለካከትና በቋንቋ ትምህርት ውጤታቸው መካከል ምንም አይነት ዝምድና እንደሌለ ገልጸዋል፡፡ ምክንያቱም የኩናማ አፈ ፈት ተማሪዎች ለትግረኛ ቋንቋና ለትምህርቱ አዎንታዊ አመለካከት ቢኖራቸውም የትምህርት ውጤታቸው ግን በተቃራኒው በጣም ዝቅተኛ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ጥናት የሚያመለክተው አመለካከት ሁል ጊዜ ከቋንቋ ትምህርት ውጤት ጋር እንደማይዛመድና ሌሎች የቋንቋ መማር ማስተማር ተላውጦዎች ሙሉ በሙሉ ዝምድናቸውን ሊለውጡ እንደሚችሉ ነው፡፡

Behailu (2010) በቢሾፍቱ ከተማ የሚገኙ የሁለተኛና የመሰናዶ ተማሪዎች ሀገረኛ ቋንቋዎችን ለመማር ያላቸው ፍላጎትና የመማር ተነሳሽነት ምን እንደሚመስል ጥናት አካሂደዋል፡፡ ጥናቱም ተጠኙ ተማሪዎች ለአማርኛም ሆነ ለኦሮምኛ ቋንቋ ትምህርት ዝቅተኛ ግምት እንደሚሰጡና ለእንግሊዝኛ ቋንቋ ደግሞ ከፍተኛ የሆነ ግምት እንዳላቸው አረጋግጠዋል፡፡

Alemgena (2008) በአዳማ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የሚገኙ ተማሪዎች ኦሮምኛ ቋንቋን እንደ ሁለተኛ ቋንቋ የመማር ተነሳሽነታቸውና አመለካከታቸው ምን ይመስላል? በሚል ጥናት አካሂደዋል፡፡ ተጠኝ ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ለመማር ያላቸው ተነሳሽነት ዝቅተኛ ሲሆን፣ አመለካከታቸው ደግሞ አሉታዊ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ነገርግን ተማሪዎች ለታላሚው ቋንቋ ማህበረሰብ አዎንታዊ አመለካከት እንዳላቸው በጥናቱ ተመልክቷል፡፡

በአጠቃላይ የእነዚህ ጥናቶች (Gebrekiros (2011)፣ Behailu (2010) እና Alemgena (2008)) ትኩረት የተለያዩ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን እንደ ትምህርት የመማር አመለካከት በተማሪዎች ምን እንደሚመስል መመርመር ነው፡፡ ይህ ጥናት ከእነዚህ ጥናቶች በዋናነት የሚለየው እንደ ትምህርት የመማር አመለካከትን ሳይሆን ሀገረኛ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከትን መፈተሹ ነው፡፡

በመቀጠል ከማስተማሪያ ቋንቋ አመለካከት ጋር በተገናኘ Gashaw (2012)፣ Mequanint (2009)፣ Wolayte (2009) እና Mulugeta (2008) ጥናት አካሂደው የሚከተለውን ውጤት በጥናታቸው ገልጸዋል፡፡

Gashaw (2012) በአርባ ምንጭ ከተማ የሚገኙ ተማሪዎች በማስተማሪያ ቋንቋነትና በትምህርትነት በሚሰጧቸው ቋንቋዎች ማለትም ለእንግሊዝኛ፣ ለአማርኛና ለጋሞኛ ያላቸው አመለካከት ምን እንደሚመስል ጥናት አካሂደው ለእንግሊዝኛ ከፍተኛ፣ ለአማርኛ መካከለኛና ለጋሞኛ ዝቅተኛ አመለካከት እንዳላቸው አረጋግጠዋል፡፡

Mequanint (2009) ጋሞኛ ቋንቋ በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የማስተማሪያ ቋንቋ በመሆኑ ተማሪዎች፣ ወላጆችና መምህራን ምን አይነት አመለካከት እንዳላቸው ጥናት አካሂደዋል፡፡ በመጨረሻም ጋሞኛ የማስተማሪያ ቋንቋ በመሆኑ አዎንታዊ አመለካከት እንዳላቸው ነገር ግን በጋሞኛ ፈንታ አማርኛ ወይም እንግሊዝኛ ቋንቋ ቢሆንም ችግር እንደሌለባቸውና ደስተኛ እንደሚሆኑ አረጋግጠዋል፡፡

WOlayte (2009) ወላይትኛን የማስተማሪያ ቋንቋ የማድረግ አተገባበርና አመለካከት ምን እንደሚመስል በጥናት ፈትሸዋል፡፡ በውጤቱም መምህራን፣ ተማሪዎች፣ ወላጆችና የትምህርት ቤት ሀላፊዎች ወላይትኛ የማስተማሪያ ቋንቋ በመሆኑ አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸውና ለእንግሊዝኛ ቋንቋ ከፍተኛ ግምት እንደሚሰጡ በጥናታቸው ገልጸዋል፡፡

Mulugeta (2008) በአማራ ክልል አንደኛ ደረጃ ሁለተኛ ሳይክል ትምህርት ቤቶች አማርኛ ቋንቋ የማስተማሪያ ቋንቋ በመሆኑ ተማሪዎች፣ መምህራንና ወላጆች ምን አይነት አመለካከት እንዳላቸው ጥናት አካሂደው ለአማርኛ ቋንቋ ሁሉም ተጠኝ አካላት አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸውና እንግሊዝኛ የማስተማሪያ ቋንቋ ቢሆን እንደሚመርጡ በጥናታቸው ገልጸዋል፡፡

በአጠቃላይ እነዚህ ጥናቶች (Gashaw (2012)፣ Mequanint (2009)፣ Wolayte (2009) እና Mulugeta (2008)) የተለያዩ ሀገረኛ ቋንቋዎችን በማስተማሪያ ቋንቋነት ስለመጠቀም የተማሪዎች፣ የመምህራን፣ የወላጆችና የትምህርት ቤት ሀላፊዎች አመለካከት ምን እንደሆነ ያጠኑ ናቸው፡፡ ሆኖም ግን እነዚህ ጥናቶች በስፋትና በጥልቀት ያልተከናወኑ ከመሆናቸው በላይ ከአመለካከት ውጭ ሊኖሩ የሚችሉትን ሌሎችን ተግዳሮቶች አልተመለከቱም፡፡ በመሆኑም ይህ ጥናት አመለካከትን በጥልቀትና በስፋት ከመመልከት ባሻገር ሌሎችን ተግዳሮቶች የሚያጠና በመሆኑ ከእነዚህ ጥናቶች ይለያል፡፡

ከማስተማሪያ ቋንቋ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ Wessenyelesh (2008)፣ Girma (2007) እና Alemayhu (2005) ጥናት አካሂደው የሚከተለውን ውጤት በጥናታቸው ገልጽዋል፡፡

በWessenyelesh (2008) የተካሄደው ጥናት አፋርኛን በማስተማሪያ ቋንቋነት በመጠቀም ሒደት ያጋጠሙ ችግሮች ምንድን ናቸው? በሚል የተከናወነ ነው፡፡ ከመምህራን ስልጠና አኳያ፣ በቋንቋው የሰለጠኑ መምህራን እጥረት፣ የብቃት ችግር መኖርና የመምህራን የስልጠና ጊዜ አጭር መሆን ዋነኛ ተግዳሮቶች ሆነው ተገኝተዋል፡፡ እንዲሁም በቂ ያልሆነ የመጽሀፍት ስርጭት፣ በዋቢነት የሚያገለግሉ በቋንቋው የተጻፉ መጽሀፍት አለመኖርን ጥናቱ በችግርነት አስቀምጧቸዋል፡፡

Girma (2007) አዊኛን በማስተማሪያ ቋንቋነት ተጠቅሞ በማስተማር ሂደት በመምህራን ብቃት ላይ ተጽኖ የሚያሳድሩ ምክንያቶች ምንድን ናቸው? በሚል ጥናት አካሂደዋል፡፡ መምህራን ከቋንቋው ጋር በተገናኘ በቂና ተገቢ የሆነ ስልጠና ባለመውሰዳቸው የተነሳ አብዛኞቹ በቋንቋ የተጻፈውን መጽሀፍ ለማንበብና ለመረዳት እንደሚቸገሩና ቋንቋው ለትምህርት በመዋሉ ጥሩ አመለካከት እንደሌላቸው በጥናታቸው ማጠቃለያ ገልጸዋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ የማስተማሪያ መጽሀፎቹ ዝግጅት የቋንቋው ተናጋሪ ማህበረሰብ ቋንቋውን በሚጠቀምበት መልክ አለመዘጋጀት እንደ ችግር በጥናቱ ተገልጸዋል፡፡

Alemayhu (2005) ወላይትኛ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት የሚስተዋሉ ተግዳሮቶች ምን እንደሆኑ ጥናት አካሂደዋል፡፡ ከጥናቱ በኂላም ተማሪዎችና መምህራን የማስተማሪያ ቋንቋውን አጣርተው የማንበብና የመጻፍ ችግር እንደሚስተዋልባቸው፤ አብዛኞቹ መምህራን ስለወላይትኛ ቋንቋ ስልጠና አለመውሰዳቸውና በቂ መጽሃፍት እንደሌሉ በጥናታቸው ማጠቃለያ ገልጸዋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ በመምህራንም ሆኑ በተማሪዎች አዳዲስ የተፈጠሩና በውሰት የገቡ ቃላትን በተመሳሳይ አረዳድ የመጠቀም ችግር እንደሚስተዋል በጥናቱ ተገልጽዋል፡፡

በአጠቃላይ እነዚህ ጥናቶች (Wessenyelesh (2008)፣ Girma (2007) እና (Alemayhu (2005)) የአፍ መፍቻ ቋንቋን በማስተማሪያ ቋንቋነት በመጠቀም ሂደት የሚስተዋሉ ችግሮችን ፈትሸዋል፡፡ ነገርግን ጥናቶቹ ጥልቀትና ስፋት የሌላቸው ከመሆናቸውም በላይ ተግዳሮቶችን ከአመለካከት ጋር በማቀናጀት የመረመሩ ባለመሆናቸው ከዚህ ጥናት ይለያቸዋል፡፡

ምዕራፍ ሶስት፤ የጥናቱ ዘዴ

3.1 የጥናቱ ንድፍና የመረጃ አሰባሰብ ዘዴ

ማህበራዊ የስነልቦና አጥኚዎች እንደ አንድ የትኩረት አቅጣጫ ይዘው ከሚያጠኗቸው ርዕሰጉዳዮች መካከል የቋንቋ አመለካከት አንዱ ነው፡፡ ጥናቶቹም ሁለት አማራጭ ንድፈ ሀሳቦችን መሰረት አድርገው ይካሄዳሉ፡፡ እነዚህም የባህርያዊያንና የአዕምሯዊያን ንድፈሀሳቦች ናቸው (Fasold, 1984፡ 147)፡፡ እነዚህን ንድፈ ሀሳባዊ አማራጮች መሰረት አድርጎ የቋንቋ አመለካከትን ማጥናት የተጀመረው ከ1950ዎቹ ወዲህ ነው (Fishman & Agheyisi, 1970: 141)፡፡ ባህሪያውያን የቋንቋ አመለካከትን ለማጥናት ሲነሱ አመለካከትን እንደ አንድ ነጠላ አሀድ አድርገው ብቻ ይወስዱታል፡፡ ይህ ነጠላ አሀድም አዕምሮዊንና ባህሪን የማይጨምር ስሜት ብቻ ነው በማለት Fishman and Agheyisi (1970: 140) ይገልጻሉ፡፡ ከዚህም በመነሳት አመለካከት አንድ ነጠላ አሀድ እንደሆነና ውጤቱም መደገፍ ወይም መቃወም ነው በማለት ይገልጹታል፡፡ በሌላ በኩል አዕምሯዊያን ደግሞ የቋንቋ አመለካከትን እንደ አንድ ነጠላ አሀድ ሳይሆን በውስጡ አዕምሮዊ፣ ባህሪዊና ስሜታዊ ንዑሳን ክፍሎች እንዳሉትና የነዚያ ድምር ውጤት እንደሆነ አድርገው ነው የሚረዱት (Fishman & Agheyisi, 1970: 140)፡፡ ከዚህም በመነሳት አመለካከት አዕምሮዊ ብቻ ሳይሆን የባህሪና የስሜት ቅንጅታዊ ተጽዕኖ ሲሆን፣ ቅንጅታዊ ውጤቱም የመቃወም ወይም የመደገፍ ዝንባሌ ነው ይላሉ፡፡

ከአጠናን ዘዴ አኳያ አዕምሯዊያን፣ የቋንቋ አመለካከት ሊጠናና ሊመረመር በተፈለገ ጊዜ መሰረት መሆን ያለበት የጥናቱ ተተኳሪዎች በቀጥታ የሚሰጡትን ግለሰባዊ ምላሽ ወይም ዘገባ መጠቀም ይገባል የሚል እምነት አላቸው፡፡ በሌላ በኩል ባህርያዊያን ደግሞ የቋንቋ አመለካከት ሊገለጽ የሚችለው ግለሰቦች ተፈጥሯዊ በሆነ ማህበራዊ አውድ ላይ በሚያሳዩት ባህሪና ምላሽ ነው፡፡ ማህበራዊ ሁኔታዎች ለሚፈጥሩት ተነሳሽነት ግልጽ የሆነ ምላሽ ሲሰጥ አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ዝንባሌ መኖሩ ይታወቃል ብለው እንደሚያምኑ Fishman and Agheyisi (1970: 141) ይገልጻሉ፡፡

በአጠቃላይ እንደ አዕምሯዊያን አተያይ የቋንቋ አመለካከት ጥናት ሲካሄድ፣ የጥናቱ ተተኳሪዎችን በቃል መጠይቅ፣ በጽሁፍ መጠይቅ፣ በቡድን ተኮር ውይይት፣ ወዘተ. በቀጥታ ለዚህ ጉዳይ ምን ትላላችሁ በሚል አካሄድ እንዲጠና የሚመክር ሲሆን፣ የባህርያዊያን ደግሞ አመለካከት የሚጠናው በቀጥታ በቋንቋው ዙሪያ አሉታዊና አዎንታዊ መልስ ስጥ በሚል ትዕዛዝ ሳይሆን የጥናቱ ተተኳሪዎችን አጻፋዊ ምላሽ እየተከታተሉ በመመዝገብና ይሄን ተከትሎም በቂ ትንተና በማካሄድ እንዲጠና ይመክራሉ፡፡ እንደ Fasold (1984) ገለጻ ግን አብዛኞቹ የቋንቋ አመለካከት ጥናቶች የሚካሄዱት የአዕምሯዊያንን ንድፈ ሀሳባዊ አተያይ መሰረት አድርገው ነው፡፡ ከነዚህ ጥናቶች መካከል የLambert and Gardner (1959)፣ Lambert et al (1963)፣ Tripp (1967)፣ Fishman (1968)፣ Fishman et al (1966)፣ Herman (1961) እና Johnston (1967) ጥናቶች በቀዳሚነት ሊጠቀሱ እንደሚችሉ Fishman and Agheyisi (1970: 142) ይገልጻሉ፡፡ ለዚህም በምክንያትነት የሚጠቀሰው የቋንቋ አመለካከትን በተዘዋዋሪ መንገድ መረጃ እየሰበሰቡ ከማጥናት ይልቅ በቀጥታ የጥናቱ ተተኳሪዎች የሚሰጡትን መልስ ወይም መረጃ መጠቀም የተሻለ ነው የሚል ነው፡፡ ምክንያቱም በማህበራዊው አውድ ውስጥ ያሳዩትን ባህሪ ወይም ምላሽ ሁሉ ለጥናት ለቀረበላቸው ጉዳይ የሰጡት አጻፋዊ ምላሽ ነው ብሎ መደምደም አስቸጋሪ በመሆኑ ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት የአዕምሯዊያን አተያይ ለዚህ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ጥናት መሰረት ሆኗል፡፡

የአጠናን ስነዘዴውን በተመለከተም ከአዕምሯዊያን ንድፈ ሀሳብ ጋር የሚስማማው ቀጥተኛ ዘዴ ተግባራዊ ተደርጓል፡፡ ቀጥተኛ ዘዴ፣ የጥናቱ ተተኳሪዎች ስለቋንቋው/ዎች ምን አተያይ እንዳላቸው በጽሁፍ መጠይቅና በቃለመጠይቅ መረጃ በመሰብሰብ የሚተነተንበት መንገድ ነው፡፡ በመሆኑም ለጥናቱ አስተማማኝ መረጃዎችን ለማግኘት ቅንጅታዊ የምርምር ዘዴ ተግባራዊ ተደርጓል፡፡

ተግዳሮትን በሚመለከት በምዕራፍ ሁለት በዝርዝር እንደተገለጸው የዚህ ጥናት ንድፈ ሀሳባዊ መሰረቶች ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊና ስነልሳናዊ ናቸው፡፡ ይሁንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ስኬት ላይ ጉልህ የሆነ ተጽዕኖ ሊያሳድሩ ከሚችሉ ተግዳሮቶች መካከል ዋነኞቹ ናቸው ብለው Ball (2011) ያስቀመጧቸውን ለተግዳሮት ፍተሻ ይህ ጥናት ተጠቅሟል፡፡ እነዚህም የመምህራን ስልጠና፣ የትምህርት ቁሳቁሶች አቅርቦት፣ የትምህርት ይዘት አቀራረብ፣ የመምህራንና የተማሪዎች የቋንቋ ክህሎት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት፣

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማርን ተከትሎ የሚፈጠር የማህበረሰብና የትምህርት ቤቶች ግንኙነትና በቋንቋው በማስተማር ሂደት ወቅት የሚደረግ ድጋፍና የፖለቲካ ጉዳይ ናቸው።

ይህ ጥናት በንድፉ ውህድ ዘዴን የተከተለ ሲሆን ከውህድ ጥናት ንድፍ ንኡስ ክፍሎችም ባለትይዩ አቻ ውህድ ዘዴ (convergent parallel mixed method) ተግባራዊ የተደረገበት ነው (Creswell, 2014)። ምክንያቱም መጠናዊና አይነታዊ መረጃዎች በተመሳሳይ ጊዜ ጎን በጎን ከመሰብሰባቸው ባለፈም የተገኙት መረጃዎች እርስ በርስ ተቀናጅተው አንዱ የሌላው ማመሳከሪያ እየተደረጉ ተተንትነዋል።

መጠናዊ መረጃዎች ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችና ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በዝግ የጽሁፍ መጠይቅ አማካኝነት የተሰበሰቡ ሲሆን፣ መረጃዎቹም የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ያላቸውን አመለካከትና ተግዳሮቶች ለመፈተሽ ጥናቱ በግብዓትነት ተጠቅሟል። በልቅ የጽሁፍ መጠይቅና በቃለመጠይቅ አማካኝነት ከተማሪዎች፣ ከመምህራን፣ ከርዕሰመምህራን፣ ከወላጆች፣ በኮሌጅ ውስጥ ከሚገኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንና የትምህርት ክፍል ሀላፊዎች፣ በተለያየ ደረጃ ከሚገኙ የትምህርት ሀላፊዎችና ባለሞያዎች አይነታዊ መረጃዎች ተሰብስበዋል። መረጃዎቹም አመለካከትንና ተግዳሮትን ለመፈተሽ ጥናቱ በግባዓትነት ተጠቅሟቸዋል።

3.2 የጥናቱ ቦታና የቋንቋ ንሞና አይነት

በአሁኑ ጊዜ በኢትዮጵያ ውስጥ ከእንግሊዝኛ ቋንቋ በተጨማሪ 51 ሀገርኛ ቋንቋዎች በማስተማሪያነትና በትምህርትነት ውለዋል። ሌሎቹ ደግሞ እንደ ቀደመው ጊዜ በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ በመጠቀም ላይ እንደሚገኙ ትምህርት ሚኒስቴር በ2009 ዓ.ም ካወጣው ሰነድ መመልከት ተችሏል። በትምህርት መስጫነት እያገለገሉ ያሉ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች 39 ናቸው። እነዚህም በክልል ሲገለጹ፣ በትግራይ ክልል ትግርኛ፤ በአፋር ክልል አፋርኛ፣ አርጎብኛና አማርኛ፤ በአማራ ክልል አማርኛ፣ አዊኛ፣ ኽምጥኛና ኦሮምኛ፤ በኦሮሚያ ክልል ኦሮምኛና አማርኛ፤ በሶማሌ ክልል ሶማልኛ፤ በቤንሻንጉል ጉሙዝ ክልል በአማርኛ፤ በሀረሪ ክልል ሀረሪኛ፣ አማርኛና ኦሮምኛ፤ በጋምቤላ ክልል አኝዋክኛ፣ ኑዌርኛ፣ መጃንግኛ፣ ኦፖኛ፣ ኮሞኛና አማርኛ እንዲሁም በደቡብ ብሄሮች ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል ሲዳምኛ፣ ወላይትኛ፣ ጌዴኦኛ፣ ሀዲይኛ፣ ከፍኛ፣ ስልጢኛ፣ ቀቤንኛ፣ ጋሞኛ፣ ጎፍኛ፣ ዘይስኛ፣ ዳውሮኛ፣ ከምባትኛ፣ ጠምባሮኛ፣ ኮንቶኛ፣ ድራይታታ፣ ሀላባኛ፣ አሪፉ፣ መኤኒትኛ፣ ሱርማ፣ ሸኮኛ፣ ቤንቺኛ፣

ዲዚኛ፣ መዠንግር፣ ሸኮ፣ ማረቆኛ፣ እና አማርኛ ናቸው። እንዲሁም በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ውስጥ ለመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በማስተማሪያነት እንዲውሉ የተፈቀዱ ቋንቋዎች አማርኛ፣ ኦሮምኛና ሶማልኛ ሲሆኑ፣ አተገባበራቸውም በገጠርና በከተማ እንዲሁም ከቋንቋ ቋንቋ ይለያያል። ሌላው ከተማ አስተዳደር አዲስ አበባ ሲሆን፣ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ማስተማሪያ ቋንቋ አማርኛ ነው።

ከላይ ከቀረበው ዝርዝር መረዳት እንደሚቻለው አብዛኞቹ ለትምህርት መስጫነት የዋሉት ቋንቋዎች በደቡብ ብሄሮች ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል ውስጥ ነው። ከዚህም በመነሳት የጥናቱን መረጃ በዚህ ክልል ውስጥ ለመሰብሰብ ተወስኗል። ሆኖም ግን ጥናቱ በጊዜ፣ በገንዘብ፣ በቁሳቁስና በመሳሰሉት ችግሮች ምክንያት ከላይ ከተጠቀሰው ክልል ውስጥ በ“medium MT exit model” ደረጃ በትምህርት መስጫነት እየዋሉ ካሉት የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች መካከል 50 በመቶዎቹን በቀላል የእጣ ንሞና በመለየት ሀድይኛን፣ ስልጥኛን፣ ወላይትኛንና ከምባትኛን ጥናቱ በመረጃ ምንጭነት ተጠቅሟል። እነዚህ ቋንቋዎች በክልሉ ውስጥ በትምህርት መስጫነት ማገልግል ከጀመሩ ከ20 አመት በላይ ከሆናቸው ቋንቋዎች መካከል ማለትም ሲዳምኛ፣ ወላይትኛ፣ ጌዴዎኛ፣ ሀድይኛ፣ ከምባትኛ፣ ስልጥኛ፣ ጋሞኛ፣ ጎፍኛና ዳውሮኛ መካከል የተመረጡ ናቸው። በተመረጡት ቋንቋዎች ላይ በሶስተኛ ዲግሪ ደረጃ የተለያዩ ጥናቶች የተካሄዱ ሲሆን፣ ከእነዚህም መካከል Samuel (2017)፣ Tadesse (2015)፣ Treis (2008), Smith (2005) እና Cohen (2000) ተጠቃሽ ናቸው።

በመቀጠል በንሞና የተመረጡትን ቋንቋዎች በሚመለከት እነዚህን ዋቢዎች (Encyclopaedia Aethiopica, 2005, 2007 & 2010; Girma, 2009; Hetzron & Bender, 1976; Fleming & Bender, 1976) ምንጭ በማድረግ እንደሚከተለው አጭር መግለጫ ቀርቧል።

የሀድያ ብሄረሰብ በደቡብ ክልል ውስጥ ከሚገኙ ብሄረሰቦች መካከል አንዱ ሲሆን፣ የብሄረሰቡ ቋንቋም ከኩሽቲክ ቋንቋዎች ውስጥ ይጠቃለላል። የኩሽቲክ ቋንቋዎች በአጠቃላይ ሰሜን ኩሻዊ፣ ደቡብ ኩሻዊ፣ ምስራቅ ኩሻዊና ማዕከላዊ ኩሻዊ ተብለው በአራት ይከፈላሉ። ከነዚህም ውስጥ ሀድይኛ ከምስራቅ ኩሻዊ ቋንቋዎች ውስጥ ይመደባል። በ1998 በተካሄደው የህዝብ ቆጠራ መረጃ መሰረት ሀድይኛ 923 958 ተናጋሪዎች ሲኖሩት፣ ከዚህም ውስጥ 595 107ቱ ልሳነ ዋህድ ናቸው። ቋንቋው ከ1986 ዓ.ም ጀምሮ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) በትምህርት መስጫነት እያገለገለ ሲሆን፣ ለጽህፈት ስርዓቱም ላቲንን በመጠቀም ላይ ይገኛል።

በደቡብ ኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙ ብሄረሰቦች መካከል የከምባታ ብሄረሰብ አንዱ ነው፡፡ የብሄረሰቡ ቋንቋም ከምስራቅ ኩሻዊ ቋንቋዎች መካከል ይመደባል፡፡ በ1998 በተካሄደው የህዝብ ቆጠራ መረጃ መሰረት ከምባተኛ 606 241 አፊ ፊት ተናጋሪዎች ሲኖሩት፣ ከዚህም ውስጥ 345 797ቱ አንድ ቋንቋ ብቻ ተናጋሪዎች ናቸው፡፡ ቋንቋው ከ1986 ዓ.ም ጀምሮ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) በትምህርት መስጫነት እያገለገለ ሲሆን፣ ለጽህፈት ስርዓቱም ላቲንን በመጠቀም ላይ ይገኛል፡፡

የስልጤ ብሄረሰብ ከ1993 ዓ.ም በፊት የጉራጌ ብሄረሰብ አንድ አካል ተደርጎ ይወሰድ ነበር፡፡ በ1993 ዓ.ም የተካሄደውን ህዝበ ውሳኔ ተከትሎ እራሱን ችሎ በብሄረሰብ ዞንነት ተዋቀሮ ይገኛል፡፡ የብሄረሰቡ ቋንቋም ከኢትዮ ሴማዊ ቋንቋዎች መካከል አንዱ ነው፡፡ የኢትዮ ሴማዊ ቋንቋዎች በአጠቃላይ ተወስደው ሰሜንና ደቡብ ኢትዮ ሴማዊ ተብለው በሁለት ይከፈላሉ፡፡ ከዚህም ውስጥ ስልጥኛ ከሰሜን ኢትዮ ሴማዊ ቋንቋዎች ውስጥ ይመደባል፡፡ ቋንቋው ከ1.2 ሚሊዎን በላይ አፊ ፊት ተናጋሪዎች አሉት፡፡ ከ1988 ዓ.ም ጀምሮ ቋንቋው በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) በትምህርት መስጫነት እያገለገለ ሲሆን፣ ለጽህፈት ስርዓቱም የኢትዮጲክ አጻጻፍ ስርዓትን በመጠቀም ላይ ይገኛል፡፡

የወላይታ ብሄረሰብም በደቡብ ኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙ ብሄረሰቦች መካከል አንዱ ሲሆን፣ የብሄረሰቡ ቋንቋም በኦሞቲክ ቋንቋዎች ስር ይመደባል፡፡ የኦሞቲክ ቋንቋዎች ምዕራብ ኦሞዊና ምስራቅ ኦሞዊ በሚል በሁለት አበይት ክፍሎች ይከፈላሉ፡፡ ከዚህም ውስጥ ወላይትኛ ከሰሜን ኦሞቲክ ቋንቋዎች ውስጥ ይጠቃለላል፡፡ ቋንቋውም ከ1.5 ሚሊዎን በላይ አፊ ፊት ተናጋሪዎች አሉት፡፡ ቋንቋው ከ1985 ዓ.ም ጀምሮ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) በትምህርት መስጫነት እያገለገለ ሲሆን፣ ለጽህፈት ስርዓቱም ላቲንን በመጠቀም ላይ ይገኛል፡፡

3.2.1 የትምህርት ቤቶች ንሞና

በአራቱ ዞኖች ውስጥ በገጠርና በከተማ ትምህርት ቤቶች መረጃ ተሰብስቧል፡፡ የገጠር ትምህርት ቤቶችን በቀላል የእጣ ንሞና ሲመረጡ፣ የከተማ ትምህርት ቤቶች በአላማዊ የንሞና ዘዴ ተመርጠዋል፡፡ ይኸውም እንደሚከተለው ነው፡፡

የሀድያ ዞን በ10 ወረዳዎችና በአንድ ከተማ አስተዳደር የተዋቀረ ነው፡፡ እነዚህም ሊሞ፣ ሶሮ፣ ሚሻ፣ ጊቤ፣ ጎቦራ፣ ዱና፣ ሻሸጎ፣ ምዕራብ ባዳዎቾ፣ ምስራቅ ባዳዎቾ፣ አናሌሞና ሆሳህና ከተማ አስተዳደር ናቸው፡፡ ከእነዚህ ወረዳዎች መካከል ምሻ ወረዳ ሲመረጥ፣ ሆሳህና ከተማ አስተዳደር ደግሞ በከተማ ወካይነት ተወስዷል፡፡ በምሻ ወረዳ ውስጥ 39 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህም መካከል ሞርሲጦ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤትን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በዚሁ ወረዳ ውስጥ ከሚገኙት አምስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ሞርሲጦን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

በሆሳና ከተማ አስተዳደር ውስጥ መረጃ የተሰበሰበ ሲሆን፣ በከተማው ውስጥ ከሚገኙት 11 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ሀቅሙራን፣ ኤርሳ አዳዳንና ኃይሌ ቡባሞን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በከተማው ውስጥ ከሚገኙ አራት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል የካቲት 25/67ን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

የዚህ ጥናት ሌላው የመረጃ ምንጭ ስልጤ ዞን ነው፡፡ ዞኑ በስምንት ወረዳዎችና በአንድ ከተማ አስተዳደር የተዋቀረ ሲሆን፣ ወረዳዎቹም አሊቾ፣ ምዕራብ አዘርነት በርበሬ፣ ምስራቅ አዘርነት በርበሬ፣ ሁልባረግ፣ ሳንኩራ፣ ዳሎቻ፣ ላንፎሮ፣ ስልጢና ወራቤ ከተማ አስተዳደር ናቸው፡፡ ከእነዚህ ወረዳዎች መካከል ሁልባረግ ወረዳ ሲመረጥ፣ የወራቤ ከተማ አስተዳደር ደግሞ ከተማን በመወከል መረጃ ተሰብስቧል፡፡

በሁልባረግ ወረዳ ውስጥ ከሚገኙት 32 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ኬራቴን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በወረዳው ከሚገኙ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ሁልባረግን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡ ከሁልባረግ ወረዳ በተጨማሪ በወራቤ ከተማ አስተዳደር

ውስጥ መረጃ የተሰበሰበ ሲሆን፣ በከተማው ውስጥ አምስት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህም ውስጥ ዱናንና ዘምባቴን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በከተማው ውስጥ ከሚገኙት ሶስት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ዘምባቴን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

የዚህ ጥናት ሌላው የመረጃ ምንጭ ከምባታ ዞን ነው፡፡ ዞኑም በሰባት ወረዳዎችና በሶስት ከተማ አስተዳደሮች የተዋቀረ ሲሆን፣ ወረዳዎቹም ደምቦያ፣ ዶዮ ገና፣ ቀዲዳ ጋሊማ፣ አንገጫ፣ ቃጫ ቢራ፣ ጠምባሮ፣ ሀዶሮ ጦንጦ ዙሪያ ወረዳ፣ ዱራሜ ከተማ አስተዳደር፣ ሽንሽቾ ከተማ አስተዳደርና ሀድሮ ከተማ አስተዳደር ናቸው፡፡ ከእነዚህ ወረዳዎች መካከል ቀዲዳ ጋሜላን እንዲሁም ዱራሜ ከተማ አስተዳደርን በመምረጥ መረጃ ተሰብስቧል፡፡ በቀዲዳ ጋሜላ ወረዳ ውስጥ ከሚገኙት 25 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ደጋ ቀዲዳንና ቀርጨቾን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃዎች የተሰበሰቡ ሲሆን፣ በወረዳው ከሚገኙ ሶስት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ደግሞ የሮማን ደጋ ቀዲዳን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

ከቀዲዳ ጋሜላ ወረዳ በተጨማሪ በዱራሜ ከተማ አስተዳደር ውስጥ መረጃ የተሰበሰበ ሲሆን፣ በከተማው ውስጥም 12 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህም ውስጥ ዱራሜ መለስተኛን፣ ፉላሳንና ዱራሜ ቁጥር አንድን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በከተማው ውስጥ ከሚገኙት አምስት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ዱራሜን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

የዚህ ጥናት ሌላው የመረጃ ምንጭ የወላይታ ዞን ነው፡፡ ዞኑም በ12 ወረዳዎችና በሶስት ከተማ አስተዳደሮች የተዋቀረ ሲሆን፣ ወረዳዎቹም ቦምቤ፣ ዳሞት ሶሬ፣ ቦሎስ ሶሬ፣ ኪንዶ ዲዳዬ፣ ኪንዶ ኮይሻ፣ ኡፋ፣ ሁምቦ፣ ዱግና ፉንጎ፣ ዳሞት ወይዴ፣ ዳሞት ፉላሳ፣ ዳሞት ጋሌ፣ ሶዶ ዙሪያ፣ ሶዶ ከተማ አስተዳደር፣ ቦዲቲ ከተማ አስተዳደርና አረካ ከተማ አስተዳደር ናቸው፡፡ ከእነዚህ ወረዳዎች መካከል ዳሞት ጋሌ ወረዳን፣ እንዲሁም ሶዶ ከተማ አስተዳደር ከተማን በመወከል መረጃ ተሰብስቧል፡፡

በዳሞት ጋሌ ወረዳ ውስጥ ከሚገኙት 30 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ወሽ ጋሌን፣ ሻሻ ጋሌንና እድገትን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በወረዳው ከሚገኙ አምስት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ቦዲቲን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

ከዳሞት ጋሌ ወረዳ በተጨማሪ በሶዶ ከተማ አስተዳደር ውስጥ መረጃ የተሰበሰበ ሲሆን፣ በከተማው ውስጥ 18 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህም ውስጥ ሊጋባን፣ ሶዶ ጊዮርጊስንና አብዮት ጮራን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ እንዲሁም በከተማው ውስጥ ከሚገኙት አምስት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ሶዶን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

የትምህርት ቤቶችን ንሞና ተከትሎ ለጥናቱ የሚሆን መረጃ ከወላጆች ተሰብስቧል፡፡ መረጃውም በንሞና የተመረጡ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ከሚገኙባቸው ቀበሌዎች የተወሰዱ ናቸው፡፡ በዚህም መሰረት በስልጤ ዞን በወራቤ ከተማና በሁልባረግ ወረዳ ውስጥ ደግሞ በዋጮ ቀበሌ፣ በሀድያ ዞን በሆሳና ከተማና በምሻ ወረዳ ውስጥ ደግሞ በሞርሲጦ ቀበሌ፣ በወላይታ ዞን በሶዶ ከተማና በዳሞት ጋሌ ወረዳ ውስጥ ደግሞ ሻሻ ጋሌ ቀበሌ እንዲሁም በከምባታ ዞን ዱራሜ ከተማና በቀዲዳ ጋሜላ ወረዳ ውስጥ ደግሞ ቀዲዳ ቀበሌ መረጃ ተሰብስቧል፡፡

በአጠቃላይ በዚህ ጥናት ሰባት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን ከገጠር፣ 11 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን ከከተማ፣ በድምሩ 18 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን በመምረጥ ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም አራት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን ከገጠር፣ አራት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን ከከተማ፣ በድምሩ ስምንት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡ በተጨማሪም በአራት የገጠር ቀበሌዎችና በአራት የከተማ ቀበሌዎች ውስጥ በድምሩ በስምንት ቀበሌዎች ውስጥ ከወላጆች መረጃ ተሰብስቦ ለትንተና ውሏል፡፡

3.2.2 የጥናቱ ተሳታፊዎች ንሞና

ጥናቱ በመረጃ ሰጪነት ከተጠቀመባቸው መካከል የሁለተኛ ደረጃና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ይገኙበታል፡፡ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) ተማሪዎች መካከል እድሜና የእውቀት ደረጃን ከግምት ውስጥ በማስገባት በከፊል ነጻ ቃለመጠይቅ አማካኝነት የአራተኛ ክፍል ተማሪዎች ብቻ በመረጃ ሰጪነት እንዲሳተፉ ተደርጓል፡፡ 16 ተማሪዎችን ከገጠር፣ 16 ተማሪዎችን ከከተማ በድምሩ 32 ተማሪዎችን በእጣ የማውጣት ዘዴ ጾታዊ ስብጥርን በጠበቀ መንገድ በመምረጥ በመረጃ ሰጪነት እንዲሳተፉ ተደርጓል፡፡

የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች፣ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ በተጨማሪ ሌሎች ቋንቋዎችን በመማሪያነት በመጠቀማቸው፣ እንዲሁም ከእውቀትና ከእድሜ ብስለት የተነሳ ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ጥቅምና ጉዳት የሚኖራቸው ግንዛቤ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የተሻለ ይሆናል የሚል ግምት አጥኝው ስላለው በጽሁፍ መጠይቅ አማካኝነት መረጃ እንዲሰጡ ተደርጓል፡፡ የናሙና አወሳሰዱም Dornyei (2007፡ 88) የሰጡትን የናሙና አወሳሰድ ምክረሀሳብ የተከተለ ነው፡፡ እንደ Dornyei ገለጻ በጽሁፍመጠይቅ አማካኝነት "ለቃኚ ጥናት ናሙና በሚወሰድበት ጊዜ የእያንዳንዱ ቡድን ተሳታፊዎች ከመቶ ማነስ የለባቸውም፡፡" ከዚህም በመነሳት 200 የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን በእጣ ቁጥሮች ሰንጠረዥ ንሞና ዘዴ አማካኝነት ከዘጠነኛና ከአስረኛ ክፍል ጾታዊ ስብጥርን በጠበቀ መንገድ በመምረጥ በመረጃ ሰጪነት እንዲሳተፉ ተደርጓል፡፡ ሆኖም ከተሳተፉት ተማሪዎች መካከል 22ቱ የጽሁፍ መጠይቁን በአግባቡ ሞልተው ስላልመለሱ የ178ቱ ብቻ ለትንተና እንዲውል ተደርጓል፡፡

በመረጃ ሰጭነት በዚህ ጥናት ከተሳተፉት መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንም ይገኙበታል፡፡ ከመምህራኑም በስብጥራዊ የንሞና ዘዴ አማካኝነት 200 ያህሉ ጾታዊ ስብጥርን በጠበቀ መንገድ ከተለዩ በኋላ የጽሁፍ መጠይቅ ቀርቦ 28ቱ መምህራን በአግባቡ ሞልተው ባለመመለሳቸው የ172ቱ ብቻ ለትንተና እንዲውል ተደርጓል፡፡

በመረጃ ሰጪነት በዚህ ጥናት ከተሳተፉት መካከል ወላጆችም ይገኙበታል፡፡ በእድል ሰጭ የንሞና ዘዴ ስምንት ሴትና ስምንት ወንድ ወላጆችን በድምሩ 16 ወላጆችን በመምረጥ በቃለመጠይቅ መረጃ የተሰበሰበ ሲሆን፣ መረጃ ሰጪዎችም ከተመረጡት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች አካባቢ ከሚገኙ የከተማና የገጠር ቀበሌዎች በምድብ ንሞና የተወሰዱ ናቸው፡፡

ከተማሪዎች፣ ከመምህራንና ከወላጆች በተጨማሪ ስምንት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን፣ 20 የዞንና የወረዳ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ ስድስት በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ ውስጥ የሚሰሩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ሀላፊዎችና መምህራን በወሳኝ የንሞና ዘዴ አማካኝነት በመውሰድ ለጥናቱ ግብዓት የሚሆን መረጃ እንዲሰጡ ተደርጓል፡፡ ለዚህ ጥናት የተወሰዱት ኮሌጆች የሆሳና መምህራን ኮሌጅና የአርባ ምንጭ መምህራን ኮሌጅ ናቸው፡፡ እነዚህ ኮሌጆች የተወሰዱበት ምክንያት ወላይትኛ፣ ሀድይኛ፣ ስልጢኛና ከምባትኛ ቋንቋዎች ለመምህራን ስልጠና የሚሰጡት በነዚህ ኮሌጆች ውስጥ በመሆኑ ነው፡፡ ሆኖም ሀድይኛ፣ ስልጢኛና ወላይትኛ በኮሌጆቹ ውስጥ ትምህርት ክፍል ተከፍቶላቸው በዲፕሎማ መርሃግብር በትምህርትነት እየተሰጡ ሲሆን፣ ከምባትኛ ግን እስካሁን ድረስ የትምህርት ክፍል አልተከፈተለትም፡፡ ከዚህም የተነሳ በዚህ ጥናት ውስጥ ከምባትኛን እንደ ሌሎች ቋንቋዎች ማካተት አልተቻለም፡፡

3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

ለዚህ ጥናት በመረጃ መሰብሰቢያነት እንዲውሉ በጥናቱ እቅድ የተያዙት ቃለመጠይቅ፣ የጽሁፍ መጠይቅ፣ የቡድን ተኮር ውይይትና ሰነድ ፍተሻ ነበሩ፡፡ ይሁን እንጅ ጥናቱ በመጨረሻ ቃለመጠይቅንና የጽሁፍ መጠይቅን ብቻ በመረጃ መሰብሰቢያነት ተጠቅሟል፡፡ ሰነድ ፍተሻን ለመጠቀም በኮሌጆች፣ በትምህርት ሚኒስቴር፣ በዞንና በወረዳ የትምህርት ጽህፈት ቤቶች፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ዙሪያ በሚሰሩ መንግስታዊ ባልሆኑ የምርምር ተቋማት በመገኘት መረጃ ለማግኘት ጥረት ቢደረግም ከአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከትና ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ስለተመረጡት ቋንቋዎች መረጃ ማግኘት ስላልተቻለ ጥናቱ ሰነድ ፍተሻን በመረጃ ምንጭነት መጠቀም አልቻለም፡፡ እንዲሁም የቡድን ተኮር ውይይቱ እንዲቀር የተወሰነው መረጃ ሰጪዎች በቡድን ሆነው ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የሚሰጡት መረጃ በተለያዩ ምክንያቶች በተለይም በፖለቲካዊ ምክንያት የተነሳ ከልብ ያልመነጨ ወይም ትክክለኛ ላይሆን ይችላል

የሚል ግብዓት በትልመ ጥናቱ ተቋቁሞ ወቅት ስለተሰጠ በቡድን ተኮር ውይይት መረጃ የመሰብሰቡ እቅድ እንዲቀር ተደርጓል፡፡

መረጃ በተሰበሰበባቸው ዞኖች ውስጥ በትምህርት ቤት ውስጥም ሆነ ከትምህርት ቤት ውጭ ያለው የስራ ቋንቋ አማርኛ ነው፡፡ በዚህም የተነሳ የጽሁፍ መጠይቆቹም ሆኑ ቃለመጠይቆቹ የተዘጋጁት በአማርኛ ነው፡፡ መረጃ ሰጪዎቹም መረጃ ከመስጠታቸው በፊት አማርኛ ቋንቋን በደንብ ተረድተው መመለስ የሚችሉ መሆን አለመሆናቸውን የማረጋገጥ ስራ ተሰርቷል፡፡ በመቀጠልም በአማርኛ ቋንቋ በተዘጋጀው መጠይቅ አማካኝነት መረጃ እንዲሰጡ ተደርጓል፡፡

3.3.1 የጽሑፍ መጠይቅ

ለዚህ ጥናት በመረጃ መሰብሰቢያነት ከዋሉት መሳሪያዎች አንዱ የጽሁፍ መጠይቅ ነው፡፡ የተዘጋጀውም በሁለት አይነት ሲሆን፣ የመጀመሪያው በጥናቱ ተተኳሪ ብሄረሰቦች ቋንቋ በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን የቀረበ ነው፡፡[18] ሁለተኛው በጥናቱ ተተኳሪ ብሄረሰቦች ቋንቋ አፋቸውን የፈቱና የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ተምረው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በመማር ላይ የሚገኙ ተማሪዎች የሞሉት ነው፡፡[19] ሁለቱም የጽሑፍ መጠይቆች ሶስት ዋና ዋና ክፍሎች ያሏቸው ሲሆን፣ እነዚህም የመረጃ ሰጪዎችን አጠቃላይ መረጃ የሚጠይቁ፣ አመለካከትን የሚመረምሩና ተግዳሮታዊ መረጃን የሚመለከቱ ናቸው፡፡ አመለካከትን ለመፈተሽ አራት አይነት[20] መንገዶች እንዳሉና ከእነዚህ ውስጥ የሊከርት ስኬል በአብዛኛው በስነትምህርታዊ ጥናቶች እንደሚዘወተር Kenneth (2005፡ 43) ይገልጻሉ፡፡

በዚህ ጥናት በአዎንታዊና በአሉታዊ አጠያየቅ ስልት የቀረቡ ጥያቄዎች ከባለ አምስት የሊከርት ስኬል[21] ጋር ተቀናጅተው ተዘጋጅተዋል፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግዳሮቶችና መፍትሄዎቻቸውን ለመዳሰስ የተለያየ መጠናዊና አይነታዊ ጥያቄዎች ተዘጋጅተዋል፡፡ እነዚህ ጥያቄዎች ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የቀረቡ ንድፈሐሳቦችን መሠረት በማድረግ የተዘጋጁ ናቸው፡፡ መጠይቆቹም በቅድሚያ ከዚህ ጥናት ጋር ተቀራራቢ የሆኑ ጥናቶች የተጠቀሙበትን

---

[18] አባሪ አንድን ይመልከቱ

[19] አባሪ ሁለትን ይመልከቱ

[20] Likert Scales, Guttman Scales, Thurstone Scales and The Semantic Differential

[21] በጣም እስማማለሁ፣ እስማማለሁ፣ አልወሰንኩም፣ አልስማማምና በጣም አልስማማም

መጠይቅ እንደ መነሻ በመውሰድ የተዘጋጁ ናቸው። ከእነዚህ ጥናቶች መካከል፣ Dereje (2010)፣ Heugh et al. (2007)፣ Jeilan (2013) እና Stern (1983) Gardner and Lambert (1972) በመጥቀስ የጻፏቸው ዋነኞቹ ናቸው። መጠይቆቹም በአማካሪና ከጥናቱ ርዕሰ ጉዳይ ጋር ሙያዊ እውቀት አላቸው ተብለው በሚገመቱ ምሁራን ማለትም በሁለት የማህበራዊ ስነልቦና የዩኒቨርሲቲ መምህራን፣ በአንድ በሜዠርመንት ኤንድ ኢቫሊዮሽን የዩኒቨርሲቲ መምህርና በሁለት የኢዱኬሽናል ሳይኮሎጅ የፒ ኤች ዲ ተማሪዎች በቅድሚያ ተገምግመውና ማሻሻያ ተደርጎባቸው በሥራ ላይ እንዲውሉ ተደርጓል።

መረጃዎች ከተሰበሰቡም በኋላ የመጠናዊ ጥያቄዎች አስተማማኝነት (Reliability) በስታስቲክስ እንዲፈተሽ ተደርጓል። በተዘጋጁት የአመለካከት መፈተሻ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኘው የውጤት ስርጭት ወጥነት (Normal distribution of the data) ያለው መሆኑ እንዲፈተሽ ተደርጓል።[22] እንዲሁም በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩን የመፈተሽ ስራ ተከናውኗል። ነገር ግን በቅድሚያም ከውጤት ስርጭት ወጥነት በተጨማሪ የልይይት ተመሳስሎ መኖሩ (Equality of Variances) እና የናሙና ተመጣጣኝነት ተገቢነት ላይ ፍተሻ ተካሂዷል።

በመምህራኑ መጠይቅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከትን የሚመለከቱ 11 መጠናዊ ጥያቄዎች፣ የእንግሊዝኛና የአማርኛ ቋንቋ አመለካከትን የሚመለከቱ አራት መጠናዊ ጥያቄዎች፣ እንዲሁም ተግዳሮትን የሚመለከቱ 46 መጠናዊ ጥያቄዎችና 15 አይነታዊ ጥያቄዎች ቀርበዋል። ከእነዚህም መካከል መምህራን ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ያላቸውን አመለካከት ለመፈተሽ የቀረቡት 11 መጠናዊ ጥያቄዎች ምላሽ በክሮንባኽ አልፋ (Cronbach alpha) ቀመር ተፈትሾ α = .768 አስተማማኝነት መጠን ተገኝቷል። ይህ ውጤት ደግሞ ከ0.7 በላይ ሆኖ ስለተገኘ የጥያቄዎቹ አስተማማኝነት ጥሩ እንደሆነና ተቀባይነት እንዳለው ነው (Dornyei, 2007፡ 187)።

---

22 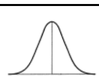 የሚገኘው የውጤት ስርጭት ከዚህ ግራፍ ቅርጽ ጋር ከተመሳሰለ ወይም ከተቀራረበ የውጤት ስርጭቱ ወጥ መሆኑን ስለሚነግረን ለትንተና መጠቀም እንችላለን (Dornyei, 2007፡ 208)።

በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መጠይቅ ውስጥ ተማሪዎች ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ያላቸውን አመለካከት ለመፈተሽ 27 መጠናዊ ጥያቄዎች፣ የእንግሊዝኛና የአማርኛ ቋንቋ አመለካከትን ለመፈተሽ 13 መጠናዊ ጥያቄዎች፣ እንዲሁም ተግዳሮትን ለመፈተሽ ስምንት መጠናዊና ሶስት አይነታዊ ጥያቄዎች ተዘጋጅተዋል፡፡ ይሁንና የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መፈተሻ ጥያቄዎች ምላሽ በክሮንባኽ አልፋ (Cronbach alpha) ቀመር ተፈትሾ α = .692 አስተማማኝነት መጠን ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤትም የጥያቄዎቹ አስተማማኝነት ደረጃ ከፍተኛ ባይሆንም ወደ 0.7 ተጠግቶ ስለተገኘ ተቀባይነት እንዳለው ግን ይገልጻል (Dornyei, 2007፡ 187)፡፡

3.3.2 ቃለመጠይቅ

በመረጃ መሰብሰቢያነት ከዋሉት መሳሪያዎች መካከል ለአምስት የመረጃ ሰጭ ክፍሎች የቀረቡ አምስት ዓይነት ከፊል ነጻ ቃለመጠይቆች ናቸው፡፡ የመጀመሪያው ለወላጆች የቀረበው ሲሆን፣ ይህም ወላጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር ያላቸውን አመለካከት ለመፈተሽና በማስተማር ሂደት ውስጥ የታዘቧቸውን ተግዳሮቶች ለመጠየቅ የዋለ ነው፡፡[23] በመጠይቁ ውስጥም 18 ጥያቄዎች የተዘጋጁ ሲሆን፣ 10 ጥያቄዎች አመለካከትን፣ ስምንቱ ጥያቄዎች ተግዳሮትን ለመፈተሽ የተዘጋጁ ናቸው፡፡

ሁለተኛው ቃለመጠይቅ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለሚማሩ የአራተኛ ክፍል ተማሪዎች የተዘጋጀ ነው፡፡ ይህም ስድስት አመለካከትን፣ አንድ ተግዳሮትን የሚፈትሹ ጥያቄዎችን የያዘ ነው፡፡[24]

ሶስተኛው ቃለመጠይቅ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን የቀረበ ነው፡፡[25] በዚህ ቃለመጠይቅ ተግዳሮትን ለመፈተሽ የሚያስችሉ 11 ጥያቄዎች ተዘጋጅተው መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡

---

[23] አባሪ ሶስትን ይመልከቱ

[24] አባሪ አራትን ይመልከቱ

[25] አባሪ አምስትን ይመልከቱ

ከወረዳና ከዞን የትምህርት ኃላፊዎችና ባለሞያዎች በቃለመጠይቅ መረጃ የተሰበሰበ ሲሆን፣ መረጃውም በዋናነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በአግባቡ ለማከናወን እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶችን የተመለከቱ ናቸው።[26] በዚህ ቃለመጠይቅ ተግዳሮትን ለመፈተሽ የሚያስችሉ ስምንት ጥያቄዎች ተዘጋጅተው መረጃዎች ተሰብስበዋል።

ተግዳሮትን ለመፈተሽ በቃለመጠይቅ አማካኝነት መረጃ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች ውስጥ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንና ከትምህርት ክፍል ሀላፊዎች ተሰብስቧል። ይኸውም ለትምህርት ክፍል ሀላፊዎች ስድስት ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን፣ ለመምህራኑ ደግሞ ሰባት ጥያቄዎች ቀርበዋል።[27] በአጠቃላይ የቃለመጠይቆቹ ይዘትም እንደ የጽሑፍ መጠይቆቹ ተመሳሳይ ጥናቶች የተጠቀሙባቸውን መጠይቆች እንደ መነሻ በመውሰድ ተዘጋጅተዋል።

3.4 የመረጃ አተናተን ዘዴ

በጽሁፍና በቃለመጠይቅ የተሰበሰቡ መረጃዎች እንደተሰበሰቡበት መሳሪያ መጠናዊና አይነታዊ በሚል ተደራጅተዋል። አመለካከትን ለመፈተሽ የቀረቡት መጠናዊ ጥያቄዎች በእስማማለሁና አልስማማም የአመላለስ ስልት (የሊከርት ስኬል) በአወንታዊና አሉታዊ አጠያየቅ የተዘጋጁ ናቸው። ለእነዚህ ጥያቄዎች የተሰጡት ሁሉም መልሶች፣ በቅድሚያ በየርዕሰጉዳያቸው በማደራጀት አሉታዊዎቹን ወደ አወንታዊ በመቀየር የማመሳሰል ስራ ተከናውኗል። የአወንታዊ አቀራረብ ያላቸው ጥያቄዎች መልሶች ግን እንዳለ በቀረቡበት መንገድ ለትንተና ውለዋል።

በጽሁፍ መጠይቅ የተሰበሰቡት መጠናዊ መረጃዎች በየንዑስርዕሰ ጉዳዮች ስር ተደራጅተው በገላጭ ስታስቲክስ (Descriptive Statistics) ተተንትነዋል (Dornyei, 2007፡ 189)። በመረጃ ሰጪዎች መካከል የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩን በንጽጽር ለመፈተሽ የቲ-ፍተሻ (t-test) እና የቀላል የልይይት ትንተና (One-Way ANOVA) መጠናዊ የመረጃ ስሌቶችን ጥናቱ ተጠቅሟል። ይኸውም ጥናቱ የሚያወዳድረው የሁለት ቡድኖችን አማካይ ውጤቶች ሲሆን፣ ከቲ-ፍተሻ አይነቶች መካከል የባዕድ ናሙናዎች ቲ-ቴስት (Independent- samples t-test) ስሌት ተጠቅሟል (Dornyei, 2007፡ 215)። ለዚህ ጥናት ይረዳ ዘንድ ሌሎች የማህበረሰብ ጥናቶች እንደሚጠቀሙት 0.05 የጉልህነት ደረጃ ለጥናቱ ትንተና ጥቅም ላይ ውሏል (Muijs, 2004፡ 133)። ይኸውም የተገኘው ውጤት መጠን ከ0.05 በታች ከሆነ በሁለቱ ቡድኖች

26 አባሪ ስድስትን ይመለከቱ

27 አባሪ ሰባትና ስምንትን ይመልከቱ

መካከል ጉልህ ልዩነት እንዳለና ከ0.05 በላይ ከሆነ ጉልህ ልዩነት እንደሌለ ተረጋግጧል (Dornyei, 2007፡ 190)፡፡

በሶስት ቡድኖች መካከል የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ ለማከናወን ደግሞ ጥናቱ የቀላል ልይይት ትንተና (One-Way ANOVA) ስሌትን ተጠቅሟል (Dornyei, 2007፡ 198)፡፡ ለOne-Way ANOVA በ“F” value ሰንጠረዥ አማካኝነት የ0.05 የጉልህነት ደረጃና የተሳትፎ የነጻነት ደረጃን የሚመለከተው የተማሪዎች (df = 178) እና የመምህራን (df = 172) መጠይቅ ውጤት ተሰልቷል፡፡ ስሌቱን ተከትሎም በቡድኖች መካከል ጉልህ ልዩነት መኖርና አለመኖሩ ይወሰናል፡፡ ውጤቱ ከ0.05 በታች ከሆነ ጉልህ ልዩነት እንዳለና ከ0.05 በላይ ከሆነ ጉልህ ልዩነት እንደሌለ ተረጋግጧል (Dornyei, 2007፡ 190)፡፡

በቅድሚያ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩን በt-test እና በOne-Way ANOVA አማካኝነት ከመሰራቱ በፊት የጥያቄዎች ውጤት ወጥ ስርጭት መኖር (normality)፣ የናሙና መጠን ተገቢነት (Sample size) እና የውጤት የልይይት ተመሳስሎ (Equality of Variances) መኖሩን በመፈተሽ እሙኖቹ (assumptions) መሟላታቸውን በቅድሚያ ተረጋግጧል (Barbara & Linda, 2013፡ 78-87)፡፡ የአማካይ ውጤቶች የልይይቱ መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene’s Test for Equality of Variances) እና/ወይም የልይይት ምጥንታን (variance ratio or Hartley’s F_{Max}) በመፍትሄነት በመጠቀም (Field, 2009፡ 150-151) ተፈትሸው እኩል ሆነው በመገኘታቸው በፓራሜትራዊ ቴስት ለመፈተሽ ሌላው እሙን እንደተሟላ ይጠቁማል፡፡

የቡድኖቹ የናሙና መጠን በቁጥር በእጅጉ ሲራራቅ ደግሞ ኢ-ፓራሜትራዊ (non-parametric) የሆነውን የማንዊትኒ ቴስት (Mann-Whitney Test) በመጠቀም የስሌት ስራ ተከናውኗል (Pallant, 2007፡ 220- 221)։։ በዚሁ መሰረት ለማንዊትኒቴስቱም በZ- value ሰንጠረዥ አማካኝነት የ0.05 የጉልህነት ደረጃና የተሳትፎ የነጻነት ደረጃ የመምህራን (df = 170) እና የተማሪዎች (df = 176) መጠይቅ ውጤት ተሰልቷል፡፡ ይህን ተከትሎም በቡድኖች መካከል ጉልህ ልዩነት መኖርና አለመኖሩ ይወሰናል፡፡ ይኸውም የተገኘው ውጤት መጠን ከ0.05 በታች ከሆነ ጉልህ ልዩነት እንዳለና ከ0.05 በላይ ከሆነ ጉልህ ልዩነት እንደሌለ ተረጋግጧል (Dornyei, 2007፡ 190)፡፡ ከዚህ በላይ የተገለጹትን ስሌቶችን ለማካሄድም የማህበራዊ ሳይንስ ጥናት መረጃዎችን ለመተንተን የተዘጋጀው የኮምፒተር ፕሮግራም SPSS /Statistical Package for the Social Scince/ ጥቅም ላይ ውሏል፡፡

ይህ ጥናት በንድፉ ውህድ ዘዴን የተከተለ ሲሆን ከውህድ ጥናት ንድፍ ንኡስ ክፍሎችም ባለትይዩ አቻ ውህድ ዘዴ (convergent parallel mixed method) ተግባራዊ የተደረገበት ነው፡፡ በዚህም የተነሳ መጠናዊና አይነታዊ መረጃዎች በተመሳሳይ ጎን በጎን ከመሰብሰባቸው ባለፈም የተገኙት መረጃዎች እርስ በርስ ተቀናጅተው አንዱ የሌላው ማመሳከሪያ እየተደረጉ ተተንትነዋል፡፡ ይሄን ለማሳካት ከወላጆች፣ ከመምህራን፣ ከተማሪዎች፣ ከርዕሰመምህራን፣ ከትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎች በቃለመጠይቅና በጽሁፍ መጠይቅ አማካኝነት ተሰብስበዋል፡፡

አመለካከትን ለማጥናት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆቻቸውን የሚያስተምሩ ወላጆች፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው የተማሩ የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎችና በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን ላይ አይነታዊ መረጃ ተወስዷል፡፡ ለወላጆች 10 አይነታዊ ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን፣ ለአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች ደግሞ ስድስት አይነታዊ ጥያቄዎች ቀርበዋል፡፡ ለነዚህ አይነታዊ ጥያቄዎች ማመሳከሪያ የሚሆኑ መጠናዊ ጥያቄዎች ደግሞ ከአንደኛ ደረጃ መምህራንና ከሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ተሰብስቧል፡፡ በመሆኑም ለመምህራን 11 መጠናዊ ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን፣ 27 ጥያቄዎች ደግሞ ለሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ቀርበዋል፡፡ እነዚህ መረጃዎች በዋናነት አንድም መረጃ ሰጪዎች ስለራሳቸው የሰጡትን ምላሽ ሌሎች ስለነሱ ከሰጡት መረጃ ጋር ለማመሳከሪያነት ለማዋል የተወሰዱ ሲሆን፣ ሁለተኛም በአይነታዊ መጠይቅ ያልተገኙትን መረጃዎች በመጠናዊ፣ በመጠናዊ መጠይቅ ያልተገኙትን መረጃዎች በአይነታዊ መጠይቅ በመሰብሰብ መረጃዎቹ የተሟሉ እንዲሆኑ ለማድረግ ያስቻለ ነው፡፡

ሌላው የዚህ ጥናት አላማ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት ነው፡፡ ይሄን አላማ ለማሳካትም ለወላጆች ስምንት አይነታዊ ጥያቄዎች፣ ለአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች አንድ አይነታዊ ጥያቄ፣ ለርዕሰመምህራን 11 አይነታዊ ጥያቄዎች፣ ለትምህርት ሀላፊዎችና ባለሞያዎች ስምንት አይነታዊ ጥያቄዎች፣ ለኮሌጅ ትምህርት ክፍል ሀላፊዎች ስድስት አይነታዊ ጥያቄዎችና ለኮሌጅ መምህራን ሰባት አይነታዊ ጥያቄዎች በቃለመጠይቅ ተዘጋጅተው መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ በተጨማሪም በጽሁፍ መጠይቅ አማካኝነት 15 አይነታዊና 46 መጠናዊ ጥያቄዎች ለአንደኛ ደረጃ መምህራን፣ ስምንት መጠናዊና ሶስት አይነታዊ ጥያቄዎች ደግሞ ለሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ቀርበው ለተግዳሮት

ፍተሻው የሚሆን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ በተለይም ከመምህራንና ከተማሪዎች የተገኙ መረጃዎች ከትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች ለተገኙ መረጃዎች ማመሳከሪያ ውለዋል፡፡ በመሆኑም እነዚህ አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎች በየርዕሰጉዳያቸው እየተደራጁ መስማማታቸው ወይም አለመስማማታቸው እየተነጻጸረ ተተንትኗል፡፡ ይሄን ተከትሎም ጥቅል ድምዳሜዎች ተሰጥቷል፡፡

በአጠቃላይ በጽሁፍ መጠይቅና በከፊል ነጻ ቃለመጠይቅ አማካኝነት የተሰበሰቡ መረጃዎች በቅንጅት በዘጠኝ የአተናተን መንገዶች ሊተነተኑ እንደሚችሉ Dornyei (2007፡ 152- 154) ይገልጻሉ፡፡[28] ከእነዚህም መካከል ይህ ጥናት መጠናዊ መረጃዎችንና አይነታዊ መረጃዎችን በእኩል ስብጥር በመጠቀም የመተንተን ስልትን በቅንጅት (QUAL[29] → QUAN[30] እና QUAN → QUAL) ተጠቅሞ መረጃዎችን ተንትኗል፡፡

3.5 የሙከራ ጥናቱ ሂደትና የተገኙ ልምዶች

ዋናው ጥናት ከመካሄዱ በፊት የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎችን ተግቢነትና አስተማማኝነት ለመፈተሽና የጥናቱ ሂደት የጥናቱን አላማ ሊያሳካ መቻል አለመቻሉን ለመገምገም በቅድሚያ የሙከራ ጥናት መካሄድ አለበት (Neville, 2005፡ 20- 21)፡፡ በመሆኑም ከዋናው ጥናት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ናሙናዎች መካከል 50 በመቶውን በእጣ ንሞና በመውሰድ በሀድያና በስልጤ ዞኖች ውስጥ መረጃ በመሰብሰብ የሙከራ ጥናት ተካሂዷል፡፡ የሙከራ ጥናቱ ሂደትና የተገኙ ልምዶች እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

በሀድያ ዞን ውስጥ ከሚገኙት ወረዳዎች መካከል ሊሞ ወረዳ በእጣ ንሞና ሲመረጥ፣ ሆሳህና ከተማ አስተዳደር ደግሞ በአላማዊ የንሞና ዘዴ ተወስዷል፡፡ በሊሞ ወረዳ ውስጥ 45 አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህም መካከል አምቢቾ ጎዴን በእጣ ንሞና በመምረጥ ከመምህራንና ርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ በዚሁ ወረዳ ውስጥ ከሚገኙት አምስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በእጣ ንሞና ሹርሞን በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

---

28 (QUAL + QUAN), (QUAL + quan), (QUAN + qual), (QUAL -> QUAN), (QUAN -> QUAL), (QUAL -> quan), (qual -> QUAN), (QUAN -> qual) and (quan -> QUAL)

29 Qualitative

30 Quantitative

በሆሳና ከተማ አስተዳደር ውስጥ 11 አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህ ትምህርት ቤቶች መካከል በእጣ ንሞና በአለሙ ወልደሀናና በቦቢቾ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ ከመምህራንና ርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ እንዲሁም በከተማው ከሚገኙ አራት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በቦቢቾ ውስጥ ከተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

ሁለተኛው መረጃ የተሰበሰበበት ዞን ስልጤ ሲሆን፣ ዞኑም በስምንት ወረዳዎችና በአንድ ከተማ አስተዳደር የተዋቀረ ነው፡፡ ከወረዳዎች መካከል ስልጢ ወረዳን በእጣ ንሞና፣ እንዲሁም የወራቤን የከተማ አስተዳደር በአላማ በመውሰድ መረጃ ተሰብስቧል፡፡ ይሁንና በስልጢ ወረዳ ውስጥ ከሚገኙት 53 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ቦዜንና አወለያ ስድስትን በእጣ የንሞና ዘዴ በመምረጥ ከመምህራንና ርዕሰመምህራን መረጃ ተሰብስቧል፡፡ በወረዳው ውስጥ ከሚገኙ ሰባት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ስልጢን በእጣ ንሞና በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተወስዷል፡፡

በወራቤ ከተማ አስተዳደር አምስት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህም መካከል ኢትዮቻይናንና ወራቤን በእጣ ንሞና በመምረጥ ከመምህራንና ርዕሰመምህራን መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ በተጨማሪም በከተማው ውስጥ ከሚገኙት ሶስት ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል ወራቤን በእጣ ንሞና በመምረጥ ከተማሪዎች መረጃ ተወስዷል፡፡

ሌላው ከወላጆች መረጃ የተወሰደ ሲሆን፣ ወላጆችም በንሞና የተመረጡት ትምህርት ቤቶች ከሚገኙባቸው ቀበሌዎች ነው፡፡ ቀበሌዎቹም፣ በስልጤ ዞን አወልያ ስድስትና ወራቤ ከተማ ሲሆኑ፣ በሀድያ ዞን ደግሞ ሆሳና ከተማና አምቢቾ ጎዴ ቀበሌ ናቸው፡፡

90 ተማሪዎች በቀላል የእጣ ንሞና ከዘጠነኛና ከአስረኛ ክፍል በመምረጥ በመረጃ ሰጪነት እንዲሳተፉ ተደርጓል፡፡ ከተሳተፉት መካከል ሶስቱ የጽሁፍ መጠይቁን በአግባቡ ሞልተው ስላልመለሱ የ87ቱ ብቻ ተተንትኗል፡፡ እንዲሁም በስብጥር ንሞና አማካኝነት ለ90 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን የጽሁፍ መጠይቅ ቀርቦ አምስቱ በአግባቡ ሞልተው ስላልመለሱ የ85ቱ ብቻ ተተንትኗል፡፡ በእድል ሰጭ ንሞና ስምንት ሴትና ስምንት ወንድ በድምሩ 16 ወላጆችን በመምረጥ በቃለመጠይቅ መረጃ ተሰብስቧል፡፡

ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች፣ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንና ከወላጆች በተጨማሪ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን፣ የወረዳ ትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች መረጃዎችን ሰጥተዋል። እነዚህም ስምንት ርዕሰመምህራንን፣ ሁለት የወረዳ የትምህርት ሀላፊዎችንና አራት የወረዳ የትምህርት ባለሞያዎችን በወሳኝ ንሞና በመውሰድ መረጃ ተሰብስቦ ለትንተና ውሏል። ከሙከራ ጥናቱ ውጤትም ለዋናው ጥናት ትምህርት ሊሆኑ የሚችሉ ብዙ ልምዶች ተገኝተዋል። ከእነዚህም መካከል የሚከተሉት ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

1. ለመምህራን፣ ለተማሪዎችና ለወላጆች በተዘጋጀው የጽሁፍና ቃለመጠይቅ ውስጥ መረጃ ሰጪዎች በቀላሉ ተረድተው መልስ ሊሰጡባቸው የማይችሉ ጥያቄዎች መገኘታቸው ከሙከራ ጥናቱ ለመረዳት ተችሏል። ለዋናው ጥናት እነዚህ ጥያቄዎች በይዘትና በአቀራረብ እንዲስተካከሉ ተደርጓል።
2. በሙከራ ጥናቱ ወቅት ተማሪዎችን በመወከል መረጃ እንዲሰጡ የተደረጉት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ብቻ ነበሩ። ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በተጨማሪ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም መረጃ መሰብሰብ አስፈላጊ መሆኑን በመረዳት በዋናው ጥናት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም እንዲሳተፉ ተደርጓል።
3. ከመምህራን ስልጠና አኳያ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፣ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን፣ ከወረዳ ትምህርት ሀላፊዎችና ባለሞያዎች ለሙከራ ጥናቱ መረጃ ተሰብስቧል። ለዋናው ጥናት ከነዚህ በተጨማሪ አፍ መፍቻ ቋንቋ ማስልጠኛ ኮሌጆች፣ ከዞን የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች መረጃ መሰብሰብ እንደሚገባ በመረዳት በነዚህ ተቋማት በመገኘት ለዋናው ጥናት መረጃ ተሰብስቧል።
4. ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች ከተዘጋጁት ቃለመጠይቆች ውስጥ የተወሰኑት ለጥናቱ ጠቃሚ ሊሆን የሚችል መረጃ ሊያመጡ እንደማይችሉ ከውጤቱ ትምህርት በመገኘቱ ለዋናው ጥናት ላይ እንዲስተካከሉ ተደርጓል ።
5. በመምህራን የጽሁፍ መጠይቅ ውስጥ መላሾችን ሊያስለቹ የሚችሉ ብዙ ጥያቄዎች እንደ ነበሩ ስለታወቀ፣ እነዚህ ጥያቄዎች መላሾችን በማያስለች ሁኔታ አጥረው እንዲቀርቡ ተደርጓል።

3.6 የጥናቱ ቅደም ተከተላዊ ሂደት

ለዚህ ጥናት የተመረጡት ቋንቋዎች ወላይትኛ፣ ስልጢኛ፣ ከምባትኛና ሀድይኛ ናቸው፡፡ ከነዚህ ቋንቋዎች መካከል ሁለቱን ማለትም ስልጢኛንና ሀድይኛን በቀላል የእጣ ንሞና በመምረጥ ለሙከራ ጥናቱ የሚሆን የመስክ ስራ የተጀመረው መስከረም 2008 ዓ.ም ሲሆን፣ የተጠናቀቀው ህዳር 2008 ዓ.ም ነው፡፡ ከነዚህ ጊዜያት ማለትም ከመስከረም 2008 እስከ ጥቅምት 2008 ዓ.ም ያሉት የመጀመሪያዎቹ ሁለት ሳምንታት ትምህርት ቤቶችንና ቀበሌዎችን የመለየት፣ ቢሮዎችን የመተዋወቅና ፍቃድ የማግኘት እንዲሁም መረጃ ሰጪዎችን የመምረጥ ስራ ተከናውኗል፡፡ ቀጣዮቹ ከጥቅምት 2008 እስከ ህዳር 2008 ዓ.ም ያሉት ስድስት ሳምንታት ደግሞ መረጃ የመሰብሰብ ስራ የተከናወነባቸው ናቸው፡፡

ለሙከራ ጥናቱ የተሰበሰቡ መረጃዎች ተተንትነው ለተቋቁሞ ከቀረቡ በኋላ ለዋናው ጥናት የሚያግዙ ብዙ ጠቃሚ ልምዶች ተገኝተዋል፡፡ ከነዚህ መካከል ተጨማሪ መረጃ ሰጪዎች እንደሚያስፈልጉ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በዚህም የተነሳ ከአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች፣ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማሰልጠኛ ኮሌጆችና ከዞን የትምህርት መምሪያዎች ውስጥ ለዋናው ጥናት መረጃ እንዲሰበሰብ ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም የመረጃ መሰብሰቢያዎቹ ከይዘትም ሆነ ከአቀራረብ አኳያ ለዋናው ጥናት እንዲስተካከሉ ተደርጓል፡፡ እነዚህን ማሻሻያዎች ተከትሎ ለዋናው ጥናት በአራቱም ዞኖች ውስጥ መረጃ የመሰብሰብ ስራ ተካሂዷል፡፡ የመስክ ስራው የተካሄደው ከጥቅምት 2009 እስከ መጋቢት 2009 ዓ.ም ድረስ ነው፡፡

የጥናቱ ሂደት እንዳይደናቀፍ፣ የጥናቱን ግኝቶች መሰረት በማድረግ የሚሰጡት ማጠቃለያዎችም በመረጃ አሰባሰብ ወቅት በሚፈጠሩ ስህተቶች ምክንያት እንዳይዛቡ ተገቢ ጥንቃቄዎችን ለማድረግ ጥረት ተደርጓል፡፡ ከተደረጉት ጥረቶችና ጥንቃቄዎች መካከል የጥናቱን አላማ በተመለከተ ተጨማሪ ዝርዝር ማብራሪያ ለመረጃ ሰጪዎች ተሰጥቷል፡፡ በተለይም የጽሁፍ መጠይቆቹ በተማሪዎችም ሆነ በመምህራን በሚሞሉበት ወቅት ግልጽ ያልሆኑ ጽንሰሀሳቦች ካሉ እንዲጠይቁ ለማሳሰብ ተሞክሯል፡፡ በአጠቃላይ በመረጃ የመሰብሰብ ሂደት በሚፈጠሩ ችግሮች ምክንያት የመረጃ መዛባት እንዳይከሰትና በጥናቱ ማጠቃለያ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖዎች እንዳይፈጠሩ በተቻለ መጠን ጥንቃቄ የማድረግ ጥረት ተደርጓል፡፡

ለጥናቱ የሚያስፈልጉ መረጃዎች ከተሰበሰቡ በኋላ በተለይም መምህራንና ተማሪዎች የሞሏቸው የጽሁፍ መጠይቆች በትክክል መሞላታቸውን ለማረጋገጥ ቅድመ ፍተሻ ተከናውኗል፡፡ በዚህ መሰረት ለመምህራን ከተሰጡት 200 የጽሁፍ መጠይቆች መካከል 28ቱ መጠይቆች በተገቢው መንገድ ያልተሞሉ ሆነው በመገኘታቸው እንዲወገዱ ተደርገዋል፡፡ በተመሳሳይ ለተማሪዎች ከተሰጡት 200 የጽሁፍ መጠይቆች መካከል 22ቱ መጠይቆች በተገቢው መንገድ ያልተሞሉ ሆነው በመገኘታቸው እንዲወገዱ ተደርገዋል፡፡ በዋናነት የተወገዱት መጠይቆች እርስ በርስ የሚጣረስ መረጃ የተገኘባቸው ናቸው፡፡ በመጨረሻም ከመስክ የተሰበሰቡ አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎች ከቀደምት ጥናቶችና ንድፈ ሀሳቦች ጋር እየተመሳከሩ ተተንትነዋል፡፡ በጥናቱ ተተኳሪዎች መካከል የጎላ የአመለካከት ልዩነት ስለመኖር አለመኖሩም SPSSን በመጠቀም በቲ- ፍተሻና በቀላል የልይይት ትንተና ስሌት እንዲፈተሹ ተደርጓል፡፡

3.7 ስነምግባራዊ ትኩረቶች

በመጀመሪያ ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የትብብር ደብዳቤ ተጽፏል፡፡ የትብብር ደብዳቤውን በመያዝ በትምህርት ሚኒስቴር የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጉዳዮች ቢሮ በቅድሚያ መረጃዎች ተወስዷል፡፡ መረጃዎችም በዋናነት በሀገሪቱ ውስጥ ለትምህርት መስጫነት ስለዋሉት ቋንቋዎች የሚመለከቱ ናቸው፡፡ በመቀጠል የተመረጡ ቋንቋዎች ወደሚገኙበት ዞን በመሄድ ተዋረዱን በጠበቀ መንገድ ከዞን ትምህርት መምሪያ፣ ከወረዳ ትምህርት ጽህፈት ቤት፣ ከትምህርት ቤትና ከመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች በመገኘት ጥናት እንዲካሄድ ፍቃድ ተጠይቋል፡፡ የተጠቀሱት ተቋማት ፈቃደኛ ከሆኑ በኋላ ለተመረጡት መረጃ ሰጪዎች ስለጥናቱ አላማ በቂ ማብራሪያ በመስጠት ፈቃደኛ እንዲሆኑ ጥረት ተደርጓል፡፡ መረጃ ሰጪዎቹ ፈቃደኛ መሆናቸው ከተረጋገጠ በኋላ እነሱን የሚመለከተው መረጃ ሁሉ በምስጢር ተይዞ ለጥናቱ አላማ ብቻ እንደሚውል ተገልጾላቸዋል፡፡ በመሆኑም በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉት በሙሉ ለመሳተፍ ሙሉ ፈቃደኛ የሆኑት ብቻ ናቸው፡፡

ምዕራፍ አራት፤ የመረጃ ትንተናና ውጤት ማብራሪያ

4.1 መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች በጽሑፍ መጠይቅና በቃለመጠይቅ የተሰበሰቡ መጠናዊና አይነታዊ መረጃዎች በመሰረታዊ ጥያቄዎች ስር እየተደራጁ ተተንትነዋል፡፡ የትንተናውን ውጤት ተከትሎም በምዕራፉ መጨረሻ የጥናቱ ውጤት ማብራሪያ ቀርቧል፡፡ የአመለካከት ጥናቱ ተተኳሪዎች ማለትም የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፣ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች፣ ወላጆችና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ዳራ በዚህ ክፍል በገለጻ መልክ ማስቀመጡ አስፈላጊ ሆኖ ስላልተገኘ በአባሪዎች ክፍል እንዲቀመጥ ተደርጓል (ከአባሪ ዘጠኝ እስከ አባሪ አስራ ሁለት ያለውን ይመልከቱ)፡፡

4.2. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች አመለካከት ምን ይመስላል? በሚል የተካሄደ ፍተሻ

ይህን የምርምር ጥያቄ ለመመለስ ለወላጆች፣ ለመምህራንና ለተማሪዎች በተለያየ የአጠያየቅ ስልት የተገኘው መረጃ ትንተና እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡ በቅድሚያ ወላጆች በጥያቄ ቁጥር 1 አማካኝነት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ተጠይቀው፣ ጥናቱ ካሳተፋቸው ወላጆች መካከል 10 (62.5%) ልጆቻችን በራሳችን ቋንቋ መማራቸውን እንደግፋለን በማለት ሲመልሱ፣ 5 (31.25%) ደግሞ አንደግፍም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ 1 (6.25%) ወላጅ ደግሞ "ተቃውሞም ሆነ ድጋፍ" የለኝም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

እንደግፋለን በማለት የመለሱት ወላጆች ለምን የሚለውን ጥያቄ ሲመልሱ፣ ሁሉም ብሄረሰብ በራሱ ቋንቋ ተምሮ የራሱን ህዝብ በቋንቋው እንዲመራና እንዲያገለግል ስለሚጠቅም፤ በህገመንግስቱ በራስ ቋንቋ ማስተማር አሁን መብትም ግዴታም ስለሆነ፤ ቋንቋችን ከጓዳ ወጥቶ የትምህርት ቋንቋ በመሆኑ፤ ማንም የራሱን ቋንቋ በቅድሚያ ማወቅ ስላለበት፤ በፊት እንደ ብሄር ተበድለን ስለቆየን፤ ቋንቋችን ተጨቁኖ ስለቆየ፤ በፊት እኛ በአማርኛ በምንማርበት ወቅት በጣም እንቸገር ስለነበር፤ ትምህርቱ በቀላሉ እንዲገባቸው ስለሚረዳ፤ መንግስት የሰጠውን እድል እንደ ሌሎች ብሄሮች መጠቀም ስለምንፈልግ፤ ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል ድረስ ብቻ

ስለሆነ የሚፈጥረው ችግር የለም ብለን ስለምናምንና በአደግንበትና አፍ በፈታንበት ቋንቋ ልጆቻችን በመማራቸው ደስ ስለሚለን እንደግፋለን ብለዋል፡፡

በሌላ በኩል አንደግፍም በማለት የመለሱት ወላጆች በምክንያትነት ያስቀመጧቸው፣ ከአካባቢያቸው ሲርቁ ቋንቋው ምንም ጥቅም ስለሌለው፤ የጋራ መግባቢያ በሆነው የአማርኛ ቋንቋ ጥሩ ችሎታ እንዳይኖራቸው ስለሚያደርግ፤ በእኛ ቋንቋ አዲስ አበባ ለስራ ብንሄድ እንኳ የሚያዋራን የለም፣ ስለዚህ ሰፈር ለማውራት ካልሆነ ምንም ጥቅም ስለሌለው፤ ትምህርት ሲጨርሱ በፋብሪካም ሆነ በመንግስት መስሪያ ቤት ስራ ስለማያስገኝ፤ ቀደም ሲል የምንጠቀመው አማርኛ ስለሆነና ቢሮ ብንሄድ፣ ስራ ቦታ ብንሄድ አማርኛ ቋንቋ ስለሆነ የሚገጥመን፤ የራሳችንን ቋንቋ እንድናሻሽልና የራሳችን ባህል እንዳይረሳ ከማድረግ ያለፈ ለትምህርት ጥቅም ስለሌለው፤ መምህራን በአግባቡ ስለማያስተምሩ፤ ተማሪዎች እንደ ድሮው በትምህርታቸው ጎበዝ መሆን ስላልቻሉ፤ እንዲሁም በአንድ ሀገር ውስጥ ሁሉም ኢትዮጵያዊ በአንድ ቋንቋ ቢማር ይሻላል እንጅ በተለያየ ቋንቋ የሚማር ከሆነ ያስቸግራል፡፡ ለምሳሌ፣ አንድ ሰው ከአንድ ቦታ ተነስቶ ወደ ሌላ ቦታ ሲሄድ የሰፈሩን ቋንቋ አያገኘውም፤ ታዲያ በዚህ ወቅት ልጁ የጀመረውን ትምህርት እንዴት ይቀጥላል በማለት ምክንያታቸውን ገልጸዋል፡፡ በማያያዝም ሁሉም በአንድ ቋንቋ ቢማር ግን ይህ ችግር አይኖርም በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

1 (6.25%) ወላጅ ደግሞ ድጋፍም ተቃውሞም የለኝም ያሉበትን ምክንያት ሲገልጹ፣ በራስ ቋንቋ ማስተማር ቋንቋውንና ባህሉን ለሚያውቁ ልጆች ጥሩ ሲሆን፣ ለማያውቁት ግን ጥሩ አይደለም ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተያያዘ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም በጥያቄ ቁጥር 2 አማካኝነት ተጠይቀው፣ በጥናቱ ከተሳተፉት 32 ተማሪዎች መካከል 28 (87.5%) በአፍ መፍቻ ቋንቋችን በመማራችን ደስተኛ ነን በማለት ሲመልሱ፣ 4 (12.5%) ደግሞ ደስተኛ አይደለንም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ደስተኛ ነን በማለት የመለሱት ተማሪዎች ለምን ለሚለው ጥያቄ ሲያስረዱ፣ ትምህርቱ በቀላሉ ስለሚገባኝ፤ ቋንቋው ደስ ስለሚለኝ፤ በራሴ ቋንቋ ስለምማር፤ የራሴን ቋንቋ ማንበብና መጻፍ ስለቻልሁ፤ ቋንቋውን በደንብ ስለማውቀው፤ የእናቴና የአባቴ ቋንቋ ስለሆነና መምህሮቼ ትምህርቱን በደንብ እንዲገባኝ ስለሚያደርጉኝ ነው ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል ደስተኛ አይደለንም ያሉት ተማሪዎች ያስቀመጧቸው ምክንያቶች፣ ከአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ይልቅ አማርኛ ስለሚቀለኝ፤ ስማር ትንሽ ብቻ ስለሚገባኝ፤ ቋንቋውን ለመናገር ስለሚከብደኝና ቋንቋውን በደንብ ስለማልችል ፍላጎት የለኝም የሚሉት ይገኙበታል፡፡

የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንም የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም በጥያቄ ቁጥር 1፣ 11 እና 12 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[31] በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም መምህራን ያላቸው አመለካከት አማካይ ውጤት 4.04 (SD=1.06) ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት ወደ 4 የቀረበ ነው፡፡ ይህም ተማሪዎች በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸውን መምህራን የሚደግፉ መሆኑን የሚገልጽ ነው፡፡[32]

የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችስ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በመማሪያ ቋንቋነት በመጠቀማቸው ምን አስተያየት እንዳላቸው በጥያቄ ቁጥር 1 እና 39 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[33] የአፍ መፍቻ ቋንቋን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በመማሪያ ቋንቋነት ስለመጠቀም ያላቸው አመለካከት አማካይ ውጤት 2.13 (SD=1.33) ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት ወደ 2 የተጠጋ መሆኑ ተማሪዎች በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው ደስተኞች መሆናቸውን ይገልጻል፡፡[34]

በአጠቃላይ ከላይ ከተገለጸው መረጃ መመልከት እንደሚቻለው በመረጃ ሰጪነት ከተሳተፉት መካከል በቁጥር የሚበልጡት ተማሪዎች፣ መምህራንና ወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የትምህርት መስጫ መሆኑን እንደሚደግፉ ይገልጻል፡፡

---

31 ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ አምስትን ይመልከቱ፡፡

32 ማስታወሻ፣ የአንደኛ ደረጃ መምህራን የአመለካከት መጠይቅ የሊከርት ስኬል እንደሚከተለው በቅንፉ ውስጥ እንደተገለጸው ነው (1፡- በጣም አልስማማም 2፡- አልስማማም 3፡- ለመወሰን እቸገራለሁ 4፡- እስማማለሁ 5፡- በጣም እስማማለሁ)፡፡

33 ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

34 ማስታወሻ፣ የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች የአመለካከት መጠይቅ የሊከርት ስኬል እንደሚከተለው በቅንፉ ውስጥ እንደተገለጸው ነው (1፡- በጣም እስማማለሁ 2፡- እስማማለሁ 3፡- ለመወሰን እቸገራለሁ 4፡- አልስማማም 5፡- በጣም አልስማማም)፡፡

በመቀጠል ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በተጨማሪ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በኮሌጅና በዩኒቨርሲቲ ሁሉም ትምህርቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ቢሰጡ የወላጆችና የተማሪዎች አመለካከት ምን ይሆናል በሚል ፍተሻ ተካሂዶ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡ በቅድሚያ በጥያቄ ቁጥር 4 አማካኝነት በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የትምህርት መስጫ ቋንቋው እንግሊዝኛ በመሆኑ ምን አስተያየት እንዳላቸው ወላጆች ተጠይቀው፣ በጥናቱ ከተሳተፉት 16 ወላጆች ከአንዱ በስተቀር ሁሉም ወላጆች ልጆቻችን በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ባለመማራቸው ተጠቃሚዎች ናቸው በማለት መልሰዋል፡፡

ለምን ለሚለው ጥያቄም አያይዘው ሲያስረዱ፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚማሩ በእንግሊዝኛ ቋንቋ መማራቸው ብዙ ነገር እንዲያውቁ ይረዳቸዋል፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ከታች ከተማሩ ይበቃቸዋል፤ ወደ ውጭ ሲሄዱ የሚጠቅመው እንግሊዝኛ ነው፤ እኛ የማናውቀውን የውጭ ቋንቋ እንዲያውቁ እንፈልጋለን፤ ውጭ ሲሄዱም ሆነ ከአካባቢያቸው ሲርቁ ይጠቅማቸዋል፤ ጥራት ያለው ትምህርት እንዲማሩ እንግሊዝኛ ቋንቋ ይጠቅማል፤ የተለያዩ ብሄር ብሄረሰቦች ወጥ የሆነ ትምህርት እንዲያገኙ ይረዳል፤ ትምህርት ጨርሰው የመንግስት ስራ ሲይዙ እንግሊዝኛ ቋንቋ ይጠቅማልና ከአለም ተማሪዎች ጋር በእውቀት እንዲገናኙ ይረዳቸዋል ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል አንድ ወላጅ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋም ልጆቻችን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ባለመማራቸው ጉዳት አለው በማለት መልሰዋል፡፡ በምክንያትነትም ያስቀመጡት፣ ከታች ጀምረው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተምረው በእንግሊዝኛ ቋንቋ እንዲቀጥሉ መደረጋቸው ትምህርቱ እንዲከብዳቸው ያደርጋል፤ ተማሪዎች ትምህርት ሲጨርሱ የራሳቸውን ማህበረሰብ በቋንቋው ማገልገል እንዲችሉ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው እስከ መጨረሻው መማር ነበረባቸው በማለት ገልጸዋል፡፡

የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በኮሌጅና በዩኒቨርሲቲ ሁሉም ትምህርቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ባለመሰጠታቸው ምን አይነት አመለካከት እንዳላቸው በጥያቄ ቁጥር 3 እና 4 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[35] በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ትምህርት ባለመሰጠቱ ያላቸው አመለካከት አማካይ ውጤት 3.07 (SD=1.55) ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ከዚህ ውጤት መረዳት የሚቻለው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ

[35] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

ትምህርት ተቋም ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ የመማር ፍላጎታቸው አዎንታዊ ይሁን አሉታዊ በግልጽ ለይቶ ማወቅ አለመቻሉን ነው፡፡ ምክንያቱም የተገኘው ውጤት "ለመወሰን እቸገራለሁ" ወደሚለው ስኬል የተጠጋ ነው፡፡

የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከትም በጥያቄ ቁጥር 6 አማካኝነት ተፈትሾ፣ በጥናቱ ከተሳተፉት 32 ተማሪዎች መካከል 15 (47%) ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ሲገቡ በእንግሊዝኛ ቋንቋ መማር እንደሚፈልጉ ሲገልጹ፣ ቀሪዎቹ ተሳታፊዎች ደግሞ ማለትም 11 (34.5%) በአማርኛ፣ 4 (12.5%) በአፍ መፍቻ ቋንቋ፣ 2 (6%) በእንግሊዝኛና በአማርኛ ቋንቋ ነው መማር የምንፈልገው የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ለምን የሚለውን ጥያቄም ሲመልሱ፣ እንግሊዝኛ ቋንቋን የመረጡት፣ ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ስለምንማር፤ እንግሊዝኛ ቋንቋ ስለማይገባኝ በደንብ ለመቻል፤ ወደፊት የሚጠቅመኝ እንግሊዝኛ ቋንቋ ስለሆነ፤ እንግሊዝኛ ቋንቋ ከሁሉም ስለሚሻል፤ ዘጠነኛ ክፍሎች እንግሊዝኛ ቋንቋ እንደሚያነቡት እኔ ማንበብ ስለማልችል፤ ፈረንጆችን ለማናገር ስለሚጠቅመኝ፤ እንግሊዝኛ ቋንቋ ደስ ስለሚለኝና እንግሊዝኛ ቋንቋ የተሻለ እውቀት ስለሚሰጥ ነው ብለዋል፡፡ አማርኛ ቋንቋ በማለት የመለሱት፣ አማርኛ ቋንቋ ቶሎ ስለሚገባኝ፤ በአማርኛ ቋንቋ ለመመለስ ስለሚቀለኝ፤ አማርኛ ቋንቋ በደንብ ስለምችል፤ አማርኛ ቋንቋ በደንብ መናገር ስለምፈልግና አማርኛ ቋንቋ ደስ ስለሚለኝ ነው በማለት ምክንያቶቻቸውን ገልጸዋል፡፡ አፍ መፍቻ ቋንቋ በማለት የመለሱት ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን ስለምወደውና በለመድሁት ቋንቋ ብቀጥል ደስ ስለሚለኝ ነው ብለዋል፡፡ በእንግሊዝኛና በአማርኛ ቋንቋ በማለት የመለሱት፣ የእንግሊዝኛ እውቀቴን ለማሳደግ ስለሚጠቅመኝ፤ አማርኛ ሌላ ሀገር ስሄድ በደንብ ማውራት ስለምፈልግና ሁለቱንም ቋንቋዎች በደንብ ማወቅ ስለምፈልግ ነው በማለት ምክንያቶቻቸውን ገልጸዋል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ የተገለጸው መረጃ እንደሚያሳው ከመረጃ ሰጪዎቹ መካከል በቁጥር የሚበልጡት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችና ወላጆች ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ባለፈ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በኮሌጅና በዩኒቨርሲቲ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት መስጫ ቢሆን እንደሚቃወሙና እንግሊዝኛ በትምህርት መስጫነት መቀጠል አለበት የሚል እምነት እንዳላቸው ገልጸዋል፡፡ በሌላ በኩል የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ግን በዚህ ጉዳይ ላይ ተቃውሞም ሆነ ድጋፍ እንደሌላቸው የተገኘው ውጤት ይገልጻል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋ በትምህርት ቤት ውስጥ በትምህርት መስጫነት ከማገልገሉ ባለፈ እንደ ትምህርትም ይሰጣል፡፡ የጥናቱ ተተኳሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በትምህርት ቤት ውስጥ እንደ ትምህርት በመሰጠቱ ምን አይነት አመለካከት እንዳላቸው ተፈትሾ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

በጥያቄ ቁጥር 5 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋን እንደ ትምህርት ተማሪዎች በመማራቸው ምን አይነት አመለካከት በወላጆች እንደሚታይ ተፈትሾ፣ በመረጃ ሰጪነት ከተሳተፉት 16 ወላጆች 13 (80%) ልጆቻቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን እንደ ትምህርት ቢማሩላቸው ደስ እንደሚላቸው ገልጸዋል፡፡ ምክንያቶቻቸውንም፣ ስለራሳችን ባህልና ታሪክ እንዲያውቁ ስለሚረዳ፤ በራሳችን ቋንቋ ትምህርት ሲማሩ ማየት ደስ ስለሚለን፤ በተወለዱበት አካባቢ ያለውን ማህበረሰብ በደንብ እንዲጠቅሙ ስለሚያግዝ፤ የራሳቸውን ቋንቋ በደንብ እንዲያውቁት ስለምንፈልግ፤ ትምህርት ጨርሰው ገጠር ስራ ቢመደቡ ስለሚጠቅም፤ በብሄራቸው እንዲኮሩ ስለሚጠቅምና ወደ ፊት የመንግስት ስራ ለመቀጠር የአካባቢውን ቋንቋ ማንበብና መጻፍ የሚችል ቢባል ሊጠቅማቸው ስለሚችል በማለት መልሰዋል፡፡ በሌላ በኩል 3 (20%) ተሳታፊ ወላጆች ደግሞ እንደ ትምህርትም ቢሆን ስለማይጠቅም የአፍ መፍቻ ቋንቋን መማር አያስፈልግም በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡

በተመሳሳይ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም በጥያቄ ቁጥር 12፣ 13 እና 14 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[36] የአፍ መፍቻ ቋንቋን እንደ ትምህርት ስለመማር ያላቸው አመለካከት አማካይ ውጤት 2.27 (SD=1.37) ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት እስማማለሁ ወደሚለው ስኬል የተጠጋ በመሆኑ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን እንደ ትምህርት የመማር አመለካከታቸው አዎንታዊ እንደሆነ ይጠቁማል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ የተቀመጠው መረጃ እንደሚያሳየው የአፍ መፍቻ ቋንቋ እንደ ትምህርት በመሰጠቱ አብዛኞቹ ወላጆች እንደሚደግፉ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በተመሳሳይ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን እንደ ትምህርት በመማራቸው ደስተኞች እንደሆኑ ለማወቅ ተችሏል፡፡

---

[36] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

በአንዳንድ ሀገራት የተወሰኑ የትምህርት አይነቶችን በተለይም ሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርቶችን በውጭ ቋንቋ እያስተማሩ የቀሩትን የትምህርት አይነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚሰጡበት ሁኔታ አለ። ከዚህም በመነሳት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለተወሰኑ ትምህርቶች ብቻ የትምህርት መስጫ ብቻ እንዲሆን ቢደረግ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አስተያየታቸው ምን ይሆናል በሚል በጥያቄ ቁጥር 2 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል።[37] በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ሁሉም ትምህርቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚሰጡ የተወሰኑት ብቻ ቢሰጡ 62 (34.5%) ተማሪዎች እንደሚስማሙ ሲገልጹ፣ 85 (47.3%) እንደማይስማሙ ገልጸዋል። ቀሪዎቹ 27 (15.1%) ተሳታፊዎች ደግሞ ለመወሰን እንቸገራለን የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለተወሰኑ ትምህርቶች ብቻ ማስተማሪያ ቢደረግ ከሚስማሙት ተማሪዎች ይልቅ የማይስማሙት እንደሚበልጡ የተገኘው ውጤት ይገልጻል። ከአመለካከት ፍተሻው በመቀጠል በመረጃ ሰጪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ላይ ፍተሻ ተካሂዷል። ይኸውም እንደሚከተለው ቀርቧል።

4.3 የመረጃ ሰጪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መረጃ የተሰበሰበው ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፣ ከአንደኛና ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችና ከወላጆች ነው። በእነዚህ መረጃ ሰጪዎች መካከል የአመለካከት ልዩነት መኖሩና አለመኖሩ ከዚህ ቀጥሎ ቀርቧል።

4.3.1 የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከመማሪያ ቦታ፣ ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራና ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመማሪያ ቋንቋነት በመጠቀምና እንደ ትምህርት በመማር ላይ በተማሪዎች መካከል የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማረጋገጥ በቲ-ፍተሻ (t- test) እና በቀላል የልይይት ትንተና (One-Way ANOVA) አማካኝነት ፍተሻ ተደርጎ ውጤቶች ተገኝቷል። በቅድሚያ የጥያቄዎቹ ምላሽ ውጤት ወጥ ስርጭት (normality)

[37] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ።

በተያያዥ አምድ ግራፍ ተፈትሸዋል።[38] ከአባሪው (አባሪ ሃያ አራት) የተቀመጠው የተያያዥ አምድ ግራፍ እንደሚያሳየው ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀምም ሆነ እንደ ትምህርት ስለመማር ያላቸው አመለካከት ውጤት ስርጭት ወጥ ሆኖ ተገኝቷል። ይህ መገኘቱ የልዩነት ፍተሻው እንዲካሄድ ይፈቅዳል።

4.3.1.1 ከጾታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

በተማሪዎች መካከል ከጾታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ በቲ-ቴስት ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል። በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 0.98 ሆኖ ተገኝቷል። ይህ ውጤት ከ0.05 የጉልህነት መጠኑ (p.value) በላይ ስለሆነ በወንዶች ተማሪዎችና በሴቶች ተማሪዎች አማካይ ውጤቶች መካከል የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ያሳያል። ይህን ተከትሎም የልዩነት ፍተሻ ተካሂዷል።

ሰንጠረዥ 1፣ ከጾታ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ላይ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ጾታ[39]	ናሙና	አማካይ ውጤት (mean)	መደበኛልይይት (SD)	t-test	p.value
ወ	92	66.5	11.1	-2.3	0.01
ሴ	81	70.5	11.1		

በሰንጠረዥ 1 የተገለጸው ውጤት እንደሚያመለክተው የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት ቤት ስለመጠቀም ከወንዶች ይልቅ የሴቶች ተማሪዎች የአመለካከት አማካይ ውጤት በልጦ ይታያል። ልዩነቱ ምን ያህል ጉልህ እንደሆነ ለማወቅ በቲ-ቴስት ሲሰላም -2.3 ሆኖ ተገኝቷል። ይህም የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በታች 0.01 ስለሆነ በሴቶችና በወንዶች ተማሪዎች መካከል ጉልህ የሆነ የአመለካከት ልዩነት እንዳለ ተረጋግጧል።

---

[38] ግራፉን በአባሪ ሃያ አራት ላይ ይመልከቱ።

[39] ማስታወሻ፣ ወ፦ ወንድ ሴ፦ ሴት

4.3.1.2 ከትውልድ ቦታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ከተማሪዎች የትውልድ ቦታ (ገጠርና ከተማ) አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ በቲ-ቴስት ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡ በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 0.35 ሆኗል፡፡ ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ (p.value) ከ0.05 በላይ ስለሆነ ገጠር በተወለዱ ተማሪዎችና ከተማ በተወለዱ ተማሪዎች አማካይ ውጤቶች መካከል የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ስለሚያረጋግጥ በመካከላቸው ያለውን የአመለካከት ልዩነት በቲ- ቴስት ፍተሻ እንዲካሄድ ይፈቅዳል፡፡

ሰንጠረዥ 2፣ ከትውልድ ቦታ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

የትውልድ ቦታ[40]	ናሙና	አማካይ ውጤት (mean)	መደበኛ ልይይት (SD)	t- test	p. value
ገ	121	68.3	10.9	0	1
ከ	54	68.3	11.9		

በሰንጠረዥ 2 ከተገለጸው ውጤት መመልከት እንደሚቻለው ገጠር በተወለዱና ከተማ በተወለዱ ተማሪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት ቤት በመማሪያ ቋንቋነት ስለመጠቀምና እንደ ትምህርት ስለመማር የአመለካከት አማካይ ውጤቶች በጣም ተቀራራቢ ናቸው፡፡ ይህንኑ ለማረጋገጥ በቲ- ቴስት በተደረገው ስሌት የተገኘው 0 የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በልጦ 1 ስለሆነ ገጠር በተወለዱና ከተማ በተወለዱ ተማሪዎች መካከል ጉልህ የአመለካከት ልዩነት እንደሌለ ያሳያል፡፡

[40] ማስታወሻ፣ ገ፡- ገጠር ከ፡- ከተማ

4.3.1.3 ከመማሪያ ቦታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ከተማሪዎች የመማሪያ ቦታ (ገጠርና ከተማ) አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩም በቲ-ቴስት ተፈትሾ የተገኘው ውጤት ቀጣዩ ነው፡፡ በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 0.1 ሆኗል፡፡ ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ (p.value) ከ0.05 በላይ ስለሆነ ከተማ ውስጥ በሚማሩ ተማሪዎችና ገጠር ውስጥ በሚማሩ ተማሪዎች የአመለካከት ውጤት መካከል የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ስለሚገልጽ በመካከላቸው የልዩነት ፍተሻ እንዲካሄድ ይፈቅዳል፡፡

ሰንጠረዥ 3፣ ከመማሪያ ቦታ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ላይ የሚታይ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

የመማሪያ ቦታ[41]	ናሙና	አማካይ ውጤት (mean)	መደበኛ ልይይት (SD)	t- test	p. value
ከ	92	68.8	12.2	0.57	0.56
ገ	86	67.8	10.1		

በሰንጠረዥ 3 መመልከት እንደሚቻለው የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመማሪያነት ስለመጠቀምና እንደ ትምህርት በመማር ዙሪያ በገጠር ውስጥ በሚገኝ ትምህርት ቤት ከሚማሩት ይልቅ በከተማ ውስጥ በሚገኝ ትምህርት ቤት የሚማሩት ተማሪዎች ላቅ ያለ አማካይ ውጤት አስመዝግበዋል፡፡ ሆኖም ይህ ልዩነት በስታስትስቲክስ ተሰልቶ መረጋገጥ ስላለበት በቲ-ቴስት በተደረገው ስሌት 0.57 ውጤት ተገኝቷል፡፡ ይህ ስሌትም የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ 0.56 ስለሆነ ከመማሪያ ቦታ አኳያ በሁለቱ ቡድኖች ባሉ ተማሪዎች አመለካከት መካከል ልዩነት እንደሌለ ይገልጻል፡፡

---

41 ማስታወሻ፣ ገ፡- ገጠር ከ፡- ከተማ

4.3.1.4 ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራ አኳያ ተማሪዎች የአመለካከት ልዩነት ማሳየት አለማሳየታቸው በቲ-ቴስት ፍተሻ ተደርጓል፡፡ ለዚህም በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ተፈትሾ 0.94 ውጤት ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ ስለሆነ ተመሳሳይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚናገሩ ወላጆች በተወለዱ ተማሪዎችና የተለያየ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚናገሩ ወላጆች በተወለዱ ተማሪዎች መካከል የአመለካከት ውጤት የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ያሳያል፡፡ በተጨማሪም የሁለቱ ቡድኖች የናሙና መጠን በቁጥር በጣም ስለሚራራቅ (136 እና 37) ፓራሜትራዊ ቴስትን ለመጠቀም እሙኖቹ (assumptions) ባለመሟላታቸው ኢ- ፓራሜትራዊ ቴስት (non parametric tests) በሆነው በማንዊትኒ ቴስት (Mann- Whitney Test) ስሌት አማካኝነት ፍተሻው ተካሂዶ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡

ሰንጠረዥ 4፣ ከተማሪ ወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የልዩነት ፍተሻ

የወላጆች ዳራ[42]	ናሙና	አማካይ ውጤት (Mean Rank)	Z- test	p. value
አ	104	70.7	-1.19	0.23
የተ	32	61.2		

በሰንጠረዥ 4 ከቀረበው ውጤት መመልከት እንደሚቻለው በአንድ አይነት ቋንቋ አፋቸውን በፈቱ ወላጆች ከተወለዱና በተለያየ ቋንቋ አፋቸውን በፈቱ ወላጆች ከተወለዱ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመማሪያ ቋንቋነትና እንደ ትምህርት በመማር ላይ የአመለካከት አማካይ ውጤቶቹ መጠነኛ ልዩነት አሳይተዋል፡፡ ይህንኑ ለማረጋገጥ በዜድ- ቴስት በተሰራው ስሌት የዜድ ዋጋ “Z value” -1.19 ሆኗል፡፡ ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በልጦ 0.23

42 ማስታወሻ፣ አ፦ አንድ አይነት ቋንቋ ከሚናገሩ ወላጆች የተወለዱ የተ፦ የተለያየ ቋንቋ ከሚናገሩ ወላጆች የተወለዱ

በመገኘቱ ከሁለቱም የወላጅ ቡድኖች በመጡ ተማሪዎች መካከል ጉልህ የሆነ የአመለካከት ልዩነት እንደሌለ ያሳያል፡፡

4.3.1.5 ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ተማሪዎችን ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ማሳየት አለማሳየታቸው የቀላል ልይይት ትንተና (One-Way ANOVA) ስሌት ተደርጎ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡ በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶች የልይይቱ መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 2.05 ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት በ0 እና በ1 መካከል ስላልሆነ ትንተናው የልይይት ምጥንታን (variance ratio or Hartley's F_{Max}) በመፍትሄነት በመጠቀም ተሰልቷል (Field, 2009፡ 150 -151)፡፡
ተሰልቶ የተገኘው የልይይት ምጥንታ ውጤት 2.88 በመምጣቱ ለባለሶስት ልይይቶች ከሚጠበቀው ምጥን ልይይት ከ3 በታች በመሆኑ የቡድኖቹ ውጤት ወጥ ስርጭት እንዳለ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በሌላ አገላለጽ ከተማሩ፣ ካልተማሩና ከተማሩና ካልተማሩ ቤተሰቦች ከተወለዱ ተማሪዎች የአመለካከት ውጤት የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ይገልጻል፡፡ ይህም በሶስቱ ቡድኖች መካከል ልዩነት መኖር አለመኖሩን በልይይት ትንተና ፍተሻ እንዲካሄድ ስለሚፈቅድ የልዩነት ፍተሻ ውጤቱ ቀጥሎ ቀርቧል፡፡

ሰንጠረዥ 5፣ ከተማሪ ወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የልዩነት ፍተሻ

የልይይት ምንጭ	የነጻነት ደረጃ (df)	የጉልህነት ደረጃ (sig)	የ F ዋጋ
የቡድን መካከል	2	0.77	0.26
ውስጠ ቡድን	122		
አጠቃላይ	124		

በሰንጠረዥ 5 እንደሚታየው ከተማሩ ወላጆች የመጡ ተማሪዎች አማካይ ውጤት 64.2፣ ካልተማሩ ወላጆች የመጡ ተማሪዎች አማካይ ውጤት 65፣ ከተማሩና ካልተማሩት ጥምረት የመጡት ተማሪዎች አማካይ ውጤት 66 ሆኗል፡፡ በእነዚህ ሶስት ቡድኖች የተገኙት አማካይ

ውጤቶች መካከል ጉልህ ልዩነት ስለመኖር አለመኖሩ በቀላል ልይይት ትንተና ተሰልቶ የተገኘው የ "F" ዋጋ 0.26፣ የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በልጦ 0.77 ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህም በሦስቱ ቡድኖች መካከል ጉልህ የአመለካከት ልዩነት እንደሌለ ያሳያል፡፡

በአጠቃላይ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መካከል ልዩነት መኖር አለመኖሩ ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከመማሪያ ቦታ፣ ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራና ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ ፍተሻ ተካሂዶ ጉልህ የሆነ ልዩነት የተገኘው ከጾታ አኳያ ብቻ ነው፡፡ በመቀጠል የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ከተለያዩ ዳራዎች አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ ከዚህ ቀጥሎ ተፈትሸዋል፡፡

4.3.2 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያለው አመለካከት ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከማስተማሪያ ቦታና ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምድ አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ በቲ- ቴስት (t- test) እና በቀላል የልይይት ትንተና (One-Way ANOVA) ፍተሻ ተደርጎ የተገኙት ውጤቶች ከዚህ ቀጥለው ቀርበዋል፡፡ በቅድሚያ የጥያቄዎቹ ምላሽ ውጤት ወጥ ስርጭት (normality) በተያያዥ አምድ ግራፍ ተፈትሸዋል፡፡[43] ከአባሪው (አባሪ ሃያ አምስት) የተቀመጠው የተያያዥ አምድ ግራፍ እንደሚያሳየው መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀምም ሆነ እንደ ትምህርት ስለመሰጠቱ የሰጡት የአመለካከት ምላሽ ውጤት ስርጭት ወጥ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ደግሞ የልዩነት ፍተሻው ፓራሜትራዊ ቴስቶች እንዲካሄድ ይፈቅዳል፡፡

[43] ግራፉን ለማየት አባሪ ሃያ አምስት ይመልከቱ፡፡

4.3.2.1 ከጾታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

በመምህራን መካከል ከጾታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ በ ቲ-ቴስት ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡ በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 0.62 ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ ስለሆነ በወንዶች መምህራንና በሴቶች መምህራን አማካይ ውጤቶች መካከል የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ያሳያል፡፡ ይህን ተከትሎም የልዩነት ፍተሻ ተካሂዷል፡፡ በመሆኑም የተገኘው ውጤት የልዩነት ፍተሻ እንዲካሄድ ስለሚፈቅድ ቀጥሎ የልዩነት ፍተሻው ውጤት ቀርቧል፡፡

ሰንጠረዥ 6፣ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ ከጾታ አኳያ

ጾታ[44]	ናሙና	አማካይ ውጤት (mean)	መደበኛ ልይይት (SD)	t- test	p. value
ወ	83	41.7	7.9	0.32	0.74
ሴ	88	41.3	9.1		

ሰንጠረዥ 6 እንደሚያመለክተው በወንድና በሴት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት ቤት በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም የአመለካከት የአማካይ ውጤቶች የሰፋ ልዩነት አይታይም፡፡ ይህንኑ በስታትስቲክስ ለማረጋገጥ በተደረገው የቲ-ቴስት ስሌት የተገኘው የቲ-ቴስት "t-value" ዋጋ 0.32 ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ውጤቱ የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ 0.74 ሆኖ በመታየቱ በሴቶችና በወንዶች መምህራን መካከል ጉልህ የሆነ የአመለካከት ልዩነት እንደሌለ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

[44] ማስታወሻ፣ ወ፡- ወንድ ሴ፡- ሴት

4.3.2.2 ከትውልድ ቦታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

ከመምህራን የትውልድ ቦታ (ገጠርና ከተማ) አኳያ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ በt-test ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡ በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ 0.74 ሆኖ ስለተገኘ በመካከላቸው የውጤት የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ያረጋግጣል፡፡ ነገርግን ፓራሜትራዊ ቴስትን ለመጠቀም የሁለቱ ቡድኖች የናሙና መጠን በቁጥር በጣም ስለሚራራቅ (48 እና 117) እሙኑን (assumption) ላለመጣስ ኢ- ፓራሜትራዊ ቴስት (non- parametric tests) በሆነው በማንዊትኒ ቴስት (Mann- Whitney Test) ስሌት አማካኝነት የሚከተለው የልዩነት ፍተሻ ተካሂዷል፡፡

ሰንጠረዥ 7፣ ከትውልድ ቦታ አኳያ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

የትውልድ ቦታ[45]	ናሙና	አማካይ ውጤት (Mean Rank)	Z- test	p. value
ገ	162	80.9	-1.23	0.21
ከ	165	71.2		

በሰንጠረዥ 7 ከሰፈረው ውጤት መመልከት እንደሚቻለው ገጠር በተወለዱና ከተማ በተወለዱ መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም የአመለካከት ልዩነት እንደሌለ ተረጋግጧል፡፡ ምክንያቱም የዜድ ዋጋ “Z value” -1.23 ሆኖ የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በልጦ 0.21 ሆኖ በመገኘቱ ጉልህ ልዩነት እንደሌለ ያረጋግጣል፡፡

[45] ማስታወሻ፣ ገ፡- ገጠር ከ፡- ከተማ

4.3.2.3 ከማስተማሪያ ቦታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

የመምህራን አመለካከት ከማስተማሪያ ቦታ (ገጠርና ከተማ) አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ በቲ-ቴስት ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል። በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶቹ የልይይት መጠን እኩልነት በሌቨን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene's Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 0.17 ሆኗል። ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ ስለሆነ ከተማ ውስጥ በሚያስተምሩ መምህራንና ገጠር ውስጥ በሚያስተምሩ መምህራን የአመለካከት ውጤት መካከል የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ስለሚገልጽ ውጤቱን በፓራሜትራዊ ቴስት መፈተሽ ይፈቅዳል።

ሰንጠረዥ 8፣ ከማስተማሪያ ቦታ አኳያ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

የማስተማሪያ ቦታ[46]	ናሙና	አማካይ ውጤት (mean)	መደበኛ ልይይት (SD)	t- test	p. value
ከ	95	42.2	7.5	1.05	0.29
ገ	77	40.8	9.6		

በሰንጠረዥ 8 መመልከት እንደሚቻለው በከተማ ውስጥ በሚገኙ ትምህርት ቤቶችና በገጠር ውስጥ በሚገኙ ትምህርት ቤቶች በሚያስተምሩ መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ባሳዩት አማካይ ውጤት መካከል መጠነኛ ልዩነት ታይቷል። ይህንኑ በቲ- ቴስት ለማረጋገጥ በተደረገው ስሌት የ ቲ- ዋጋ 1.05 ሆኖ ተገኝቷል። ይህ ውጤት የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ 0.29 ስለሆነ ከማስተማሪያ ቦታ አኳያ በመምህራኑ አመለካከት መካከል ልዩነት እንደሌለ ይጠቁማል።

---

[46] ማስታወሻ፣ ገ፡- ገጠር ከ፡- ከተማ

4.3.2.4 ከአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ልምድ አኳያ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

መምህራንን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምዳቸው (ለአጭር ጊዜ (ከ5 አመት በታች)፣ ለመካከለኛ ጊዜ (ከ6 እስከ 10 አመት) እና ለረጅም ጊዜ (ከ10 አመት በላይ)) አኳያ የአመለካከት ልዩነት ማሳየት አለማሳየታቸው በቀላል የልይይት ትንተና (One-Way ANOVA) ተፈትሾ ውጤት ተገኝቷል፡፡ በቅድሚያ የአማካይ ውጤቶች የልይይቱ መጠን እኩልነት በሌቪን የልይይቶች ተመጣጣኝነት መፈተሻ ቴስት (Levene’s Test for Equality of Variances) ሲፈተሽ 1.61 ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት በ0 እና በ1 መካከል ስላልሆነ ትንተናው የልይይት ምጥንታን (variance ratio or Hartley’s F_{Max}) በመፍትሄነት በመጠቀም ተሰልቷል (Field, 2009፡ 150 - 151)፡፡ ተሰልቶ የተገኘው የልይይት ምጥንታ ውጤት 1.6 ሆኗል፡፡ ይህ ውጤት ለባለሶስት ልይይት ከሚጠበቀው ምጥንታ ልይይት ዋጋ ከ3 በታች በመሆኑ ወጥ ስርጭት እንዳለ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ይህ ደግሞ ለአጭር ጊዜ (ከ5 አመት በታች) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ባስተማሩት፣ ለመካከለኛ ጊዜ (ከ6 እስከ 10 አመት) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ባስተማሩትና ለረጅም ጊዜ (ከ10 አመት በላይ) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ባስተማሩት መምህራን የአመለካከት ውጤት ላይ የልይይት ተመሳስሎ እንዳለ ይገልጻል፡፡ ይህም በሶስቱ ቡድኖች መካከል ያለውን ልዩነት በፓራሜትራዊ ቴስት ፍተሻ እንዲካሄድ ስለሚፈቅድ የልዩነት ፍተሻ ቀጥሎ ተከናውኗል፡፡

ሰንጠረዥ 9፣ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምድ አኳያ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ፍተሻ

የልይይት ምንጭ	የነጻነት ደረጃ (df)	የጉልህነት ደረጃ (sig)	የ F ዋጋ
የቡድን መካከል	2	0.18	1.72
ውስጠ ቡድን	154		
አጠቃላይ	156		

በሰንጠረዥ 9፣ ለአጭር ጊዜ (ከ5 አመት በታች) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያስተማሩ መምህራን አማካይ ውጤት 42.3፣ ለመካከለኛ ጊዜ (ከ6 እስከ 10 አመት) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያስተማሩ መምህራን አማካይ ውጤት 41.3፣ ለረጅም ጊዜ (ከ10 አመት በላይ) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያስተማሩ መምህራን አማካይ ውጤት 43.7 ሆኗል፡፡ በእነዚህ ሶስት ቡድኖች መካከል የተገኙት

አማካይ ውጤቶች ጉልህ ልዩነት ስለማሳየት አለማሳየታቸው በቀላል ልይይት ትንተና ተሰልቶ የተገኘው የ “F” ዋጋ 1.72፣ የጉልህነት መጠኑ ከ0.05 በላይ 0.18 ስለሆነ በሦስቱ ቡድኖች መካከል የአመለካከት ልዩነት እንደሌለ ያሳያል፡፡
በአጠቃላይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከል ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያለው አመለካከት ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከማስተማሪያ ቦታና ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምድ አኳያ ተፈትሾ በየትኛውም የመምህራን ዳራ መካከል ጉልህ የሆነ ልዩነት አልተገኘም፡፡
በመቀጠል በቃለመጠይቅ አማካኝነት መረጃ በመስጠት በተሳተፉት ተሳታፊዎች ማለትም በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችና በወላጆች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ከተለያዩ ዳራዎች አኳያ እንደሚከተለው ተፈትሸዋል፡፡

4.3.3 የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መካከል ልዩነት መኖር አለመኖሩ ከጾታና ከመማሪያ ቦታ (ገጠርና ከተማ) አኳያ ተፈትሾ በሁለቱም ልዩነት ማግኘት አልተቻለም፡፡

4.3.4 የወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ የአመለካከት ልዩነት ፍተሻ

በወላጆች መካከል ከጾታና ከመኖሪያ ቦታ (ገጠርና ከተማ) አኳያ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ ከጾታ አኳያ መጠነኛ ልዩነት ታይቷል፡፡ ምክንያቱም በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ልጆቻችን በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማራቸውን አንደግፍም በማለት ከመለሱት 5 (31.25%) ወላጆች መካከል 3 (18.75%) ሴቶች ሲሆኑ፣ 2 (12.5%) ደግሞ ወንዶች ናቸው፡፡ ከመኖሪያ ቦታ አኳያ ስንመለከት ከፍተኛ ልዩነት ታይቷል፡፡ ምክንያቱም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መሰጠቱን አንደግፍም በማለት ከመለሱት 5 (31.25%) ወላጆች መካከል ሁሉም በከተማ ውስጥ የሚኖሩ ናቸው፡፡

በአጠቃላይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን (ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከማስተማሪያ ቦታና ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምድ አኳያ)፤ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች (ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከመማሪያ ቦታ፣ ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራና ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ)፤ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች (ከጾታና ከመማሪያ ቦታ አኳያ)፤ በወላጆች (ከጾታና ከመኖሪያ ቦታ አኳያ) የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ፍተሻ ተካሂዶ ጉልህ ልዩነት የተገኘው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል ከጾታ አኳያ፣ በወላጆች መካከል ከጾታና ከመኖሪያ ቦታ አኳያ ብቻ የአመለካከት ልዩነት ሲገኝ፣ በሌሎች ተላውጦዎች ላይ ጉልህ ልዩነት አልተገኘም፡፡ በመቀጠል የመረጃ ሰጪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መንስኤዎች ምን እንደሆኑ ፍተሻ ተካሂዶ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡ እነዚህም ከምርምር ጥያቄው ጋር ተቀናጅተው ቀርበዋል፡፡

4.4 የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከት መንስኤዎች ምንድን ናቸው? በሚል የተካሄደ ፍተሻ

ጥናቱ በሁለተኛነት ይዞ የተነሳውን መሰረታዊ ጥያቄ ለመመለስ ለወላጆች፣ ለመምህራንና ለተማሪዎች በተለያየ የአጠያየቅ ስልት የተገኘው የመረጃ ትንተና እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከት መንስኤዎች ብዙ ቢሆኑም በዋናነት በመስኩ አጥኚዎች ጎልተው የሚጠቀሱት ከዚህ ቀጥሎ ቀርበዋል፡፡

ለትምህርት መስጫ ቋንቋ አመለካከት መንስኤ ከሚሆኑ ጉዳዮች መካከል በመማር ማስተማሩ ሂደት ቋንቋው የሚፈጥረው ምቹ ሁኔታ ወይም ተጽዕኖ አንዱ ነው፡፡ ከዚህ በመነሳት በክፍል ውስጥ ካለው የመማር ማስተማር ሂደት ጋር በተገናኘ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በጥያቄ ቁጥር 2፣ 3፣ 4፣ 6፣ 7፣ 8፣ 9 እና 10 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[47] ከመማር ማስተማሩ ሂደት ጋር በተገናኘ መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር ጥቅምና ጉዳት ካላቸው አመለካከት የተገኘው አማካይ ውጤት 3.77 (SD=1.2) ነው፡፡ ይህ ውጤት ወደ 4 የተጠጋ በመሆኑ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ

[47] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ አምስትን ይመልከቱ፡፡

ቋንቋቸው በመማራቸው የመማር ሂደቱን ቀላል ያደርግላቸዋል የሚለውን ስነትምህርታዊ ምክረሀሳብ መምህራን ከማስተማር ተሞክሯቸው ተነስተው እንደሚስማሙበት የሚያመላክት ነው፡፡ ይህ ደግሞ በመምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ አዎንታዊ መንስኤ እንደሆነ ይጠቁማል፡፡

ከዚሁ ጋር በተያያዘ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ምን እንደሆነ ለማወቅ በጥያቄ ቁጥር 5፣ 21፣ 22፣ 23፣ 24 እና 25 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[48] በአፍ መፍቻ ቋንቋ የመማርን ጥቅምና ጉዳት በተመለከተ ተማሪዎች ስላላቸው አመለካከት የተገኘው አማካይ ውጤት 2.13 (SD=1.31) ነው፡፡ ይህ ውጤት ወደ 2 የተጠጋ ስለሆነ ተማሪዎች በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሚማሩበት ወቅት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው የመማር ሂደቱን ቀላል አድርጎልናል የሚል አመለካከት እንዳላቸው ይጠቁማል፡፡ ይሁንና በመማር ማስተማሩ ሂደት የአፍ መፍቻ ቋንቋው የሚፈጥረውን አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽዕኖ ተከትሎ አመለካከት ይፈጠራል፡፡ ይህን አስመልክቶ በተካሄደ ፍተሻ፣ ጉዳዩ እንደ መምህራን ሁሉ በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች አመለካከት ላይም አዎንታዊ መንስኤ እንደሆነ ይጠቁማል፡፡ በአጠቃላይ ከላይ የተገኘው መረጃ እንደሚያመለክተው የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ የመማር ማስተማሩን ሂደት ቀላል አድርጎታል የሚል አመለካከት መምህራንና ተማሪዎች እንዳላቸው ለማወቅ ተችሏል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መንስኤ ሊሆኑ ከሚችሉ ጉዳዮች አንዱ ቀረቤታዊ ተነሳሽነት ነው፡፡ ይህም ተማሪዎች የሌላ ማህበረሰብን ባህል ከማድነቅ፣ በአኗኗራቸው ከመማረክና ከእነሱ ጋር ለመቀራረብ ወይም የማህበራዊ ህይወታቸው ተጋሪ ለመሆን ከማሰብ ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ በሚያደንቁት ማህበረሰብ ቋንቋ መማርን ሊመርጡ ይችላሉ፡፡ ይህን ተከትሎም አዎንታዊ ወይም አሉታዊ አመለካከት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ላይ ይፈጠራል፡፡ ከዚህ በመነሳት የተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ የመማር አመለካከት ላይ ቀረቤታዊ ተነሳሽነት መንስኤ መሆን አለመሆኑን ለመፈተሽ ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በጥያቄ ቁጥር 36፣ 37፣ 38 እና 40 አማካኝነት ጥያቄዎች ቀርበውላቸው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[49] ከቀረቤታዊ ተነሳሽነት ጋር ስለተያያዘው አመለካከታቸው የተገኘው

[48] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

[49] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

አማካይ ውጤት ወደ 3 ተጠግቶ 2.76 (SD=1.31) ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ውጤት የሚገልጸው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ የመማር አመለካከት ላይ ቀረቤታዊ ተነሳሽነት በአዎንታዊነትም ሆነ በአሉታዊነት መንስኤ እንዳልሆነ ነው፡፡ ምክንያቱም የተገኘው ውጤት እንደሚያመለክተው ተማሪዎች በዚህ ጉዳይ ላይ ለመወሰን እንደተቸገሩ የሚገልጽ ነው፡፡

ለአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መንስኤ ሊሆን ከሚችሉ ጉዳዮች አንዱ ጠቀሜታዊ ተነሳሽነት ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት ወላጆች ልጆቻቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው ይጠቀማሉ ወይስ ይጎዳሉ ብለው እንደሚያስቡ በጥያቄ ቁጥር 6 አማካኝነት ለቀረበላቸው ጥያቄ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ከተጠየቁት 16 ወላጆች መካከል 4 (25%) ወላጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋችን ልጆቻችን መማራቸው ምንም ጥቅም የለውም በማለት መልሰዋል፡፡ በምክንያትነትም የገለጹት በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር እንደ አማርኛና እንግሊዝኛ ቋንቋ ስራ አያስገኝም፤ ከዚሁ ከአካባቢያችን እንኳ የስራ ቋንቋው አማርኛ ነው፤ አማርኛና እንግሊዝኛ ቋንቋን በደንብ እንዳያውቁ ያደርጋል፤ መንገድ አይወስዳቸውም ወይም ወንዝ አያሻግርም ሌላው ቀርቶ ለግል ስራ አዲስ አበባ እንኳ ቢሄዱ የሚያናግራቸው የለም ብለዋል፡፡ በተለይም አንድ ወላጅ ልጆቻችን በሚያውቁት ቋንቋ መማር ምን ያደርግላቸዋል? ከእኛ ካልተማርነው ወላጆችስ በምን ይሻላሉ? በማለት ከጠየቁ በኋላ እኛ በማናውቀው እንደ እንግሊዝኛ ባለ ቋንቋ ቢማሩ ነበር እንጅ የሚሻለው በማለት አስተያየት ሰጥተዋል፡፡

በሌላ በኩል 3 (18.8%) ወላጆች ልጆቻችን በአፍ መፍቻ ቋንቋችን መማራቸው ጥቅም እንጅ ጉዳት የለውም በማለት መልሰዋል፡፡ በምክንያትነትም ያስቀመጡት የተወለዱበትንና የአደጉበትን ቋንቋ በትምህርት ቤት መማር ጥቅም እንጅ ጉዳት የለውም፤ በቋንቋቸው ከተማሩ ለራሳቸው ብሄር የሚቆረቆሩ ይሆናሉ፤ ባህላችንን ከስር ከመሰረቱ እንዲያውቁ ይረዳል፤ የአካባቢው ቋንቋ እንዲሰለጥን ይጠቅማልና በአካባቢያቸው ሳይቸገሩ ስራ ለመስራት ይረዳል በማለት ገልጸዋል፡፡

8 (50%) ወላጆች ደግሞ ልጆቻችን በቋንቋቸው መማራቸው ጥቅምም ጉዳትም አለው በማለት መልሰዋል፡፡ በጥቅምነት ካነሷቸው መካከል፣ ልጆቻችን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው እያንዳንዱ ተወላጅ አካባቢውንና ታሪኩን እንዲያውቅ ይጠቅመዋል፤ ወደ ፊት ትምህርት ሲጨርሱ ካለምንም ችግር አካባቢውን በቋንቋቸው እንዲያገለግሉ ይረዳል፤ ቋንቋው ከጓዳ ወጥቶ አደባባይ እንዲውል ምክንያት ሆኗል፤ ልጆቻችን ትምህርት ቤት እንደገቡ በአዲስ ቋንቋ እንዳይደነግጡ ረድቷል፤ እውቀትን በራሳችን ቋንቋ እንዲያገኙ አድርጓል፤ አማርኛ ከማይችሉ

አያቶቻችን ታሪካችንንና ባህላችንን ጠይቀው እንዲረዱ ምቹ ሁኔታ ፈጥሯል፤ እንዲሁም እኛ የቋንቋው ተናጋሪዎች የማናውቀውን ልጆቻችን ከትምህርት ቤት ተምረው እየመጡ እያስተማሩን በመሆኑ ጠቃሚ ነው በማለት አስረድተዋል፡፡ ነግርግን በማለት እነዚህ ወላጆች የሚከተሉትን ደግሞ በጉዳትነት አያይዘው አንስተዋል፡፡ በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር ስለብሄራችን ማንነት ከማወቅ ያለፈ ጥቅም የለውም፤ ልጆቻችን ከአካባቢያቸው ሲወጡ የማያገኙት ቋንቋ ነው፤ በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ በጣም ጎበዝ ተናጋሪዎች እንዳይሆኑ አድርጓል፤ በትምህርታቸው ብቃት የሌላቸው ተማሪዎች እንዲፈጠሩ ምክንያት ሆኗል፤ ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ሲማሩ እንዲቸገሩ አድርጓል፤ ለወደፊት ህይወታቸው አይጠቅምምና እንደ አማርኛና እንግሊዝኛ ቋንቋ በቂ መጽሀፍት የለውም በማለት ገልጸዋል፡፡ ከተሳታፊዎች መካከል 1 (6.2%) ወላጅ ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆቻችን መማራቸው ጥቅምም ጉዳትም የለውም ብለው እንደሚያምኑ ገልጸዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በማያያዝ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው ከትምህርት በኋላ ላለው ህይወት ይጠቅማቸዋል ወይስ አይጠቅማቸውም በሚል በጥያቄ ቁጥር 8 አማካኝነት ወላጆች ተጠይቀዋል፡፡ በመጠይቁ ከተሳተፉት ወላጆች መካከል 9 (54%) በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆቻችን መማራቸው ከትምህርት በኋላ ላለው ህይወታቸው ይጎዳቸዋል እንጅ አይጠቅማቸውም በማለት መልሰዋል፡፡ በምክንያትነትም የገለጹት፣ ወደተለያዩ ቦታዎች ተንቀሳቅሰው ስራ ለመስራት ይቸገራሉ፤ እንኳን እንደ ድሮዎቹ ተማሪዎች በመላ ሀገሪቱ ተንቀሳቅሰው ስራ ሊሰሩ እዚሁ ከእኛ ዞን ውስጥ እንኳ የስራ ቋንቋ አማርኛ ነው፤ ቋንቋው ለቢሮ ማመልከቻ መጻፍያ እንኳ አይሆንም፤ ተማሪዎች በቋንቋው የተነሳ እንደ ድሮ ተማሪዎች በአግባቡ እየተማሩ ስላልሆነ ተመርቀው ከወጡ በኋላ የብቃት ችግር ይታይባቸዋልና በሰፈር ተወስነው እንዲቀሩ ያደርጋል ብለዋል፡፡

በሌላ በኩል 6 (40%) ወላጆች ይጠቅማቸዋል እንጅ አይጎዳቸውም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በምክንያትነትም ያስቀመጡት፣ በራሳቸው ቋንቋ ተምረው ከአካባቢያቸው ሳይርቁ የራሳቸውን ማህበረሰብ እያገለገሉ እንዲኖሩ ይጠቅማል፤ ከአካባቢያቸው ሲሰሩ ከህብረተሰቡ ጋር በቀላሉ እንዲግባቡ ይረዳል፤ እንዲሁም ልጆቻችን ማንነታቸውን ከስር ከመሰረቱ ይዘው ካደጉ ለእኛ ከሁሉም በላይ በቂ ነው፡፡ ስራ በርግጥ አያስገኝም፡፡ ነገር ግን ስራ ከማንነት አይበልጥም በማለት ገልጸዋል፡፡ ሌላው 1 (6%) ወላጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚማሩት እስከ አራተኛ ክፍል ስለሆነ ችግር የለውም በማለት መልሰዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በጥያቄ ቁጥር 32፣ 33፣ 34 እና 35 አማካኝነት ጥያቄዎች ቀርበውላቸው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[50] በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር ከትምህርት በኋላ ስላለው ጠቀሜታ ተማሪዎች ካላቸው አመለካከት የተገኘው አማካይ ውጤት 2.72 (SD=1.47) ሆኖ ተግኝቷል፡፡ ይህ ውጤት ወደ 3 የተጠጋ በመሆኑ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው ከትምህርት በኋላ የተሻለ ጥቅም ስለማስገኘት አለማስገኘቱ ለመወሰን እንደተቸገሩ ያመላክታል፡፡ ይህም በተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ አዎንታዊም ሆነ አሉታዊ መንስኤ እንዳልሆነ ይገልጻል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ ከተገለጸው መረጃ መመልከት እንደሚቻለው ጠቀሜታ ተነሳሽነት በወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ መንስኤ እንደሆነ ሲገልጽ፣ በተማሪዎች አመለካከት ላይ ግን መንስኤ እንዳልሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

ለቋንቋ አመለካከት መንስኤ ከሚሆኑ ጉዳዮች መካከል የቤተሰብና የማህበረሰብ የአመለካከት ተጽዕኖ አንዱ ነው፡፡ ከዚህ በመነሳት በጥያቄ ቁጥር 9 አማካኝነት ወላጆች ስለቤተሰባቸው በተለይም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለሚማሩ ተማሪዎችና ስለአካባቢው ማህበረሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በጥናቱ ከተሳተፉት ወላጆች መካከል 3 (20%) ልጆቻቸውም ሆኑ ሌሎች የአካባቢው ማህበረሰብ አባላት ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸው ገልጸዋል፡፡ በምክንያትነትም ያስቀመጡት ልጆቻችን በአፍ መፍቻ ቋንቋችን ከምንማር በአማርኛ ቋንቋ ብንማር ይሻለን ነበር እያሉ ሲያወሩ ሰምተናል፤ አማርኛና እንግሊዝኛ ቋንቋ ይሻላል እንጅ ከዚህ በፊት በምናውቀው ቋንቋ መማር ምን ያደርግልናል ይላሉ ብለዋል:: እንዲሁም አንዳንድ ወላጆች የእናት ጡትን ቋንቋ ከቤት ስለሚያውቁት ትምህርት ቤት መማር ምን ያደርግላቸዋል በማለት ሲያጣጥሉ እንሰማለን በማለት ገልጸዋል፡፡ ከዚህ ጋር በተገናኘ በከምባታ ዞን ውስጥ በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ አንድ ወላጅ ሲመልሱ፣ "በእኛ አካባቢ በብዛት የምንመገበው ምግብ ቆጮ ነው፡፡ ቆጮን አዘውትሮ መብላት እንደሚያስለች ሁሉ ከምባትኛን ከቤት ከማውራት አልፎ ትምህርት ቤት መማር እንዴት ደስ ያሰኛል? ሌላው ቢቀር ያሰለቻል እኮ!" እያሉ ሰዎች ሲተቹት እሰማለሁ በማለት ገልጸዋል፡፡ በተጨማሪም ልጆቻችን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚማሩ በአማርኛ ቢማሩ እንደ ድሮ ተማሪዎች ጎበዞች ይሆኑ ነበር እያሉ በቁጭት ሲናገሩ ተመልክተናል በማለት ተናግረዋል፡፡ ከሁሉም በላይ ሀብት ያላቸው ሰዎች በቋንቋው የተነሳ ልጆቻቸውን አዲስ አበባ ድረስ ወስደው

[50] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

በአማርኛ ቋንቋ ሲያስተምሩ የድሃ ልጆች ግን በአቅም ማነስ የተነሳ ሳይፈልጉ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው እየተማሩ ነው በማለት ገልጸዋል፡፡

በሌላ በኩል አዎንታዊ አመለካከት ነው ያላቸው በማለት የመለሱት ወላጆች 12 (73%) ሲሆኑ፣ በምክንያትነት ልጆቻችን ቋንቋቸው ስለሆነ፤ ሲማሩ በቀላሉ ስለሚገባቸው፤ መምህሮቻቸውን ሳይቸገሩ ስለሚያዋሩበትና አፋቸውን የፈቱበት ስለሆነ ይወዱታል በማለት ገልጸዋል፡፡ እንዲሁም ስለአካባቢው ማህበረሰብም በራስ ቋንቋ ማስተማር ማን ይጠላል በማለት ጠይቀዋል፡፡ 1 (7%) ወላጅ ደግሞ አዎንታዊም አሉታዊም አመለካከት ይታያል ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም ቋንቋውን በደንብ የሚችሉት ወላጆችም ሆኑ ልጆች በቋንቋው ማስተማሩንና መማሩን ሲወዱት፣ ቋንቋውን በደንብ የማይችሉት ወላጆችና ልጆች ግን በቋንቋው ማስተማሩንና መማሩን አይፈልጉትም ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም በጥያቄ ቁጥር 5 አማካኝነት ስለወላጆቻቸው አመለካከት ተጠይቀው፣ በመረጃ ሰጪነት ከተሳተፉት ተማሪዎች መካከል 25 (78%) ተማሪዎች ወላጆቻቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው ደስተኞች እንደሆኑ ገልጸዋል፡፡ በምክንያትነትም የእኛ ቋንቋ ስለሆነ ቢማሩ ችግር የለውም ይላሉ፤ ሁል ጊዜ ከትምህርት ቤት ስመለስ ደብተሬን ያያሉ፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ሳነብ ሲሰሙ ደስ ይላቸዋል፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ሳነብ ያደንቁኛል፤ ትልቅ ስሆን እንደነሱ በደንብ እንዳወራ ስለሚፈልጉ ደስ ይላቸዋልና በሀገራችን ቋንቋ ልጆቻችን ተማሩ እያሉ ይደሳታሉ በማለት ገልጸዋል፡፡ በተለይም አንድ ተማሪ "ወላጆቸ ደስተኞች ባይሆኑ ኑሮማ እንደ ሌሎቹ የእኛ ሰፈር ልጆች በአማርኛ ቋንቋ ያስተምሩኝ ነበር" የሚል ምላሽ ሰጥቷል፡፡ በሌላ በኩል 7 (22%) ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋችን በመማራችን ወላጆቻችን ደስተኞች አይደሉም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በምክንያትነትም አማርኛ ቋንቋ ነው የሚጠቅመውና አማርኛ በደንብ ቻል ይሉኛል፤ ቤት ውስጥ ደብተሬን እያዩ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ሲጠይቁኝ መመለስ ሲያቅተኝ ይናደዳሉ ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በጥያቄ ቁጥር 26፣ 27፣ 28፣ 29፣ 30 እና 31 አማካኝነት ጥያቄዎች ቀርበውላቸው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[51] የአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት መስጫ በመሆኑ የወላጆችንና የአካባቢው ማህበረሰብን አመለካከት በተመለከተ የተማሪዎች ምላሽ አማካይ ውጤት ወደ 3 ተጠግቶ 2.8

[51] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሶስትን ይመልከቱ፡፡

(SD=1.44) ሆኖ ተገኝቷል። ይህ ውጤት ወደ 3 የተጠጋ መሆኑ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ላይ የወላጆችና የአካባቢው ማህበረሰብ አመለካከት በአሉታዊም ሆነ በአዎንታዊ መንስኤ እንዳልሆነ የሚገልጽ ነው።

በአጠቃላይ የቤተሰብና የማህበረሰብ ግፊት በወላጆችና በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ መንስኤ እንደሆነ ከላይ የተገለጸው ውጤት ይገልጻል። በአንጻሩ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ላይ ግን መንስኤ እንዳልሆነ ለማወቅ ተችሏል።

የዚህ ጥናት ሁለተኛ ርዕሰጉዳይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የሚታዩ ተግዳሮቶችን መፈተሽ ነው፡፡ እንደ አመለካከት ሁሉ የተግዳሮት ፍተሻውም ከመሰረታዊ ጥያቄዎች ጋር ተቀናጅቶ እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

4.5 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ተግዳሮቶች አሉ ወይ? ተግዳሮቶች ካሉ የተግዳሮቶቹ መንስኤዎች ምን ምን ናቸው? በሚል የተካሄደ ፍተሻ

በመሰረታዊ ጥያቄ 3 እና 4 የተቀመጡትን ጥያቄዎች ለመመለስ ለወላጆች፣ ለመምህራን፣ ለተማሪዎች፣ ለርዕሰመምህራን፣ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በተለያየ የአጠያየቅ ስልት የተገኙ መረጃዎች እንደሚከተለው ቀርበዋል። በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት መጠቀም ስነልቦናዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊና ትምህርታዊ ፋይዳው የጎላ ነው። ይሁን እንጅ ቋንቋውን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የትምህርት ጥራቱን የሚፈታተኑ ተግዳሮቶች ሊከሰቱ ይችላሉ። ተግዳሮቶቹና መንስኤቸው ጠቅለል ብለው ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ስነልሳናዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፋይናንስ-ነክ ተብለው ሊገለጹ ይችላሉ። ከዚህም በመነሳት በቅድሚያ ከመምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና ጋር የተያያዙ ተግሮቶች ፍተሻ እንደሚከተለው ቀርቧል።

4.5.1 ከመምህራን ስልጠና ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት ለመጠቀም ወደ ተግባር በሚገባበት ወቅት ከሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች መካከል በቋንቋው የሰለጠኑ መምህራን አለመኖር አንዱ ነው:: ከዚህ በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱት የማስተማሪያ ቋንቋዎች አተገባበር ላይ እየታዩ ያሉ ተግዳሮቶች ፍተሻ ከዚህ ቀጥሎ ቀርቧል፡፡ በቅድሚያ ለርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 4፣ እርስዎ በሚመሩት ትምህርት ቤት ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ምን አይነት የትምህርት ቁሳቁስና የሰው ሀይል ችግሮች ይታያሉ? ለምሳሌ፣ የመማሪያ መጽሀፍት እጥረት፣ የመምህሩ መምሪያ አለመኖር፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት አለመኖር ወይም እጥረት፣ በቋንቋው የሰለጠኑና ልምድ ያላቸው መምህራን አለመኖር በሚል ለቀረበው ጥያቄ፣ የመምህራንን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና አስመልክቶ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ እያስተማሩ ያሉት አብዛኞቹ መምህራን በአማርኛና በእንግሊዝኛ እንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሰለጠኑ አይደሉም፡፡ ቋንቋውን ይችላሉ በሚል ብቻ ተመድበው የሚያስተምሩ ናቸው፡፡ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና ያገኙትም ቢሆን አጫጭር ስልጠና የወሰዱ እንጅ ሙሉ በሙሉ በቋንቋው የሰለጠኑ አለመሆናቸው በማስተማር ሂደቱ ላይ ችግር እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡

ከመምህራን ስልጠና ጋር በተገናኘ ለወላጆች በጥያቄ ቁጥር 13፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን በሚገባ እያስተማሩ ነው ብለው ያስባሉ? ካልሆነ ምን ምን ችግሮችን አስተዋሉ? በሚል ለቀረበው ጥያቄ፣ ወላጆች ያስተምራሉና አያስተምሩም ብለው እንደሚያስቡ ገልጸዋል፡፡ አያስተምሩም በማለት የመለሱት ወላጆች ምክንያታቸውን ሲገልጹ፣ እነሱ እራሳቸው መቼ በቋንቋው ተማሩና ነው ባግባቡ የሚያስተምሩት? እንደምንሰማው ከሆነ መምህራኑ አሁን ትምህርት ቤት የሚያስተምሩት የብሄሩ ተወላጆች በመሆናቸው ብቻ ነው፡፡ መምህራን ዩኒቨርሲቲ ገብተው በደንብ ካልሰለጠኑ ከእኛ ከወላጆች በምን ነው የሚለዩት? በማለት ጠይቀዋል፡፡ ብሎም የብሄሩ ተወላጆች በመሆናቸው ብቻ ሳይማሩ የሚያስተምሩ ከሆነ የሁሉንም ጎሳ የቋንቋ አጠቃቀም አንድነትና ልዩነት ለይተው መደበኛውን አጠቃቀም እንዴት ሊያስተምሩ ይችላሉ? በማለት ተችተዋል፡፡ በተለይም ዘራቸው የእኛ ሆኖ ሌላ ቦታ ያደጉ መምህራን ለማስተማር እንደሚቸገሩ እንሰማለን ብለዋል፡፡

ሌላው ከመምህራን ስልጠና ጋር በተገናኘ ጥያቄዎች ቀርበው መረጃ የሰጡት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን ናቸው፡፡ እነዚህ ጥያቄዎች በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.1 ስር የቀረቡ ሲሆን፣ የእነዚህ ጥያቄዎች ምላሽም ከዚህ ቀጥሎ ቀርቧል፡፡ በቅድሚያ በጥያቄ ቁጥር 1 አማካኝነት አሁን ስለሚያስተምሩበት ቋንቋ ስልጠና ስለመውሰድ አለመውሰዳቸው ተጠይቀው፣ ከተሳተፉት መምህራን መካከል 28 (16.3%) "ወስጀ አውቃለሁ" በማለት ሲመልሱ 33 (19.2%) ደግሞ "አልወሰድሁም" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ 108 (62.8%) ደግሞ "ወስጃለሁ ግን በቂ አይደለም" ብለዋል፡፡ በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2 አማካኝነት መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር የወሰዱት ስልጠና በቂ ስለመሆን አለመሆኑ ተጠይቀው፣ 10 (5.8%) መምህራን "በቂ ነው" በማለት ሲመልሱ፣ 159 (92.4%) ደግሞ "በቂ አይደለም" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 3 አማካኝነት በኮሌጅ ወይም በዩኒቨርሲቲ ውስጥ ስለሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለጠና በተመለከተ አስተያየት እንዲሰጡ ተጠይቀው፣ 84 (48.9%) መምህራን በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና "በጣም ጥሩ" እና "ጥሩ" በማለት ሲመልሱ፣ 31 (18%) ደግሞ "ዝቅተኛ" እና "በጣም ዝቅተኛ" ብለዋል፡፡ 47 (27.3%) ደግሞ "መካከለኛ" ነው የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በማያያዝ በጥያቄ ቁጥር 4 አማካኝነት በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚሰጠው ስልጠና ወቅት ያልወደዱት ነገር ስለመኖር አለመኖሩ መምህራን ተጠይቀው፣ 64 (37.2%) ተሳታፊ መምህራን አዎ ያልወደድነው ነገር አለ በማለት ሲመልሱ፣ 97 (56.4%) መምህራን ደግሞ ያልወደድነው ነገር የለም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ አዎ ያልወደድነው ነገር አለ በማለት ለመለሱት መምህራን በጥያቄ ቁጥር 5 አማካኝነት ለጥያቄ ቁጥር 4 የሰጡት መልስ "አዎ" ከሆነ ምን ምን ችግሮችን ተመልክተው ነው? ቢገልጽዋቸው፡፡ በሚል ለቀረበው ጥያቄ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በአብዛኛው ስልጠናው የሚሰጠው በክረምቱ የትምህርት መርሃ ግብር ስለሆነ ጊዜው በቂ አይደለም፡፡ በዚህም የተነሳ ሁሉም ነገር በችኮላ ነው የሚሰጠው፡፡ ብሎም በኮሌጅ ውስጥ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ የተሰጠው ክፍለጊዜ ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ያነሰ ነው ብለዋል፡፡ በተጨማሪም በኮሌጅ የሚያስተምሩ መምህራን የአፍ መፍቻ የቋንቋ ችሎታቸው በጣም ዝቅተኛና ከሰልጣኞች ያነሰ በመሆኑ እኛ መልሰን የምናስተምራቸው ሆኖ አግኝተናቸዋል በማለት ተችተዋል፡፡ በዚህም የተነሳ የኮሌጅ የስልጠና ቆይታችን ለማስተማር ስራችን ጥቅም የሌለው ሆኖ አግኝተነዋል ብለዋል፡፡ በተጨማሪም በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠን የትምህርት ይዘት

እኛ ከምናስተምረው የትምህርት ይዘት ጋር ግንኙነት የሌለው ከመሆኑ ባሻገር፣ የትምህርት አሰጣጡ ሂደት በበቂ የልምምድ ተግባር ያልታገዘ መሆን፤ በኮሌጅ ከሚዘጋጁት ሞጅሎች በስተቀር በቂ ማጣቀሻ መጽሀፍት አለመኖር፤ እንደ ሌሎች ትምህርቶች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በኮሌጁ አስተዳደር ክትትልና ድጋፍ አለመደረጉ፤ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ኮርስ ብዛት አነስተኛ መሆን፤ ለስልጠና የሚገቡ ሰለጣኞች ዳራ የተለያየ መሆን የስልጠና ጊዜችንን ጥሩ እንዳይሆን አድርጎታል ብለዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 6 አማካኝነት መምህራን በኮሌጅ ቆይታታቸው አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት የሚጠቅም የትምህርት ኮርስ ስልጠና ስለመውሰድ አለመውሰዳቸው ተጠይቀው፣ ከጥናቱ ተሳታፊዎች መካከል 110 (64%) ተሳታፊዎች “አዎ አግኝቻለሁ” በማለት ሲመልሱ፣ 54 (31.4%) ደግሞ “አላገኘሁም” የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ከዚሁ ጋር ተያይዞ በጥያቄ ቁጥር 7 አማካኝነት ለጥያቄ ቁጥር 6 የሰጡት መልስ “አግኝቻለሁ” ከሆነ በምን ያህል መጠን አግኝቻለሁ ብለው እንደሚያስቡ ተጠይቀው፣ ከተሳታፊዎች መካከል 18 (10.5%) “በጣም ዝቅተኛ” እና “ዝቅተኛ” በማለት ሲመልሱ፣ 47 (27.3%) ደግሞ “ከፍተኛ” እና “በጣም ከፍተኛ” በማለት መልሰዋል፡፡ ቀሪዎቹ 53 (30.8%) ደግሞ “መካከለኛ” የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በሌላ በኩል በጥያቄ ቁጥር 8፣ ለጥያቄ ቁጥር 6 የሰጡት መልስ “አላገኘሁም” ከሆነ ምን አይነት የማይጠቅም ኮርስ ተማሩ? ይግለጽዋቸው፡፡ በሚል ለቀረበው ጥያቄ ሲመልሱ፣ አሁን ለምናስተምረው ትምህርት የሚጠቅም ስልጠና አልወሰድንም፡፡ ምክንያቱም በኮሌጅ ስልጠና ወቅት የተማርነው የትምህርት ይዘትና አሁን በትምህርት ቤት እያስተማርን ያለነው አይገናኝም ብለዋል፡፡ በዚህም የተነሳ የምናስተምረው በሚመስለን ነው በማለት ገልጽዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ በጥያቄ ቁጥር 9 አማካኝነት መምህራን በሚያስተምሩበት የመማሪያ መጽሀፍት ዙሪያ ስልጠና መውሰድ አለመውሰዳቸውን ተጠይቀው፣ ከተሳታፊዎች መካከል 24 (14%) ወስጃለሁ፣ 58 (33.7%) አልወሰድሁም በማለት ሲመልሱ፣ 79 (45.9%) ደግሞ ወስጃለሁ ግን ስልጠናው በቂ አይደለም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በመጨረሻም ከመምህራን ስልጠና ጉዳይ ጋር በተያያዘ በጥያቄ ቁጥር 10 አማካኝነት በአጠቃላይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር በመምህራን ማሰልጠኛ ተቋማት የሚሰጠውን ስልጠና በተመለከተ የተመለከቷቸው ተግዳሮቶች/ችግሮች ካሉ እንዲገልጹ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ስልጠናው የሚሰጠው ለአጭር ጊዜ ስለሆነ በቂ አይደለም፡፡ ከዚህም ባሻገር የአፍ መፍቻ ቋንቋን በኮሌጅ ውስጥ ያሉ መምህራንም ሆኑ የአስተዳደር ሀላፊዎች እንደ ሌሎች ትምህርቶችና ቋንቋዎች በእኩል አይን ስለማያዩትና ስለሚንቁት በቂ ክትትልና ድጋፍ አያደርጉለትም፡፡ የሚያስለጥኑ መምህራንም በቋንቋው በቂ እውቀት የሌላቸው መሆንና ለማስተማር ሲገቡም በእቅድና በዝግጅት ሳይሆን በይመስለኛል እንዲሁ ሲያስተምሩ እናስተውላለን፡፡ ይህ ደግሞ የመማር ፍላጎታችንን በጣም ጎድቶታል ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል አብዛኞቹ ሰልጣኝ መምህራንም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር እምነት ስለሌላቸው እንደ ሌላው ትምህርት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በትኩረት አይማሩም አያጠኑም በማለት ትዝብታቸውን ገልጸዋል፡፡ ብሎም የተወሰኑ ሰልጣኝ መምህራን የብሄሩ ተወላጆች ሆነው ቋንቋውን አለመቻላቸው ችግር ሆኗል ብለዋል፡፡

ከስልጠና ቋንቋ ጋር በተያያዘ፣ በኮሌጅ ውስጥ ሁሉንም ትምህርት የምንሰለጥነው በእንግሊዝኛ ሆኖ እንደ "ኮመን ኮርስ" ብቻ የአፍ መፍቻ ቋንቋን እንማራለን፡፡ ወደ ስራ ስንመለስ ግን ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል በሙሉ የምናስተምረው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ነው፡፡ በዚህ የተነሳ እየተቸገርን ነው ብለዋል፡፡ ብሎም በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የትምህርት ይዘትና በትምህርት ቤት ውስጥ እኛ የምናስተምረው የትምህርት ይዘት ግንኙነት የሌለው መሆኑ ይበልጥ በማስተማር ስራችን እንድንቸገር አድርጎናል በማለት ገልጸዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 11 አማካኝነት በጥያቄ ቁጥር 10 የጠቀሷቸው ተግዳሮቶች (ችግሮች) ምክንያታቸው ምን እንደሚመስላቸው ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ አብዛኞቹ መምህራን ኮሌጅ ለማስተማር ሲገቡ ብቃታቸው በሚገባ ተመዝኖ ባለመሆኑ የተነሳ በተግባር የሚገለጽ እውቀት የላቸውም፡፡ ብሎም የኮሌጅ መምህራን ብቃታቸውን ለማሳደግ ጥረት አለማድረጋቸውና ለማድረግ ቢፈልጉም የሚያሳድጉበት እድል በዩኒቨርሲቲ ውስጥ አለመኖሩ ችግር የሆነ ይመስለናል ብለዋል፡፡ ሌላው የተወሰኑ ሰልጣኝ መምህራን የብሄሩ ተወላጆች ቢሆኑም አፋቸውን በሌላ ቋንቋ በተለይም በአማርኛ የፈቱ መሆናቸው ሌላው ምክንያት ሲሆን፣ ቋንቋውን በደንብ የሚችሉት መምህራንም ቢሆኑ ለስልጠና ሂደው ለስልጠናው ትኩረት ያለመስጠትና ትምህርቱን የመናቅ ሁኔታዎች መኖር በምክንያትነት ተነስቷል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር በቅርብ ጊዜ በመጀመሩና ትላልቅ ምሁራን በዘርፉ አለመኖራቸው አጋዥ መጽሀፍት እንዳይኖሩ ምክንያት ሆኗል፡፡ ይህን ተከትሎም በቋንቋው የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት በገበያ ላይ እንዳይኖሩ አድርጓል ብለዋል፡፡ ሌላው የተነሳው ተግዳሮት በኮሌጅ የተዘጋጀው ስርዓተትምህርት ነው፡፡ ይኸውም ስርዓተትምህርቱ የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን ታሳቢ ያደረገ አይደለም በማለት ተችተዋል፡፡ ይህም የሆነው የመማሪያ መጽሀፍት አዘጋጆችና የኮሌጅ አሰልጣኞች ግንኙነት ስለሌላቸው ይመስለናል በማለት ግምታቸውን ገልጸዋል፡፡ ወይም ደግሞ በማለት በኮሌጅ ውስጥ የቋንቋ ትምህርቱ የሚሰጠው ለመርሃ ግብር ወይም ፖሊሲውን ለመፈጸም ብቻ ስለሆነ ይመስለናል በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

በመቀጠል ለመምህራን በጥያቄ ቁጥር 12 አማካኝነት በጥያቄ ቁጥር 10 የጠቀሷቸው ተግዳሮቶች (ችግሮች) መፍትሄዎቻቸው ምን ይመስላችኋል በሚል ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የሚመለከታቸው አካላት በቂ ትኩረት ሰጥተው የሰው ሀይልና የትምህርት ቁሳቁስ ችግሮች እንዲቀረፉ ቢያደረጉና የኮሌጅ መምህራን ዩኒቨርሲቲ ገብተው በመማር ራሳቸውን እንዲያሻሽሉ ቢደረግ የሚል አስተያየት ሰጥተዋል፡፡ ከሰልጣኝ መምህራን አኳያ፣ ሰልጣኞች የስልጠናውን ጠቀሜታ ተረድተው በስልጠና ቦታ በፍላጎትና በተነሳሽነት ቢሰለጥኑ፤ ቋንቋውን በትክክል የሚችሉ መምህራን ብቻ በአስተማሪነት ቢመደቡ ብለዋል፡፡ ከስልጠና ይዘት ጋር በተገናኘ፣ በኮሌጅ የተቀረጸው ስርዓተትምህርት የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎችን አቅም ታሳቢ ያደረገ ቢሆንና የኮሌጅ መምህራን የሚሰጡት ስልጠና መምህራን ትምህርት ቤት ሂደው ከሚያስተምሩት የትምህርት ይዘት ጋር የተጣጣመ (ትስስር ያለው) እንዲሆን ቢደረግ በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡ ከአመለካከት ጋር በተገናኘ፣ በአፍ መፈቻ ቋንቋ ስለማስተማር ጠቀሜታ በቂ ግንዛቤ እንዲኖር በማድረግ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ያለው ንቀትና ቸልተኝነት የሚቀረፍበት መንገድ ቢመቻች ጥሩ ነው ብለዋል፡፡

በመቀጠል የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማሰልጠኛ ኮሌጆች ላይ የሰጧቸውን አስተያየቶችና ትችቶች ለማረጋገጥ በሆሳናና በአርባ ምንጭ መምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች በመገኘት ከአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንና የትምህርት ክፍል ሀላፊዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡ ይሁንጅ ሀድይኛና ስልጥኛ በሆሳና መምህራን ኮሌጅ፣ ወላይትኛ በአርባ ምንጭ መምህራን ኮሌጅ ውስጥ በዲፐሎማ ደረጃ ትምህርት ክፍል ተከፍቶላቸው እየተሰጡ ቢሆንም፣ ከምባትኛ ግን ጥናቱ እስከ ተካሄደበት ድረስ ትምህርት ክፍል እንደሌለው

ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በዚህ የተነሳ ስለከምባትኛ ቋንቋ መረጃ መሰብሰብ አልተቻለም፡፡ በመሆኑም ስለሶስቱ ቋንቋዎች የትምህርት አሰጣጥ አስመለክቶ የተሰበሰቡ መረጃዎች ከዚህ ቀጥሎ ቀርበዋል፡፡

ለትምህርት ክፍል ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 2.1 አማካኝነት በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስልጠና ሲጀመር ምን ምን ቅድመ ሁኔታዎች ተሟልተው እንደተጀመሩ ተጠይቀው የሚከተለውን መልሰዋል፡፡ ከጉዳዩ አንገብጋቢነት የተነሳ መሟላት ያለባቸው ነገሮች ሳይሟሉ እንዲከፈት ተደርጓል ብለዋል፡፡ ይኸውም በቅድሚያ በብሄሩ ተወላጆች አማካኝነት የአማርኛንና የእንግሊዝኛን በዋቢነት በመውሰድ ስርዓተትምህርት እንዲቀረጽ፤ ሞጅል እንዲዘጋጅ ተደርጓል፡፡ በመቀጠል በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተመረቁ የብሄሩ ተወላጅ መምህራን ተመልምለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን እንዲያስተምሩ ተደርጓል ብለዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2.2 አማካኝነት በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠውን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስኬትና ተግዳሮት እንዴት እንደሚገልጹት ተጠይቀው፣ ቋንቋው ከአፋዊነት ወደ ጽሁፋዊነት አድጎ የማስተማሪያ ቋንቋ መሆኑ፤ በፊት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋን እንደ ትምህርት የሚያስተምሩት በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተመረቁ የብሄሩ ተወላጆች ነበሩ፡፡ አሁን ግን በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተመረቁ መምህራን እንዲያስተምሩ ማድረጋችንን እንደ ስኬት እንቆጥረዋለን ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል እኛ አሰልጣኝ መምህራን ሁላችንም በአፍ መፍቻ ቋንቋ አለመሰልጠናችን፤ ጨርሶ ሞጅል እንኳ የሌላቸው ኮርሶች መሰጠታቸው፤ ለቋንቋው ትምህርት በቂ ጊዜና ትኩረት በኮሌጁ ሀላፊዎች አለመሰጠቱ፤ በቋንቋው የተማሩ ምሁራን፣ የተጻፉ የጠቅላላ እውቀትና አጋዥ መጽሀፍት አለመኖራቸው ተግዳሮት ሆኖብናል ብለዋል፡፡ ብሎም የኮሌጁ ሰልጣኝ ተማሪዎች ቋንቋውን መስማትና መናገር በደንብ ይችላሉ፡፡ ነገር ግን ለጽህፈት ላቲንን መጠቀማችንን ተከትሎ የንባብና የጽህፈት ክሂላቸው ደካማ መሆኑን ታዝበናል በማለት መልሰዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2.3 አማካኝነት በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ስለመማርና ማስተማር የአሰልጣኝ መምህራንና የሰልጣኝ ተማሪዎች አመለካከት እንዴት እንደሆነ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ሰልጣኝ ተማሪዎች ሲጀመር ወንዝ አያሻግርምና ተቀጥረን የምንሰራው በአንድ ዞን ውስጥ ብቻ ነው በሚል አሉታዊ አመለካከት ነበራቸው፡፡ አሁን ግን ለማስተማር ስራቸው ግድ መሆኑን ሲያውቁት አመለካከታቸው እየተሻሻለ ነው፡፡ ሆኖም ግን ከገጠር አካባቢ የሚመጡ ሰልጣኞች በአብዛኛው ደስተኞች ሲሆኑ፣ ከከተማ

የሚመጡት ደግሞ ደስተኞች እንዳልሆኑ ታዝበናል ብለዋል፡፡ የአሰልጣኝ መምህራንን አመለካከት በተመለከተ፣ በኮሌጅ ውስጥ የምንገኝ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራን በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ የሰለጠንን ነን፡፡ ይህን ተከትሎ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ማለት ማንም ሊያስተምረው የሚችል ትምህርት ነው የሚል አመለካከት በሌሎች በኮሌጁ ውስጥ ባሉት መምህራን ስለሚወራና ስለሚንቁት የመሸማቀቅና የበታችነት ስሜት በአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራን ላይ አልፎ አልፎ ይታያል ብለዋል፡፡ ብሎም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በዚህ መንግስት የተጀመረ በመሆኑ፣ መንግስት ቢቀየር ምን እንሆናለን በሚል መምህራን አሉታዊ አመለካከት እንደሚታይባቸው ታዝበናል በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2.4 አማካኝነት በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በማስተማር ሂደት እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶችን ወይም ችግሮችን ከነምክንያታቸው እንዲገልጹ ተጠይቀው፣ አጋዥ መጽሀፍትና ሞጁል አለመኖር፤ ቋንቋው ተጠንቶ ያላለቀ መሆን፤ በቂ መምህራን አለመመደብና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ፖለቲካዊ ትርጉም በመስጠት የማጣጣል ችግሮች በተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች መታየት ከፍተኛ ችግር እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡ የገለጽዋቸው ችግሮች እንዲፈቱና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በኮሌጅ ውስጥ እንዲጠናከር በኮሌጁ አስተዳደርም ሆነ በሌሎች አካላት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የሚደረጉ ድጋፎችን እንዴት እንደሚገልጽዋቸው በጥያቄ ቁጥር 2.5 አማካኝነት ተጠይቀው ሲመልሱ፣ ኮሌጁም ሆነ አንዳንድ መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት የቻሉትን ያህል ድጋፍ እያደረጉልን ነው፡፡ ነገር ግን ድጋፋቸው በቂ ባለመሆኑ የተነሳ አጋዥ መጽሀፍት፣ ሞጅሎች፣ መምህራን በሚፈለገው መልኩ እስካሁን አልተሟላም ብለዋል፡፡

በመጨረሻም በጥያቄ ቁጥር 2.6 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተጠናክሮ እንዲቀጥል ለቀጣይ ምን ምን መደረግ አለበት ብለው እንደሚያስቡ ተጠይቀው፣ የመምህራን፣ የተማሪዎችና የማህበረሰቡ አሉታዊ አመለካከት እንዲስተካከል የሚመለከታቸው አካላት የነቃ ተሳትፎ ቢያደርጉ፤ አስፈላጊው ግብዓቶች እንዲሟሉ በቂ የፋይናንስ ድጋፍ ቢደረግ፤ በቋንቋው ላይ የሚሰሩ ጥናቶች ተጠናክረው ቢቀጥሉ በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

በኮሌጅ ውስጥ ለሚገኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራን በጥያቄ ቁጥር 2.1 አማካኝነት በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስልጠና ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ስለማገዙ ተጠይቀው የሚከተለውን ብለዋል፡፡ በእኛ እምነት ስልጠናው ለቋንቋው እድገትና የሰልጣኝ መምህራንን አጠቃላይ እውቀት የሚያሳድግ እንጅ ለማስተማር ስራቸው የሚያግዝ ነው ብለን አናምንም ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም፣ በኮሌጅ ውስጥ ለመምህራን የሚሰጣቸው ትምህርት ሁለት ብቻ ሲሆኑ፣ እነሱም መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትና መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ክሂል ናቸው ብለዋል፡፡ በማያያዝም ቋንቋውን የሚያውቅ ሁሉ ያስተምር በሚል ስልጠና ሳይወስዱ ከሚያስተምሩ መምህራን ይሻላሉ እንጅ ሰልጣኞች ለማስተማር ስራቸው በቂ የሆነ ስልጠና አግኝተዋል ብለን አናምንም በማለት ገልጸዋል፡፡

በጥያቄ ቁጥር 2.2 አማካኝነት ደግሞ የሰልጣኝ ተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት እንዴት እንደሚገመግሙት ተጠይቀው ሲመልሱ፣ እንደ አጠቃላይ የብሄሩ ተወላጆች በመሆናቸው ብቻ ለስልጠና የሚላኩ አሉ፡፡ በዚህም የተነሳ ቋንቋውን በደንብ የሚችሉ ሰልጣኞች እንዳሉ ሁሉ የማይችሉም አሉ በማለት ገልጸዋል፡፡ ሆኖም ግን የሰልጣኝ ተማሪዎች የንግግርና የማዳመጥ ክሂል ብዙ ጊዜ ጥሩ እንደሆነና የንባብና የጽህፈት ክሂላቸው ደግሞ ደካማ እንደሆነ አስረድተዋል፡፡ በተለይ እኛ ለጽህፈት የምንጠቀመው ላቲንን በመሆኑ የቋንቋውን ድምጾች እንኳ በትክክል መጻፍ የሚችል ሰልጣኝ ተማሪ ብዙ ጊዜ ማግኘት ችግር ነው ብለዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2.3 አማካኝነት ሰልጣኝ ተማሪዎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያላቸውን አመለካከት እንዴት እንደሚገልጹት ተጠይቀው የሚከተለውን ብለዋል፡፡ በፊት የምናውቀውን ቋንቋ፣ ያውም የሰፈር ቋንቋን ትምህርት ነው ብለን እንማር እያሉ ይንቁ ነበር፡፡ አሁን ግን ለማስተማር ስራቸው ግድ ሲሆን በአንጻራዊ መልኩ እየተሻሻለ ነው ብለዋል፡፡ በማያያዝም እንደ አጠቃላይ ቋንቋውን በደንብ የሚችሉት ሰልጣኞች አመለካከት ጥሩ ሲሆን፣ የማይችሉት ደግሞ በአብዛኛው ደስተኞች አይደሉም ብለዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2.4 አማካኝነት ሰልጣኝ መምህራን የሚያነቧቸው አጋዥ መጽሀፍት በኮሌጁ ውስጥ በበቂ ሁኔታ ስለመኖር አለመኖራቸው ተጠይቀው፣ የማጣቀሻ መጽሀፍት ጉዳይ የማይታሰብ እንደሆነና በኮሌጅ ውስጥ ብቸኛው የማስተማሪያ መሳሪያ ሞጁል ብቻ እንደሆነ ገልጸዋል፡፡ ሞጁሎችም ቢሆኑ ትምህርት ክፍሉ በኮሌጅ ውስጥ ሳይከፈት በየዞኑ የአካባቢው ብሄር ተወላጆች ያዘጋጇቸው እንጅ በኮሌጅ ውስጥ ደረጃውን በጠበቀ መልኩ የተዘጋጁ

አይደሉም ብለዋል፡፡ ብሎም ጨርሶ ሞጁል እንኳ ያልተዘጋጀላቸው ኮርሶች እንዳሉ ተገልጽዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በሀድይኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ውስጥ የሚያስተምሩ መምህር ሲገልጹ፣ የኮርስ ኮድ ብቻ ያለው ኮርስ እስካሁን አለ፡፡ በዚህ የተነሳ መምህሩ እሱ በመሰለው ነው ኮርሱን እያስተማረ ያለው ብለዋል፡፡

በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በማስተማር ሂደት እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶችን ወይም ችግሮችን ከነምክንያታቸው እንዲገልጹ በጥያቄ ቁጥር 2.5 አማካኝነት ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በኮሌጅ ውስጥ የምናስተምረው መምህራን በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ቋንቋ የሰለጠን ነን እንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሰለጠን አለመሆናችን፤ የማጣቀሻ መጽሀፍት አለመኖር፤ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለመማር ያላቸው ተነሳሽነት ዝቅተኛ መሆን፤ አንዳንዴ የቋንቋ መደበኛነት ችግር መኖር በማስተማር ሂደቱ ላይ ችግር ፈጥሯል ብለዋል፡፡ ብሎም ለተማሪዎች መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትና መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ክሂል የተባሉ ሁለት ኮርሶች ብቻ ነው በትምህርትነት የሚሰጡት፡፡ በዚህም የተነሳ ተማሪዎች የሚጠበቀውን ክሂል ይዘው ወጥተዋል ለማለት ያስቸግራል በማለት ገልጸዋል፡፡ በተለይም የክረምት ተማሪዎች በአጭር ጊዜ ቆይታቸው እነዚህን ኮርሶችም ባግባቡ አለመውሰዳቸው ሌላው ችግር ነው ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተያያዘ በጥያቄ ቁጥር 2.6 አማካኝነት ከላይ ለጠቀሷቸው ችግሮች መፍትሄዎቹን እንዲጠቁሙ ተጠይቀው የሚከተለውን ብለዋል፡፡ በኮሌጅ ውስጥ በቋንቋው የሰለጠኑ መምህራን ቢያስተምሩ፤ በቂ የሆነ በጀት ተመድቦ የትምህርት ግብዓቶች ቢሟሉ፤ በቋንቋው ላይ በቂ ጥናትና ምርምር ቢደረግ፤ ህብረተሰቡ ለቋንቋው ትምህርት ትኩረት እንዲሰጥ ቢደረግ ችግሩ ሊቀረፍ ይችላል የሚል አስተያየት ሰጥተዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2.7 አማካኝነት በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በኮሌጅ ውስጥ በተሳካ ሁኔታ እንዲሰጥ ምን ምን ነገሮች ቢሟሉ ጥሩ ነው ብለው እንደሚያስቡ ተጠይቀው፣ ያልተሟሉ የትምህርት ቁሳቁሶች ማለትም ሞጅሎች፣ መጽሀፎች፣ ወዘተ. ቢሟሉ፤ የሚመለከተው አካል ለቋንቋው እድገት ትኩረት ቢሰጥ፤ የብሄረሰቡ ተወላጅ የሆነ ሁሉ ያሰተምራል የሚለው አመለካከት ቢቀየር፤ የመንግስት መስሪያ ቤት የስራ ቋንቋና የትምህርት መስጫ ቋንቋው ተመሳሳይ ቢሆን፤ ዞኖች ለቋንቋው እድገት በተግባር የሚገለጽ ትኩረት አይሰጡም ለፖለቲካ ፕሮፖጋንዳ ብቻ ነው የሚፈልጉት እንጅ ከልባቸው አይጨነቁም፡፡ በመሆኑም ይህ ነገር ቢቀየር በማለት አስተያየት ሰጥተዋል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ ከቀረበው ገለጻ መገንዘብ እንደሚቻለው በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለሚያስተምሩ መምህራን በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና በሁለት ትምህርቶች ወይም ኮርሶች ብቻ የተገደበ እንደሆነ ነው፡፡ ይኸውም ስልጠና በቋንቋው ባልሰለጠኑ መምህራን የሚሰጥ፤ አጋዥ መጽሀፍት ያልተሟሉለት፤ በቂ የስልጠና ስዓት ያልተመደበለት፤ ወዘተ. ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይሁንና የመምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና ጉዳይ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አብይ ተግዳሮት እንደሆነ መረዳት ይቻላል፡፡ በመቀጠል ከአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት ቁሳቁስ ዝግጅትና አቅርቦት ጋር በተያያዘ የተግዳሮት ፍተሻ ተካሂዶ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

4.5.2 ከትምህርት ቁሳቁስ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ለመጠቀም ወደ ተግባር በሚገባበት ወቅት ከሚያጋጥሙ ችግሮች መካከል በቋንቋው የተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት፣ አጋዥ መጽሀፍትና ሌሎችም የትምህርት ቁሳቁሶችን በቀላሉ ለማሟላት መቸገር ዋነኛው ነው:: እነዚህ ችግሮች በአብዛኛው ከበጀት እጥረት፣ ከሙያተኞች አለመኖር፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን አላማ ፖለቲካዊ ብቻ አድርጎ ከመተርጎም የተነሳ የሚከሰቱ እንደሆኑ በምዕራፍ ሁለት የክለሳ ድርሳናት ውስጥ በስፋት ተገልጽዋል፡፡ ከዚህ በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱት የትምህርት መስጫ ቋንቋዎች አተገባበር ላይ እየተስተዋሉ ያሉ ተግዳሮቶች ፍተሻ ከዚህ ቀጥሎ ቀርቧል፡፡

በቅድሚያ ለርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 4 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶችን ችግር በተመለከተ ለቀረበላቸው ጥያቄ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የመማሪያ መጽሀፍት ለተማሪዎች በተገቢው መልኩ አለመዳረስ ወይም ጨርሶ በትምህርት ቤት ውስጥ አለመኖር፤ የመምህሩ መምሪያ ለእያንዳንዱ መምህር አለመዳረስ፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የታተሙ የማጣቀሻ መጽሀፍት የአለመኖር ችግሮች አሉ በማለት ገልጸዋል፡፡ በተለይም አጋዥ መጽሀፍትን በሚመለከት ቋንቋውን እንደ ትምህርት ለማስተማር የተዘጋጀ ያልተሟላ መዝገበቃላት፣ የእንቆቅልሽና የምሳሌዊ ንግግር መጽሀፎች እንጅ በቋንቋው የተዘጋጁ ሌሎች አጋዥ መጽሀፍት የሉም ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ ወላጆች በጥያቄ ቁጥር 11 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ በቂ የመማሪያ መጽሀፍት ተማሪዎች ስለማግኘታቸው ተጠይቀው፣ አላገኙም በማለት መልሰዋል፡፡ በምክንያትነትም፣ ከመሰረቱ በቂ ጥናትና ዝግጅት ሳይደረግ የተጀመረ ስለሆነና ገና አዲስ ስለሆነ ይመስለናል የሚል አስተያየት ሰጥተዋል፡፡ በመቀጠል ከዚሁ ጋር በተገናኘ ለወላጆች በጥያቄ ቁጥር 15 አማካኝነት ልጆች የሚያነቧቸው አጋዥ መጽሀፍት በበቂ ሁኔታ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተዘጋጅቷል ብለው ያስባሉ? በሚል ለቀረበው ጥያቄ፣ አለ ብለው እንደማያስቡ ገልጸዋል፡፡ በምክንያትነትም፣ በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ እንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ አይተው እንደማያውቁና ለመግዛት ፈልገውም እንዳላገኙ ገልጸዋል፡፡

በመቀጠል የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3 ስር በጥያቄ ቁጥር 7 አማካኝነት መምህራን በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ የመማሪያ መጽሀፍት ስርጭት ስንት ለስንት እንደሆነ ተጠይቀው፣ ከተሳታፊ መምህራን መካከል 23 (13.4%) "አንድ ለአንድ"፣ 42 (24.4%) "አንድ ለሁለት"፣ 30 (17.4%) "አንድ ለሶስት"፣ 14 (8.1%) "አንድ ለአራት"፣ 29 (16.9%) "አንድ ለአምስት" ነው በማለት ሲመልሱ፣ 18 (10.5%) ደግሞ ሌሎችን መልሶች ሰጥተዋል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.1 ስር ከመርሃትምህርት፣ ከመምህሩ መምሪያ፣ ከመማሪያ መጽሀፍቱና ተዛማጅ የትምህርት ቁሳቁሶች ጋር የተገናኙ የተግዳሮት ጥያቄዎች ቀርበው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[52] በቅድሚያ በጥያቄ ቁጥር 1፣ መምህራን መርሃትምህርት እንዳላቸው ተጠይቀው 63 (36.6%) "አዎ አለን"፣ 37 (21.5%) "የለንም"፣ 58 (33.7%) ደግሞ "በከፊል አለን" በማለት መልሰዋል፡፡ በመቀጠልም በጥያቄ ቁጥር 2፣ መምህራን አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት የመምህሩ መምሪያ እንዳላቸው ተጠይቀው 65 (37.8%) "አዎ አለን"፣ 63 (36.6%) "የለንም"፣ 34 (19.8%) "በከፊል አለን" በማለት መልሰዋል፡፡

መምህራን በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ ለሁሉም የትምህርት አይነቶች የተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት ስለመኖራቸው በጥያቄ ቁጥር 3 ተጠይቀው፣ 68 (39.5%) "አዎ አለ"፣ 43 (25%) "የለም"፣ 50 (29.1%) "በከፊል አለ" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በማያያዝም በጥያቄ ቁጥር 4፣ መማሪያ መጽሀፍቱ ለሁሉም ተማሪዎች መዳረሳቸውን በተመለከተ ለቀረበላቸው

[52] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ስድስትን ይመልከቱ፡፡

ጥያቄ፣ 21 (12.2%) “አዎ ተዳርሰዋል”፣ 6 (3.5%) “አልተዳረሱም”፣ 51 (29.7%) “በከፊል ተዳርሰዋል” በማለት መልሰዋል፡፡ በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 5፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አጋዥ መጽሀፍትን በሚመለከት 33 (19.2%) “አዎ አሉ”፣ 79 (45.9%) “ሙሉ በሙሉ የለም”፣ 42 (24.4%) “በከፊል አለ” በማለት መልሰዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በትምህርት ቤት ውስጥ በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋዎች የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት ስለመኖራቸው በጥያቄ ቁጥር 6፣ ተጠይቀው 86 (50%) “አዎ አለ”፣ 39 (22.7%) “የለም”፣ 31 (18%) “በከፊል አለ” በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡

ሌላው መምህራን በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ ከአጋዥ የትምህርት መሳሪያዎች አቅርቦት ጋር በተገናኘ በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.2 ስር ለመምህራን ጥያቄዎች ቀርበው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[53] የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው፣ አብዛኞቹ ተሳታፊ መምህራን በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ በቂ አጋዥ መጽሀፍት፣ ጋዜጦች፣ መጽሄቶችና ልቦለዶች የሉም፡፡ በተቃራኒው ግን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በሚሰጥባቸው ትምህርት ቤቶች በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት በበቂ ሁኔታ እንዳሉ ለማወቅ ተችሏል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በጥያቄ ቁጥር 6 አማካኝነት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ በቂ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍት የሌሉበት ምክንያት ምን እንደሆነ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ትምህርቱ እንዲሰጥ ሲወሰን ታስቦበትና በቂ ዝግጅት ተደርጎበት ስላልሆነ እስከ አሁን መጽሀፍት አንድ ለአንድ አልተዳረሰም፡፡ ብሎም የሚመለከተው አካል በቂ ትኩረት ያለመስጠትና ያለመከታተል ችግር፤ የአካባቢው የስራ ቋንቋና የማስተማሪያ ቋንቋ መለያየት፤ ለትምህርት ቤቶች የሚመደበው በጀት በቂ አለመሆን፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተምረው ከፍተኛ ደረጃ የደረሱ ምሁራን አለመኖርና በቋንቋው አጋዥ መጽሀፍትን ለመጻፍ የሚችሉ ሙያተኞች አለመኖር ምክንያት የሆኑ ይመስለናል ብለዋል፡፡ ሌላው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን እንደግፋለን የሚሉ ድርጅቶችም በወሬ እንጅ በተግባር የሚገለጽ ድጋፍ አያደርጉም ብለዋል፡፡ ምክንያቱም በየጊዜው ይህን ያህል መጽሀፍ ለትምህርት ቤቶች አዘጋጅተን ገቢ እናደርጋለን ይላሉ እንጅ በተግባር ግን አይታይም በማለት ገልጸዋል፡፡ ከሁሉም በላይ መንግስት በቋንቋው ትምህርት እንዲሰጥ አስጀምሮ ዞር አለ እንጅ ምንም አይነት ክትትልና ድጋፍ አያደርግም፤ የቋንቋው

[53] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ሰባትን ይመልከቱ፡፡

ባለቤቶችም ልጆቻቸውን ከቋንቋው ለማራቅ ጥረት ሲያደርጉ ይታያል እንጅ ለማሳደግ ሲሞክሩ አልታየም በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

በአጠቃላይ ከትምህርት ቁሳቁሶች ዝግጅት ጋር በተገናኘ ከላይ የተገለጸው መረጃ እንደሚያሳየው በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ሂደትን ሊፈታተኑ የሚችሉ የግብዓት ችግሮች በትምህርት ቤት ውስጥም ሆነ ከትምህርት ቤት ውጭ እንዳሉ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመቀጠል በአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት ይዘት ሲዘጋጅ ሊያጋጥሙ ከሚችሉ ተግዳሮቶች አኳያ ችግሮች መኖር አለመኖራቸው ተፈትሾ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

4.5.3 ከትምህርት የይዘት አቀራረብ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ከሚያሳድሩ ተግዳሮቶች መካከል የማስተማሪያ ቋንቋው የመደበኛነት ችግር፣ ሳይንስን ለማስተማር የሚሆኑ ቃላት አለመኖር፣ ወዘተ. ተጠቃሽ ናቸው፡፡ እነዚህ ችግሮች በናሙናነት በተወሰዱ ቋንቋዎች ላይ መኖር አለመኖራቸው ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡ በቅድሚያ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል ሶስት ንዑስ ክፍል 3.3 ስር በጥያቄ ቁጥር 8 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ከትምህርት ይዘት አቀራረብ ጋር በተገናኘ የሚሉት አስተያየት ካለ እንዲገልጹ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ቃላት፣ ጽንሰሀሳቦችና የትምህርቱ ይዘቶች በአብዛኛው እንኳን ለተማሪዎች ለመምህራንም የሚከብዱ ናቸው፡፡ በመሆኑም በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ የሚቀርበው የትምህርት ይዘት የተማሪዎችን የክፍል ደረጃና እድሜ ባማከለ መልኩ ቢዘጋጅ ጥሩ ነው የሚል አስተያየት ሰጥተዋል፡፡ ለምሳሌ፣ የሁለተኛ ክፍል የሀድይኛ መጽሀፍ ከአራተኛ ክፍል ብዙም አይለይም ብለዋል፡፡

ሌላው የአንደኛ ክፍል መጽሀፍ ብዙ ጊዜ ቃላትና ከዚያ በላይ የሆኑ የቋንቋ መዋቅሮችን በማስጠናት ነው የሚጀምረው፡፡ ይህ አቀራረብ ቅድመመደበኛ ትምህርት ቤት ገብተው ለመጡ ተማሪዎች ተገቢ ቢሆንም፣ ገጠር ውስጥ ለሚማሩ ተማሪዎች ግን ተገቢ አይደለም፡፡ ምክንያቱም ገጠር ውስጥ የሚኖሩ ህጻናት ቅደመመደበኛ ትምህርት ቤቶች አይማሩም፡፡ ሆኖም ግን ከተማ ውስጥ ቅድመመደበኛ ትምህርት ከተማሩ ተማሪዎች ጋር በተመሳሳይ መጽሀፍት እንዲማሩ መደረጋቸው ችግር እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡ ሌላው በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ተደጋጋሚ የትምህርት ይዘቶች መኖራቸው፤ በአመቱ የትምህርት ክፍለጊዜ የማይጠናቀቅ ስፊ

የትምህርት ይዘት መቅረቡ፤ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉ ስዕሎችና ሰንጠረዦች ተማሪዎችን የማይማርኩ መሆናቸው፤ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ የቃላት ግድፈት መኖርና የርዕሰጉዳይ ቅደም ተከተል አለመጠበቅ ችግር እንዳለ ተገልጽዋል፡፡ በተጨማሪም የቋንቋው የራሱ የሆነ ቃል እያለ የሌላ ቋንቋን በተለይም የአማርኛ ቃላትን በስፋት መጠቀም ይታያል በማለት እንደ ችግር አንስተዋል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል ሶስት ንዑስ ክፍል 3.3 ስር በጥያቄ ቁጥር 9 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው መርሃትምህርት ውስጥ ያስተዋሉት ችግር ካለ እንዲገልጹ ተጠይቀው፣ በአብዛኛው መርሃትምህርቱ ሲዘጋጅ ከሌላ ቋንቋ በቀጥታ ተተርጉሞ የተገለበጠ በመሆኑ ብዙ ጊዜ የግልጽነት ችግር አለበት ብለዋል፡፡ ብሎም መርሃትምህርቱ ለሁሉም መምህራን እንዳልተዳረሰ፣ የቋንቋ ግድፈትና የይዘት ምጠና ችግሮች አሉበት በማለት መምህራን ገልጸዋል፡፡ ሌላው የይዘቱ አቀራረብ በአንድ አካባቢ ዘዬ ላይ ያተኮረ መሆን ለምሳሌ፣ ስልጥኛ በአብዛኛው በደሎቻ አካባቢ በሚነገረው የቋንቋ አጠቃቀም ላይ ያተኮረ በመሆኑ የሌላ አካባቢዎችን ግራ የማጋባት አቀራረብ አለው ብለዋል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል ሶስት ንዑስ ክፍል 3.3 ስር በጥያቄ ቁጥር 10 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው የመምህሩ መምሪያ ውስጥ ያስተዋሉት ችግር ካለ እንዲገልጹ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በመጀመሪያ ደረጃ በትምህርት ቤት ውስጥ የመምህሩ መምሪያ በአብዛኛው እንደሌለ ከገለጹ በኋላ፣ ከእጃቸው ስለገቡት የመምህሩ መምሪያዎች የሚከተሉትን ክፍተቶች አንስተዋል፡፡ ይኸውም የመልመጃ መልሶች መምህራንን በሚያግዝ መልኩ በግልጽ አለመቀመጥና ለተጠየቁት ጥያቄዎች የተሰጡ መልሶች ትክክለኛ አለመሆን በተደጋጋሚ የሚያጋጥሙ ችግሮች ናቸው ብለዋል፡፡ በተጨማሪም ማብራሪያ ለሚያስፈልጋቸው ቃላት ወይም ሀሳቦች በቂ የሆነ ማብራሪያ ያለመስጠት ክፍተት እንዳለ ገልጸዋል፡፡

በመቀጠል በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ካለው የትምህርት ይዘት አቀራረብ ጋር በተገናኘ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.2 ስር ጥያቄዎች ቀርበው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[54] በቅድሚያ በጥያቄ ቁጥር 1 በቀረበው ጥያቄ፣ 99 (57.6%) ተሳታፊ መምህራን የትምህርት ይዘቱ አቀራረብ የተማሪዎችን

[54] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ስምንትን ይመልከቱ፡፡

ባህልና ዳራ ከግንዛቤ ያስገበ ነው በማለት ሲመልሱ፣ 28 (16.3%) ደግሞ ከግንዛቤ ያስገባ አይደለም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ 31 (18%) መምህራን ደግሞ “ለመወሰን እንቸገራለን” በማለት መልሰዋል፡፡ በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 2 ለቀረበው ጥያቄ፣ 96 (56%) ተሳታፊ መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ይዘቶችን ተማሪዎች በቀላሉ ሊረዷቸው የሚችሉ ናቸው በማለት ሲመልሱ፣ 35 (20.4%) ደግሞ በቀላሉ ሊረዷቸው የሚችሉ አይደሉም በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡ 28 (16.3%) መምህራን ደግሞ “ለመወሰን እንቸገራለን” በማለት መልሰዋል፡፡

በሌላ በኩል በጥያቄ ቁጥር 3፣ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከቀርበላቸው የትምህርት ይዘት መካከል ግማሽ ያህሉን ነው የሚረዱት በማለት ለቀረበው ጥያቄ፣ 80 (46.6%) መምህራን “አንስማማም” በማለት ሲመልሱ፣ 53 (31%) “እንስማማለን”፣ 26 (15%) ደግሞ “ለመወሰን እንቸገራለን” በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተያያዘ በጥያቄ ቁጥር 5 ደግሞ፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ይዘቶች ከተማሪዎች ችሎታ በታች ናቸው በሚል ለቀረበው ጥያቄ፣ 109 (63.4%) መምህራን “አንስማማም” በማለት ሲመልሱ፣ 19 (11%) ደግሞ ልክ ነው “እንስማማለን” የሚል መልስ ሰጥተዋል፡፡ 31 (18%) መምህራን ደግሞ “ለመወሰን እንቸገራለን” በማለት መልሰዋል፡፡ በሌላ በኩል በጥያቄ ቁጥር 4፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ይዘቶች መካከል መምህራን የሚረዷቸው ግማሽ ያህሉን ነው በማለት ለቀረበው ጥያቄ፣ 91 (53%) መምህራን “አንስማማም” በማለት ሲመልሱ፣ 41 (24%) ደግሞ ልክ ነው “እንስማማለን” በማለት መልሰዋል፡፡ 28 (16%) መምህራን ደግሞ “ለመወሰን እንቸገራለን” የሚል መልስ ሰጥተዋል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.2 ስር በጥያቄ ቁጥር 6፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ያሉ ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶችን ክብደት እንዴት እንደሚገመግሙት ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ አልፎ አልፎ የተማሪዎችን የክፍል ደረጃ የማይመጥኑ የትምህርት ይዘቶች በመኖራቸው የተነሳ ተማሪዎች ለመረዳት ሲቸገሩ ይታያል ብለዋል፡፡ ብሎም አንዳንድ ቃላትና ጽንሰሀሳቦች ከተማሪዎች የመረዳት አቅም በላይ ናቸው በማለት ገልጸዋል፡፡ ለምሳሌ፣ በወላይትኛ በተዘጋጀው የወላይትኛ መጽሀፍት ውስጥ አንዳንድ ቃላት ከህጻናት አቅም በላይ እንደሆኑ መምህራኑ ገልጸዋል፡፡ በማሳያነትም ሽማግሌዎች የሚጠቀሟቸውና ህጻናት በቀላሉ ሊረዷቸው የማይችሉ ቃላት በብዛት እንዳሉ አንስተዋል፡፡ በተጨማሪም፣ አንዳንድ ጊዜ የቋንቋ

አጠቃቀሙ መደበኛነቱን ያልጠበቀ ይሆንና የቆላው ለደጋው፣ የደጋው ለቆላው የሚከብድበት ሁኔታ አለ በማለት ገልጸዋል፡፡ ለምሳሌ፣ "ቢላዋ" የሚለው ቃል በስልጥኛ በደጋውና በቆላው በተለያዩ ቃላት "ጎሎዶና" እና "ጉንጅራዩ" በሚሉ ቃላት ነው የሚጠራው መጽሀፉ ውስጥ አንዱን ሲያስቀምጡ የሌላው አካባቢ ተማሪዎች እንደ እንግዳ ቃል የሚያዩበት ሁኔታ አለ ብለዋል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.2 ስር በጥያቄ ቁጥር 7፣ መማሪያ መጽሀፍቱን ተጠቅመው በሚያስተምሩበት ወቅት ከተማሪዎች ማህበረባህላዊ ዳራ ጋር አብረው የማይሄዱ የትምህርት ይዘቶች አጋጥሟቸው እንደሆነ ተጠይቀው፣ ከተማሪዎች ባህላዊ ዳራ ጋር አብሮ የማይሄድ ነገር እንኳ አላጋጠመንም በማለት አብዛኞቹ መምህራን መልሰዋል፡፡ ነገር ግን ከቋንቋ አጠቃቀም አኳያ፣ በሀድይኛ በተዘጋጀው መጽሀፍት ውስጥ አልፎ አልፎ የሰውነት ክፍሎችን ስናስተምር አይነኬ የሆኑ የሰውነት የመራቢያ ክፍሎች እንዳለ በማስቀመጥ ተማሪዎች እንዲስቁና እንዲያፍሩ እያደረገ ነው ብለዋል፡፡ በተለይም ይህ ለሴት መምህራን ፈታኝ ሆኗል በማለት ገልጸዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ ለርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 5፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ከትምህርት የይዘት አቀራረብ ጋር የተገናኙ ችግሮች አሉ ወይ? ለምሳሌ፣ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ የቀረበው የትምህርት ይዘት የተማሪዎችን ዳራ (ባህል፣ ልምድ፣ እውቀት፣ ማህበራዊ ስነልቦና፣ ወዘተ.) ያገናዘበ ነው? እንዲሁም የትምህርቱ ይዘት የክብደት ደረጃና አቀራረብስ የተማሪዎችን ማንነትና የክፍል ደረጃ ያገናዘበ ነው? በሚል ለቀረበው ጥያቄ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በመጀመሪያ የተዘጋጁት መማሪያ መጽሀፍት በቀጥታ ከአማርኛ የተተረጎሙ በመሆኑ ክፍተት ነበረባቸው፡፡ አሁን ያለው ግን በአንጻራዊ መልኩ ይሻላል፡፡ ምክንያቱም በተወሰነ ደረጃ የመማሪያ መጽሀፍቱ አዘገጃጀት የአካባቢውን ማህበረሰብ ባህል መሰረት ያደረገ ነው ብለዋል፡፡ ነገር ግን አሁንም ቢሆን የመጽሀፍቱ የይዘት አቀራረብ አልፎ አልፎ ከቀላል ወደ ከባድ ሳይሆን ከከባድ ወደ ቀላል ሆኖ እንደተዘጋጀ ታዝበናል ብለዋል፡፡ ለአብነትም በቅድሚያ ሆህያቱንና ስርዓተነጥቡን በሚገባ ሳያስጠና በቀጥታ ወደ ቃላት ትምህርት የሚገባበት ሁኔታ እንዳለ ገልጸዋል፡፡ በዚህም የተነሳ ተማሪዎች ሶስተኛና አራተኛ ክፍል ደርሰው የማንበብና የመጻፍ ችሎታ እንኳ የሌላቸው እንዲሆኑ ምክንያት እየሆነ ነው ብለዋል፡፡ ብሎም ለትምህርት የቀረበው ይዘት ከተማሪዎች እድሜና የክፍል ደረጃ በላይ መሆኑ እንደ ችግር በርዕሰመምህራን

ተገልጽዋል። ለምሳሌ፣ በሀድይኛ የተዘጋጀው የአራተኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ መጽሀፍ ከይዘቱ መስፋት የተነሳ መምህራን መጽሀፉን ለመጨረስ በሚል ተማሪዎችን በደንብ ሳያስተምሩ በማለፍ ተማሪዎች እንዲጎዱ እያደረጉ ነው በማለት ትዝብታቸውን ገልጸዋል።

ከአቀራረቡ ጋር በተያያዘ የተማሪዎችን እድሜና የክፍል ደረጃ ሳያገናዝቡ የተዘጋጁ መጽሀፎች ገጥመውናል ብለዋል። ለምሳሌ፣ ከስድስተኛ ክፍል የሀድይኛ ቋንቋ መማሪያ መጽሀፍ ይልቅ የአራተኛ ክፍል በጣም ይከብዳል በማለት ገልጸዋል። በተመሳሳይ በከምባትኛም ተማሪዎችን የማይመጥን የትምህርት ይዘት አቀራረብ እንዳለ ተገልጽዋል። ይኸውም ከአራተኛ ክፍል መማር ያለባቸውን ሁለተኛ ክፍል፣ ሶስተኛ ክፍል መማር ያለባቸውን አራተኛ ክፍል የሚቀመጥበት ሁኔታ አለ በማለት የራሳቸውን ግምገማዊ አስተያየት ሰጥተዋል። በስልጥኛ ቋንቋ የትምህርት ይዘት አቀራረብ ግን የምጠና ችግር እንደሌለ መረጃ ሰጪዎች ገልጸዋል። ነገር ግን አማርኛ ቋንቋ እንደ ትምህርት ሲሰጥ ግን የምጠና ችግር አለ ብለዋል። ይኸውም ከሶስተኛ ክፍል "ሀ ለ ሐ መ" ብሎ መጀመር ችግር ነው። ምክንያቱም ስልጢኛ ከአማርኛ ጋር ተመሳሳይ ፊደል ስለሚጠቀም ከአንድኛ ክፍል ጀምሮ በደንብ ያውቁታል። በዚህም የተነሳ አማርኛን እንዲጠሉ እያደረገ ነው ብለዋል።

ከባህላዊ ዳራ አኳያ በመጽሀፍቱ ውስጥ በማህበረሰቡ እንደ ነውር የሚቆጠሩ ጸያፍ ቃላትንና ከባህሉ ጋር የሚጋጩ ነገሮችን የማካተት ችግሮች አጋጥመውናል በማለት ገልጸዋል። ለምሳሌ ያህል ብንመለከት፣ በስልጤ ብሄረሰብ ግርዛት አስፈላጊ እንደሆነ በጥብቅ ይታመናል። በመሆኑም ወላጆች በመጽሀፍቱ ውስጥ አያስፈልግም የሚል ነገር መጻፉን ሲሰሙ ባህል ሊያጠፉ ነው ብለው ብዙ ሰዎች ሲቆጡ ሰምተናል ብለዋል። እንዲሁም በስልጤ ባህል ሴት ልጅን በልጅነት መዳርና አንድ ወንድ ብዙ ሴት ማግባቱ የተለመደ ነው። ሆኖም ግን ይህን የሚቃረን ጽሁፍ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ መጻፉን ወላጆች ሲሰሙ ባህላችንን ያጠፉብናል በሚል በጣም ያወግዛሉ በማለት ያለውን የባህል ተግዳሮት ገልጸዋል።

ሌላው አልፎ አልፎ ሁሉም የብሄረሰቡ መምህራንና ተማሪዎች የማይረዷቸውን የዘዬ ቃላት የመጠቀም ችግር አለ። በዚህም የተነሳ መጽሀፎቹ ብዙ ጊዜ የመደበኛነት ችግሮች አሉባቸው በማለት ገልጸዋል። ለምሳሌ፣ አፍንጫ በእኛ አካባቢ "በርበሬ" ይባላል። በሌላ የስልጤ አካባቢ ግን ሌላ ነው ቃሉ። እንዲሁም በአንዱ አካባቢ ሀራም የሆነውን ቃል መጠቀም ለምሳሌ፣ በእኛ አካባቢ "አሰለ" የሚለው ቃል ተሰቀለ የሚል ትርጉም ነው ያለው። በሌላ አካባቢ ደግሞ የሩካቤ ስጋ ግንኙነት ማለት ነው። በዚህም የተነሳ ተማሪዎች በመጽሀፎቹ ውስጥ እንደነዚህ አይነት

ቃላትን ሲያገኙ የማጉረምረምና በተመሳሳይ ትርጓሜ የመረዳት ችግሮች አሉ በማለት ገልጸዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በክፍል 3 ስር ተጠይቀው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[55] በቅድሚያ በጥያቄ ቁጥር 5፣ ተማሪዎች ከቤተሰባቸውና ከአካባቢያቸው የሚያውቁትን የቋንቋ አጠቃቀምን በትክክል በመማሪያ መጽሀፎቹ ውስጥ የመጠቀም ችግር መኖር አለመኖሩ ተጠይቀው 63 (35%) "የለም"፣ 88 (49%) "በትንሹ አለ" እና 26 (14.4%) ደግሞ "በከፍተኛ ደረጃ አለ" በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡ በሌላ በኩል እናንተስ የማታውቁትና ልትረዱት የማትችሉት የጽንሰ ሀሳብና የቃላት አጠቃቀም ችግር አለ በሚል በጥያቄ ቁጥር 7 ለቀረበላቸው ጥያቄ፣ 53 (29.4%) "የለም"፣ 82 (45.6%) "በትንሹ አለ" እና 41 (22.8%) "በከፍተኛ ደረጃ አለ" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ በጥያቄ ቁጥር 14 አማካኝነት ህጻናት ከትምህርት ቤት የሚማሩበትን ቋንቋ እነሱ ከሚያውቁት ቋንቋ ጋር ሲያነጻጽሩት ልዩነት ስለመኖር አለመኖሩ ወላጆች ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ከተሳተፉት ወላጆች መካከል የተወሰኑት "ልዩነት የለውም" በማለት ሲመልሱ፣ የተወሰኑት ደግሞ "ልዩነት አለው" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ልዩነት አለው በማለት የመለሱት ወላጆች በምክንያትነት ያሰቀመጡት፣ አልፎ አልፎ እኛ የማንጠቀማቸውን የሌላ አካባቢ ዘዬዎችን ይጠቀማሉ፤ የትምህርት ቤቱ ቋንቋ የሁሉንም ጎሳ ያማከለ ባለመሆኑና የአንድ አካባቢን ብቻ በአብዛኛው የተጠቀመ በመሆኑ እኛን የብሄሩ ተወላጆች እንኳ እንደ እንግዳ ቋንቋ እያደናገረን ነው ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል እነሱ የሚማሩት የጥንቱን የአባቶቻችንን ነው፡፡ እኛ ግን ከአማርኛ ጋር እየቀላቀልን አበላሽተን ነው የምናወራው፡፡ በመሆኑም እኛ ከምናውቀው የሚለየው ነገር ስላለ ይህ ቋንቋ እኛ የምንናገረው ቋንቋ ነው ብለን እስከመጠየቅ ደርሰናል በማለት መልሰዋል፡፡ እንዲሁም እኛ ከአማርኛውም ጋር እየቀላቀልን ላላ አድርገን ነው የምናወራው፤ የትምህርት ቤቱ ግን ስንሰማው ትንሽ ጠንከር ይላል ብለዋል፡፡

[55] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ አራትን ይመልከቱ፡፡

በአጠቃላይ ከትምህርት ይዘት አቀራረብ ጋር በተገናኘ አልፎ አልፎ የይዘት ምጠናና የመደበኛነት ችግር በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጁት መማሪያ መጽሀፍት ላይ እንደሚታይ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በተለይም በአንደኛ ክፍል ቅድመመደበኛ ለተማሩትና ላልተማሩት ተመሳሳይ ይዘት መቅረቡ በመማር ማስተማር ሂደቱ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እየፈጠረ እንደሆነ ከላይ የተገለጸው መረጃ ያሳያል፡፡ በመቀጠል ከመምህራንና ከተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት ጋር በተገናኘ ፍተሻ ተካሂዶ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

4.5.4 ከቋንቋ ችሎታ (ክህሎት) ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ያጋጥማሉ ተብሎ ከሚታሰቡት ተግዳሮቶች መካከል አንዱ በተማሪዎችና በመምህራን ላይ የሚታይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ብቃት ችግር ነው፡፡ ይኸም በዋናነት የሚከሰተው ቋንቋውን የሚችል ሁሉ ማስተማር ይችላል በሚል ያልሰለጠኑ መምህራንን በመምህርነት ስለሚመደቡ እንደሆነ ይገለጻል፡፡ በሌላ በኩል ተማሪዎች ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ ለሌሎች የጋራ (ብዙ ተናጋሪ ላላቸው) ቋንቋዎችና አለምአቀፍ ቋንቋዎች ትኩረት ስለሚሰጡ እንደሆነ ይገለጻል፡፡ ከዚህም በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱ ቋንቋዎች የሚያስተምሩ መምህራንና የሚማሩ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ በሚመለከት መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ በቅድሚያ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ ከታዘቡት የተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ ጋር በተገናኘ በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.4 ስር ለቀረቡት 6 ጥያቄዎች ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[56]

መምህራን ስለተማሪዎች የቋንቋ ችሎታ የሰጡት ምላሽ አማካይ ውጤት 3.62 (SD=0.96) ነው፡፡ ይህ ውጤት በመምህራን ግምገማ የተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ በመካከለኛና በጥሩ ሁኔታ እንደሚገኝ ይገልጻል፡፡[57] በመቀጠል የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.3.4 ስር በጥያቄ ቁጥር 7 አማካኝነት ስለተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ የንባብና የጽህፈት ክህሎት ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ መምህራን

---

56 ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ ዘጠኝን ይመልከቱ፡፡

57 ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም ደካማ 2፡- ደካማ 3፡- መካከለኛ 4፡- ጥሩ 5፡- በጣም ጥሩ

በቅድሚያ እንኳን የተማሪዎች የእኛ የመምህራን የንባብና የጽህፈት ክህሎታችን ደካማ ነው ብለን ነው የምናምነው ካሉ በኋላ በምክንያትነትም፣ በዋናነት የላቲን ፊደልን መጠቀማችን ትልቅ ችግር ፈጥሯል ብለዋል፡፡ ይኸውም የላቲኑ ፊደል ከእንግሊዝኛው ፊደል ጋር እየተምታታ ስለሚያስቸግር ነው በማለት በስፋት አንስተዋል፡፡ ለምሳሌ ያህል የወላይትኛ ቋንቋንና የእንግሊዝኛ ቋንቋን ወስደን ብንመለከት እነዚህን ተመሳሳይ ፊደሎች ("C" (ሲ፣ ጭ)፣ "E" (ኢ፣ ኤ)፣ "I" (አይ፣ ኢ)፣ "A" (ኤ፣ ኣ)፣ "Q" (ኪው፣ ቂ)፣ "X" (ኤክስ፣ ጢ)) በሚል ህጻናቱ በተለያየ አጠራር እየጠሩ እንዲማሩ መደረጉ በተማሪዎች የጽህፈትና የንባብ ችሎታ ላይ ከፍተኛ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳደረ ነው ብለዋል፡፡ ከዚህም የተነሳ እያስጻፉና እያስነበቡ ማስተማር በጣም አስቸጋሪ በመሆኑ መምህራን ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል ያለውን ትምህርት በአብዛኛው በቃል ወይም በንግግር ብቻ እንደሚያስተምሩ ገልጸዋል፡፡

በተጨማሪም ቋንቋውን ያውቁታል በሚል በቂ የሆነ ትምህርት በአብዛኞቹ መምህራን አለመሰጠቱ፤ ለቋንቋው ተማሪዎቹ ከፍተኛ ንቀት ማሳየታቸው፤ ወላጆች ልጆቻቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው ደስተኞች አለመሆናቸው፤ ተማሪዎች ቅድመመደበኛ ትምህርት ጨርሰው ሳይገቡ ወይም በደንብ ሳይከታተሉ አንደኛ ክፍል በመግባታቸው፤ ከሌላ ቦታ ተወልደው የሚመጡ ህጻናት ከጅምሩ ቋንቋውን በደንብ ባለመቻላቸው፤ የተማሪዎችን የክፍል ደረጃ ያላገናዘበ የትምህርት ይዘት መቅረቡ፤ በተለይም በከተማ ውስጥ በአማርኛ አፋቸውን ፈተው ያደጉ ህጻናት በግድ በአፍ መፍቻ ቋንቋ እንዲማሩ መደረጋቸው በጽህፈትም ሆነ በአጠቃላይ የትምህርት ችሎታቸው ላይ ተጽዕኖ እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡ ሌላው ለተማሪዎች የአመፍቻ ቋንቋ የጽህፈትና የንባብ ክሂል ደካማ መሆን ከተጠቀሱት ምክንያቶች መካከል ወላጆች በቤት ውስጥ ልጆቻቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን በደንብ እንዲያወሩ አለማድረጋቸው ነው በማለት ገልጸዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በጥያቄ ቁጥር 1 አማካኝነት ቤት ውስጥ ወላጆች በምን ቋንቋ እንደሚያዋሯቸው ተጠይቀው፣ 18 (56%) ተማሪዎች "በአፍ መፍቻ ቋንቋችን" ብቻ፣ 6 (19%) ተማሪዎች "በአማርኛ ቋንቋ ብቻ" እና 8 (25%) ተማሪዎች ደግሞ "በአፍ መፍቻና በአማርኛ ቋንቋ" ነው የሚያዋሩን በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ በጥያቄ ቁጥር 8 አማካኝነት ርዕሰመምህራን የተማሪዎችን የንባብና የጽህፈት ክሂል እንዴት እንደሚገመግሙት ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ቅድመመደበኛ የተማሩና ያልተማሩ ተማሪዎች አሉ፡፡ ቅድመመደበኛ የተማሩ ተማሪዎች በአንጻራዊ ሁኔታ የንባብና የጽህፈት ክሂላቸው ጥሩ ሲሆን፣ በተቃራኒው ያልተማሩት ደግሞ ችሎታቸው ዝቅተኛ ነው ብለዋል፡፡ ምክንያቱም የአንደኛ ክፍል ትምህርት የቅድመመደበኛ ትምህርት ይዘትን ታሳቢ በማድረግ የቃላት፣ የማስላትና የዓረፍተነገር የትምህርት ይዘት መቅረቡ ችግር እየፈጠረ ነው፡፡ በተለይም ቅድመመደበኛ ትምህርት ቤት በገጠር ውስጥ ባለመኖሩ አንድ ህጻን ሰባት አመት ሲሞላው አንደኛ ክፍል እንደገባ ቅድመመደበኛ ከተማሩ የከተማ ተማሪዎች ጋር ተመሳሳይ የመማሪያ መጽሀፍት ቀርቦ እንዲማር መደረጉ በንባብም ሆነ በጽህፈት ችሎታ ላይ ችግር እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡ ሌላው እንግሊዝኛና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተመሳሳይ ፊደል መጠቀማቸው በተማሪዎች የንባብና የጽህፈት ክህሎት ላይ አሉታዊ ጫና አሳድሯል ብለዋል፡፡ ብሎም ተማሪዎቹም ሆኑ መምህራን የሚያነቧቸው በቋንቋው የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት፣ መጽሄቶችና ጋዜጦች አለመኖራቸው በችግርነት በርዕሰመምህራኑ ተነስቷል፡፡

በሌላ በኩል ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት ጋር የተገናኙ ጥያቄዎች ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.5 ስር 4 ጥያቄዎች ቀርበው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[58] መምህራን የራሳቸውን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት ማለትም የማዳመጥ፣ የንግግር፣ የንባብና የጽህፈት ክህሎት አስመልክተው የሰጡት አማካይ ውጤት 1.64 (SD=0.72) ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይህ ደግሞ መምህራን የማስተማሪያ ቋንቋ ክህሎታችን በጣም ጥሩና ጥሩ ብለው እንደሚያምኑ የሚገልጽ ነው፡፡[59] ከዚሁ ጋር በተገናኘ ስለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በክፍል 3 ስር በጥያቄ ቁጥር 3 አማካኝነት ተጠይቀው የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[60] በተማሪዎች እይታ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን የቋንቋ ብቃት ችግርን አስመለክቶ ሲገልጹ፣ 107 (59.4%)

[58] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ ሃያን ይመልከቱ፡፡

[59] ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም ጥሩ 2፡- ጥሩ 3፡- ዝቅተኛ 4፡- በጣም ዝቅተኛ

[60] ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ አራትን ይመልከቱ፡፡

ተማሪዎች “ችግር የለባቸውም”፣ 44 (24.4%) ተማሪዎች “በትንሹ ችግር አለባቸው” እና 25 (14%) ተማሪዎች ደግሞ “በከፍተኛ ደረጃ ችግር አለባቸው” በማለት መልሰዋል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ የተገለጸው መረጃ እንደሚያሳየው በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚያስተምሩ መምህራን ላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የንግግርና የማዳመጥ ክህሎት ችግር እንደሌለ ያሳያል፡፡ ነገር ግን በአንጻራዊነት የላቲንን የጽህፈት ስርዓት መጠቀማቸውን ተከትሎ የመምህራንም ሆነ የተማሪዎች የንባብ በተለይም የጽህፈት ክህሎት ላይ ችግር እንዳለ ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ በመቀጠል ከአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ጋር በተያያዘ ተግዳሮት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

4.5.5 ከአመለካከት ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እንቅፋት ከሚሆኑ ተግዳሮቶች መካከል የአመለካከት ችግር አንዱ ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱ ቋንቋዎች ላይ የአመለካከት ተግዳሮት ምን እንደሚመስል ተፈትሾ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡ በቅድሚያ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.2 ስር ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ በተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች የሚታየውን አመለካከታዊ ተግዳሮት በተመለከተ በቀረቡላቸው 5 ጥያቄዎች አማካኝነት ከሰጡት ምላሽ 2.04 (SD=1.19) አማካይ ውጤት ተገኝቷል፡፡[61] ይህ ደግሞ በመምህራን እይታ የተማሪዎች፣ የወላጆች፣ የአካባቢው ማህበረሰብ፣ የመምህራን፣ የርዕሰመምህራን፣ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት ዝቅተኛ እንደሆነ የሚገልጽ ነው፡፡[62]

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በክፍል 3 ስር በጥያቄ ቁጥር 4፣ 6 እና 8 አማካኝነት ተጠይቀው ከሰጡት ምላሽ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡[63] ከተሳታፊዎች መካከል 95 (52.8%) ተሳታፊዎች፣ መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር “የአመለካከት ችግር የለባቸውም” በማለት ሲመልሱ፣ 51 (28.3%) ተማሪዎች ደግሞ “በትንሹ የአመለካከት ችግር አለባቸው” እና ቀሪዎቹ 29 (16.1%) ተማሪዎች ደግሞ “በከፍተኛ ደረጃ የአመለካከት ችግር አለባቸው” የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ስለርዕሰመምህራን

---

61 ለተጨማሪ መረጃ አባሪ ሃያ አንድን ይመልከቱ፡፡

62 ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም ዝቅተኛ 2፡- ዝቅተኛ 3፡- መካከለኛ 4፡- ከፍተኛ 5፡- በጣም ከፍተኛ

63 ለተጨማሪ መረጃ አባሪ አስራ አራትን ይመልከቱ፡፡

አመለካከት ተማሪዎች ተጠይቀው 98 (54.4%)፣ ርዕሰመምህራን "የአመለካከት ችግር የለባቸውም" ሲሉ፣ 45 (25%) ደግሞ ርዕሰመምህራን "በትንሹ የአመለካከት ችግር አለባቸው" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ሌሎቹ ተሳታፊዎች ማለትም 33 (18.3%) ደግሞ ርዕሰመምህራን ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት "በከፍተኛ ደረጃ አሉታዊ አመለካከት አላቸው" በማለት መልሰዋል፡፡ በመቀጠል ተማሪዎች ስለወላጆቻቸው አመለካከት ተጠይቀው 113 (62.8%) ወላጆቻችን ላይ "አሉታዊ አመለካከት የለም" በማለት ሲመልሱ፣ 42 (23.3%) ደግሞ ወላጆቻችን "በትንሹ አሉታዊ አመለካከት አላቸው" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ቀሪዎቹ 23 (12.8%) ደግሞ ወላጆቻችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በተመለከተ "በከፍተኛ ደረጃ አሉታዊ አመለካከት አላቸው" ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ ርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 2 አማካኝነት ስለተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች ህጻናት በመሆናቸው ትክክለኛ ስሜታቸው ምን እንደሆነ ለማወቅ ይከብዳል፡፡ ነገር ግን እኛ ስንታዘበው አዎንታዊም አሉታዊም አመለካከት አላቸው ብለዋል፡፡ አዎንታዊ በማለት የመለሱት ርዕሰመምህራን ምክንያታቸውን ሲገልጹ፣ ሲማሩ ሀሳባቸውን እንደ ፈለጉ ስለሚገልጹና ትምህርቱ ስለሚቀላቸው ይወዱታል በማለት ገልጸዋል፡፡ አሉታዊ ነው በማለት የመለሱት ሲገልጹ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውና እንግሊዝኛ ተመሳሳይ ፊደልን ስለሚጠቀሙ ሁለቱን ቋንቋዎች በሚማሩበት ወቅት እየተምታታባቸው ስለሚቸገሩና ከአማርኛ ቋንቋ ጋር በማነጻጸር በአማርኛ መማርን ስለሚመርጡ አይወዱትም ብለዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በከምባታ ዞን ውስጥ መረጃ የሰጡ ርዕሰመምህር ሲገልጹ፣ ልጆች ሁለት አይነት ስሜት ያንጸባርቃሉ፡፡ አፋቸውን በፈቱበት ቋንቋ ሲማሩ ትምህርቱ ስለሚገባቸው ደስ ይላቸዋል፡፡ ነገር ግን አማርኛ ለማወቅ ባላቸው ጉጉት የተነሳ ከከምባትኛ ይልቅ በአማርኛ መማርን ይመርጣሉ ብለዋል፡፡ ለምሳሌ፣ በእኛ ትምህርት ቤት በያዝነው የትምህርት ዘመን ከመዘገብናቸው 300 የአንደኛ ክፍል ተማሪዎች መካከል 60 ተማሪዎች ብቻ ናቸው በከምባትኛ ቋንቋ ለመማር የተመዘገቡት፣ የቀሩት በሙሉ በአማርኛ ነው መማር የምንፈልገው ነው ያሉት ብለዋል፡፡ እንደ አጠቃላይ ግን ርዕሰመምህራኑ እንደገለጹት ከታች ክፍል ያሉ ተማሪዎች በአፍ መፍቻቸው በመማራቸው ደስተኞች ሲሆኑ፣ ወደ ላይ ከፍ እያሉ ሲሄዱ ግን የቋንቋ ትምህርቱን በጣም እንደሚንቁትና እንደሚጠሉት ታዝበናል በማለት መልሰዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 9 አማካኝነት፣ ርዕሰመምህራን ስለመምህራን፣ ወላጆችና የመንግስት ሀላፊዎች አመለካከት በተመለከተ ጥያቄዎች ቀርበው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የመምህራንን አመለካከት በሚመለከት ርዕሰመምህራን አዎንታዊም አሉታዊም ነው ብለዋል፡፡ አዎንታዊ አመለካከት የሚያንጸባርቁ መምህራን በምክንያትነት የሚያነሱት ተማሪዎች ትምህርቱ በቀላሉ ይገባቸዋል፤ የአካባቢው ባህል ያድጋል፤ ተማሪዎች በሚያውቁት ቋንቋ ስለምናስተምር ጊዜ ይቆጥብልናል፤ ብዙ ሳንደክም ተማሪዎች ይረዱልናል፤ ወዘተ. በማለት ድጋፋቸውን ይገልጻሉ ብለዋል፡፡

በሌላ በኩል አሉታዊ አመለካከት ያላቸው መምህራን በምክንያትነት የሚያነሱት፣ ተማሪዎች በእንግሊዝኛ ቋንቋ ቢማሩ ነው የተሻለ ቦታ የሚደርሱት፤ በቋንቋው እኛ በደንብ አልሰለጠንም፤ የስራ ቋንቋው አማርኛ ስለሆነ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር አይጠቅምም፤ በቋንቋው የተጻፉ በቂ የሆኑ መማሪያና አጋዥ መጽሀፍት የሉም፤ ወዘተ. የሚል መከራከሪያ ሀሳብ በማንሳት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር አይፈልጉም ብለዋል፡፡ በግድ ሲመደቡም አጥፍተው ለቅጣት እንደ መደብናቸው ይቆጥሩታል በማለት ገልጸዋል፡፡ በተለይም በሆሳና ከተማ መረጃ የሰጡ ርዕሰመምህር ሲገልጹ፣ ለእኔ አብዛኛው መምህር ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ያለው አመለካከት አሉታዊ ነው ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም ያነሱት፣ አብዛኞቹ መምህራን እነሱ በመንግስት ትምህርት ቤት በሀድይኛ ቋንቋ እያስተማሩ ልጆቻቸውን በግል ትምህርት ቤት ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል በአማርኛ ነው የሚያስተምሩት ብለዋል፡፡ ልጆቻቸው አምስተኛ ክፍል ሲደርሱ እነሱ ወደሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ያመጧቸዋል በማለት ትዝብታቸውን ገልጸዋል፡፡ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን የተለያዩ ጥቅማ ጥቅሞች ማለትም ለስልጠና፣ ለስብሰባ፣ ለትምህርት እድል ቅድሚያ የሚሰጠው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለሚያስተምሩት በመሆኑ ጥቅሙን በማሰብ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር እየተሽቀዳደሙ ነው በማለት ትዝብታቸውን ገልጸዋል፡፡

የወላጆችን አመለካከት በሚመለከት በርዕሰመምህራን ትዝብት አዎንታዊም አሉታዊም ነው ብለዋል፡፡ አዎንታዊ አመለካከት ያላቸው ወላጆች እነሱ የሚያውቁትን ተረትና ምሳሌዊ አነጋገር ልጆቻቸው ትምህርት ቤት ተምረው ሂደው ሲያወሩና ሲያነቡ ሲሰሙ በመደሰት፤ በተለይ አማርኛ የማይችሉት በሚችሉት ቋንቋ ልጆቻቸው በመማራቸው ደስታቸውን ሲገልጹ አስተውለናል ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል አሉታዊ አመለካከት የሚታይባቸው ወላጆች ለቢሮ ደብዳቤ መጻፊያ እንኳ በማይሆን ቋንቋ ልጆቻችን ለምን ይማራሉ እያሉ ትምህርት ቤት ድረስ መጥተው በአማርኛ ከሚማሩ ተማሪዎች ክፍል ልጆቻችንን አስገቡልን በማለት

እንደሚጠይቋቸውና እንደማይሆን ስንመልስላቸው እኛን ተሳድበው በአማርኛ ለማስተማር ወደ ግል ትምህርት ቤት የሚወስዱ አሉ ብለዋል፡፡ በተለይም ሌላ ቦታ የኖሩ የብሄረሰቡ ተወላጆች ደስተኞች አይደሉም፡፡ በዚህም የተነሳ ሌላ ቦታ ወስደው እስከ አራተኛ ክፍል በአማርኛ አስተምረው አምስተኛ ክፍል ሲደርሱ ልጆቻቸውን ወደ እኛ ያመጣሉ በማለት ገልጸዋል፡፡

የመንግስት ሀላፊዎችን አመለካከት በሚመለከት፣ አብዛኞቹ የመንግስት ባለስልጣናት በድሮው የትምህርት ፖሊሲ በአማርኛ ቋንቋ የተማሩ ስለሆኑ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር ያላቸው አመለካከት ከልብ ነው ለማለት ያስቸግረናል ብለዋል፡፡ ምክንያቱም የመንግስት ሀላፊዎችን ስንታዘባቸው በወሬ እንጅ በተግባር አሉታዊ አመለካከት ያላቸው ናቸው፡፡ ይኸውም መጽሀፍቱን፣ ስልጠናውን፣ ወዘተ. ለማሟላት በፍጹም አይጨነቁም፤ ቋንቋው ምን አይነት መሻሻል እያሳየ እንደሆነ ወይም በምን ሁኔታ እንዳለ ክትትል አያደርጉም፤ ከልብ በመነጨ ስሜት የመምህራንን ብቃት የሚያሳድግ ስልጠና ለመምህራን አያዘጋጁም፡፡ ቢያዘጋጁም የሚያዘጋጁት ከአመታዊ ሪፖርት ያለፈ አላማ ያለው አይደለም ብለዋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ እኛ ባለን መረጃ አብዛኞቹ የመንግስት ሀላፊዎች ማለት ይቻላል ልጆቻቸውን በግል ትምህርት ቤት በአማርኛ ነው የሚያስተምሩት፡፡ በዚህም የተነሳ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የድሃ ልጅ መማሪያ ቋንቋ እስከመባል ደርሷል በማለት ገልጸዋል፡፡

በሌላ በኩል ከዚሁ ርዕሰጉዳይ ጋር በተገናኘ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 5 አማካኝነት ስለተማሪዎች፣ ወላጆች፣ መምህራንና ማህበረሰቡ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ጥያቄ ቀርቦ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የተማሪዎችን አመለካከት ስንመለከት፣ የገጠር ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማርን ይደግፋሉ፤ በከተማ ያሉት ግን በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር የሚፈልጉም አሉ፤ የሚቃወሙም አሉ በማለት መልሰዋል፡፡ በተለይ ገጠር ውስጥ የሚማሩ ተማሪዎች በሌላ ቋንቋ ትምህርት መሰጠቱን እንኳ ጨርሰው ስለማያውቁ ደስተኞች ናቸው ብለዋል፡፡

በሌላ በኩል በከተማ ውስጥ የሚማሩ ተማሪዎች ግን በአማርኛ ቋንቋ በተለይም በግል ትምህርት ቤቶች እንደሚሰጥ ስለሚያውቁ ከአማርኛ ጋር እያነጻጸሩ አሉታዊ አመለካከት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንደሚያሳዩ ተገንዝበናል በማለት ገልጸዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በሆሳና ከተማ አስተዳደር ትምህርት ጽህፈት ቤት ውስጥ መረጃ በመስጠት የተሳተፉ ባለሞያ ሲገልጹ፣ ተማሪዎች ወላጆቻቸውን በአማርኛ እንማር እያሉ እንደሚያስቸግሩ እናውቃለን፡፡ በዚህም የተነሳ በሆሳና ከተማ አስተዳደር 43 አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚገኙ ሲሆን፣

ከነዚህም ውስጥ 11 ብቻ ናቸው የመንግስት የሆኑት፡፡ ይህ ደግሞ የሆነው ባብዛኛው የግል ትምህርት ቤቶች በአማርኛ ስለሚያስተምሩ ወላጆች ልጆቻቸቸው ተቸግረውም ቢሆን የግል ትምህርት ቤት ስለሚያስገቡ ነው ብለዋል፡፡

በመቀጠል የመምህራንን አመለካከት ስንመለከት፣ ብዙ ጊዜ አሉታዊ ነው ማለት ይቻላል ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም ሲገልጹ፣ አብዛኞቹ በመንግስት ትምህርት ቤት የሚያስተምሩ መምህራን ልጆቻቸውን በግል ትምህርት ቤት ማስተማራቸው፤ ከአንድ ዞን አያስወጣም በሚል ቋንቋውን የመናቅ ስሜት ማንጸባረቃቸውና በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምር መምህር እውቀት የሌለው፣ ያልተማረ፣ ማንም ቋንቋውን በመቻሉ ብቻ የሚያስተምረው ነው በሚል የንቀት አመለካከት መኖሩ ነው በማለት በስፋት ገልጸዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በከምባታ ዞን ውስጥ መረጃ በመስጠት የተሳተፉ ባለሞያ ሲገልጹ፣ በከምባትኛ የሚያስተምሩ መምህራንን ከሌሎች መምህራን ያነሰ አቅም ያላቸው አድርጎ የመመልከት ሁኔታ መኖሩ በቋንቋው አናስተምርም የሚሉ መምህራን እንዲበዙ ምክንያት ሆኗል ብለዋል፡፡ የሚያስተምሩ መምህራንም በከምባትኛ ቋንቋ እንደሚያስተምሩ በድፍረት ለመናገር ማፈር ይታይባቸዋል በማለት ትዝብታቸውን ገልጸዋል፡፡ ነገርግን ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በሌሎች ቋንቋዎች ከሚያስተምሩት ይልቅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩት የተለያዩ ጥቅማ ጥቅሞች ማግኘታቸውን ተከትሎ በቋንቋው ለማስተማር እየተሽቀዳደሙ ነው በማለት በወላይታ ዞን በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ ሀላፊ ተናግረዋል፡፡

የወላጆቸን አመለካከት በሚመለከት፣ በፊት ወንዝ በማያሻግር ቋንቋ ልጆቻችን መማራቸው ምን ያደርግላቸዋል በሚል ይቃወሙ ነበር፡፡ ይኸውም በዋናነት ሌሎችን ቋንቋዎች ከአፍ መፍቻ ቋንቋ አስበልጦ ከመምረጥና በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚያስተምሩ መምህራን ላይ እምነት በማጣት የተነሳ እንደሆነ በምክንያትነት ተገልጾዋል፡፡ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተምረው የመንግስት ስራ ሲቀጠሩ በማየት፤ ልጆች እነሱ በሚያውቁት ቋንቋ ቤት ውስጥ እያጠኑ ጥያቄ በመጠየቃቸውና ሌሎች ብሄረሰቦች ቋንቋቸውን እያሳደጉ ስለሆነ የእኛም ቋንቋ ማደግ አለበት በሚል አመለካከታቸው እየተሻሻለ ስለመጣ እንደበፊቱ በጽኑ ሲቃወሙ አናይም ብለዋል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ ከቀረበው የመረጃ ገለጻ መመልከት እንደሚቻለው በተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች የሚታየው አሉታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እድገትና የትምህርት ስኬት እንቅፋት እንደሆነ ያሳያል፡፡ በመቀጠል በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ጀምሮ በማህበረሰቡና በትምህርት ቤቶች መካከል ባለው ግንኙነት የተነሳ ተግዳሮት መፈጠር አለመፈጠሩን ለማረጋገጥ በተካሄደ ፍተሻ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡

4.5.6 ከትምህርት ቤቶችና ከማህበረሰቡ መቀራረብ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ከሚነሱ አዎንታዊ ጎኖች መካከል አንዱ በትምህርት ቤቶችና በወላጆች መካከል የጠበቀ ግንኙነት ለመመስረት ይጠቅማል የሚለው ነው፡፡ ነገርግን አንዳንድ ጊዜ ግንኙነቱ የዚህ ተቃራኒ የሚሆንበት አጋጣሚ እንዳለ ይገለጻል፡፡ ምክንያቱም ወላጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር አሉታዊ አመለካከት ያላቸው ከሆነ ወደ ትምህርት ቤት የመምጣት ፍላጎታቸው ዝቅተኛ ይሆናል፡፡ በሌላ በኩል አመለካከታቸው አዎንታዊ ከሆነ የመምጣት ፍላጎታቸው ከፍተኛ እንደሚሆን ይጠበቃል፡፡ ከዚህ በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱ ቋንቋዎች ላይ ማህበረሰቡ ያለው ግንኙነት ምን እንደሚመስል ተፈትሸዋል፡፡

ርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 7 አማካኝነት ትምህርቱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ በትምህርት ቤቱና በአካባቢው ማህበረሰብ መካከል ስለፈጠረው ግንኙነት ተጠይቀው፣ ወላጆች ትምህርት ቤት መጥተው የሚያወሩት በቋንቋቸው ስለሆነ ግንኙነቱን ይበልጥ አጠናክሮታል ብለዋል፡፡ በተለይም ከወላጅ ኮሚቴዎች ጋር ያለውን ግንኙነት የተሻለ አድርጎታል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ወላጆችን ሰብስበን በትምህርት ዙሪያ ስናወያይ በደንብ ይሰሙናል፡፡ እነሱም ሀሳባቸውን በደንብ ይገልጻሉ በማለት ገልጸዋል፡፡ ነገርግን አልፎ አልፎ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆቻቸው እንዲማሩ የማይፈልጉ ወላጆች ለመምጣትም ፈቃደኞች አይደሉም ብለዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በሀድያ ዞን በገጠር ትምህርት ቤት ውስጥ የተሳተፉ አንድ ርዕሰመምህር ሲገልጹ፣ በመጀመሪያ ሲጀመር ወላጆች እንኳን ወደ ትምህርት ቤት ሊመጡ ወንዝ በማያሻግር ቋንቋ ልጆቻችን አናስተምርም በማለት ወደ አጎራባች ዞን (ጉራጌ ዞን) ልጆቻቸውን በመላክ በአማርኛ እንዲማሩ ያደርጉ የነበረ ሲሆን፣ አሁን ግን በአንጻራዊ መልኩ እየተሻሻለ መጥቷል ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 4 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለትምህርት መስጫነት እንዲውል መደረጉ በትምህርት ቤቶችና በወላጆች ወይም ማህበረሰቡ መካከል ያለውን ግንኙነት በምን መልኩ እንዳደረገው ተጠይቀው የሚከተለው ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ትልቁ ጠቀሜታ ይህ ነው፡፡ በተለይ የትምህርት ቤቱን አቅም ለመገንባት ህብረተሰቡን በምናወያይበት ወቅት ካለችግር በቋንቋቸው ይወያያሉ፣ ይሳተፋሉ፡፡ በዚህም የተነሳ ጥሩ የሆነ ግንኙነት እንዲኖር አድርጓል፡፡ እንዲሁም ለስብሰባም ሆነ ለግል ጉዳይ ሲመጡ ልጆቻቸው በሚማሩበት ቋንቋ ሲጠቀሙ ደስ ይላቸዋል ብለዋል፡፡ ይህ ደግሞ ወላጆች በትምህርት ጉዳይ በቅርበት አብረውን እንዲሰሩ አስችሏል በማለት ገልጸዋል፡፡

በተጨማሪም የአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት መስጫ እንደሆነ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ይጠቅማል አይጠቅምም በሚል በህብረተሰቡና በትምህርት አመራሩ መካከል ከፍተኛ የሆነ አለመግባባት ነበር፡፡ አሁን ግን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተምረው በተለያዩ የመንግስት መስሪያ ቤቶች ስራ ይዘው ሲመለከቱ አመለካከታቸው እየተሻሻለ መጥቷል፡፡ ይህን ተከትሎም ወላጆች ከትምህርቱ ጋር የጠበቀ ግንኙነት እንዲኖራቸው አድርጓል፡፡ በተጨማሪም በፊት በአማርኛ በሚሰጥበት ወቅት ልጆች በምን ሁኔታ እየተማሩ እንደሆነ በአግባቡ አይጠይቁም ነበር፡፡ አሁን ሁለቱም በሚያውቁት ቋንቋ ትምህርቱ ስለቀረበ የልጆቻቸውን የትምህርት ሁኔታ እንዲከታተሉ አስችሏል የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት መጠቀም በትምህርት ቤቶችና በማህበረሰቡ መካከል የጠበቀ ግንኙነት እንዲፈጠር ምክንያት እንደሆነ ከላይ የተገለጸው መረጃ ያሳያል፡፡ በመሆኑም በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት የወላጆች ከትምህርት ቤት መራቅ ተግዳሮት እንዳልሆነ ነው፡፡ በመቀጠል ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ከሚደረጉ ድጋፎች ጋር በተገናኘ ተግዳሮት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

4.5.7 ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ድጋፍ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ለቋንቋው አንጼ የጽህፈት ስርዓት በማዘጋጀት፣ የመምህራን ማሰልጠኛ በማቋቋም፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎች በማዘጋጀት፣ ወዘተ. የሚያቆም ሳይሆን በሂደት የቋንቋውን መዝገበቃላት ማዘጋጀት፣ ሙያዊ ቃላትን መፍጠርና የቋንቋውን የመደበኛነት ደረጃ ማሳደግ ያስፈልጋል፡፡ ይህን ለማከናወን የተለያዩ ተቋማት ድጋፍና ክትትል ያስፈልጋል፡፡ ከዚህ በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱት ቋንቋዎች ላይ ያለው ድጋፍና ክትትል ምን እንደሚመስል ተፈትሸዋል፡፡ በቅድሚያ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ለማጠናከር በተለያዩ መንግስታዊና መንግስታዊ ባልሆኑ አካላት ከሚደረግ ድጋፍ ጋር በተገናኘ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.4 ስር ጥያቄዎች ቀርበው ከተሰጡት ምላሽ ተካፍሎ የተገኘው 2.4 (SD=0.86) አማካይ ውጤት በ2 እና በ3 መካከል ሆኖ ተገኝቷል፡፡[64] ይህ ውጤት የተለያዩ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶች የሚያደርጉት ድጋፍ መካከለኛና ዝቅተኛ እንደሆነ ያሳያል፡፡[65]

በመቀጠል ለመምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.4 ስር በጥያቄ ቁጥር 4 አማካኝነት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ በተለያዩ አካላት የሚደረግ ድጋፍን በተመለከተ ያስተዋሏቸውን ችግሮች ከነመፍትሄዎቹ እንዲገልጹ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ አብዛኛውን ጊዜ በመንግስታዊም ሆነ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች የሚያደርጉ ድጋፎችና ክትትሎች ለይስሙላና ወቅታዊ እንጅ ቀጣይነት ባለው ሁኔታ የሚደረጉ አይደሉም ወይም ለሪፖርት ሲባል ብቻ እንጅ ከልብ በመነጨ ትምህርቱን ለማሻሻል በሚል የሚደረጉ አይደሉም ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በመንግስትም ሆነ በሌሎች አካላት ያለው ግንዛቤ ከልብ ያልመነጨ ስለሆነ ብዙ ጊዜ በወሬ እንጅ በተግባር የሚገለጽ ድጋፍ አይደለም፤ ሪፖርት ለመውሰድ እንጅ ድጋፍና ክትትል ለማድረግ የሚመጣ አካል የለምና ለመምህራን የሚሰጠው ስልጠና በወረፋና

---

64 ለተጨማሪ ማብራሪያ አባሪ ሃያ ሁለትን ይመልከቱ፡፡

65 ማስታወሻ፣ 1፡- ከፍተኛ 2፡- መካከለኛ 3፡- ዝቅተኛ 4፡- ሀሳብ የለኝም

ለአጭር ጊዜ ነው በማለት ገልጸዋል፡፡ ሌላው ቢቀር በቂ መማሪያ መጽሀፍት እንኳ ለተማሪዎች እስካሁን አልቀረበም በማለት ተችተዋል፡፡ እንደ አጠቃላይ መንግስት በቋንቋው ትምህርት እንዲሰጥ አስጀምሮ ዞር አለ እንጅ ምንም አይነት ክትትልና ድጋፍ እያደረገ አይደለም፡፡ የቋንቋው ባለቤቶችም ልጆቻቸውን ከቋንቋው ለማራቅ ጥረት ሲያደርጉ እንጅ ቋንቋውን ለማሳደግ ሲሞክሩ አልታየም በማለት ከገለጹ በኋላ በመፍትሄነት መንግስትና ማህበረሰቡ ከልብ በመነጨ ቁርጠኝነት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ድጋፍና ክትትል ቢያደርጉ ብለዋል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ የተገለጸው መረጃ እንደሚያሳው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የሚደረጉ ድጋፎች በቂና ከልብ ያልመነጩ መሆናቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ ተግዳሮት ፈጥሯል፡፡ በመቀጠል ከፖለቲካ ጋር የተገናኙ ተግዳሮቶች ፍተሻ ተካሂዶ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

4.5.8 ከፖለቲካ ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ፍተሻ

ባላደጉ ሀገራት የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት ከመጠቀም በፊትም ሆነ በመጠቀም ሂደት ላይ እንቅፋት ከሚሆኑ ጉዳዮች አንዱ ፖለቲካ እንደሆነ በምዕራፍ ሁለት ተገልጽዋል፡፡ ከዚህ በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱት ቋንቋዎች ላይ ፍተሻ ተካሂዷል፡፡ ሆኖም ግን ፖለቲካዊ ተግዳሮቶች መንስኤቸውና ውጤታቸው ብዙ ጊዜ ውስብስብ በመሆኑ በጥቅል ጥያቄዎች አማካኝነት እንዲፈተሹ ተደርጓል፡፡ በቅድሚያ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.6 ስር በጥያቄ ቁጥር 1 አማካኝነት በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የተመለከቷቸው ተግዳሮቶች (ችግሮች) ምን ምን እንደሆኑ እንዲገልጹ ተጠይቀው ከፖለቲካ ጋር በተገናኘ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ መምህራን በቂ የሆነ ስልጠና ሳናገኝ፤ የማስተማሪያ መጽሀፍት በቋንቋው ተዘጋጅተው ለተማሪዎች በበቂ ሁኔታ ሳይዳረሱና በቋንቋው የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት በሌሉበት በቋንቋው ትምህርት እንዲሰጥ መደረጉ፤ በሌላ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የብሄሩ ተወላጆች ቋንቋውን ሳይችሉ በቋንቋው እንዲማሩ መደረጉ በመማር ማስተማር ሂደቱ ላይ ችግር ፈጥሯል ብለዋል፡፡

ሌላው ችግር ከላይ እስከታች ያሉ የመንግስት ሀላፊዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ላይ እምነት ማጣታቸው ነው ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም መጽሀፍቱን አያሚሉም፤ የመምህራን ስልጠና አያመቻቹም፤ ድጋፍና ክትትል አያደርጉም በማለት ገልጸዋል፡፡ ይህ ደግሞ የመንግስት ሀላፊዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንዲሰጥ የሚያደርጉት በህገመንግስቱ ስለተፈቀደ እንሰጣለን ለማለት ነው እንጅ ከልብ በመነጨ ስሜት አይደለም ብለን እንድንጠራጠር አድርጎናል ብለዋል፡፡

የትምህርት ቤቶችም ሆነ የአካባቢው የስራ ቋንቋ አፍ መፍቻ ሳይሆን አማርኛ መሆኑና ይህን ተከትሎም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ወደ ፊት ለህይወታችን አይጠቅመንም የሚል አመለካከት መኖር ሌላው ችግር እንደሆነ ተገልጽዋል፡፡ ብሎም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ቀጣይነት የሌለው መሆኑ በተማሪዎችም ሆነ በመምህራን ላይ አሉታዊ ጫና እያሳደረ ነው በማለት ገልጸዋል፡፡ ይህን ተከትሎም ተማሪዎች እንግሊዝኛንና አማርኛን ስለማወቅ እንጅ ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ አይጨነቁም እንዲያውም ይጠሉታል ብለዋል፡፡

ሌላው ጥናቱ በተካሄደበት ክልል ውስጥ ከአራተኛ ክፍል በኋላ ትምህርት እንዲሰጥ የተወሰነው በእንግሊዝኛ ቋንቋ ነው፡፡ ሆኖም ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ አፍ መፍቻ ቋንቋን እንደ ትምህርት የሚማሩ ተማሪዎች ለቋንቋ ትምህርቱ ከፍተኛ ንቀት ማሳየትና እንደ ሌሎች ትምህርቶች እንደ ትምህርት አለመቁጠር ታች ክፍል በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ላይ የራሱን አሉታዊ ጫና እያሳደረ ነው ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል በከተማ ውስጥ የሚኖሩ የሀብታም፣ የባለስልጣንና የመምህራን ልጆች በግል ትምህርት ቤት በአማርኛ ቋንቋ መማራቸው በሌሎች አመለካከት ላይ ከፍተኛ ችግር እየፈጠረ እንደሚገኝ አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡ ይኸም የሀብታም ልጆች መማሪያ ቋንቋና የድሃ ልጆች መማሪያ ቋንቋ የሚል አመለካከት በህብረተሰቡ ዘንድ እንዲፈጠር አድርጓል ብለዋል፡፡

በመቀጠል ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በክፍል 3 ንዑስ ክፍል 3.6 በጥያቄ ቁጥር 2 አማካኝነት ከላይ ለጠቀሷቸው ችግሮች ምክንያታቸውና መፍትሄቸው ምንድን ነው በሚል ለቀረበው ጥያቄ የሚከተለውን ብለዋል፡፡ የመጀመሪያው ምክንያት በመንግስት በኩል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ከፖለቲካ ፍጆታ ሳለፈ አላማ ሳለመጠቀም መፈለግ ዋነኛው ምክንያት ይመስለናል ብለዋል፡፡ ይኸውም ቋንቋው ለትምህርት መስጫነት ከዋለ በኋላ የሚመለከታቸው የመንግስት ሀላፊዎች አይከታተሉትም፤ በቂ በጀት አይመደብለትምና የሚመለከታቸው አካለት ተቀናጅተው አለመስራታቸው ማሳያ እንደሆነ ተገልጽዋል፡፡ ሌላው የአካባቢው የስራ ቋንቋና

የማስተማሪያ ቋንቋ መለያየታቸው አሉታዊ አመለካከት በወላጆና በተማሪዎች እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል በማለት አንስተዋል፡፡

በመፍትሄነት በአንድ በኩል የአካባቢው የስራ ቋንቋና የትምህርት መስጫ ቋንቋ አንድ ቢሆኑ፤ በግድ ልጆቻችሁን በአፍ መፍቻ ቋንቋ አስተምሩ መባሉ ቀርቶ ወላጆች በመረጡት ቋንቋ እንዲያስተምሩ ቢደርግ፤ ከታች ጀምሮ በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ቢማሩና የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን እንደ ትምህርት ብቻ ቢማሩት በማለት በመፍትሄነት ሀሳባቸውን ገልጸዋል፡፡ በሌላ በኩል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እስከ ዩኒቨርሲቲ ተጠናክሮ እንዲቀጥል ማድረግ፤ ለመምህራን በቂ የሆነ ስልጠና መስጠት፤ ሁሉም ባለድርሻ አካላት ተቀናጅተው እንዲሰሩ ማድረግ፣ የትምህርት ቁሳቁሶች እንዲሟሉ ማድረግ፤ አሉታዊ አመለካከቶች እንዲቀረፉ ግንዛቤ የማስጨበጥ ስራ ቢሰራ፤ በቂ በጀት ቢመደብ፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተለያዩ ድርሰቶች፣ ልቦለዶች፣ ተረትና ምሳሌዎች፣ ጋዜጦችና መጽሄቶች፣ ወዘተ. ቢዘጋጁ በማለት የመፍትሄ ሀሳብ ሰንዝረዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ ወላጆች በጥያቄ ቁጥር 16 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚገባ ተጠናክሮ የትምህርት መስጫ እንዳይሆን ከተማሪዎች፣ ከመምህራን፣ ከርዕሰመምህራን፣ ከአካባቢው ማህበረሰብ፣ ከመንግስት ባለስልጣናት፣ ከተቃዋሚ ፖለቲከኞችና ሌሎችም ዘንድ እንቅፋት እየሆነ ያለው ማን እንደሆነ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ወላጆች በቀዳሚነት ካነሱት መካከል መንግስትና የመንግስት አካለት ናቸው ችግር እየፈጠሩ ያሉት ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም የገለጹት የብሄራችሁ ቋንቋ ስለሆነ በራሳችሁ ቋንቋ ልጆቻችሁን አስተምሩ በማለት ሳንፈልግ ልጆቻችንን በግድ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምረው መንግስት ነው ብለዋል፡፡

በሁለተኛነት የተጠቀሱት ከማህበረሰቡ አባላት መካከል የተማሩት ወገኖች ናቸው፡፡ በምክንያትነትም ያስቀመጡት ከተማ ውስጥ የሚኖሩ የተማሩ የብሄረሰባችን አባላት በቋንቋችን እንኳን በትምህርት ቤት ልጆቻቸውን ሊያስተምሩ ለንግግር እንኳ ለመጠቀም አይፈልጉም፡፡ በመሆኑም እነሱ ናቸው አሁን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ ችግር እየፈጠሩ ያሉት ብለዋል፡፡ በተለይም በስብሰባዎች ላይ ቋንቋው አይጠቅምም በማለት ሲያጣጥሉ እንሰማለን በማለት ገልጸዋል፡፡ በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 17 አማካኝነት ከላይ ለጠቀሷቸው ችግሮች መፍትሄዎቹ ምን እንደሆኑ ወላጆች ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በአንድ በኩል ሁሉም ኢትዮጵያዊ በአንድ ቋንቋ ቢማር ችግሩ ይቀረፋል በማለት ሲመልሱ፣ በሌላ በኩል

የሰው አመለካከት እንዲቀየር ሰፊ ስልጠና ቢሰጥ፤ መጽሀፍቱ ቢሟሉና የመምህራንን ብቃት በማሳደግ ላይ ተጠናክሮ ቢሰራ በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

በአጠቃላይ ከፖለቲካዊ ተግዳሮት ጋር በተያያዘ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እድገት በተግዳሮትነት የተገለጹት የመንግስት አካላት ብቻ ናቸው፡፡ በመጨረሻም በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ከሚያጋጥሙ ተግዳሮቶች ጋር በተገናኘ መረጃ ሰጪዎች ጥቅል አስተያየት እንዲሰጡ ጥያቄዎች ቀርበው የሚከተለውን ብለዋል፡፡

4.5.9 ከተግዳሮቶት ጋር በተያያዘ የመረጃ ሰጪዎች ጥቅል አስተያየት

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት መጠቀም ስኬታማ የሆነ ትምህርት ለመስጠት ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል በሚል ይጻፋል፡፡ ይኸውም ተማሪዎች ቀድመው ባወቁት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርቱ ከቀረበላቸው ትምህርቱን በቀላሉ ይረዱታል የሚል ነው፡፡ ብሎም ትምህርቱ ስኬታማ ይሆናል፡፡ ከዚህም በመነሳት በቅድሚያ ለርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 1 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት መስጫ በመሆኑ ስኬታማ የሆነ ትምህርት በትምህርት ቤት ውስጥ እንዲሰጥ አስችሏል ብለው ያስባሉ? በሚል ለቀረበው ጥያቄ የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ከተሳተፉት መካከል 1 (12.5%) ርዕሰመምህር ስኬታማ የሆነ ትምህርት እየተሰጠ ነው ብዬ አላምንም በማለት መልሰዋል፡፡ በምክንያትነትም፣ በራስ ቋንቋ ማስተማሩ ጥሩ ነው፡፡ ነገርግን ለቋንቋው እድገት ትኩረት ስላልተሰጠው የትምህርቱን ስኬት ጎድቶታል ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል 6 (75%) ርዕሰመምህራን የተሻለ ትምህርት እንዲሰጥ አስችሏል ብለው እንደሚያምኑ ገልጸዋል፡፡ በምክንያትነትም፣ ተማሪዎች ጥሩ ውጤት እንዲያመጡ ረድቷል፤ ተማሪዎች ትምህርት ቤት ሲመጡ የማስተማሪያ ቋንቋው እንግዳ እንዳይሆንባቸው አድርጓል፤ ብዙ የትምህርት መርጃዎች ሳያስፈልጉ በቀላሉ ለማስተማርና የአካባቢውን ሁኔታም በቀላሉ እንዲረዱ አስችሏል ብለዋል፡፡ ቀሪው 1 (12.5%) ርዕሰመምህር ቋንቋውን በደንብ ለሚችሉት ተማሪዎች ስኬታማ ሲሆን፣ አማርኛን በቤትና በሰፈር በአብዛኛው በመጠቀማቸው የተነሳ ቋንቋውን በደንብ ለማይችሉት ተማሪዎች ግን ስኬታማ አይደለም የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 2 አማካኝነት ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ/ዎች በመሰጠቱ የትምህርት ጥራቱ ላይ ምን አይነት አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ጫና አሳድሯል ብለው እንደሚያስቡ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ሀላፊዎቹና ባለሞያዎቹ በአዎንታዊነት ያነሱት ተማሪዎች ትምህርቱ በቀላሉ እንዲገባቸው፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ፤ ከመምህሮቻቸው ጋር ያላቸው ቀረቤታ የተሻለ እንዲሆን፤ አካባቢያቸውን በቀላሉ እንዲረዱ፤ ውጤታቸው እንዲሻሻል፤ ቋንቋቸውና ባህላቸው እንዲያድግ፤ ከትምህርት ገበታ እንዳያቋርጡ ወይም እንዳይሸሹ ረድቷል ብለዋል፡፡ በተጨማሪም በአማርኛ ለመግባባት ለሚቸገሩ መምህራንም ሆነ ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደቱ ላይ ምቹ ሁኔታ ፈጥሯል፤ ወላጆችም ልጆቻቸውን በማስጠናት እንዲደግፉ ረድቷል፤ መምህራንን ከወላጆች ጋር ከማገናኘት አኳያ ምቹ ሁኔታ ፈጥሯል በማለት መልሰዋል፡፡

በሌላ በኩል ተሳታፊዎቹ በአሉታዊ ገጽታነት ያነሷቸው፣ ወላጆች ለትምህርት የተዛባ አመለካከት እንዲኖራቸው እያደረገ ነው፤ ቋንቋው በዞን ብቻ የተወሰነ ስለሆነ ተማሪዎችም ሆነ ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች ይንቁታል፤ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ሲማሩ ቆይተው አምስተኛ ክፍል ሲገቡ በእንግሊዝኛ መማር እየከበዳቸው በመሆኑ በትምህርቱ ስኬት ላይ ችግር እየፈጠረ ነው፤ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ሶስት ቋንቋዎችን ማለትም አፍ መፍቻን፣ አማርኛንና እንግሊዝኛን እንዲማሩ መደረጋቸው ለህጻናት አስቸጋሪ ሆኗል ብለዋል፡፡ በተለይም እንግሊዝኛና የአፍ መፍቻ ቋንቋ አንድን ፊደል በተለያየ አጠራር እየተጠቀሙ ማስተማራቸው በትምህርቱ ጥራት ላይ ችግር እየፈጠረ እንደሆነ በምሬት ገልጸዋል፡፡ ለምሳሌ፣ "A" በእንግሊዝኛ ትምህርት ጊዜ "ኤ" ብለው ይጠራሉ፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህር ሲገባ ደግሞ "A"ን "አ" ብለው ስለሚጠሩ እየተምታታባቸው ነው፡፡ ይህን ተከትሎም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለመጻፍ ብለው በእንግሊዝኛ፣ በእንግሊዝኛ ለመጻፍ ብለው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ሲጽፉ ያጋጥመናል ብለዋል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማርን ተከትሎ በተለይም የገጠር ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ክህሎታቸው ደካማ መሆኑ ወላጆችን እያስቆጣ እንደሆነ በመረጃ ሰጪዎች ተገልጽዋል፡፡ በሌላ በኩል በከተማ ውስጥ አብዛኞቹ ልጆች አፋቸውን የሚፈቱት በአማርኛ ነው፡፡ ይሁንና እነዚህ ልጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ እንዲማሩ ሲደረግ ትምህርቱን ለመረዳት እየተቸገሩ እንደሆነ ገልጸዋል፡፡ በተጨማሪም በቋንቋው የተዘጋጁ ነባር የሆኑ የስነጽሁፍ ስራዎች ወይም መጽሀፎች

አለመኖር፤ የመጽሀፍ ዝግጅት እጥረት መኖር፤ በቋንቋው የሰለጠኑ የትምህርት ሙያተኞች በበቂ ሁኔታ አለመኖር፤ የማጣቀሻ መጽሀፍት በገበያ ላይ አለመገኘት፤ በቆላውና በደጋው አካባቢ የሚነገረው ቋንቋ መለያየትና የመማሪያ መጽሀፍቱ ዝግጅት ላይ የቋንቋ መደበኛነት ችግር መኖር በመማር ማስተማሩ ሂደት ተማሪዎችና መምህራን እንዲቸገሩ እያደረገ እንደሆነ በተሳታፊዎች ተገልጽዋል፡፡

በመቀጠል ርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 3 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እያጋጠሙ ያሉ ዋና ዋና ተግዳሮቶች ምን ምን እንደሆኑ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ስራ ሲጀመር መምህራን በቂ ስልጠና የሚያገኙበት የስልጠና መርሃ ግብር ስላልተዘረጋና በአጫጭር ስልጠናዎች ብቻ ወይም ጨርሰው ሳይሰለጥኑ ቋንቋውን ያውቁታል በሚል እንዲያስተምሩ ተደርጓል፡፡ ይህን ተከትሎም መምህራን እራሳቸው ቋንቋውን አጣርተው ባለማወቃቸው የተነሳ ባብዛኛው ሊባል በሚችል ደረጃ እያሳሳቱ ነው የሚያስተምሩት ብለዋል፡፡ ብሎም የተወሰኑ መምህራን ከተማ ውስጥ ያደጉ በመሆናቸው ከአማርኛ ጋር እየቀላቀሉ እንደሚያስተምሩ ገልጸዋል፡፡ በተጨማሪም የኮሌጅ ስልጠና በእንግሊዝኛ ቋንቋ መሰጠቱና የሚሰጠው ትምህርትም የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን መሰረት ያደረገ አለመሆኑ ችግር ሆኖብናል በማለት አክለዋል፡፡

ከተማሪዎች አኳያ፣ የአካባቢው የስራ ቋንቋና የትምህርት መስጫ ቋንቋ መለያየት ተማሪዎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ዝቅተኛ ግምት እንዲሰጡ ምክንያት እየሆነ ነው ብለዋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ተማሪዎች በአንድ በኩል ቋንቋውን እናውቀዋለን በሚል ትምህርቱን በአብዛኛው በግዴለሽነት ነው የሚማሩት፡፡ በተለይም ሲጽፉ በግዴለሽነት ስለሚጽፉ የጽህፈት ችሎታቸውና አውቀታቸው ደካማ ሁኗል፡፡ በሌላ በኩል ከሌላ አካባቢ ተወልደው የመጡ የብሄሩ ተወላጆች ቋንቋውን ስለማይችሉት በቋንቋው ለመማር ሲቸገሩ አስተውለናል በማለት ገልጸዋል፡፡

ከአካባቢው ህብረተሰብ አኳያ፣ ያለው ችግር የአመለካከት ነው ተብሎል፡፡ ይኸውም የትምህርት መስጫ ቋንቋውና የአካባቢው ብሎም የሀገሪቱ ብሄራዊ የስራ ቋንቋ መለያየት ህብረተሰቡ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሉታዊ አመለካከት እንዲኖረው ዋና ምክንያት እንደሆነ በተሳታፊዎች ተገልጽዋል፡፡ ሌላው ለቋንቋዎች የተመረጠው የጽህፈት ስርዓት ለአሉታዊ አመለካከት ምክንያት እየሆነ ነው ተብሎል፡፡ ለምሳሌ፣ ዶሮ በሀድይኛ "አንተባኪቾ" ይባላል፡፡ ይህን ለህጻናት ለማስጻፍ በላቲን ከአስር በላይ አናባቢና ተነባቢዎችን እንደሚከተለው (antabaakicho)

ይጠቀማል፡፡ ይህን ሁሉ ፊደል ለህጻናት ለማስጻፍ ችግር እየሆነ ነው፡፡ በኢትዮጲክ አጻጻፍ ግን “አንተባኪቾ” ብሎ ባጭሩ ማስጻፍ ይቻል ነበር በማለት በምሳሌ አስደግፈው ችግሩን ገልጸዋል፡፡

ከትምህርት ቁሳቁስ አቅርቦት አኳያ የተነሳው ችግር በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶች (የመምህሩ መምሪያ፣ መማሪያ መጻህፍት፣ አጋዥ መጻህፍት) አለመሟላት ነው፡፡ በዚህም የተነሳ አንዳንዴ አንድ መማሪያ መጽሀፍ ለአስር ተማሪዎች የሚሰጥበት ሁኔታ አለ ብለዋል፡፡ ከዚያም አልፎ መምህሩ ብቻ መማሪያ መጽሀፉን ይዞ ትምህርቱ እንደሚሰጥ ተገልጽዋል፡፡ ከመማሪያ መጽሀፍት ይዘት አቀራረብ አኳያም ችግር እንዳለ ተገልጽዋል፡፡ ይኸውም ከሶስተኛ ክፍል ጀምሮ በአማርኛ ለሚማሩትም ሆነ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለሚማሩት ተመሳሳይ ይዘት ያለው አንድ መጽሀፍ እንዲጠቀሙ መደረጉ በሁለቱም ተማሪዎች ላይ ችግር እየፈጠረ ነው ተብሎል፡፡ ለምሳሌ ያህል፣ ከሶስተኛ ክፍል ላይ በሀድይኛ ለሚማሩት አማርኛ ቋንቋ፤ በአማርኛ ቋንቋ ለሚማሩት ደግሞ ሀድይኛ ተመሳሳይ መጽሀፍ ተጠቅሞ እንደ ትምህርት ማስተማሩ ከይዘትና ከቋንቋ አኳያ ችግር እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 3 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ/ዎች በማስተማር ሂደት ያሉ ስኬቶችንና ተግዳሮቶችን እንዴት እንደሚገልጽዋቸው ተጠይቀው የሚከተለው ምላሽ ተገኝቷል፡፡ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ጀምሮ ተማሪዎች በቋንቋ ምክንያት ሳይሸማቀቁ እንዲማሩ፤ ትምህርቱ በቀላሉ እንዲገባቸው፤ ቋንቋቸውንና ባህላቸውን በጥልቀት እንዲያውቁ ረድቷል ብለን እናምናለን ብለዋል፡፡ ከሁሉም በላይ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ውጭ መናገር የማይችሉ ተማሪዎችም ሆኑ ወላጆች ካለምንም ችግር በትምህርት ቤት እንዲስተናገዱ እድል እንደፈጠረ ተገልጽዋል፡፡ በተጨማሪም ህብረተሰቡ ትምህርቱን በየኔነት እንዲይዘው፤ ቋንቋችን ከንግግር ቋንቋነት አልፎ የጽሁፍ ቋንቋ እንዲሆን፤ ቋንቋችንና ባህላችን እንድያድግ ምቹ ሁኔታ ፈጥሯል ብለዋል፡፡ ብሎም አማርኛ የበላይ ሌሎች ሀገርኛ ቋንቋዎች የበታች ናቸው የሚለው አመለካከት እንዲቀየር አድርጓል በማለት በስኬትነት አንስተዋል፡፡

በሌላ በኩል ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ የተለያዩ ተግዳሮቶች እንዲከሰቱ ምክንያት ሆኗል ብለዋል፡፡ ከእነዚህም ውስጥ፣ በቋንቋው የሰለጠኑ መምህራን አለመሟላት፤ ቋንቋውን በትምህርት ቤት ስለመጠቀም በተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች በጎ ያልሆነ አመለካከት መታየት፤ የግባዓት ችግር በሚፈለገው መልኩ አለመሟላትና አንዳንድ መምህራን

ከተማሪዎቻቸው ያነሰ የቋንቋ ችሎታ ያላቸው ሆኖ መገኘት በትምህርት ጥራቱ ላይ ችግር እየፈጠረ እንደሆነ ገልጸዋል፡፡

በተጨማሪም፣ በተለያየ አጋጣሚ ልጆቻቸውን ይዘው የሚንቀሳቀሱ ወላጆች እየተቸገሩ ነው ወይም ከሌላ አካባቢ የሚመጡ ተማሪዎች ቋንቋውን እስኪለምዱ ድረስ ለመማር እየተቸገሩ ነው በማለት ገልጸዋል፡፡ ብሎም ከተማ ውስጥ ብዙ ብሄረሰቦች ተቀላቅለው መኖራቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ላይ ይበልጥ አሉታዊ አመለካከት እንዲታይ ምክንያት ሆኗል ብለዋል፡፡ በተለይም ትምህርት በፊት ይሰጥ የነበረው በአማርኛ ስለነበር አሁን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ሲሰጥ ህብረተሰቡ በአፍ መፍቻ ቋንቋው በሚሰጠው ትምህርት ላይ እምነት እንዲያጣ አድርጎታል ብለዋል፡፡

ከጽህፈት ስርዓት አኳያም፣ እንግሊዝኛና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ላቲንን በመጠቀማቸው በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ ችግር እየፈጠረ ነው ብለዋል፡፡ ይህን ተከትሎም የተማሪዎች የጽህፈትና የንባብ ክሂል ደካማ እንደሆነ ተገልጽዋል፡፡ ይህ ደግሞ በወላጆች አሉታዊ አመለካከት እንዲታይ አድርጓል፡፡ በተለይም በሀድያ ዞን ምሻ ወረዳ ውስጥ መረጃ የሰጡ ባለሞያ ሲገልጹ፣ ተማሪዎች በሀድይኛ ቋንቋ ከሚማሩ ገብስ ቢያጭዱ ይሻላል ወይም "ከአባጫዳ (A(አ) B(ባ) C(ጨ) D(ዳ)) ይሻላል ገብስ አጨዳ" የሚል አባባል በወላጆች በተደጋጋሚ ሲነገር እንሰማለን ብለዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ ወላጆች በጥያቄ ቁጥር 13 አማካኝነት በትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ጀምሮ ምን አይነት ችግሮችን ማስተዋል እንደ ጀመሩ ተጠይቀው የሚከተለውን መልሰዋል፡፡

በገጠር ውስጥ ብዙ ጊዜ ልጆች አማርኛ ቋንቋን የሚለምዱት ትምህርት ቤት ውስጥ ነበር፡፡ በራስ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ጀምሮ ግን በተለይ ገጠር ውስጥ የሚኖሩ ተማሪዎች አማርኛ ቋንቋ እንዳይችሉ እንቅፋት ሆኖባቸዋል ብለዋል፡፡ በተለይም አንድ ወላጅ "ልጄ ስድስተኛ ክፍል ደርሳ አማርኛ ቋንቋ ምንም አለማወቋ በጣም ያሳዝነኛል" ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል አብዛኞቹ የከተማ ልጆች የብሄራቸውን ቋንቋ በደንብ ስለማይችሉ ሲማሩ እየተቸገሩ ነው ብለዋል፡፡ ብሎም የከተማ ልጆች በአብዛኛው የትምህርት መስጫ ቋንቋውን በቤት ውስጥና በሰፈር አይናገሩትም፡፡ ይሁንና በቋንቋው እንዲማሩ ሲደረግ ልጆች ቋንቋውንም ሆነ ትምህርቱን እንዲጠሉትና ሰነፎች እንዲሆኑ እንዳደረገ በወላጆች ተገልጽዋል፡፡

ልጆቻችን በላቲን ሲጽፉ በጣም ይረዝምባቸዋል፡፡ በዚህ የተነሳ እንኳን ትምህርቱን ቋንቋቸውን ጭምር እንዲጠሉት ምክንያት እየሆነ ነው በማለት ገልጸዋል፡፡ መምህራን እራሳቸውም በቋንቋው ሳይበቁ ማስተማራቸው ችግር ሆኗል በማለት ገልጸዋል፡፡ በምክንያትነትም እኛ ወላጆች በተለያየ አጋጣሚ አግኝተን መምህራኑን ስናናግራቸው ቋንቋውን ብዙ አይችሉም፡፡ በተለይም መምህራን የቆላውንና የደጋውን ቋንቋ ለይተው አያውቁትም ብለዋል፡፡ በተጨማሪም በቂ መጽሀፍት ለተማሪዎች ሳይሟላ ትምህርቱ ስለሚሰጥ፤ ልጆቹም በቋንቋው ለመማር ባላቸው ንቀትና ጥላቻ የተነሳ አመለካከታቸው ጥሩ ስላልሆነ ትምህርቱን በአግባቡ እየተማሩ አይደለም፡፡ ይህን ተከትሎም እንደ ድሮ ተማሪዎች ጎበዝ እንዳይሆኑ እንቅፋት ሆኗል ብለው እንደሚያምኑ ገልጸዋል፡፡

በመቀጠል ለወላጆች በጥያቄ ቁጥር 18 አማካኝነት በአጠቃላይ ልጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በጥሩ ሁኔታ እንዲማሩ ምን ምን መደረግ ወይም መሻሻል አለበት ብለው እንደሚያስቡ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በአንድ በኩል የተወሰኑ ወላጆች ልጆቻችን ሲማሩ ጎበዝ እንዲሆኑ፣ ከተማሩም በኋላ ስራ የትም ቦታ ሂደው እንዲያገኙ በአማርኛ ቋንቋ ቢማሩና የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን እንደ ትምህርት ብቻ ቢማሩት ይበቃቸዋል ብለዋል፡፡ የተወሰኑ ወላጆች ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መሻሻል ሳይሆን መቅረት ነው ያለበት በማለት አስተያየት ሰጥተዋል፡፡ በሌላ በኩል ሌሎቹ ወላጆች መጽሀፍቱ ቢሟሉ፤ ለመምህራን ከእኛ የሚሻሉበትን ስልጠና ቢሰጣቸውና በተለያዩ ጎሳዎች መካከል ያለው የቋንቋ አጠቃቀም ልዩነት ተማሪዎችን እንዳያስቸግር ቢታሰብበት በማለት አስተያየታቸውን ሰጥተዋል፡፡

ለርዕሰመምህራን በጥያቄ ቁጥር 10 አማካኝነት በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ውስጥ ላስተዋሏቸው ተግዳሮቶች (ችግሮች) ምክንያታቸው ምን እንደሆነ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ከመምህራን አኳያ መምህራን በቂ የሆነ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና ስላልወሰዱ በማስተማር ስራቸው ላይ ችግር እየገጠማቸው ነው፡፡ ይህ ደግሞ ሊፈታ የሚችለው በስልጠና ነበር፡፡ ነገርግን በቂ የሆነ ስልጠና ለመምህራን አለመሰጠቱ ለችግሩ ምክንያት የሆነ ይመስለናል ብለዋል፡፡ ብሎም በከተማ ውስጥ የተወለዱ ልጆች በአብዛኛው በአማርኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ በመሆናቸው መምህራን በክፍል ውስጥ በአማርኛ ቋንቋ እየቀላቀሉ ለማስተማር እንዲገደዱ ምክንያት ሆኗል ብለዋል፡፡

ከአመለካከትና ከድጋፍ አኳያ፣ በህዝቡ ላይ ግንዛቤ የመፍጠር ስራ በአግባቡ ሳይሰራ ስለተጀመረ ጥሩ ያልሆነ አመለካከት እንዲኖር አድርጓል፡፡ ይኸውም በቋንቋው ለማስተማር ወላጆቹም ሆኑ መምህራን በሰፈር ቋንቋ ማስተማር ምን ይጠቅማል በማለት ማናናቃቸው፤ የመንግስት ሀላፊዎች በቂ ክትትልና ድጋፍ አለማድረጋቸውና የበጀት እጥረት በመኖሩ የተነሳ በቋንቋው ትምህርት መሰጠት ከተጀመረበት ጊዜ አንስቶ በቂ መሻሻል የለም ብለዋል፡፡

በመቀጠል በጥያቄ ቁጥር 11 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተሳካ ትምህርትን ለመስጠት ለቀጣይ ምን ምን ነገሮች ቢሟሉ ጥሩ ነው ብለው እንደሚያስቡ ርዕሰመምህራን ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የትምህርት ቋንቋና የስራ ቋንቋ መለያየት በወላጆችና በተማሪዎች አመለካከት ላይ ችግር እየፈጠረ ነው፡፡ በመሆኑም የአካባቢው የስራ ቋንቋና የትምህርት መስጫ ቋንቋ ተመሳሳይ ቢሆን ችግሩ ሊቀረፍ ይችላል ብለዋል፡፡ ይህ ካልሆነ ግን የህብረተሰቡን፣ የተማሪዎችንና የመምህራንን አመለካከት መቀየር አስቸጋሪ እንደሚሆን ርዕሰመምህራኑ ገልጸዋል፡፡ በምክንያትነትም አማርኛና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተቀላቅሎ መሄዱ በማስተማር ሂደቱ ላይ አሉታዊ ጫና አሳድሯል በማለት ገልጸዋል፡፡

በቋንቋው የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶች ቢሟሉ፤ በቋንቋው ብቃት ያላቸው መምህራን በትምህርት ቤት ቢመደቡና በቋንቋው ሁሉም ትምህርቶች እስከ ስምንተኛ ክፍል ቢሰጡ በማለት አስተያየት ሰጥተዋል፡፡ እንዲሁም ቅድመመደበኛ ወይም ዜሮ ክፍል ሁሉም ቦታ ቢከፈት በተለይ የንባብና የጽህፈት ክህሎት ችግሮችን ለመቅረፍ ይረዳል በማለት ገልጸዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 7 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶችን ከነምክንያታቸው እንዲገልጹ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በአመለካከት ደረጃ በማህበረሰቡ ላይ የአመለካከት ክፍተት አለ፡፡ ይኸውም በአፍ መፍቻ ቋንቋው የተማረ ተማሪ ውጤታማ አይሆንም የሚል አመለካከት እንዳለ ተገንዝበናል ብለዋል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በሶዶ ከተማ አስተዳደር መረጃ የሰጡ ሀላፊ ሲገልጹ፣ የገጠር ልጆች ወላይትኛን አጣርተው ያውቃሉ፡፡ ነገር ግን በከተማ ውስጥ ያሉ ህጻናት በብዛት አፋቸውን የሚፈቱት በአማርኛ ስለሆነ በወላይትኛ ለመማር እየተቸገሩ ነው፡፡ በዚህም የተነሳ አቅም የሌላቸው ወላጆች ሁሉ ተቸግረው ሳይችሉ ልጆቻቸውን በአማርኛ ለማስተማር በግል ትምህርት ቤት ያስገባሉ በማለት ገልጸዋል፡፡

ሌላው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያልሰለጠኑ መምህራን እኔ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ነው የሰለጠንኩት፡፡ በመሆኑም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር አልገደድም በማለት የማወክና የማጥላላት እንቅስቃሴዎች ሲያደርጉ ያጋጥሙናል ብለዋል፡፡ በተለይም ለሁሉም መምህራን ተገቢው ስልጠና በእኩል አለመሰጠቱ ችግር እየፈጠረ እንደሆነ ገልጸዋል፡፡ ሌላው በባለሞያና በበጀት አጠቃቀም ችግር የተነሳ መሟላት ያለባቸውን የትምህርት ቁሳቁሶች ማሟላት አልተቻለም፡፡ ይሁን እንጅ የግብዓት ችግር እንዲፈጠር ምክንያት ከሆኑት መካከል መጽሀፍቱ አንዴ በፌደራል፣ አንዴ በክልል፣ አንዴ በዞን ይታተማል በሚል የተምታታ ነገር ስላለ መጽሀፍቱ በወቅቱ ታትመው ለትምህርት ቤቶች እንዳይቀርቡ ምክንያት ሆኗል ብለዋል፡፡

በመቀጠል ለትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች በጥያቄ ቁጥር 8 አማካኝነት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ተጠናክሮ እንዲቀጥል ለቀጣይ ምን ምን መደረግ አለበት ብለው እንደሚያስቡ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ የአካባቢው የስራ ቋንቋና የማስተማሪያ ቋንቋው ተመሳሳይ ቢሆን፤ ከአምስተኛ እስከ ስምንተኛ ክፍል ያለው ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ቢሰጥ፤ መምህራንና ሙያተኞች ተገቢውን ስልጠና ቢያገኙ፤ በቋንቋው ላይ የሚሰሩ ጥናቶች ተጠናክረው ቢቀጥሉ፤ የግብዓት ችግሮች ቢቀረፉ፤ እስከ ዩኒቨርሲቲ ድረስ ቋንቋው እንደ ትምህርት ቢሰጥ፤ የቋንቋ ትምህርቱ ከቴክኖሎጅ ጋር አብሮ የሚሄድበት ሁኔታ ቢመቻች፤ መምህራን በቋንቋው በምን አይነት መንገድ እያስተማሩ እንደሆነ ተከታታይ ሙያዊ ግምገማ ቢካሄድባቸው፤ በአንዳንድ ወገኖች የሚስተዋሉ የአመለካከት ችግሮች ቢቀረፉ፤ መማሪያ መጽሀፍቱ ቋንቋውን በደንብ በሚችሉ ሰዎች ቢዘጋጅ በማለት አስተያየት ሰጥተዋል፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች በክፍል ሶስት በጥያቄ ቁጥር 4 አማካኝነት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን በመማሪያ ቋንቋነት በመጠቀማቸው ያገኙትን ጠቀሜታና ያጋጠማቸውን ችግር እንዲገልጹ ተጠይቀው የሚከተለውን ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ ተማሪዎች በጥቅምነት ካነሳሷቸው መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋችን በምንማርበት ወቅት ያልገባንን ነገር መምህሩን ሳንጨነቅ እንጠይቀው ነበር፡፡ አሁን በእንግሊዝኛ ስንማር ለመጠየቅ እንፈራለን፡፡ ከቤት የምናውቀውን ቋንቋ በትምህርት ቤት በተሻለ ሁኔታ እንድናዳበር ረድቶናል፡፡ ለምሳሌ፣ ከቤት የማናውቃቸውን ቃላት እንድናውቅ አግዞናል፡፡ ልጅ እያለን ወላጆቻችንን እየጠየቅን እንድናጠና ረድቶን ነበር፡፡ አሁን ግን ወላጆቻችን እንግሊዝኛ ቋንቋ ስለማይችሉ የሚያስጠናን የለም፡፡ ከገጠር ከሚመጡ ዘመዶቻችን ጋር በደንብ እንድንግባባ ረድቶናልና በራሳችን ቋንቋ እንዴት ማንበብና መጻፍ እንደሚቻል አውቀናል በማለት ገልጸዋል፡፡

በሌላ በኩል በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመማራችሁ ምን አይነት ችግር ገጠማችሁ በሚል ለቀረበላቸው ጥያቄ፣ የተማርንበትን ቋንቋ ከተማ ስንሄድ ብዙም ሰው ስለማይጠቀምበት የመማር ስሜታችንን አቀዝቅዞታል፤ ወደፊት ለህይወታችን የሚጠቅሙንን ሌሎች ቋንቋዎችን ከታች ጀምረን በደንብ እንዳንማር እንቅፋት ሆኗል፤ አሁን በእንግሊዝኛ ቋንቋ ስንማር ስለምንቸገር ምነው በአፍ መፍቻ ቋንቋችን ባልተማርን እያልን እንጸጸታለን፤ አሁን እየገጠመን ላለው በትምህርት ዝቅተኛ ውጤት ማምጣት ምክንያቱ ከታች ክፍል በአፍ መፍቻ ቋንቋችን መማራችን ነው፤ እኛ በብሄራችን ቋንቋ ሳይሆን አፋችን የፈታነው በአማርኛ ስለሆነ ስንማር በጣም እንቸገር ነበር፤ በዚህም የተነሳ ቋንቋውን ከሚችሉ ተማሪዎች ጋር ለመወያየት፣ መምህራችንን ጥያቄ ለመጠየቅ በጣም እንጨነቅ ነበር በማለት መልስ ሰጥተዋል፡፡ በመቀጠል በቀዳሚዎቹ የምዕራፉ ክፍሎች የተገለጹትን የጥናቱ ውጤቶች የማብራራትና የመተርጎም ስራ ተከናውኗል፡፡

4.6 የጥናቱ ውጤት ማብራሪያ

ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች የተሰበሰቡ መጠናዊና አይነታዊ መረጃዎች በየርዕሰጉዳያቸው ስር እየተደራጁ በልዩ ልዩ ስታትስቲክሳዊ ስሌቶችና በገለጻ ተተንትነዋል፡፡ እነዚህ ትንታኔዎች ማብራሪያና ትርጓሜ ስለሚያስፈልጋቸው በዚህ ክፍል የማብራራቱና የመተርጎሙ ስራ ተከናውኗል፡፡ የጥናቱን ንዑሳን አላማዎች በማስቀደም ትርጓሜዎችና ማብራሪያዎች እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

4.6.1 በትምህርት ስርዓቱ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በሚመለከት የመምህራንን፣ የወላጆችንና የተማሪዎችን አመለካከት ማጥናት

ይህ ጥናት በቀዳሚነት ይዞት የተነሳውን ንዑስ አላማ ለማሳካት ለወላጆች፣ ለመምህራንና ለተማሪዎች በተለያየ የአጠያየቅ ስልት ከተገኘው የመረጃ ትንተና ውጤት መመልከት እንደተቻለው፣ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ አብዛኞቹ ወላጆች፣ የአንደኛ ደረጃ መምህራን፣ የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎችና የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች እንደሚደግፉ ተረጋግጧል፡፡ ይህ ግኝት በTsehaye (1977)፣ በCohen (2000)፣ በDereje (2010) እና በJeilan (2013) ተካሂዶ ከተገኘው የጥናት ውጤት ጋር የሚስማማ ሆኖ ተገኝቷል፡፡

በተጠቀሱት ጥናቶች የተገኙ ውጤቶች እንደሚያሳዩት የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች የራሳቸውን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት መስጫ መጠቀም ለሀገራዊ አንድነት ስጋት ሊሆን ይችላል፤ ብዙ ብሄረሰቦች በአንድ ላይ ተሰበጣጥረው በሚገኙባቸው ከተሞች አካባቢ ለመተግበር ያስቸግራል፤ ተማሪዎች ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና ዩኒቨርሲቲ ሲገቡ ሊቸገሩ ይችላሉ፤ ተማሪዎች ትምህርት ሲጨርሱ ስራ ላያገኙ ይችላሉ፤ ወዘተ. የሚል ስጋት ቢኖርባቸውም የራሳቸውን ቋንቋ የመጠቀም ፍላጎታቸው ግን አዎንታዊ እንደሆነ ታይቷል፡፡ በመሆኑም ከዚህ ተነስቶ ማለት የሚቻለው የትኛውም ማህበረሰብ ወይም ብሄረሰብ የተለያዩ ማህበራዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ተግዳሮቶች ጫና ካላሳደሩበት በስተቀር የራሱን ቋንቋ ለተለያዩ ማህበራዊ ጉዳዮች ማከናወኛ የመጠቀም ፍላጎቱ አዎንታዊ ነው፡፡ የዚህን ግኝት አንድምታም እንደሚከተለው መግለጽ ይቻላል፡፡

ከማህበራዊ ጉዳዮች አኳያ፣ አመለካከት ሰዎች ስለ አንድ ዘር፣ ባህል፣ ጎሳ፣ ማህበራዊ ደረጃ፣ ቋንቋ ፣ወዘተ. ላይ ያላቸውን ግላዊ ስሜትና አተያይ የሚመለከት ሲሆን፣ ይኸም ባብዛኛው ከተለያዩ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ባህላዊና ታሪካዊ ጉዳዮች የሚመነጭ ነው። በተለይም ማህበራዊው፣ ኢኮኖሚያዊው፣ ባህላዊውና ፖለቲካዊው ጉዳይ ካለቋንቋ የሚገለጽ ባለመሆኑ የትምህርት ቋንቋ ጉዳይ በግለሰብ፣ በማህበረሰብና በመንግስት ዘንድ እንደ ሌሎች ጉዳዮች በቀላሉ አይታይም። ለዚህም ይመስላል መንግስታት በተለያዩ ጊዜያት የሚያወጧቸው የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲዎች ከሌሎች ፖሊሲዎች በተለየ ሙሉ ተቀባይነት የሚጎላቸው።

የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲዎችን ሰዎች ባብዛኛው በምክንያታዊነትና በተጨባጭ መረጃ ላይ ከተመሰረተ ውሳኔ ተነስተው ከመገምገም ይልቅ በሃይማኖታዊና ጎሳዊ ስሜት ተጽዕኖ ስር በመውደቅ፤ ቋንቋን ለሀገራዊ የፉክክር መሳሪያ ለመጠቀም ከመፈለግ የተነሳና የልሂቃን የራስን ቋንቋ የመጠበቅ ሙግት ከተጨባጭ መረጃና እውነታ በተቃራኒ ጎራ እየቆሙ ስለሚያውኩ የትምህርት ቋንቋ ፖሊሲ ከሌሎች ፖሊሲዎች የበለጠ ውስብስብና አስቸጋሪ ይሆናል በማለት Ferguson et al. (1975) ይገልጻሉ። እነዚህ ሁኔታዎች ደግሞ የተለያዩ አመለካከቶች በተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ዘንድ እንዲታዩ ምክንያት ይሆናሉ። በተለይም የትምህርት ጉዳይ ከሌሎች ዘርፎች ይበልጥ ከኢኮኖሚያዊ፣ ከፖለቲካዊና ከማህበራዊ ጉዳዮች ጋር የጠበቀ ኡደታዊ ትስስር ስላለው በትምህርት መስጫ ቋንቋ ጉዳይ ላይ ጉልህ የሆነ የተቃውሞና የድጋፍ ስሜቶች ይታዩበታል። በዚህ ጥናት የተገኘው ውጤትም እንደሚያመለክተው የአፍ መፍቻ ቋንቋ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት መስጫ በመሆኑ በቁጥር የሚበልጡት የጥናቱ ተተኳሪዎች አዎንታዊ አመለካከት ቢኖራቸውም፣ የተወሰኑት የጥናቱ ተተኳሪዎች ደግሞ አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸው አሳይቷል።

ከዚሁ ጋር በተያያዘ በዚሁ ንዑስ አላማ ስር የአፍ መፍቻ ቋንቋ በትምህርት መስጫነት እስከ ከፍተኛ የትምህርት ተቋማት ባለመቀጠሉ የጥናቱ ተተኳሪዎች አመለካከት ምን እንደሆነ ተጠንቷል። ምክንያቱም በወላጆችና በተማሪዎች ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ አሉታዊ አመለካከት መንስኤ ከሚሆኑት ጉዳዮች አንዱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ከአንደኛ ደረጃ ባለፈ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ቀጣይነት አለመኖሩ እንደሆነ በዘርፉ አጥኚዎች ይጻፋል። በአፍሪካ ውስጥ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት በትምህርት መስጫነት የሚያገለግሉት ያደጉ የአውሮፓ ቋንቋዎች ናቸው። በኢትዮጵያም የሁለተኛ ደረጃና የዩኒቨርሲቲ ትምህርት የሚሰጠው በእንግሊዝኛ ነው። ይህ

ደግሞ በመምህራንና በተማሪዎች የቋንቋ ብቃት ችግር የተነሳ በትምህርቱ ጥራት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እየፈጠረ እንደሆነ Tekeste (2006) ገልጸው ነበር፡፡ ከዚህ በመነሳት ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ባለፈ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በኮሌጅና በዩኒቨርሲቲ ሁሉም ትምህርቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ቢሰጡ የወላጆችና የተማሪዎች አመለካከት ምን ይሆናል በሚል በዚህ ጥናት ተጠንቷል፡፡

በመጨረሻም፣ ከወላጆች የተገኘው ውጤት እንሚያሳየው፣ ከአንድ ወላጅ በስተቀር ሁሉም ተሳታፊ ወላጆች የሁለተኛ ደረጃና የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የትምህርት መስጫ የአፍ መፍቻ ባለመሆኑ ደስተኞች እንደሆኑ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በሌላ በኩል የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ባብዛኛው በዚህ ጉዳይ ላይ ለመወሰን እንደተቸገሩ የጥናቱ ውጤት ያሳያል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችም አመለካከት ተፈትሾ ከወላጆች ጋር የሚስማማ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ምክንያቱም የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎቹ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ስትገቡ በምን ቋንቋ ብትማሩ ደስ ይላችኋል ተብለው ሲጠየቁ በቁጥር የሚበልጡት በእንግሊዝኛ ቋንቋ መማር እንደሚፈልጉ ገልጸዋል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎችና በወላጆች አመለካከት መካከል ልዩነት ታይቷል፡፡ ይህም የተከሰተው በአጥኚው ግምት ወላጆች የሁለተኛ ደረጃና የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የማስተማሪያ ቋንቋ ምርጫ አመለካከት መንስኤ ባብዛኛው ከኢኮኖሚያዊ ጥቅም ጋር የተሳሰረ ስለሆነ ነው የሚል እምነት አለው፡፡ በሌላ በኩል የተማሪዎች የማስተማሪያ ቋንቋ ምርጫ አመለካከት ግን ከኢኮኖሚያዊ ጥቅም ባሻገር በመማር ወቅት ከሚገጥማቸው ስነትምህርታዊና ስነልቦናዊ ተግዳሮቶች ጋር ተመዛዝኖ የተሰጠ መልስ እንደሆነ መረዳት ተችሏል፡፡ በሌላ በኩል የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች አመለካከት ከወላጆች አመለካከት ጋር የሚስማማ ሆኖ የተገኘው ከሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ይልቅ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ላይ የወላጆች አመለካከት ተጽዕኖ ጉልህ በመሆኑ የተነሳ እንደሆነ መገመት ይቻላል፡፡

በሌላ በኩል ሁሉንም ትምህርቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከመስጠት የተወሰኑትን ብቻ በአፍ መፍቻ፣ የተወሰኑትን በውጭ ቋንቋ እንዲሰጥ የሚደረግበት ሁኔታ አለ። ይህ ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች አዳዲስ ጽንሰ ሀሳቦችንና የቴክኖሎጅ ውጤቶችን መግለጽ በሚያስችል ደረጃ አልበለጸጉም ከሚል መነሻ እንደሆነ Vujcich (2013) ይገልጻሉ። በተለይም እንደ ሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ያሉ ትምህርቶችን ባልጎለበቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ለማስተማር በጣም አስቸጋሪ በመሆኑ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለማህበራዊ ሳይንስ ትምህርቶች ማስተማሪያነት እየተጠቀሙ እንደ ሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ያሉ ትምህርቶችን በውጭ ቋንቋ ማስተማር ይገባል የሚል አተያይ አለ። ይህን አተያይ በፖሊሲ ደረጃ ቀርጸው ተግባራዊ ከሚያደርጉ ሀገራት መካከል ፊሊፒንስ፣ ብሩኒና ማሌዥያ ተጠቃሾች እንደሆኑ Mcllwraith et al. (2012) ይገልጻሉ። ከዚህም በመነሳት የሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርቶች በውጭ ቋንቋ፣ ሌሎቹ የማህበራዊ ሳይንስ ትምህርቶች ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ይሰጡ ቢባል የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አስተያየት ምን ይሆናል በሚል ተፈትሸዋል። በመጨረሻም በቁጥር የሚበልጡት ተሳታፊ ተማሪዎች እንደማይስማሙ ገልጸዋል። በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል።

ጥናቱ በተካሄደበት ቦታ ሁለት ቋንቋዎች በቅንጅት የትምህርት መስጫ ቢሆኑ ጉልህ የሆነ የተቃውሞና የድጋፍ ስሜቶች ሊንጸባረቁ ይችላሉ። በመሆኑም ከዚህ ተነስቶ ማለት የሚቻለው ሁለት ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት ከመጠቀም ይልቅ የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋም በመክፈት የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች አዳዲስ የሳይንስና ቴክኖሎጅ ቃላትን ሊገልጹ በሚችሉበት ደረጃ የማበልጸግ ስራ መስራቱ የተሻለው አማራጭ ነው። ካለበለዚያ ግን በትምህርት መስጫ ቋንቋዎች መለያየት የተነሳ ተማሪዎች ለማህበራዊ ሳይንስና ለተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርቶች የሚኖራቸው አመለካከት ላይ በራሱ አሉታዊ ተጽዕኖ ሊፈጥር ይችላል። ብሎም መምህራን ቋንቋ እየቀያየሩ ማስተማራቸው በማስተማር ሂደታቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ይፈጥራል።

በአፍሪካ ውስጥ ለትምህርት ከዋሉት ሀገረኛ ቋንቋዎች መካከል አብዛኞቹ እንደ ትምህርት ብቻ የሚሰጡ ናቸው (Ouane & Glanze, 2010)። ከዚህም በተጨማሪ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በመላ ሀገሪቱ እንደ ትምህርት ብቻ ቢሰጥ ይበቃል በሚል ፖሊሲ አውጥተው የሚተገብሩ ሀገራት እንዳሉ Mcllwraith et al. (2012) አፍሪካዊቱን ዛምቢያን በአብነት በማንሳት ይገልጻሉ። ይሁን እንጅ እንደ ትምህርት የመማር አመለካከትም በተለያዩ ምክንያቶች በተለይም ከጠቀሜታ ተነሳሽነት የተነሳ አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ሊሆን ይችላል (Gardner, 1985)። ከዚህም

በመነሳት የአፍ መፍቻ ቋንቋን እንደ ትምህርት የመማር ማስተማር አመለካከት በወላጆችና በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ምን እንደሚመስል ተፈትሾ፣ አብዛኞቹ ወላጆች ልጆቻቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን እንደ ትምህርት መማራቸውን እንደሚደግፉ ሲገልጹ፣ የተወሰኑት ደግሞ እንደ ትምህርትም ቢሆን ልጆቻችን መማራቸው የሚያስገኘው ጥቅም ስለሌለ መማራቸውን አንደግፍም ብለዋል፡፡ በሌላ በኩል የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ግን አዎንታዊም አሉታዊም እንዳልሆነ የተገኘው ውጤት ያሳያል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን እንደ ትምህርት ስለመማር ማስተማር በወላጆችና በተማሪዎች መካከል ልዩነት ታይቷል፡፡ ይሁንና የወላጆች ምላሽ ከተማሪዎች በጉልህ የተለየው የራስን ባህልና ቋንቋ ለማስቀጠል ያላቸው ፍላጎት ከተማሪዎች ይልቅ የወላጆች ከፍተኛ ስለሆነ ሊሆን ይችላል የሚል እምነት አጥኚው ይዟል፡፡ ተማሪዎች ግን ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ በውጭ ቋንቋ መማራቸው የፈጠረባቸው ተጽዕኖ ሳይሆን አይቀርም የአፍ መፍቻቸውን እንደ ትምህርት ስለመማር አለመማር ለመወሰን የተቸገሩት ብሎ መግለጽ ይቻላል፡፡

4.6.2 በመምህራን፣ በተማሪዎችና በወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ ተጽዕኖ የሚያሳድሩ ጉዳዮችን ማጥናት

በአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ ተፅዕኖ ከሚያሳድሩ ጉዳዮች መካከል በመማር ማስተማሩ ሂደት ቋንቋው በተማሪዎች ላይ የሚፈጥረው ስነልቦናዊ ጫና አንዱ ነው፡፡ ይህም ተማሪዎች ቀድመው ባወቁት ቋንቋ ትምህርቱ ከቀረበላቸው በቀላሉ ይረዱታል፤ የትምህርቱ ሂደት ፈጣን ይሆናል፤ ቋንቋ ለማወቅ ከሚል ተጨማሪ ጫና ይድናሉ የሚል ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ እንዲማሩ ቢደረግ በቋንቋ ምክንያት ትምህርት እንዳያቋርጡ፤ ከክፍል ክፍል ማለፍ እንዳይሳናቸውና የትምህርት ውጤታቸው እንዳይቀንስ ይረዳል (Pinnock & Vijayakuma, 2009)፡፡ ይህ በሚያስተምሩ መምህራንም ሆነ በሚማሩ ተማሪዎች የቋንቋ አመለካከት ላይ እራሱን የቻለ ተጽዕኖ ያሳድራል፡፡ ከዚህም በመነሳት ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንና ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ጥያቄዎች ቀርበው፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በመሰጠቱ የተነሳ የመማር ማስተማሩን ሂደት ቀላል እንዳደረገው መረጃ ሰጪዎቹ ከመማር ማስተማር ተሞክሯቸው ተነስተው ሳይንሳዊ ምክረ ሀሳቡን አረጋግጠዋል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት መንስኤ ከሚሆኑት መካከል ከመማር ማስተማሩ ሂደት ጋር የተገናኙ ጉዳዮች በዚህ ጥናት አዎንታዊ መንስኤዎች ሆነው ተገኝተዋል፡፡ ይህ ውጤት የTekeste (1990) የጥናት ውጤትን የሚደግፍ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ Tekeste እንደሚሉት በመላ ሀገሪቱ በአማርኛ ብቻ ትምህርት በሚሰጥበት ወቅት ለአማርኛ ቋንቋ ኢ-አፈ ፈት የሆኑ ተማሪዎች በቋንቋ ብቃት ችግር ምክንያት ለመማር በጣም ይቸገሩ እንደነበር ነው፡፡ በመሆኑም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግባራዊ መደረግ ይህን ተግዳሮት እንደፈታው በዚህ ጥናት ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት መንስኤ ሊሆኑ ከሚችሉ ጉዳዮች መካከል ቀረቤታ ተነሳሽነትና ጠቀሜታ ተነሳሽነት ይጠቀሳሉ፡፡ ይህም ተማሪዎች የሌላ ማህበረሰብን ባህል በማድነቅ፣ በአኗኗራቸው በመማረክና ከእነሱ ጋር ለመቀራረብ ወይም የማህበራዊ ህይወታቸው ተጋሪ ለመሆን በማሰብ ተነሳስተው ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ በሚያደንቁት ማህበረሰብ ቋንቋ መማርን ሊመርጡ ይችላሉ፡፡ ወይም በተቃራኒው መማርን ላይፈልጉ ይችላሉ፡፡ ይህን ተከትሎም አዎንታዊ ወይም አሉታዊ አመለካከት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ ይፈጠራል፡፡ አመለካከቱም ከቀረቤታዊ ተነሳሽነት የመነጨ ነው ተብሎ ይገለጻል፡፡ በሌላ በኩል ቋንቋውን ከተለያዩ ጥቅማ ጥቅሞች ጋር በተለይም ከኢኮኖሚያዊ ጥቅም ጋር በማገናኘት አመለካከት የሚመነጭበት ሁኔታ አለ፡፡ ይህም ቋንቋውን የተሻለ ስራ ከማግኘት፣ በቋንቋው የተጻፉ መጻህፍትና ጋዜጦች በማንበብ እውቀትና መረጃ ከማግኘት፣ በቋንቋው የተሻለ ትምህርት ከመማር፣ ወዘተ. አኳያ ሊሆን ይችላል፡፡ ይህን ተከትሎም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ አሉታዊና አዎንታዊ አመለካከት እንዲታይ ምክንያት ይሆናል (Stern, 1983)፡፡ ከዚህ በመነሳት እነዚህ የተነሳሽነት አይነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት ላይ ያላቸው ተጽዕኖ ተፈትሸዋል፡፡

በመጨረሻም፣ ቀረቤታዊ ተነሳሽነት በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ላይ በአዎንታዊነትም ሆነ በአሉታዊነት ተጽዕኖ እንዳላሳደረ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ጠቀሜታ ተነሳሽነት ግን በወላጆች አመለካከት ላይ አሉታዊ መንስኤ እንደሆነ ሲረጋገጥ፣ በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች አመለካከት ላይ ግን እንደ ቀረቤታዊ ተነሳሽነት ሁሉ አዎንታዊም ሆነ አሉታዊ መንስኤ እንዳልሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

በዚህ ጥናት የተገኘው ውጤት Mutasa (2006) በደቡብ አፍሪካ ጥቁር ዜጎች ላይና Elisabeh (1999) በኢትዮጵያ ቋንቋቸው ባልበለጸገ ብሄረሰቦች ላይ ጥናት አካሂደው ካገኙት ውጤት ጋር የሚስማማ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ከዚህ ውጤት መረዳት የሚቻለው በተወሰነ ደረጃ በተማሪዎች አመለካከት መንስኤዎችና በወላጆች አመለካከት መንስኤዎች መካከል ልዩነት እንደሚታይ ነው፡፡ ምክንያቱም በተማሪዎች ላይ ስነትምህርታዊና ስነልቦናዊ ምክንያቶች እንጅ የባህልና የኢኮኖሚ ጥቅም ተጽዕኖ በጉልህ አልታየም፡፡ በወላጆች በኩል ደግሞ ከስነትምህርታዊና ስነልቦናዊ መንስኤዎች ይልቅ የኢኮኖሚያዊ ጥቅም መንስኤ የጎላ እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መንስኤ ከሚሆኑ ጉዳዮች አንዱ፣ የቤተሰብና የአካባቢው ማህበረሰብ አመለካከታዊ ተጽዕኖ ነው፡፡ ይኸውም ወላጆች፣ እኩዮችና የአካባቢው ማህበረሰብ በጎ ያልሆነ አመለካከት ለቋንቋው ካላቸው አሉታዊ፣ በአንጻሩ በጎ የሆነ አመለካከት ካላቸው አዎንታዊ አመለካከት በተማሪዎች ላይ ሊፈጠር ይችላል (Gardner, 1985)፡፡ በተመሳሳይ በወላጆችም ሆነ በሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች ላይ የቤተሰብና የአካባቢው ማህበረሰብ አመለካከት ተጽዕኖ መንስኤ ሊሆን ይችላል፡፡ ከዚህም በመነሳት የቤተሰብና የአካባቢው ማህበረሰብ አመለካከት በወላጆች፣ በአንደኛና በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ላይ ተጽዕኖ ማሳደሩ ተፈትሸዋል፡፡ በመጨረሻም፣ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ላይ የቤተሰብና የአካባቢው ማህበረሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት በአዎንታዊም ይሁን በአሉታዊ መንስኤ እንዳልሆነ ለማረጋገጥ የተቻለ ሲሆን፣ በወላጆችና በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እንዳሳደረ የጥናቱ ውጤት አመላክቷል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

ይህ የጥናት ውጤት የቤተሰብ የኢኮኖሚ አቅም በወላጆችና በአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች የትምህርት መስጫ ቋንቋ አመለካከት ላይ ቀጥተኛ ተጽዕኖ እንዳሳደረ ይገልጻል፡፡ ምክንያቱም ሀብታምና የተማሩ ወላጆች ልጆቻቸውን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ከሚሰጥባቸው ትምህርት ቤቶች በማስወጣት በአማርኛ ቋንቋ በሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶች ማስገባታቸው በወላጆችና በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ አሉታዊ መንስኤ እንደሆነ የጥናቱ ውጤት አሳይቷል፡፡ ይህ ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ማለት በኢኮኖሚ አቅማቸው ደካማ የሆኑና ያልተማሩ ወላጆች ልጆች የሚማሩበት ቋንቋ ነው የሚል አመለካከት እንዲፈጠር ምክንያት እንደሆነ የሚገልጽ ነው፡፡

4.6.3 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ ተግዳሮቶችን መለየት

የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እንቅፋት ከሚሆኑ ተግዳሮቶች መካከል ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊ፣ ስነልሳናዊ፣ ፖለቲካዊና ፋይናንስ-ነክ ተግዳሮቶች ዋነኞቹ ናቸው፡፡ ከዚህም በመነሳት በዚህ ጥናት በናሙናነት በተወሰዱ የትምህርት መስጫ ቋንቋዎች ላይ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶች ተፈትሸዋል፡፡ በመጨረሻም በዚህ ጥናት በተግዳሮትነት ተለይተው የተገኙት ተግዳሮቶችና አንድምታቸው እንደሚከተለው ቀርቧል፡፡

በአራቱም ቋንቋዎች በትምህርት ቤት ውስጥ የተገኙት አጋዥ መጽሀፍት ቋንቋውን እንደ ትምህርት ለማስተማር የተዘጋጁ ያልተሟሉ መዝገበቃላት፣ የእንቆቅልሽና የምሳሌዊ ንግግር መጽሃፍት እንጅ የሌሎች ትምህርቶች አጋዥ መጽሀፍት እንደሌሉ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ብሎም የመማሪያ መጽሀፍት፣ የመምህሩ መምሪያዎችና ሌሎች የትምህርት ቁሳቁሶችም በትምህርት ቤት ውስጥ ከከፍተኛ እጥረት እስከ ጨርሶ የአለመኖር ችግር እንዳለ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ይህ ችግር በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ብቻ ሳይሆን በመምህራን ማስልጠኛ ኮሌጆችም እንዳለ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በኮሌጅ ውስጥ አሰልጣኝ መምህራንም ሆኑ ሰልጣኝ ተማሪዎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የሚጠቀሙት ለኮርሶቹ የተዘጋጁትን ሞጅሎች ብቻ ነው፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚያስተምሩ ድሃ ሀገራት ባብዛኛው በትምህርት ቤት ውስጥ የሚገኘው ብቸኛው የትምህርት መሳሪያ መማሪያ መጽሀፍት ነው በማለት የዘርፉ አጥኝዎች ይገልጻሉ፡፡ ይህም የሚከሰተው ከፈርጀ ብዙ ምክንያቶች የተነሳ ቢሆንም፣ በቋንቋው የቀደመ የንባብና የጽህፈት ተሞክሮ ከመማሪያ ክፍል ውጭ ካለመኖር፤ በቋንቋው የትምህርት መሳሪያዎችን የሚያዘጋጁ ሙያተኞች ካለመኖር፤ በቋንቋው አጋዥ መጽሀፍትን የሚያዘጋጁ ምሁራን ካለመኖር፤ ለቋንቋው እድገት በቂ በጀት ካለመመደብና ቋንቋዎችን ሊያሳድጉ የሚችሉ የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋማት ካለመኖራቸው የተነሳ ነው (Mcllwraith et al., 2012)፡፡ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤትም ሆነ በኮሌጆች ውስጥ ያለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መሳሪያዎች እጥረት በትምህርቱ ጥራትም ሆነ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት ላይ የሚያሳድሩት አሉታዊ ተጽዕኖ ከፍተኛ እንደሆነ መገመት ይቻላል፡፡ ይህ ውጤት Tekeste (2006) ካቀረቡት ጽሁፍ ጋር የሚስማማ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ምክንያቱም Tekeste በጥናታዊ ጽሁፋቸው፣

ለኢትዮጵያ የትምህርት ጥራት መውረድ የመጀመሪያውና ዋናው ምክንያት በቂ የሆኑ የትምህርት ቁሳቁሶች ባልተዘጋጁበት ሁኔታ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንዲሰጥ መደረጉ ነው ብለዋል፡፡ በመሆኑም አሁን በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ውስጥ እየታየ ላለው የትምህርት ጥራት ችግር ይህ ጉዳይ የራሱን አስተዋጾ አድርጓል ብሎ መደምደም ይቻላል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በስነትምህርታዊ ተግዳሮትነት ከሚነሱ ችግሮች መካከል የመምህራን ስልጠና ጉዳይ አንዱ ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት በናሙናነት በተመረጡ ቋንቋዎች በተካሄደ ጥናት እስካሁን ድረስ በሁሉም ቋንቋዎች በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጡ ስልጠናዎች በሁለት ኮርሶች ብቻ የተገደበ እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል፡፡ እነዚህም መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትና መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ክሂል የተባሉ ኮርሶች ብቻ ናቸው፡፡ ከዚህ ውጭ ያሉትን የትምህርት ኮርሶች ግን በእንግሊዝኛ ቋንቋ ሰልጥነው ነው ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል ሁሉንም ትምህርቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ እያስተማሩ ያሉት፡፡ ይህን ተከትሎም መምህራን በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የሚያስተምሩት በይመስለኛል እንደሆነ ከተካሄደው የመረጃ ትንተና ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

ከተገኘው ውጤት ተነስቶ ማለት የሚቻለው በኮሌጅ ውስጥ ስልጠና የሚሰጠው ከልብ በመነጨ የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን ለማገዝ ሳይሆን ለመርሃ ግብር ብቻ ሲባል የሚፈጸም እንደሆነ ነው፡፡ የዚህም ምክንያቱ ባብዛኛው ቋንቋውን መናገር የሚችል ሁሉ ቢመደብ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ማስተማር ይችላል ከሚል ድምዳሜ የተነሳ እንደሆነ ከMusau (2003) የጥናት ውጤት ተነስቶ መገመት ይቻላል፡፡ ይኸውም በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር ሰፊ ስልጠና አያስፈልግም፣ የሚያስፈልገው ቋንቋውን መናገር ብቻ ነው የሚል አመላካከት በብዙ የአፍሪካ ሀገራት እንዳለ Musau ገልጸዋል፡፡ ይሁን እንጅ ሰልጣኝ መምህራን ቋንቋውን የሚያውቅ ሁሉ ያስተምር በሚል ጨርሰው ስልጠና ሳይወስዱ ከሚያስተምሩ መምህራን ይሻሉ እንደሆን እንጅ ለማስተማር ስራቸው በቂ የሆነ ስልጠና ሳያገኙ ከኮሌጅ እንደሚመለሱ ግን የሚያረጋግጥ ነው፡፡

ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን በተጨማሪ በኮሌጅ ውስጥ የሚያስተምሩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንም በተመሳሳይ በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ እንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋዎች የሰለጠኑ አይደሉም፡፡ ብሎም ለአሰልጣኞቹም ሆነ ለሰልጣኞች በቋንቋው የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት አለመኖራቸው ይበልጥ ችግሩን ከፍ እንዳደረገው በዚህ ጥናት ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ይህ ደግሞ የሚያመላክተው በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር የተጀመረው በቂ ዝግት ተደርጎበት ሳይሆን በሌላ አነሳሽ ምክንያት ወይም ግፊት የተነሳ እንደሆነ ነው፡፡ በተለይ ፖለቲካዊ ግፊት ዋነኛው ምክንያት ሊሆን እንደሚችል መገመት ይቻላል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በተግዳሮትነት ከሚነሱት መካከል የቋንቋ መደበኛነትና ተዛማጅ ጉዳዮች ናቸው፡፡ ከዚህ በመነሳት በዚህ ጥናት በተካሄደ ፍተሻ፣ የቋንቋ መደበኛነት ጉዳይ አንዱ ተግዳሮት ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ምክንያቱም የመማሪያ መጽሀፎቹ የተዘጋጁት ባብዛኛው በአንድ አካባቢ ዘዬ ላይ ተመስርተው እንደሆነ መረጃ አቀባዮቹ ተናግረዋል፡፡ በተለይም በአካባቢያዊ አጠራር የቆላውና የደጋው የቋንቋ አጠቃቀም ሰፋ ያለ ልዩነት የሚታይበት በመሆኑ በተዘጋጁት የመማሪያ መጽሀፎች ውስጥ ያለው የቋንቋ አጠቃቀም ተማሪዎቹንም ሆነ መምህራንን እንደ እንግዳ ቋንቋ እንደሚያደናግራቸው ከትንተና ውጤቱ ለመረዳት ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት የመጠቀም አነሳሽ ምክንያቱ ስነትምህርታዊ ሳይሆን ፖለቲካዊ በሚሆንበት ወቅት አስፈላጊው ስነትምህርታዊ ዝግጅት ሳይካሄድ ይጀመራል፡፡ ብሎም ቋንቋውን የማበልጸግ ስራ ላይ ችላ ይባላል፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ Smith (2005) ሲገልጹ፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ውሳኔና ተግባር ዋና አነሳሽ ምክንያቱ ስነትምህርታዊ ሳይሆን ፖለቲካዊ ከሆነ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በስርዓተ ጽህፈት ቀረጻ፣ በመዝገበቃላት ዝግጅት፣ በቋንቋ መደበኛነት ያልተሟሉና ያልበለጸጉ ይሆናሉ፡፡

ሌላው በዚህ ጥናት የተገኘው ተግዳሮት የጽህፈት ስርዓት ጉዳይ ነው፡፡ ይኸውም በናሙናነት የተወሰዱት ሶስቱ ቋንቋዎች ማለትም ወላይትኛ፣ ከምባትኛና ሀድይኛ የላቲንን ፊደል ተጠቅመው የጽህፈት ስርዓት መቅረጻቸው በትምህርቱ ጥራት ላይ በተለይም በተማሪዎች የንባብና የጽህፈት ክሂል ላይ ከፍተኛ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳደረ እንደሆነ ከመረጃ ትንተናው ውጤት ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ ይህ ደግሞ አንድም የላቲኑ ፊደል ከእንግሊዝኛው ፊደል ጋር እየተምታታ ተማሪዎችን በማስቸገሩ ሁለትም የላቲኑ የአጻጻፍ ስርዓት ድምጽ በሚጠብቅበትና

በሚላላበት፣ በሚረዝምበትና በሚያጥርበት ወቅት ፊደላቱ በጣም ስለሚረዝሙ ህጻናትን በቀላሉ ለማስተማር ችግር በመፍጠሩ የተነሳ እንደሆነ ከተካሄደው የመረጃ ትንተና ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

ይህ ጥናት ቋንቋዎቹ ከኢትዮጲክ የጽህፈት ስርዓት ይልቅ ላቲንን የሚጠቀሙበትን ምክንያት አለመፈተሹ ውሱንነት ታይቶበታል፡፡ የጽህፈት ስርዓቱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ ጉልህ የሆነ አሉታዊ ተጽዕኖ እየፈጠረ አገልግሎት ላይ እንዲውል የተደረገው ከቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋማት ጋር በተገናኘ የተነሳ ሊሆን ይችላል የሚል ግምት መውሰድ ይቻላል፡፡ ምክንያቱም በኢትዮጵያም ሆነ በአብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገራት የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን የማበልጸግ ስራ የሚሰራው መንግስታዊ ባልሆኑ የውጭ ድርጅቶች ነው፡፡ እነዚህ ድርጅቶች ደግሞ ቀድመው የሚያውቁትን የራሳቸውን የጽህፈት ስርዓት ለአፍሪካ ቋንቋዎች ለማዘጋጀት ቅድሚያ ይሰጣሉ፡፡ ይህ ደግሞ አንድም ሀገረኛ የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋማት አለመኖራቸው፣ ቢኖሩም የሚጠበቅባቸውን ያህል አለመስራታቸው የፈጠረው ችግር ነው ብሎ መውሰድ ይቻላል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በሚሰጥበት ወቅት እንቅፋት ከሚሆኑ ተግዳሮቶች መካከል የትምህርት ይዘት አቀራረብ ጉዳይ አንዱ ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱት ቋንቋዎች ላይ በተካሄደ ጥናት ሁሉም የትምህርት ይዘቶች ከአማርኛ ቋንቋ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ተተርጉመው የቀረቡ እንደሆኑ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ይህን ተከትሎም አንዳንዴ ከአካባቢው ባህል ጋር የሚጋጩ የትምህርት ይዘቶች፣ ሁሉም የብሄረሰቡ ተወላጆች ሊረዷቸው የማይችሏቸው መደበኛ ያልሆኑ ቃላት፣ መምህራንና ተማሪዎችን የሚያሸማቅቁ አይነኬ ቃላትን እንደ ወረደ በመማሪያ መጽሀፉ ላይ የመጠቀም ችግር እንዳለ ከመረጃ ትንተናው ውጤት ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ቅድመመደበኛ ትምህርት ለተከታተሉ የከተማ ተማሪዎችና ቅድመመደበኛ ላልተከታተሉ የገጠር ተማሪዎች ተመሳሳይ ይዘት ያለው መማሪያ መጽሀፍት በአንደኛ ክፍል መቅረቡ ቅደመመደበኛ ሳይከታተሉ ለገቡ ተማሪዎች ችግር እየፈጠረ እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ከዚህ ባለፈ የይዘት ቅደም ተከተል ችግር አልፎ አልፎ እንደሚያጋጥም ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

አስቀድሞ እንደተገለጸው ይህ የሚሆነው ካለበቂ ቅድመ ዝግጅት ቋንቋዎችን የትምህርት መስጫ ለማድረግ በሚደረግ ጥድፊያ የተነሳ ነው፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ Daniel and Abebayehu (2006) በሌሎች ቋንቋዎች የተካሄዱ ጥናቶችን በመጥቀስ፣ በኢትዮጵያ ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መስጠት ሲፈለግ ባብዛኛው በሌላ ቋንቋ የተዘጋጀን የትምህርት ይዘት በቀጥታ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ የመተርጎም ስራ ነው የሚሰራው በማለት ገልጸዋል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በተግዳሮትነት ከሚነሱት መካከል የመምህራንና የተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት ጉዳይ ነው፡፡ ከዚህ በመነሳት በተካሄደ ፍተሻ፣ በአንጻራዊ መልኩ የተማሪዎችም ሆነ የመምህራን የንግግርና የማዳመጥ ክሂል ብቃት ጥሩ ቢሆንም በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ በተወሰነ ደረጃ አሉታዊ ተጽዕኖ ሊፈጥር የሚችል የቋንቋ ብቃት ችግር በተለይ በከተሞች ውስጥ እንዳለ ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋ ብቃት ችግር ከፈርጀ ብዙ ምክንያቶች የተነሳ ሊፈጠር ይችላል፡፡ በተለይም ብዙ ብሄረሰቦች ተሰበጣጥረው በሚኖሩባቸው አካባቢዎችና ከተሞች ውስጥ የሚኖሩ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎታቸው ደካማ መሆን ወይም ጨርሰው ቋንቋውን አለመቻላቸው በችግርነት ይነሳል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ቋንቋቸው ያልበለጸገ ማህበረሰቦች ከራሳቸው ቋንቋ ይልቅ ለበለጸጉ ቋንቋዎች ከፍተኛ ትኩረት በመስጠት የራሳቸውን ቋንቋ በፍቃዳቸው በመደበኛው ተግባቦት ባለመጠቀም ሲጨቁኑ ይስተዋላል በማለት Ramachandran and Rauh (2016) ይገልጻሉ፡፡ ይህን ተከትሎም የማህበረሰቡ አባላት ለራሳቸው ቋንቋ የሚኖራቸው ክህሎት ደካማ ይሆናል፡፡ ይሁንና እንዲህ አይነት ማህበረስነልሳናዊ ሁኔታ ባለበት ማህበረሰብ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግባራዊ በሚደረግበት ወቅት እንቅፋት ከሚሆኑ ተግዳሮቶች መካከል የመምህራንና የተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት በሚጠበቀው ደረጃ ሆኖ አለመገኘት ነው፡፡

ይህ ጥናት በተካሄደበት አካባቢም በተለይ በከተሞች ውስጥ ብዙ ብሄረሰቦች ተሰበጣጥረው ከመኖራቸው ባሻገር ከብሄረሰቦቹ ቋንቋዎች ይልቅ በአካባቢው አማርኛ ከፍተኛ የተግባቦት ቦታ በመያዙ የተነሳ ይመስላል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት ችግር ተገኝቷል፡፡ ከንግግርና ከማዳመጥ ክህሎት በባሰ የተማሪዎችም ሆነ የመምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ የንባብና የጽህፈት ክህሎት ደካማ እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በተለይም ላቲንን የሚጠቀሙ ቋንቋዎች ላይ ደግሞ ችግሩ የከፋ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይሄን ተከትሎም መምህራን ትምህርቱን ለመጨረስ በሚል ባብዛኛው

ተማሪዎችን በማስጻፍና በማስነበብ ሳይሆን በንግግር ብቻ አስተምረው እንደሚያልፉት የትንተና ውጤቱ ያሳያል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት እንቅፋት ከሚሆኑ ተግዳሮቶች መካከል አንዱ የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሉታዊ አመለካከት ማሳየታቸው ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት በዚህ ጥናት በተካሄደ ፍተሻ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም በወላጆች፣ በተማሪዎችና በመምህራን ዘንድ አዎንታዊም አሉታዊም አመለካከቶች እንደሚታዩ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ እንደ አጠቃላይ ግን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ሲጀመር እንጅ አሁን ጉልህ በሆነ ሁኔታ የማስተማር ሂደቱን የሚፈታተን አሉታዊ አመለካከት እንደሌለ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

አሉታዊ አመለካከቶቹ በዋናነት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም እምነት ከማጣት የሚመነጩ እንደሆኑ በዘርፉ አጥኚዎች ይጻፋል፡፡ በተለይም የትምህርት መስጫ ቋንቋን ከኢኮኖሚያዊ ጥቅም ጋር የማያያዝ ጉዳይ አብይ ምክንያት እንደሆነ ይገለጻል (Beeckman, 2005; Mutasa, 2006 & Musau, 2003)፡፡ በዚህ ጥናትም ለአሉታዊ አመለካከቶች አብይ ምክንያት ሆኖ የተገኘው የኢኮኖሚ ጥቅም ጉዳይ ነው፡፡ ይኸውም በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር የሚገኘውን ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ቋንቋ በማስተማር ከሚገኘው ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ ጋር ከማነጻጸር የመነጨ ነው፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ከሚነሱ ጠቀሜታዎች መካከል አንዱ በወላጆችና በትምህርት ቤቶች መካከል የጠበቀ ግንኙነት እንዲፈጠር ወይም በተቃራኒው እንዲሆን ያደርጋል የሚለው አንዱ ነው፡፡ ከዚህም በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱት ቋንቋዎች ላይ ያለው ሁኔታ ተፈትሾ የተገኘው መረጃ ትንተና እንደሚያሳየው፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የትምህርት መስጫ በመሆኑ በትምህርት ቤቶችና በወላጆች መካከል የጠበቀ ግንኙነት እንዲፈጠር እንዳደረገ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በሌላ በኩል ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የጎላ አሉታዊ አመለካከት በአንጻራዊነት የሚታየው በከተማ ውስጥ በሚኖሩ ወላጆች ነው፡፡ ሆኖም ግን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በጽኑ የሚቃወሙ ወላጆችም ቢሆን ልጆቻቸውን በአማርኛ ቋንቋ ወደ ሚያስተምሩ የግል ትምህርት ቤቶች ይወስዳሉ እንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ሂደት ላይ የፈጠሩት ችግር እንደሌለ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

ወላጆች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሉታዊ አመለካከት ካላቸው ከትምህርት ቤት የሚሸሹበት፤ በትምህርቱ ሂደት ላይ ተቃውሞ በማሰማት ችግር የሚፈጥሩበት ሁኔታ ሊኖር እንደሚችል ይገልጻል (Ouane & Glanz, 2011)። ብሎም ጨርሰው ልጆቻቸውን በአውሮፓ ቋንቋ ወደሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶች በመውሰድ ልጆቻቸውንም ሆነ እራሳቸውን ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ቤት የሚያርቁበት ሁኔታ ሊኖር ይችላል። የዚህ ጥናት ውጤትም እንዳሳየው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር አሉታዊ አመለካከት ያላቸው ወላጆች ልጆቻቸውን በአማርኛ ቋንቋ ወደሚያስተምሩ ትምህርት ቤቶች እንደሚያሸሹ ነው። በተቃራኒው አወንታዊ አመለካከት ያላቸው ደግሞ ወደ ትምህርት ቤት ለመምጣት ያላቸው ተነሳሽነት ጥሩ መሆኑን ተከትሎ ለማስተማር ሂደቱ በጎ አስተዋጾ አበርክቷል።

ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አንጼ የጽህፈት ስርዓት በመቅረጽ፣ የመምህራን ማሰልጠኛ በማቋቋም፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎች በማዘጋጀት፣ ወዘተ. የሚያቆም ሳይሆን፣ በሂደት የቋንቋውን መዝገበ ቃላት ማሳደግ፣ ሙያዊ ቃላትን መፈጠር፣ የመምህራንን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አቅም ማጎልበት፣ የተለያዩ ዘዬዎችን መለየትና ማስማማት እንዲሁም አጠቃላይ ቋንቋውን የማበልጸግ ስራ መስራት ያስፈልጋል። ይህን ለማሳካትም የተለያዩ ባለድርሻ አካላት ማለትም ከፌደራል እስከ ወረዳ ባለው የመንግስት መዋቅር ውስጥ ያሉ የትምህርት ሀላፊዎችና ባለሞያዎች፣ ዩኒቨርሲቲዎችና ኮሌጆች፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ላይ ጥናትና ምርምር የሚያደርጉ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት፣ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የፋይናንስና የቴክኒክ ድጋፍ የሚሰጡ አህጉራዊና አለም አቀፋዊ ተቋማት ክትትልና ድጋፍ ይፈለጋል። ከዚህ በመነሳት በናሙናነት በተወሰዱ ቋንቋዎች ላይ በተካሄደ ፍተሻ፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ከሃያ አመት በላይ ቢሆነውም ጉልህ የሆነ መሻሻል እንዳይኖር ካደረጉት ምክንያቶች መካከል በመንግስትም ሆነ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች የሚደረጉ ድጋፎች በቂና ዘላቂ አለመሆናቸው ነው። በመንግስትም ሆነ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች የሚደረጉ ድጋፎች ብዙ ጊዜ በተግባር ሳይገለጹ በእቅድና በቃልኪዳን ብቻ ተወስነው የሚቀሩ እንደሆኑ ለመገንዘብ ተችሏል። በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል።

ከላይ ለተገለጸው ተግዳሮት አብይ ምክንያቶቹ በመንግስት በኩል የፖለቲካ ቁርጠኝነት አለመኖርና የፋይናንስ አቅም ውስንነት መኖሩ እንደሆነ የጥናቱ ውጤት ያሳያል፡፡ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ምክንያት ግን ምን እንደሆነ ይህ ጥናት አለመፈተሹ ውሱንነት ታይቶበታል፡፡

ሌላው ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አተገባበር ስኬትና ውድቀት ቁልፍ ከሆኑ ጉዳዮች መካከል ሀገራዊ ወይም አካባቢያዊ የፖለቲካ ቁርጠኝነት ማጣት አንዱ ነው፡፡ ከዚሁ ጋር በተገናኘ በናሙናነት በተወሰዱ ቋንቋዎች ላይ ፍተሻ ተካሂዶ ፖለቲካዊ ቁርጠኝነት አለመኖር፣ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አተገባበርና እድገት አብይ ተግዳሮት እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ የአጭር ጊዜ ስልጠና እንኳ ለመምህራን የሚሰጠው በወረፋ እንደሆነ፤ ከመዝገበቃላትና ከሞጁል ያለፈ አጋዥ የትምህርት መሳሪያዎች በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችም ሆነ በኮሌጆች ውስጥ እንዲኖር አለመደረጉ፤ የማስተማሪያ ቋንቋዎቹ በጊዜ ሂደት ምን አይነት መሻሻልና ለውጥ እንዳመጡ በተጠናና በተደራጀ መልኩ የሚከታተል የመንግስት ተቋም አለመኖሩ፤ የአካባቢው የስራ ቋንቋና የማስተማሪያ ቋንቋው በመለያየታቸው የተነሳ ለተፈጠረው አመለካከታዊ ተግዳሮት መፍትሄ የሚሰጥ አካል አለመኖሩ፤ ቋንቋው ተጠናክሮ ከአራተኛ ክፍል ባለፈ እንደ ሌሎች የኢትዮጵያ ቋንቋዎች የማስተማሪያ ቋንቋ እንዲሆን የሚደረግ ጥረት አለመኖሩ በመረጃ ትንተናው ውጤት ታይቷል፡፡ በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ተነስቶ የሚከተለውን አንድምታ መግለጽ ይቻላል፡፡

የፖለቲካ ቁርጠኝነት የሚጠፋው የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት የመጠቀም አነሳሽ ምክንያቱ ባብዛኛው ስነትምህርታዊ በማይሆንበት ወቅት ነው፡፡ ይህን ተከትሎም በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ሂደትን የሚያውኩ ፈረጀ ብዙ ችግሮች ይፈጠራሉ፡፡ ምክንያቱም የፖለቲካ ቁርጠኝነት ከበጀት ምደባ፣ ጠንካራና ግልጽ የሆነ ፖሊሲ ከማዘጋጀት፣ ህዝብን ከመቀስቀስና ከማስተባበር፣ ከትምህርት አስተዳድር፣ የትምህርት ቁሳቁሶችን በበቂ ሁኔታ ከማሟላት፣ በቂ ስልጠና ለመምህራን ከማዘጋጀት፣ ቋንቋው በሂደት እየበለጸገ የሚሄድበትን ሁኔታ ከማመቻቸት፣ ወዘተ. አኳያ ጥብቅ ቁርኝት ያለው ነው፡፡

4.6.4 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ተግዳሮቶች የሚታዩ ከሆነ መንስኤያቸውንና መፍትሄያቸውን መለየት

የዚህ ጥናት ሌላው ንዑስ አላማ የተግዳሮቶችን መንስኤና መፍትሄ ማጥናት ነው። በዚህ ጥናት የመረጃ ትንተና፣ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ሂደት ተግዳሮት ሆነው ከተገኙት መካከል በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ በቂ የትምህርት ቁሳቁሶች በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶችም ሆነ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች ውስጥ አለመኖርና በቂ ስልጠና መምህራን አለማግኘታቸው ነው። ለዚህ ደግሞ ምክንያቶቹ ምን ምን እንደሆኑ በዚህ ጥናት ተፈትሾ፣ በመረጃ ትንተና የተገኘው ውጤት እንደሚያሳየው የፖለቲካ ቁርጠኝነት አለመኖር ወይም የሚደረጉ ድጋፎችና ክትትሎች ሁሉ ለይስሙላ መሆናቸው ዋነኛው እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል። ከዚህ ግኝት ተነስቶ ማለት የሚቻለው ፖለቲካዊ ምክንያቶች በትምህርቱ ሂደትና ጥራት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እየፈጠሩ እንደሆነ ነው። ሌላው በቋንቋዎቹ አጋዥ መጽሀፍትን የሚያዘጋጁ ፈቃደኛ ምሁራን አለመገኘት፤ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ከፖለቲካ ጋር በማገናኘት አሉታዊ አመለካከቶች መታየታቸው፤ በቋንቋዎቹ የሰለጠኑና ልምድ ያላቸው የትምህርት ባለሞያዎች አለመኖርና በመምህራንም ሆነ በሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች አልፎ አልፎ የሚታየው አሉታዊ አመለካከት ምክንያት እንደሆኑ ለመረዳት ተችሏል።

ይህ ጥናት የብሄረሰቡ ተወላጅ የሆኑ ምሁራን ለምን አጋዥ መሳሪያዎችንና መጽሀፎችን እንደማይጽፉ መረጃ አለመሰብሰቡ ውሱንነት አለው። ይሁንጅ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ሂደት ስኬታማ እንዲሆን በቅድሚያ የአመለካከት አንድነት እንዲኖር መሰራት እንደነበረበት ግን ከጥናቱ ውጤት ተነስቶ መደምደም ይቻላል።

በተጨማሪም ሰልጣኝ መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ከሌሎች ትምህርቶች ጋር እኩል አለማየት፤ በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጡት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ኮርሶች ማነስና ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የማያግዝ ሆኖ መገኘት፤ በኮሌጅ ውስጥ የሚያሰለጥኑ መምህራን እራሳቸው በቅድሚያ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አለመሰልጠናቸው ሌሎች ምክንያቶች እንደሆኑ ለመገንዘብ ተችሏል። በመሆኑም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በሁለት ኮርሶች ብቻ መገደቡ ቀርቶ የኮሌጅ ስልጠና ሙሉ በሙሉ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ቢሆን አመለካከታዊ ተግዳሮቶችን ከመቅረፍ አልፎ፣ የግብዓት፣ የቋንቋ ክህሎት፣ የትምህርት ይዘት፣ ወዘተ. ተግዳሮቶችንም ለመቅረፍ ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል ብሎ መደምደም ይቻላል።

ከትምህርት ይዘት አቀራረብና ከቋንቋ መደበኛነት ጋር በተገናኘ ለታዩት ተግዳሮቶች ምክንያታቸው ምን እንደሆነ በዚህ ጥናት ተፈትሸዋል፡፡ በመጨረሻም፣ በቋንቋዎቹ የሰለጠኑና ልምድ ያላቸው የትምህርት ባለሞያዎች አለመኖር፤ የቅድመ መደበኛ ትምህርት በገጠር ውስጥ አለመከፈት፤ የትምህርት ይዘቶቹ ከሌላ ቋንቋ በተለይም በአማርኛ ቋንቋ ከተዘጋጁ መጽሀፎች በቀጥታ መገልበጣቸው፤ የትምህርት ይዘቱ አቀራረብ የመደበኛውን ቋንቋ አጠቃቀም ተከትሎ አለመዘጋጀቱ ከትምህርት ይዘቱ ጋር ለተገናኙ ተግዳሮቶች ምክንያት እንደሆኑ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በተለይም በንሞና ከተወሰዱት ቋንቋዎች መካከል የወላይትኛ፣ ሀድይኛና ከምባትኛ ቋንቋዎች የትምህርት ይዘት አቀራረብ ተግዳሮቶች መካከል ቋንቋዎቹ የሚጠቀሙት የጽህፈት ስርዓት ዋነኛው ምክንያት እንደሆነ ከተካሄደው የመረጃ ትንተና ለመረዳት ተችሏል፡፡ ይህ ደግሞ የተመረጠው የጽህፈት ስርዓት እንደገና እንዲጤን የሚያመላክት ነው፡፡

ሌላው ከመምህራንና ከተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ ጋር ለተገናኙ ተግዳሮቶች መምህራን የሰለጠኑበት ቋንቋና የሚያስተምሩበት ቋንቋ መለያየት፤ በከተማ ውስጥ የተወለዱ ተማሪዎች ባብዛኛው በአማርኛ ቋንቋ አፋቸውን መፍታታቸው፤ ቋንቋዎቹ ላቲንን ለጽህፈት መጠቀማቸውና የስራ ቋንቋውና የትምህርት ቋንቋው መለያየት ምክንያት እንደሆኑ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ህጻናት የተሻለ የተግባቦት ብቃት ባለቸው ቋንቋ እንዲማሩ ቢደረግ ለመምህራኑና ለተማሪዎች ብቻ ሳይሆን አጠቃላይ ለትምህርት ስርዓቱም የተሻለ እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል፡፡

ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በተግዳሮትነት ከተነሱት መካከል አመለካከታዊ ተግዳሮት አንዱ ነው፡፡ ይህም ባብዛኛው ከኢኮኖሚያዊና ስነትምህርታዊ ምክንያቶች የተነሳ እንደሆነ ከተካሄደው የመረጃ ትንተና ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ በመሆኑም ይህ ውጤት የሚያመለክተው እንደገና በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር ተጨማሪ ግንዛቤ በህብረተሰቡ ላይ መፍጠር እንደሚያስፈልግ ነው፡፡ ሌላው በዚህ ጥናት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተግዳሮት ሆነው ከተገኙት መካከል የፖለቲካ ቁርጠኝነት አለመኖር ነው፡፡ የዚህ ምክንያቱ ምን እንደሆነ ተፈትሾ፣ የመንግስት ሀላፊዎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያላቸው አመለካከት ከልብ ያልመነጨ በመሆኑ የተነሳ እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ይሁንጅ ስለፖለቲካ ቁርጠኝነት ምክንያቶችና መፍትሄዎች ሰፊ መረጃ ይህ ጥናት አለመሰብሰቡ በራሱ ውሱንነት እንዳለበት ያሳያል፡፡

4.6.5 የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ላይ የሚታየው አመለካከት ከመረጃ ሰጪዎች ጋር ያለውን ግንኙነት በንጽጽር ማየት

በመረጃ ሰጪዎች መካከል የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ከተለያዩ ዳራዎች አኳያ ተፈትሸዋል፡፡ በቅድሚያ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከመማሪያ ቦታ፣ ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራና ከወላጆቻቸው የትምህርት ዳራ አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ የሚከተለው ውጤት ተገኝቷል፡፡

በተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድሩ ከሚችሉ ጉዳዮች አንዱ ተማሪዎች የተወለዱበት ቦታ ሊሆን ይችላል፡፡ ይኸውም በከተማ ውስጥ ተወልድው የሚያድጉ ተማሪዎች ብዙ ጊዜ ከብዙ ብሄረሰብ ተወላጆች ጋር እየተጫወቱ ስለሚያድጉ፤ ብዙ ጊዜ ለሁለተኛ ቋንቋ ወይም ለውጭ ቋንቋ ከገጠር ተማሪዎች በተሻለ ተጋልጦ ስላላቸው፤ ይህን ተከትሎም በሁለተኛ ቋንቋ ወይም በውጭ ቋንቋ አፍቸውን ፈተው ማደጋቸው፤ ከገጠር ተማሪዎች በላይ ለተለያዩ የመዝናኛ፣ የቴክኖሎጅና የሚዲያ ቋንቋዎች ያላቸው ተጋልጦ ሰፊ በመሆኑና በሌሎችም ምክንያቶች የተነሳ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ይልቅ ለሁለተኛ ወይም ለውጭ ቋንቋ ትልቅ ትኩረት ሊሰጡ ይችላሉ፡፡ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እድገት በተግዳሮትነት ከሚነሱት ችግሮች መካከል አለምአቀፋዊነት ወይም ሉላዊነት እየጠነከረ መምጣቱ አንዱ ነው፡፡ በአለም አቀፍ ግንኙነት ውስጥ ደግሞ የመረጃና እውቀት ስርጭት የሚካሄደው በአደጉ ሀገራት ቋንቋዎች ስለሆነ ያላደጉ ሀገራት ዜጎች የራሳቸውን ቋንቋ ችላ እንዲሉ እየዳረጋቸው ይገኛል፡፡ በመሆኑም ከገጠር ኗሪዎች ይልቅ የከተማ ኗሪዎች ለዚህ ተጋልጦ ቅርብ በመሆናቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎታቸው ደካማ ሲሆን፣ የመጠቀም አመለካከታቸውም አሉታዊ ሲሆን እንደሚችል ይገለጻል፡፡

በሌላ በኩል በገጠር ውስጥ ተወልደው የሚያድጉ ልጆች ደግሞ በአንጻራዊነት በከተማ ውስጥ ተወልደው የሚያድጉ ልጆች የሚያጋጥሟቸው ተጋልጦዎች አያጋጥማቸውም፡፡ ከዚህም የተነሳ የገጠር ተወላጆች የከተማ ተወላጆችን ያህል ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሉታዊ አመለካከት ላይኖራቸው ይችል ይሆን በሚል በመካከላቸው አንጻራዊ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ ትርጉም ያለው የአመለካከት ልዩነት በዚህ ጥናት አልተገኘም፡፡ ከዚሁ ጋር በተያያዘ ከመማሪያ ቦታ አኳያም እንዲሁ ተፈትሾ ገጠር ውስጥ በሚማሩ ተማሪዎችና ከተማ ውስጥ በሚማሩ ተማሪዎች መካከል የአመለካከት ልዩነት በዚህ ጥናት ማግኘት አልተቻለም፡፡ ይሁንና

ከነዚህ ውጤቶች ተነስቶ ማለት የሚቻለው የትውልድና የመማሪያ ቦታ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ላይ የአመለካከት ልዩነት እንዲፈጠር መንስኤ አይሆኑም፡፡ የሉላዊነት ተጽዕኖም ሆነ ሌሎች ምክንያቶች በከተማ ውስጥ የሚገኙ ተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ገጠር ውስጥ ከሚገኙ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ጉልህ የሆነ ተጽዕኖ አለማድረጉ ነው፡፡

ሌላው እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ባላደጉ ሀገራት ባብዛኛው የተማሩ ሰዎች ልጆቻቸውን የሚያስተምሩት፣ ጥናትና ምርምር የሚያደርጉት፣ መጽሀፍ የሚጽፉት በአውሮፓ ቋንቋዎች እንደሆነና ለአፍ መፍቻ ቋንቋዎችም አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸው ይገለጻል፡፡ አመለካከታቸውም በዋናነት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በአፍሪካ በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ብቻ በትምህርት መስጫነት ከመወሰኑ፣ ከቋንቋ መደበኛነት፣ ከትምህርት ቁሳቁሶች እጥረት፣ ከመምህራን ስልጠና፣ ወዘተ. ጋር በተገናኘ የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ከአውሮፓ ቋንቋዎች በበለጠ ክፍተት እንዳለባቸው ከመገምገም የሚመነጭ ነው፡፡

ከዚሁ ጋር በተገናኘ በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የገጠር ኗሪ የሆኑ ወላጅ ሲገልጹ፣ ከተማ ውስጥ የሚኖሩ የተማሩ የብሄረሰብ አባላት በቋንቋችን እንኳን በትምህርት ቤት ልጆቻቸውን ሊያስተምሩ ለተራ ንግግር እንኳ ለመጠቀም አይፈልጉም ብለዋል፡፡ በተለይም ወላጆች የትምህርት ደረጃቸው ከፍ እያለ በሄደ ቁጥር ከአፍ መፍቻ ቋንቋዎች ይልቅ ለውጭ ቋንቋዎች የበለጠ ትኩረት እንደሚሰጡ በምዕራፍ ሁለት በክለሳ ድርሳን ውስጥ በስፋት ተገልጽዋል፡፡ የወላጆች አመለካከትም በወላጆች ተወስኖ የሚቀር ሳይሆን በልጆችም ሊጋባ እንደሚችል መገመት ይቻላል፡፡ ከዚህ በመነሳት በዚህ ጥናት የተሳተፉ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ አንጻራዊ የአመለካከት ልዩነት ማሳየት አለማሳየታቸው ተፈትሾ በተማሩ ወላጆች ልጆችና ፈጽሞ ባልተማሩ ወላጆች ልጆች መካከል የአመለካከት ልዩነት አልተገኘም፡፡ ከዚህ ውጤት ተነስቶ ማለት የሚቻለው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የወላጆች አመለካከት ጉልህ መንስኤ አለመሆኑ ነው፡፡

በመቀጠል የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን አመለካከት ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ዳራ ወይም የብሄር ማንነት አኳያ በመነሳት የመፈተሽ ስራ በዚህ ጥናት ተካሂዷል፡፡ ምክንያቱም የተለያየ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚናገሩ ወይም ከተለያየ ብሄር በተወለዱ ተማሪዎችና ተመሳሳይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚናገሩ ወይም ተመሳሳይ ብሄር ካላቸው ወላጆች በተወለዱ ተማሪዎች መካከል አንጻራዊ የአመለካከት ልዩነት ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ሊከሰት እንደሚችል መገመት ይቻላል፡፡ ይኸውም ተመሳሳይ ብሄር ካላቸው ወላጆች የሚወለዱ ልጆች ሁለቱም ወላጆች የአንድ ብሄር ማንነትን ብቻ ለልጆቻቸው እያስተማሩ ሊያሳድጉ እንደሚችሉ ይጠበቃል፡፡ በሌላ በኩል ሁለት የተለያየ ብሄር ካላቸው ወላጆች የተወለዱ ተማሪዎች ግን እናትም የራሳቸውን ማንነት፣ አባትም የራሳቸውን ማንነት እያስተማሩ ሊያሳድጓቸው ይችላሉ፡፡ ይህን ተከትሎም ተመሳሳይ ብሄር ካላቸው ወላጆች ከተወለዱ ተማሪዎች የተለየ አመለካከት ለአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ይዘው ሊያድጉ ይችላሉ፡፡

ከዚህም በመነሳት ከተመሳሳይ ብሄር ከተወለዱ ተማሪዎችና ከተለያየ ብሄር ከተወለዱ ተማሪዎች መካከል ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አንጻራዊ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ በዚህ ጥናት ተፈትሾ በመካከላቸው ልዩነት ማግኘት አልተቻለም፡፡ ከዚህ ውጤት ተነስቶ መግለጽ የሚቻለው በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የወላጆች የብሄር ዳራ ተፅዕኖ ጉልህ አለመሆኑን ነው፡፡

በመጨረሻ፣ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ከጾታ አኳያ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የአመለካከት ልዩነት ማሳየት አለማሳየታቸው ተፈትሾ በሴት ተማሪዎችና በወንድ ተማሪዎች መካከል ጉልህ የሆነ የአመለካከት ልዩነት ተገኝቷል፡፡ የመረጃ ትንተናው ውጤት እንደሚያመለክተው የጉልህነት መጠኑ (p.value) ከ0.05 በታች 0.01 ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ከትውልድ ቦታ፣ ከመማሪያ ቦታ፣ ከወላጆች የትምህርትና ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራ ይልቅ የጾታ ልዩነት በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ ልዩነት እንዲፈጠር አድርጓል፡፡ ከሌሎች ተላውጦዎች ይልቅ ከጾታ አኳያ ለምን ልዩነት እንደተገኘ ጥናቱ በጥልቀት አለመፈተሹ በራሱ ውሱንነት እንዳለው ያሳያል፡፡

በመቀጠል እንደ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ሁሉ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን መካከልም የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከማስተማሪያ ቦታና በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከማስተማር ልምድ አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ በዚህ ጥናት ተፍትሸዋል፡፡ ይሁንጅ በመምህራኑ መካከል ከሁሉም ዳራዎች አኳያ በዚህ ጥናት ልዩነት ማግኘት አልተቻለም፡፡ በመምህራን መካከል በየትኛውም ተላውጦ ለምን ልዩነት እንደልተገኘ ይህ ጥናት ተጨማሪ ፍተሻ አለማካሄዱ በራሱ ውሱንንት እንዳለው ያሳያል፡፡ በተመሳሳይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሚማሩ ተማሪዎች መካከልም ከጾታና ከመማሪያ ቦታ አኳያ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ በመካከላቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት እንደሌለ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

በወላጆች መካከልም የአፍ መፍቻ ቋንቋ የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ከጾታና ከመኖሪያ ቦታ አኳያ ተፈትሸዋል፡፡ ከመኖሪያ ቦታ አኳያ ብቻ ትርጉም ያለው ልዩነት ታይቷል፡፡ ምክንያቱም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መሰጠቱን አንደግፍም በማለት ከመለሱት 31.25 በመቶ ወላጆች መካከል ሁሉም በከተማ ውስጥ የሚኖሩ ናቸው፡፡ ከዚህም በመነሳት አጥኝው ከጾታ ይልቅ የመኖሪያ ቦታ በወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ላይ የጎላ ልዩነት እንዲኖር ያደረገው ምናልባት ከገጠር ይልቅ በከተማ ውስጥ የግል ትምህርት ቤቶች በአማርኛ ማስተማራቸው፣ የብሄር ስብጥር መኖሩ፣ የመግባቢያ ቋንቋው ባብዛኛው አማርኛ በመሆኑ የተነሳ ሊሆን ይችላል የሚል ድምዳሜ ላይ ደርሷል፡፡

ምዕራፍ አምስት፤ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና አስተያየት

5.1 ማጠቃለያ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችንና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት ስለመሆኑ በቀዳሚዎቹ ምዕራፎች ተገልጸዋል፡፡ ለዚህም ጥናቱ የሚከተሉትን መሰረታዊ ጥያቄዎች ምላሽ ለመስጠት ያለመ ነበር፡፡

5. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች አመለካከት ምን ይመስላል?
6. የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከት መንስኤዎች ምንድን ናቸው?
7. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተግዳሮቶች አሉ ወይ?
8. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ ተግዳሮቶች ካሉ የተግዳሮቶቹ መንስኤዎች ምን ምን ናቸው?

እነዚህን ጥያቄዎች ለመመለስ ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች መረጃዎች ተሰብስበው ተተንትነዋል፡፡ ጥናቱ ሁለት ክፍሎች አሉት፡፡ የመጀመሪያው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆቻቸውን የሚያስተምሩ ወላጆች፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ እየተማሩ ያሉ የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች፣ የአንደኛ ደረጃ ትምህርታቸውን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተምረው ያለፉ የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎችና በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን አመለካከት ተጠንቷል፡፡ በዚህም መሰረት ጥናቱ 32 የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎችን፣ 200 የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎችን፣ 16 ወላጆችንና 200 የአንደኛ ደረጃ መምህራንን በመረጃ ምንጭነት ተጠቅሟል፡፡

ተግዳሮትን ለመፈተሽ አስቀድመው ከተጠቀሱት መረጃ ሰጪዎች በተጨማሪ ስምንት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን፣ 20 የዞንና የወረዳ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ ስድስት በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ ውስጥ የሚሰሩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ሀላፊዎችና መምህራን ለጥናቱ ግብዓት የሚሆን መረጃ እንዲሰጡ ተደርጓል፡፡ እነዚህ የመረጃ ሰጪዎች የተወሰዱት ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት

መስጫነት ከሚጠቀሙ ብሄረሰቦች መካከል አራቱን በመምረጥ ነው፡፡ እነዚህም ስልጤ፣ ሀድያ፣ ከምባታና ወላይታ ናቸው፡፡

ጥናቱ የጽሁፍ መጠይቅንና ቃለመጠይቅን በመረጃ መሰብሰቢያነት የተጠቀመ ሲሆን፣ መጠይቆቹም ተዛማጅ ቀደምት ጥናቶች የተጠቀሟቸውን እንደ መነሻ በመውሰድ የተዘጋጁ ናቸው፡፡ እነዚህ መጠይቆች ለዋናው ጥናት ከማገልገላቸው በፊት በአማካሪና በባለሞያዎች እንዲገመገሙ ተደርጓል፡፡ በመቀጠልም ከተመረጡት ብሄረሰቦች መካከል በሀድያና በስልጤ ዞን በመገኘት የሙከራ ጥናት ተካሂዷል፡፡ ይሄን ተከትሎም መጠይቆቹ እንደገና እንዲሻሻሉ ተደርጓል፡፡

በጽሁፍ መጠይቅ አማካኝነት ከአንደኛ ደረጃ መምህራንና ከሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡ በመምህራኑ መጠይቅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከትን የሚመለከቱ 15 መጠናዊ ጥያቄዎች እንዲሁም ተግዳሮትን የሚመለከቱ 46 መጠናዊ ጥያቄዎችና 15 አይነታዊ ጥያቄዎች ቀርበዋል፡፡ ከነዚህም መካከል መምህራን ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ያላቸውን አመለካከት ለመፈተሽ የቀረቡት መጠናዊ ጥያቄዎች ምላሽ በክሮንባኽ አልፋ (Cronbach alpha) ቀመር ተፈትሾ α = .768 አስተማማኝነት መጠን ተገኝቷል፡፡ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መጠይቅ ውስጥ የተማሪዎችን አመለካከት ለመፈተሽ 40 መጠናዊ ጥያቄዎች እንዲሁም ተግዳሮትን ለመፈተሽ ስምንት መጠናዊና ሶስት አይነታዊ ጥያቄዎች ተዘጋጅተዋል፡፡ ይሁንና የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መፈተሻ ጥያቄዎች ምላሽ በክሮንባኽ አልፋ (Cronbach alpha) ቀመር ተፈትሾ α = .692 አስተማማኝነት መጠን ተገኝቷል፡፡

ሌላው የጥናቱ መረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ ቃለመጠይቅ ሲሆን፣ መጠይቁም ከፊል ነጻ ቃለመጠይቅ ነው፡፡ በዚህ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ አማካኝነት ከወላጆች፣ ከአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች፣ ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን፣ ከዞንና ከወረዳ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች፣ ከመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጅ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንና የትምህርት ክፍል ሀላፊዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡

በወላጆች መጠይቅ ውስጥ 18 ጥያቄዎች የተዘጋጁ ሲሆን፣ 10 ጥያቄዎች አመለካከትን፣ ስምንቱ ጥያቄዎች ተግዳሮትን ለመፈተሽ የተዘጋጁ ናቸው፡፡ ሌላው ቃለመጠይቅ ለአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች የቀረበው ሲሆን፣ በውስጡም ስድስት አመለካከትን፣ አንድ ተግዳሮትን የሚፈትሹ ጥያቄዎችን ይዟል፡፡ ለርዕሰመምህራን የቀረበው ቃለመጠይቅ ሌላው ሲሆን፣ በዚህ ቃለመጠይቅ ተግዳሮትን ለመፈተሽ የሚያስችሉ 11 ጥያቄዎች ተዘጋጅተው መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ ለወረዳና ለዞን የትምህርት ኃላፊዎችና ባለሞያዎች በተዘጋጀው ቃለመጠይቅ ውስጥ ተግዳሮትን ለመፈተሽ የሚያስችሉ ስምንት ጥያቄዎች ተዘጋጅተው መረጃዎች ተሰብስበዋል፡፡ በመምህራን ማሰልጠኛ ኮሌጆች ውስጥ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ መምህራንና ከትምህርት ክፍል ሀላፊዎች መረጃ ተሰብስቧል፡፡ ይኸውም ለትምህርት ክፍል ሀላፊዎች ስድስት ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን፣ ለመምህራኑ ደግሞ ሰባት ጥያቄዎች ቀርበዋል፡፡

ከላይ ከተጠቀሱት የመረጃ ምንጮች የተሰበሰቡ መጠናዊና አይነታዊ መረጃዎች የጥናቱን መሰረታዊ ጥያቄዎች ተከትለውና በየርዕሰጉዳያቸው ተደራጅተው በቅንጅት እንዲተነተኑ ተደርጓል፡፡ በቅንጅት ከመተንተኛ ስልቶች መካከልም አይነታዊና መጠናዊ መረጃዎችን በእኩል ስብጥር በመጠቀም የመተንተን ስልትን በቅንጅት በመጠቀም የመተንተን ስልትን ጥናቱ ተጠቅሟል፡፡ በመረጃ ሰጪዎች መካከል የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩን በንጽጽር ለመፈተሽ ጥናቱ የቲ-ፍተሻና የቀላል የልይይት ትንተና መጠናዊ የመረጃ ስሌቶችን ተጠቅሟል፡፡ ለዚህ ጥናት ይረዳ ዘንድ ሌሎች የማህበረሰብ ጥናቶች እንደሚጠቀሙት 0.05 የጉልህነት ደረጃ ለጥናቱ ትንተና ጥቅም ላይ ውሏል፡፡ መረጃዎቹ ከተተነተኑ በኋላ በጥናቱ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል፡፡

በአጠቃላይ ይህ ጥናት እንዲካሄድ አነሳሽ ከሆኑት ችግሮች መካከል የተዛማጅ ድርሳናት ንባብና የአጥኚው የግል ገጠመኝ ዋነኞቹ ናቸው፡፡ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ላለው የትምህርት ጥራት ችግር አንዱ ምክንያት ለትምህርት መስጫ ቋንቋው ወላጆች፣ ተማሪዎችና መምህራን አሉታዊ አመለካከት መያዛቸው ነው የሚለው የአጥኚው ገጠመኝ በዚህ ጥናት ተፈትሾ የአብዛኞቹ ወላጆች፣ መምህራንና ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት አዎንታዊ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ይሁንጅ የትምህርት ጥራቱን የሚፈታተኑ አሉታዊ አመለካከቶችም እንዳሉ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በሁለተኝነት ከተዛማጅ ድርሳናት ከተካሄደ ንባብ የተገኘው አነሳሽ ችግር ተፈትሾ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከማስተማር ጋር በተገናኘ የትምህርት ጥራቱን ሊፈታተኑ

የሚችሉ ፈርጀ ብዙ ስነትምህርታዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ስነልቦናዊና ፋይናንስ-ነክ ተግዳሮቶች እንዳሉ የጥናቱ ውጤት አሳይቷል፡፡ ከዚህ ቀጥሎም የጥናቱ ውጤቶች በዝርዝር ቀርበዋል፡፡

አመለካከትን በሚመለከት፣

በትምህርት ስርዓቱ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ሚና በሚመለከት የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፣ የወላጆች፣ የሁለተኛ ደረጃና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አመለካከት ተፈትሾ፣ በአጠቃላይ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ አብዛኞቹ ወላጆች፣ መምህራንና ተማሪዎች ደስተኞች እንደሆኑና እንደሚደግፉ ጥናቱ አሳይቷል፡፡

ከአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ባለፈ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የትምህርት መስጫ ቋንቋው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ባለመሆኑ ወላጆችና ተማሪዎች ምን አስተያየት እንዳላቸው በዚህ ጥናት ተፈትሽዋል፡፡ በመጨረሻም፣ አብዛኞቹ ወላጆችና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና የከፍተኛ ትምህርት ተቋም የትምህርት መስጫ ቋንቋ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ባለመሆኑ ደስተኞች እንደሆኑና እንግሊዝኛ መሆኑን እንደሚደግፉ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ በሌላ በኩል የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ባብዛኛው በዚህ ጉዳይ ላይ ግራ ወይም ቀኝ ለመወሰን እንደተቸገሩ ለማወቅ ተችሏል፡፡

የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከመማሪያ ቦታ፣ ከወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ዳራና ከወላጆች የትምህርት ዳራ አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሽዋል፡፡ በመጨረሻም፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ስለመጠቀም የአመለካከት ልዩነት የተገኘው በሴትና በወንድ ተማሪዎች አመለካከት ውጤት መካከል ብቻ ነው፡፡

በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚያስተምሩ መምህራን መካከል ከጾታ፣ ከትውልድ ቦታ፣ ከማስተማሪያ ቦታና ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ልምድ ዳራ አኳያ ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ ምንም አይነት የአመለካከት ልዩነት ማግኘት አልተቻለም፡፡ በተመሳሳይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች መካከል ከጾታና ከመማሪያ ቦታ አኳያ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ በመካከላቸው ልዩነት አልተገኘም፡፡ በሌላ በኩል በወላጆች መካከልም ከጾታና ከመኖሪያ ቦታ አኳያ

የአመለካከት ልዩነት መኖር አለመኖሩ ተፈትሾ፣ በከተማ ውስጥ በሚኖሩ ወላጆችና በገጠር ውስጥ በሚኖሩ ወላጆች መካከል ጉልህ የሆነ የአመለካከት ልዩነት ተገኝቷል፡፡

ለአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት መንስኤ የሚሆኑ ጉዳዮች የተለያዩ ናቸው፡፡ ሆኖም ግን በዚህ ጥናት ለመመልከት እንደተቻለው የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን ዋና የአመለካከት መንስኤዎች ስነትምህርታዊ ሲሆኑ፣ ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ደግሞ ስነትምህርታዊና ስነልቦናዊ ሆነው ተገኝተዋል፡፡ በመቀጠል የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን ስንመለከት፣ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ዋና የአመለካከት መንስኤ ሆኖ የተገኘው የወላጆቻቸውና የእኩዮቻቸው ተጽዕኖ ሲሆን፣ የወላጆች ዋና የአመለካከት መንስኤ ደግሞ የኢኮኖሚ ጥቅም ጉዳይ ሆኖ ተገኝቷል፡፡

ተግዳሮትን በሚመለከት፣

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ አጭር ጊዜ እንደመሆኑ መጠን በተደራጀ መልኩ ከአካባቢው ማህበረሰብ ተከታታይ ድጋፍና ቁጥጥር የሚያስፈልገው ነው፡፡ ነገር ግን የአካባቢው ማህበረሰብ አባላት በተለይም የተማሩና በኢኮኖሚ አቅማቸው የተሻሉ ወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርቱን ከማገዝና ከመከታተል ይልቅ ልጆቻቸውን በቋንቋው ላለማስተማር ማሸሻቸው ከፍተኛ የሆነ አመለካከታዊ ተግዳሮት እንዲፈጠር ምክንያት እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

ሀድይኛ፣ ወላይትኛና ከምባትኛ ቋንቋዎች የሚጠቀሙት የጽህፈት ስርዓት ላቲንን በመሆኑ የተነሳ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ ከፍተኛ የሆነ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳደረ እንደሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ይኸውም አንድም፣ ለህጻናት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አጻጻፍ ከእንግሊዝኛ አጻጻፍ ጋር እየተምታታባቸው በቀላሉ ተረድተው ለመጻፍና ለማንበብ መቸገራቸው፤ ሁለትም፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ እያስተማሩ ያሉት አብዛኞቹ መምህራን በላቲን የጽሕፈት ስርዓት የተማሩ አለመሆናቸውና ይህን ተከትሎም የመምህራኑ የጽሕፈት ክሂል ደካማ መሆን፤ ሶስትም፣ የተማሩ ወላጆች ልጆቻቸውን ለማስጠናት ሲፈልጉ የላቲን የጽህፈት ስርዓትን አለማወቃቸውና በላቲን የጽህፈት ስርዓት መሰረት ህጻናት የሚጠብቁና የሚላሉ ፊደላት ሲጽፉ የፊደላቱ ቁጥር እየበዛባቸው በቀላሉ ለመረዳት በመቸገራቸው የተነሳ የንባብና የጽህፈት ክሂላቸው ብቻ ሳይሆን በአጠቃላይ በትምህርቱ ሂደት ላይም ጉልህ የሆነ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳረፈ እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል፡፡

በሀድያ፣ በወላይታ፣ በስልጤና በከምባታ ዞን የትምህርት መስጫ ቋንቋና የአካባቢው የስራ ቋንቋ መለያየት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እድገት ተግዳሮት እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል። ምክንያቱም የትምህርት ቋንቋና የስራ ቋንቋ መለያየትን ተከትሎ አሉታዊ አመለካከት በዋናነት በወላጆችና በተማሪዎች ላይ እንዲፈጠር ምክንያት እየሆነ እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል።

በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ስራ ሲጀመር መምህራን በቂ ስልጠና የሚያገኙበት የስልጠና መርሃ ግብር ስላልተዘረጋና በአጫጭር ስልጠናዎች ብቻ ወይም ጨርሰው ሳይሰለጥኑ ቋንቋውን ያውቁታል በሚል እሳቤ እንዲያስተምሩ ተደርጓል። ይህን ተከትሎም መምህራን እራሳቸው ቋንቋውን አጣርተው ባለማወቃቸው የተነሳ ባብዛኛው ሊባል በሚችል ደረጃ በይመስለኛል እያሳሳቱ እንደሚያስተምሯቸው ከተገኘው የመረጃ ትንተና ለመረዳት ተችሏል።

በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶች ማለትም የመምህሩ መምሪያ፣ የመማሪያ መጽሀፍትና አጋዥ መጽሀፍት ችግር በከፍተኛ ደረጃ እንደሚታይ ከመረጃ ትንተናው ውጤት ለመገንዘብ ተችሏል።

ለመምህራን በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ስልጠና ለሰልጣኝ መምህራን ለማስተማር ስራቸው ጥቅም የሌለው መሆኑ በችግርነት ተነስቷል። ምክንያቱም በስልጠና ወቅት የሚሰጠው የትምህርት ይዘትና መምህራን በትምህርት ቤት እንዲያስተምሩት የተዘጋጀው የትምህርት ይዘቶች ጨርሶ ግንኙነት የሌላቸው እንደሆነ ከተገኘው መረጃ ትንተና ለማረጋገጥ ተችሏል። ይህን ተከትሎም ከመምህር መምህር በይመስለኛል እንደሚያስተምሩ የመረጃ ትንተናው ውጤት ያሳያል።

በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ የሚቀረበው የትምህርት ይዘት አቀራረብ የሁሉንም ተማሪዎች ዳራ ሳያገናዝብ እንደሚቀርብ ለማረጋገጥ ተችሏል። ምክንያቱም የአንደኛ ክፍል የትምህርት ይዘት በቀጥታ የሚጀምረው ቃላትንና ዓረፍተ ነገርን በማስጠናት ነው። ይህ ደግሞ የቅድመ መደበኛ የትምህርት ደረጃን አጠናቀው ለገቡ የከተማ ተማሪዎች አግባብ ቢሆንም፣ ቅድመ መደበኛ ትምህርት ቤት ሳይማሩ በቀጥታ አንደኛ ክፍል ገብተው ለሚማሩ የገጠር ተማሪዎች ግን አስቸጋሪ እንደሆነ ከመረጃ ትንተናው ውጤት ለመገንዘብ ተችሏል።

መማሪያ መጽሀፍቱ የተዘጋጁበት ቋንቋ የመደበኛነት ችግር እንደሚስተዋልበት ለማወቅ ተችሏል፡፡ ለምሳሌ፣ ስልጥኛ በአብዛኛው በአንድ አካባቢ በሚነገረው የቋንቋ አጠቃቀም ላይ ያተኮረ በመሆኑ የሌላ አካባቢ ተወላጅ መምህራንንም ሆነ ተማሪዎችን ግራ የማጋባት ነገር እንዳለው ለመረዳት ተችሏል፡፡ በተመሳሳይ በሀድይኛም የመማሪያ መጽሀፍቱ ቋንቋ አጠቃቀም የሁሉንም የሀድያ ጎሳ ያማከለ ባለመሆኑና የአንድ አካባቢን ብቻ ባብዛኛው የተጠቀመ በመሆኑ የሀድያ ተወላጆችን እንደ እንግዳ ቋንቋ የሚያደናግር የቃላት አቀራረብ እንዳለው ለመረዳት ተችሏል፡፡

ከፖለቲካ አኳያ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በሚደግፉትም ሆነ በሚቃወሙት የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች በተግዳሮትነት የተነሱት የመንግስት ሀላፊዎች ናቸው፡፡ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን የሚደግፉት ሲገልጹ፣ የመንግስት ሀላፊዎች ስንታዘባቸው በወሬ እንጅ በተግባር አሉታዊ ናቸው ብለዋል፡፡ በምክንያትነትም የሚያነሱት መጽሀፍቱን፣ ስልጠናውን፣ ወዘተ. ለማሟላት በፍጹም አይጨነቁም፤ ቋንቋው ምን አይነት መሻሻል እያሳየ እንደሆነ ወይም በምን ሁኔታ እንዳለ ክትትል አያደርጉም፤ ከልብ በመነጨ የመምህራንን ብቃት የሚያሳድግ ስልጠና አያዘጋጁም፡፡ ቢያዘጋጁም የሚያዘጋጁት ከአመታዊ ሪፖርት ያለፈ አላማ ያለው አይደለም፡፡ በሌላ በኩል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን የሚቃወሙት ደግሞ በምክንያትነት ያነሱት እነሱ በማይፈልጉት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆቻቸውን በግድ እንዲያስተምሩ እንደሚያስገድዷቸው የመረጃ ትንተናው ውጤት አሳይቷል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን የማይችሉ ህጻናት በተለይም በከተሞች ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በግድ እንዲማሩ መደረጋቸው ህጻናቱ እንደ እኩዮቻቸው እኩል ለመማርና መምህራኑም እንደ እኩዮቻቸው እኩል ለማስተማር እየተቸገሩ እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል፡፡

አብዛኛውን ጊዜ በመንግስታዊም ሆኑ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች የሚደረጉ ድጋፎችና ክትትሎችም ለይስሙላና ወቅታዊ እንጅ ቀጣይነት ባለው ሁኔታ የሚደረጉ እንዳልሆኑ ለማወቅ ተችሏል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መሰጠቱን ተከትሎ የተማሪዎች የእንግሊዝኛና የአማርኛ ቋንቋ ክህሎት ደካማ እንዲሆን አድርጓል ተብሏል፡፡ ይህን ተከትሎም ወላጆች ልጆቻችን ለቢሮ ማመልከቻ የሚሆን ደብዳቤ እንኳ በአማርኛ መጻፍ አይችሉም በሚል ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አሉታዊ አመለካከት እንዲይዙ እያደረገ እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል፡፡

በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስልጠና በሁለት ኮርሶች ማለትም የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትና መሰረታዊ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ክሂል ብቻ የተገደበ በመሆኑና አጋዥ መጽሀፍት ካለመኖራቸው ባለፈ አሰልጣኝ መምህራን እራሳቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያልሰለጠኑና ከሰልጣኞች በእውቀት የማይሻሉ መሆናቸው በችግርነት ተነስቷል፡፡

5.2 መደምደሚያ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ረገድ እየታዩ ያሉ አመለካከቶችንና እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ማጥናት ነው፡፡ ከዚህ በመነሳትም የጥናቱን ትንተናና ውጤት መሰረት በማድረግ ከሚከተሉት መደምደሚያዎች ላይ ተደርሷል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ የተማሪዎች፣ የመምህራንና የወላጆች አመለካከት ምን እንደሚመስል ተፈትሾ፣ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ በቁጥር የሚበልጡት የጥናቱ ተተኳሪዎች አዎንታዊ አመለካከት እንዳላቸው የጥናቱ ውጤት አሳይቷል፡፡ ይህም በዋናነት ተማሪዎች ወደ ትምህርት ቤት ሲመጡ የሚያጋጥሟቸውን ተግዳሮቶች በተለይም ስነልቦናዊና ስነልሳናዊ ተግዳሮቶች ለማስቀረት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ መሰጠት አለበት የሚለውን የዘርፉ ምሁራንን ምክረ ሀሳብ አብዛኞቹ የጥናቱ ተተኳሪዎች እንደሚስማሙበት የሚያሳይ ነው፡፡ ይህ ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ተጠናክሮ መቀጠል አለበት የሚል አንድምታን ያሳያል፡፡

የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን ዋና የአመለካከት መንስኤ ሆኖ የተገኘው ስነትምህርታዊ ምክንያት ነው፡፡ ይኸውም መምህራን እነሱም ሆኑ ተማሪዎች የሚውቁትን ቋንቋ በትምህርት መስጫነት መጠቀማቸውን ተከትሎ የመማር ማስተማሩን ሂደት ቀላል ማድረጉ መምህራን አዎንታዊ አመለካከት እንዲኖራቸው አድርጓል፡፡ ከመምህራን ውጭ ያሉት የጥናቱ ተተኳሪዎች የአመለካከት መንስኤዎች ግን በአብዛኛው ከስነትምህርታዊ ምክንያቶች

ጋር ግንኙነት የሌላቸው ሆነው ተገኝተዋል፡፡ ይህ ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም ሰፊ የግንዛቤ ማስጨበጫ ስራ መስራት ይገባል የሚል አንድምታን ያሳያል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት ላይ እታዩ ያሉ ተግዳሮቶች ተፈትሸው፣ በትምህርት ጥራቱ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እያሳደሩ ያሉ የአመለካከት፣ የግብዓት፣ የስልጠና፣ የድጋፍና ክትትል፣ የቋንቋ መደበኛነት፣ የፖለቲካ ቁርጠኝነት፣ የስርዓተ ጽህፈት፣ ወዘተ. ችግሮች እንዳሉ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡ ችግሮቹ መኖራቸው ብቻ ሳይሆን የሚመለከታቸው አካላት ችግሮቹን ለመቅረፍ ያላቸው ዝግጅትና ተነሳሽነትም አጥጋቢ እንዳልሆነ የጥናቱ ውጤት አሳይቷል፡፡ ይህ ደግሞ በትምህርቱ ጥራት ላይ እራሱን የቻለ አሉታዊ ችግር ከመፍጠሩ ባሻገር በተወሰኑ የህብረተሰብ ክፍሎች ዘንድም ለሚታየው አሉታዊ አመለካከት እራሱን ችሎ ምክንያት ሆኗል የሚል አንድምታን ያሳያል፡፡

በዚህ ጥናት የተገኙ ተግዳሮቶች መንስኤዎችም ባብዛኛው ቋንቋዎቹ እንዲያድጉ የሚያስችል የፖለቲካ ቁርጠኝነት ካለመኖር፣ በመንግስታዊም ሆኑ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች የሚደረጉ ድጋፎችና ክትትሎች የይስሙላ ከመሆን፣ የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋማት ካለመኖር፣ በኢኮኖሚ አቅማቸው የተሻሉና የተማሩ የብሄረሰቡ ተወላጆች ልጆቻቸውን በግል ትምህርት ቤቶች ውስጥ በአማርኛ ቋንቋ ከማስተማራቸው፣ ምሁራን በቋንቋዎቹ አጋዥ መጽሀፍትን ካለመጻፋቸው ወዘተ. የተነሳ እንደሆነ የጥናቱ ውጤት ያሳያል፡፡ በመሆኑም በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ስኬታማ እንዲሆን የችግሮቹን መንስኤዎች ማወቅና መፍታት ይገባል የሚል አንድምታን ያሳያል፡፡

በምዕራፍ ሁለት እንደተገለጸው፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አብይ ተግዳሮት ሊሆኑ ከሚችሉ ጉዳዮች መካከል ሀገራዊ የኢኮኖሚ አቅም አንዱ ነው፡፡ ምክንያቱም የአፍ መፍቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫነት ለመጠቀም መዝገበቃላት፣ መማሪያና አጋዥ መጽሀፍትን ማዘጋጀት፤ አዳዲስ መምህራንንና የትምህርት ባለሞያዎችን ማሰልጠን፣ የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋም ማቋቋም፣ ወዘተ. ያስፈልጋል፡፡ እነዚህን ተግባራት ለማከናወን ደግሞ በቂ የፋይናንስ አቅም ያስፈልጋል፡፡ በዚህ ጥናት የተገኙ አብዛኞቹ ተግዳሮቶችም በቂ የሆነ ፋይናንስ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ካለመመደቡ ጋር በተያያዘ የተፈጠሩ እንደሆኑ ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ ይህ ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ እየታዩ ያሉ ተግዳሮቶች እንዲፈቱ በቂ የሆነ ፋይናንስ መመደብ ይገባል የሚል አንድምታን ያሳያል፡፡

ሌላው በዚህ ጥናት የተገኘው ቁልፍ ተግዳሮት የመምህራን ስልጠና ጉዳይ ነው። በኮሌጅ ውስጥ ያለው የመምህራን ስልጠና ለሰልጣኝ ተማሪዎችም ሆነ ለአሰልጣኝ መምህራን የሚመች እንዳልሆነ ለማረጋገጥ ተችሏል። ይኸም በአፍ መፍቻ ቋንቋዎቹ የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶች ካለመኖር፣ በቋንቋዎቹ ተምረው ያለፉ ከፍተኛ ምሁራን ካለመኖር፣ የኮሌጆቹ ሀላፊዎች ባብዛኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን እንደ ሌሎች የማህበራዊ ሳይንስና የተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርቶች እኩል ትኩረት ካለመስጠትና በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት እንደ ሌሎች የትምህርት አይነቶች በገበያ አለመገኘት የተነሳ ነው። ይህ ደግሞ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ የራሱን አሉታዊ ተጽዕኖ አሳድሯል። በመሆኑም ከስልጠና ጋር የተያያዙ ችግሮችን መፍታት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤትም ሆነ በኮሌጅ ውስጥ እያጋጠሙ ያሉ ተግዳሮቶችን ለመፍታት ያስችላል የሚል አንድምታን ያሳያል።

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም በአብዛኞቹ ወላጆች፣ መምህራንና ተማሪዎች አወንታዊ አመለካከት እንዳለ በዚህ ጥናት ቢረጋገጥም በተወሰኑ ላይ ደግሞ አሉታዊ አመለካከት እንዳለ ለማወቅ ተችሏል። ይህም ብዙ ጊዜ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ከስነትምህርታዊ ፋይዳው ይልቅ ፖለቲካዊ ትርጉም ከመስጠት ጋር የሚያያዝ ነው። ይህ ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ እየታዩ ያሉ ተግዳሮቶች እንዲፈቱ ስለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስነትምህርታዊ፣ ስነልቦናዊና ስነልሳናዊ ጠቀሜታዎች ሰፊ ግንዛቤ የማስጨበጥ ስራ መስራት ይገባል የሚል አንድምታን ያሳያል።

5.3 አስተያየት

የዚህ ጥናት መሰረታዊ ጥያቄዎች ተመልሰውና ዓላማዎቹ ተፈትሸው በጥናቱ የተደረሰባቸውን መደምደሚያዎች ወይም ግኝቶች መሰረት በማድረግ የሚከተሉት አስተያየቶችና ጥቆማዎች ተሰንዝረዋል።

አመለካከትን በሚመለከት የቀረበ አስተያየት፣

በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለመማር ማስተማር አብዛኞቹ ተማሪዎች፣ ወላጆችና መምህራን አዎንታዊ አመለካከት እንዳላቸው ተረጋግጧል። ይሁን እንጂ በተወሰኑት ላይ አሉታዊ አመለካከት ይታያል። አሉታዊ አመለካከቶች እንዲቀረፉ የመገናኛ

ብዙሃን ማሰራጫዎችን፣ ስልጠናዎችን፣ ማህበረሰባዊ ውይይቶችን፣ የተለያዩ የማህበረሰብ አገልግሎት ፕሮግራሞችን በመጠቀም በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር ግንዛቤ የማስጨበጥ ስራ መስራት ያስፈልጋል፡፡

በከተማ ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚሰጥባቸው ትምህርት ቤቶች ውስጥ አብዛኞቹ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ቢማሩም፣ የተወሰኑ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ እንዲማሩ ይደረጋል፡፡ በአንድ ትምህርት ቤት ውስጥ በሁለት የተለያዩ ቋንቋዎች ትምህርት መስጠቱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚማሩ ተማሪዎች ላይ አሉታዊ አመለካከት እንዲፈጠር መንስኤ እየሆነ ነው፡፡ በአንድ ትምህርት ቤት ውስጥ በሁለት የተለያዩ ቋንቋዎች ማስተማሩ ቢቆምና በአማርኛ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማሪያ ትምህርት ቤት ውጭ ለብቻቸው እንዲማሩ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

በተወሰኑ የህብረተሰብ ክፍሎች ዘንድ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ምርጫን ከፖለቲካዊ ርዕዮተአለም ጋር ብቻ በማያያዝ የድጋፍና የተቃውም አመለካከቶች ይታያሉ፡፡ እነዚህ አመለካከቶች ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ የሚያጋጥሙ ስነትምህርታዊ ጉዳዮች በቀላሉ እንዳይፈቱ የራሳቸው የሆነ አሉታዊ ጫና ያሳድራሉ፡፡ የፌደራልም ሆነ የአካባቢያዊ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች ለተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር ስልጠናና ገለጻ በሚሰጡበት ወቅት ከፖለቲካዊው ፋይዳ ይልቅ ለስነትምህርታዊው ፋይዳ ሰፊ ሽፋን ሊሰጡ ይገባል፡፡

የማስተማሪያ ቋንቋውና የአካባቢው የስራ ቋንቋ መለያየታቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ ተማሪዎችና ወላጆች አሉታዊ አመለካከት እንዲኖራቸው መንስኤ እየሆነ ይገኛል፡፡ ስለሆነም የማስተማሪያ ቋንቋውና የአካባቢው የስራ ቋንቋ ተመሳሳይ የሚሆንበት ሁኔታ ማመቻቸት ያስፈልጋል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እየፈጠሩ ካሉ ተቋማት መካከል የግል ትምህርት ቤቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ አለማስተማራቸው ነው፡፡ ይህ ደግሞ የሀብታምና የድሃ ልጆች የማስተማሪያ ቋንቋ የሚል አመለካከት በህብረተሰቡ ዘንድ እንዲፈጠር ምክንያት ሆኗል፡፡ ይህ አመለካከት የሚቀየርበት ሁኔታ ሊፈጠር ይገባል፡፡

ተግዳሮትን በሚመለከት የቀረበ አስተያየት፣

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን በኮሌጅ ውስጥ የሚሰለጥኑት በእንግሊዝኛ ቋንቋ ነው፡፡ እንደ ትምህርት የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትም በሁለት ኮርስ ብቻ የተገደበ ነው፡፡ ይህ ደግሞ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ በራሱ ተግዳሮት በመሆኑ ቢቻል የኮሌጅ ስልጠና በአፍ መፍቻ ቋንቋ ቢሰጥ፤ ካልተቻለ እንደ ትምህርት የሚሰጡ ኮርሶች ብዛት መጨመር ያስፈልጋል፡፡

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤትም ሆነ በኮሌጅ ውስጥ ለመማር ማስተማሩ ሂደት የሚያስፈልጉ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ የትምህርት ቁሳቁሶች አልተሟሉም፡፡ እነዚህ ጉድለቶች በትምህርቱ ጥራት ላይም ሆነ በማህበረሰቡ አመለካከት ላይ የሚጫወቱት አሉታዊ ሚና ከፍተኛ ነው፡፡ በመሆኑም እነዚህ ጉደለቶች መቅረፍ ያስፈልጋል፡፡

በኮሌጅ ውስጥ ለመምህራን የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ይዘት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ከምናስተምረው የትምህርት ይዘት ጋር ግንኙነት ስለሌለው ለማስተማር ስራችን የማያግዝ ሆኖ አግኝተነዋል በማለት መምህራን በተግዳሮትነት አንስተዋል፡፡ መምህራን በኮሌጅ የሚሰጠው የትምህርት ይዘትና የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የትምህርት ይዘት አንድ መሆን አለበት የሚል አመለካከት ካላቸው በማስተማር ስነዘዴ ላይ የእውቀት ወይም የግንዛቤ ክፍተት እንዳለ ይጠቁማል፡፡ በመሆኑም በዚህ ዙሪያ ስልጠና መስጠት ያስፈልጋል፡፡

መማሪያ መጽሀፍቱ ሲዘጋጁ የቋንቋ መደበኛነት ችግሮች እንዳሉ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመሆኑም መማሪያ መጽሀፍቱ ሲዘጋጁ በሁሉም አካባቢ ያሉ የቋንቋው ተናጋሪዎች በቀላሉ ሊረዱት በሚችሉት መደበኛ ቋንቋ ማዘጋጀት ያስፈልጋል፡፡

የቋንቋ መደበኛነትን፣ የመዝገበ ቃላት ዝግጅትን፣ የትምህርት ይዘት አቀራረብን፣ ወዘተ. በቅርበት የሚያጠናና የሚከታተል የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋም በየዞኖቹ እንዲቋቋም ማድረግ ያስፈልጋል፡፡

ለመማር ማስተማሩ ሂደት አጋዥ የሆኑ መጽሀፍትንም ሆነ ሌሎች የጠቅላላ እውቀት መጽሀፎችን ምሁራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ እንዲጽፉ የፌደራልም ሆነ አካባቢያዊ የትምህርት መምሪያ ተቋማት ሳቢና አበራታች የፋይናንስ ድጋፎች ማዘጋጀት ይኖርባቸዋል፡፡

የማስተማሪያ ቋንቋውን በደንብ የማይችሉ ልጆች በተለይም በከተማ ውስጥ በሚችሉት ቋንቋ የሚማሩበት እድል ማመቻቸት ያስፈልጋል፡፡

ሁሉም ተማሪዎች ቅድመመደበኛ ትምህርት ተከታትለው መደበኛውን ትምህርት እንዲከታተሉ በገጠርም ሆነ በከተማ የቅድመመደበኛ ትምህርት ቤቶች በበቂ ሁኔታ ሊከፈቱ ይገባል፡፡

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት ስለመጠቀም የፖለቲካ ፈቃደኝነት ቢኖርም፤ የፖለቲካ ቁርጠኝነት ግን እንደሌለ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመሆኑም የፖለቲካ ፈቃደኝነቱ በፖለቲካ ቁርጠኝነት የሚገለጽበት ሆኔታ ሊኖር ይገባል፡፡

በጥናቱ ላይ ተመርኩዞ ወደፊት ሊጠኑ ስለሚገባቸው የተሰጠ አስተያየት፣

ባየ (1984፣ 17- 41) የኢትዮጵያ ሀገርኛ ቋንቋዎች ከላቲን ይልቅ የኢትዮፒክ የጽህፈት ስርዓትን ቢጠቀሙ ከስነትምህርታዊ ጉዳዮች አኳያ አመችነቱም ሆነ ጠቀሜታው የጎላ እንደሆነ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫነት ለመጠቀም የፌደል ቀረጻ በሚካሄድበት ወቅት ጽፈዋል፡፡ ይሁንና የላቲን የጽህፈት ስርዓት ላለፉት ሁለት አስርት አመታት በትምህርት መስጫነት ከአገለገለ በኋላ ይህ ጥናት ተካሂዶ አብዛኞቹ መረጃ ሰጪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ከፍተኛ ተግዳሮት እየፈጠረ ያለው ለጽህፈት ስርዓት ላቲንን መጠቀማችን ነው በማለት በስፋት ገልጸዋል፡፡ ይህም ችግር እንዲፈታ ላቲንን ትተን የኢትዮፒክ የአጻጻፍ ስርዓትን ብንጠቀም የሚል አስተያየት ሰጥተዋል፡፡ ይሁን እንጅ የላቲን የጽህፈት ስርዓት በመተው የኢትዮፒክ የአጻጻፍ ስርዓትን መጠቀሙ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ ለሚታየው ተግዳሮት በተለይም በተማሪዎች ላይ ለሚታየው የንባብና የጽህፈት ክህሎት ችግር መፍትሄ መሆን አለመሆኑ በራሱ ጥናት የሚያስፈልገው ነው፡፡ በመሆኑም ከላቲንና ከኢትዮፒክ የጽህፈት ስርዓት ለህጻናት ተማሪዎች የትኛው ይበልጥ ምቹ እንደሆነ ሙከራዊ ጥናት ማካሄድ ያስፈልጋል፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አሉታዊ አመለካከት እንዲታይ መንስኤ ከሚሆኑ ጉዳዮች አንዱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ቀጣይነት የሌለው መሆኑ እንደሆነ በምዕራፍ ሁለት ተገልጽዋል፡፡ ምክንያቱም ኢትዮጵያን ጨምሮ አብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገራት የመጀመሪያ ደረጃ (ባብዛኛው ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) ብቻ በአፍ መፍቻ ቋንቋ አስተምረው ከዚያ ባለፈ ደረጃ ባሉ የትምህርት ደረጃዎች ትምህርት የሚሰጡት በውጭ ቋንቋ

ነው። በኢትዮጵያ ውስጥ በአሁኑ ስዓት የተለያዩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሞዴሎች ተግባራዊ እየተደረጉ ነው። ይህ ጥናት "Medium MT exit model" (ከአንደኛ እስከ አራተኛ ክፍል) የሚጠቀሙ ቋንቋዎች ላይ ብቻ ነው መረጃ የተሰበሰበው። ይሁንና የተለያዩ የቋንቋ ሞዴሎችን በተለይም "Late MT exit model" (ከአንደኛ እስከስ ምንተኛ ክፍል) በሚጠቀሙ ብሄሮች መካከል የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት ልዩነት መኖር ወይም አለመኖሩን ጥናት ቢካሄድ የአፍ መፍ ቋንቋ እስከ ስንተኛ ክፍል ድረስ ወጥ በሆነ መንገድ መሰጠት እንዳለበት መረጃ ለመስጠት ይረዳል።

በአንድ ሀገር ወይም አካባቢ ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋና በውጭ ቋንቋ ትምህርት በሚሰጥበት ወቅት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች በውጭ ቋንቋ እንደሚማሩት ተማሪዎች እኩል ላናውቅ ብሎም ወደፊትም በስራ እኩል መወዳደር ላንችል እንችላለን የሚለው የበታችነት ስሜት በትምህርታቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ የሚፈጥርበት ሁኔታ እንዳለ በምዕራፍ ሁለት ተገልጽዋል። ይህ ጥናት በተካሄደበት ክልል በተለይም በከተሞች ውስጥ በግል ትምህርት ቤቶች የአንደኛ ደረጃ (ከአንደኛ አስከ አራተኛ ክፍል) ትምህርት የሚሰጠው በአማርኛ ነው። የግል ትምህርት ቤቶች በአማርኛ ቋንቋ ማስተማራቸው በመንግስት ትምህርት ቤቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚያስተምሩ ወላጆችና በሚማሩ ተማሪዎች አመለካከት ላይ አሉታዊ መንስኤ እንደሆነ በዚህ ጥናት ለማረጋገጥ ተችሏል። ይሁንና በግል ትምህርት ቤቶች በአማርኛ ቋንቋ የሚያስተምሩ ወላጆችና የሚማሩ ተማሪዎች የግል ትምህርት ቤቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ባለማስተማራቸው ምን አይነት አመለካከት እንዳላቸው ጥናት ማካሄድ ያስፈልጋል።

በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለመማር ማስተማር አሉታዊ አመለካከቶች እንዲታዩ መንስኤ ከሚሆኑ ጉዳዮች መካከል በሀገራዊና አለም አቀፋዊ ጉዳዮች ንቁ ተሳታፊ ለሚያደርጉ ሀገራዊና አለም አቀፋዊ ቋንቋዎች ብቃት እንዳይኖራቸው ብሎም ጨርሰው እንዳያውቁ እንቅፋት ይሆናል የሚል ስጋት መኖር አንዱ እንደሆነ በምዕራፍ ሁለት ተገልጽዋል። በዚህ ጥናት ከተገኙ ግኝቶች መካከልም በገጠር ውስጥ የሚገኙ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸውን ተከትሎ የአማርኛ ቋንቋ ክህሎታቸው ደካማ ሆኗል በሚል ወላጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር አሉታዊ አመለካከት እንዲይዙ ምክንያት እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል። ይሁንጅ የተማሪዎች አማርኛ ቋንቋ ክህሎት ደካማ መሆን ምክንያቱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማራቸው መሆን አለመሆኑ በራሱ ጥናት የሚያስፈልገው ስለሆነ በዚህ ላይ ጥናት ማካሄድ ያስፈልጋል።

በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት በተግዳሮትነት ከተነሱት መካከል የቋንቋ መደበኛነት ችግር አንዱ ነው፡፡ በተለይም በአካባቢው ማህበረሰብ አጠራር የቆላና የደጋው የቋንቋ አጠቃቀም የጎላ ልዩነት እንዳለው በመረጃ ሰጪዎች ተገልጽዋል፡፡ ይህ ጉዳይ ተጨማሪ ጥናት የሚያስፈልገው በመሆኑ በዘዬዎች መካከል ስላለው የቋንቋ አጠቃቀም ላይ በራሱ ተለይቶ ጥናት ማካሄድ ያስፈልጋል፡፡

ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ጋር በተገናኘ አለም አቀፍ ተቋማት በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ቢያንስ ሁለት ቋንቋዎችን እንደ ትምህርት መማር አለባቸው የሚል ምክረሀሳብ ይሰነዝራሉ (Ball, 2011)፡፡ ይህ ጥናት በተካሄደበት ክልል ውስጥም በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች አፍ መፍቻ ቋንቋ፣ አማርኛና እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደ ትምህርት ይማራሉ፡፡ ይሁን እንጅ ይህ ተግባር በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ ተግዳሮት እንደፈጠረ መምህራንና ርዕሰመምህራን ገልጸዋል፡፡ ነገር ግን ህጻናት ከአንድ በላይ ቋንቋዎችን በትምህርት ቤት መማራቸው በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት እራሱን የቻለ ተግዳሮት መሆን አለመሆኑ ጥናት የሚያስፈልገው በመሆኑ ጥናት ቢካሄድና እስከ ስንተኛ ክፍል ስንት ቋንቋዎችን መማር እንዳለባቸው ቢገለጽ መልካም ነው፡፡

በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ አመለካከታዊ ተግዳሮት ሆነው ከተገኙት መካከል የማስተማሪያ ቋንቋውና የአካባቢው የስራ ቋንቋ መለያየት አንዱ እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ይህን ጉዳይ ይበልጥ ለማረጋገጥ የማስተማሪያ ቋንቋውና የአካባቢው የስራ ቋንቋ አንድ በሆነባቸው ክልሎች ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት አመለካከት ላይ ንጽጽራዊ ጥናት ማካሄድ ያስፈልጋል፡፡

በኢትዮጵያ ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር የፖለቲካ ፈቃደኝነት ቢኖርም የፖለቲካ ቁርጠኝነት ግን እንደሌለ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ይሁንና የፖለቲካ ቁርጠኝነት ተግዳሮት ምንጩ ምን እንደሆነ እራሱን ችሎ ጥናት ማካሄድ ያስፈልጋል፡፡

የአማርኛ ዋቢዎች

ሥርግው ሐብለስላሴ (1981 ዓ.ም)። *አማርኛ የቤተክርስቲያን መዝገበ ቃላት*። አዲስ አበባ፣ የኢትዮጵያ ብራና ጽሁፎች ማይክሮ ፊልም ድርጅት በባህልና ስፖርት ጉዳይ ሚኒስቴር።

በግርማዊ ንጉሰ ነገስት ቀዳማዊ ኃይለ ስላሴ የኢትዮጵያ ህገ መንግስት። (1923 ዓ.ም)። አዲስ አበባ፣ በብርሃንና ሰላም በኢትዮጵያ ንጉሰ ነገስት መንግስት ማተሚያ ቤት ታተመ።

በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የህዝብ ተወካች ምክር ቤት ጠባቂነት የወጣ። (1987 ዓ.ም)። ነጋሪት ጋዜጣ፣ አዋጅ ቁጥር 1፣ ነሀሴ 15 ቀን። አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት።

ባህልና ቱሪዝም ሚኒስቴር (2004 ዓ.ም)። "በኢትዮጵያ ውስጥ በሚገኙ ቋንቋዎች ላይ የተካሄደ የዳሰሳ ጥናት ሪፖርት።" (ያልታተመ)። አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ።

ባየ ይማም (1984 ዓ.ም)። *ስርዓተጽህፈት።* ውይይት፣ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ መምህራን ማህበር መጽሄት። (ገጽ 17 - 41)። 3ኛ ሴሪ፣ ቅጽ 1፣ አዲስ አበባ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሬስ።

ባየ ይማም (2000 ዓ.ም)። *የአማርኛ ሰዋስው* (የተሸሻለ ሁለተኛ እትም)። አዲስ አበባ፤ እሌኒ ማ. ኃ. የተ.የግ.ማህበር።

ተዋበች ተክሌ (2003 ዓ.ም)። "የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ከፍኛ የሆነ የ10ኛ ክፍል ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋ ያላቸው አመለካከትና የፈተና ውጤታቸው ዝምድና።" ያልታተመ የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የቋንቋዎች ጥናት ፋኩልቲ፣ አዲስ አበባ ።

ትምህርት ሚኒስቴር (1981 ዓ.ም)። "የኢህዲሪ የትምህርት ፖሊሲ ጥናት አህጽሮትና የፖሊሲው ማሻሻያ ሀሳቦች።" ያልታተመ ጥሬ መረጃ። አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ።

ትምህርት ሚኒስቴር (1983 ዓ.ም)። "በብሄረሰብ ቋንቋዎች መደበኛ ትምህርት ስለመስጠት ከሽግግር መንግስት የተሰጠ የፖሊሲ ውሳኔ።" ያልታተመ ጥሬ መረጃ። አዲስ አበባ፣ኢትዮጵያ።

ትምህርት ሚኒስቴር (1994 ዓ.ም)፡፡ *የትምህርት ስልጠና ፖሊሲ አተገባበር፡፡* አዲስ አበባ፣
ሜጋ ማተሚያ ኢንተርፕራይዝ፡፡

ትምህርት ሚኒስቴር (2009 ዓ.ም)፡፡ "በክልሎች በአፍ መፍቻ ትምህርት የሚሰጥባቸው
ቋንቋዎች መረጃ፡፡" ያልታተመ ጥሬ መረጃ፡፡ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ፡፡

አበበ ከበደ (2003 ዓ.ም)፡፡ "የመጸራዶ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ለአማርኛ
ቋንቋ ትምህርት ያላቸው አመለካከትና በውጤታቸው መካከል ያለው ዝምድና፡፡"
ያልታተመ የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የቋንቋዎች
ጥናት ፋኩልቲ፣ አዲስ አበባ፡፡

እሸቱ ወንድሙ (1997 ዓ.ም)፡፡ "ተማሪዎች አማርኛ ቋንቋን ለመማር ባላቸው ፍላጎትና
በውጤታቸው መካከል ያለ ግንኙነት /በኦሮሚያ ክልል በሰሜን ሸዋ ዞን/፡፡"
ያልታተመ የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የቋንቋዎች
ጥናት ተቋም፣ አዲስ አበባ፡፡

ወንድወሰን በየነ (1989 ዓ.ም)፡፡ "የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ሀዲይኛ የሆኑ የአስራ ሁለተኛ ክፍል
ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋ ያላቸው አመለካከትና የፈተና ውጤታቸው ዝምድና፡፡"
ያልታተመ የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የቋንቋዎች ጥናት
ተቋም፣ አዲስ አበባ፡፡

የተሻሻለው ህገመንግስት አዋጅ፡፡ (1948 ዓ.ም)፡፡ *ነጋሪት ጋዜጣ፣* አዋጅ ቁጥር 2፣ ጥቅምት
24 ቀን፡፡ አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት፡፡

የኢትዮጵያ ህዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ ህገመንግስት፡፡ (1980 ዓ.ም)፡፡ *ነጋሪት ጋዜጣ፣*
አዋጅ ቁጥር 1፣ መስከረም 1 ቀን፡፡ አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት፡፡

የኢትዮጵያ ሰላምና ዴሞክራሲያዊ ሽግግር ጉባኤ፡፡ (1983 ዓ.ም)፡፡ የኢትዮጵያ የሽግግር ወቅት
ቻርተር፡፡ *ነጋሪት ጋዜጣ፣* አዋጅ ቁጥር 1፣ ሀምሌ 15 ቀን፡፡ አዲስ አበባ፣ ብርሃንና
ሰላም ማተሚያ ቤት፡፡

ደንድር ዳንሳሞ (1972 ዓ.ም)፡፡ “የብሔረሰብ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫ ቋንቋ ሲውሉ የሚያስከትሉት ችግሮችና የተጠቆሙ የመፍትሄ ሀሳቦች፡፡” ለመንደርደሪያ የቀረበ ጥናት፣ ስርዓተ ትምህርትና ሱፐር ቪዥን መምሪያ ጥናትና ምርምር፣ አዲስ አበባ (ያልታተመ)፡፡

ጌታቸው ከበደ (1999 ዓ.ም)፡፡ “በጅግጅጋ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርትቤት የሚማሩ አፋቸውን በሶማልኛ ቋንቋ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች ለአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ያላቸው አመለካከት፡፡” ያልታተመ የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የቋንቋዎች ጥናት ተቋም፣ አዲስ አበባ፡፡

የእንግሊዝኛ ዋቢዎች

Abir, M. (1970). Education and national unity in Ethiopia. *The Royal African Society Journal*. Vol. 69, No. 274, pp. 44-59.

Alemayehu Dogma (2005). *The challenges of mother tongue education: The case of Wolaytta.* (Unpublished master’s thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Alemgena Belete (2008). *Attitude and motivation of students learning Afan Oromo as a second language: The case of Adama senior secondary school*. (Unpublished master’s thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Alidou, et al. (2006). *Optimizing learning and education in Africa- the language factor: A stock - taking research on mother tongue and bilingual education in sub-saharan Africa*. ADEA: UNESCO Institute for Education.

Asrat Msmaku (2003). *Modernity and change in Ethiopia: 1941 - 1991 from feudalism to ethnic federalism.* (Unpublished doctoral dissertation). Rensselaer Polytechnic Institute, USA.

Assefa Fiseha (2006). *Federalism and the accommodation of diversity in Ethiopia*. (Doctoral dissertation). Netherlands: Wolf legal publishers.

Assefa Gebremariam (1970). “Language situation and practice in Ethiopia: A sociolinguistic survey.” Kenya, Nairobi Language Association Conference. (Unpublished).

Baharu Zewde (2002). A History of Modern Ethiopia: 1855- 1991. (2nd ed.). Co-Published With James Currey and Ohio University Press.

Bamgbose, A. (2011). African language today: The challenge of and prospects for empowerment under globalization. University of Ibadan, Cascadilla Proceedings Project, 40th annual Conference on African Lingustics, Bokamba, et al. (Ed), pa.1- 14.

Ball, J. (2011). *Enhancing learning of children from diverse language backgrounds: Mother tongue - based bilingual or multilingual education in early childhood and early primary school years*. UNESCO: University of Victoria.

Barbara, T. & Linda, F. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Northridge: California State University.

Beeckman, A. (2005). Mother tongue Instruction in Africa: Human rights treaty bodies and the language problem in education. Netherlands, African Foundation for International Law, pp. 163-192.

Bekale Seyum (2012). Language Diversity and the Challenges of Government Language Planning in Ethiopia. (Unpublished doctoral dissertation). Addis Ababa university, Ethiopia.

Behailu Korma (2010). *Grade 9 and 11 students attitude and motivation towards local languages in education: The case of Bishoftu secondary schools*. (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Bender, M. L. (1983). The Origin of Amharic. Journal of the Institute of Language Studies, (pp. 41- 52) Addis Ababa University. Vol. I No. 1.

Bereketeab, R. (n. d.). *The politics of language in Eritrea: Equality of languages vs. bilingual official language policy.* Sweden: The Nordic Africa Institute Uppsala.

Birgit, B. (2010). Education for all in whose language. *Oxford review of education*, 27,1. Retrieved on November 23, 2012, from http: // WWW. tandfonline. com / loi / core 20.

Bowen, J. et al. (1976). Language education. In L. M. Bender (Ed.). *The non-semitic languages of Ethiopia* (pp. 608-634). East Lansing Michigan, Msu African Studies Centre.

Brown, D. (2007). Principles of language learning and teaching. USA, Longman Publishing.

Cohen, G. (2000). *Identity and opportunity: The implications of using local languages in the primary education system of the southern nations, nationalities and peoples region (SNNPR), Ethiopia*. (Unpublished doctoral dissertation). University of London, London.

Cooper, R. (1970). The description of language use in Ethiopia. *Journal of the Language Association of Eastern Africa*,1,1.

Creswell, J. W. (2014). Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods

approaches (4th ed.). New Delhi: SAGE Publications, Inc.

Daniel Abera (1997). Language Situation in the 1990s: A Sociolingustic Profile. In K. Fukui, E. Kurmoto, & M. Shigeta (Eds.). Ethiopia in Broder Perspective. (pp. 431- 440). Addis Ababa University: Papers of the 13th International Conference of Ethiopian Studies. Vol. 1.

Daniel Abera (2001). Language (Wo- Ga- Go- Da) Caused Conflict in North Omo Zone: A Lesson Towards Future Policy Implementations. Paper Presented to the 2nd Annual Workshop of OSSREA, Addis Ababa.

Daniel Alemu & Abebayehu, Tekleselassie (2006). Instructional language policy in Ethiopia: Motivated by politics or the education needs of children? *Planning and Changing*,37(3 & 4),151 -168.

Dereje Terefe (2010). *The implementation of a multilingual education policy in Ethiopia: The case of Afaan Oromoo in primary schools of Oromia regional state*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Jyvaskyla, Finland.

Dornyei, Z. (1998). Motivation in second and foreign language learning. *Cambridge Journals,31,3.*

Dornyei , Z. (2007). *Research methods in applied linguistics: Quantitative, qualitative and mixed methodologies.* New York: Oxford University Press.

Elisabeh, G. (1999). Language equality: Multilingual issues in education. SNNP REB, Awassa.

Ellis, R. (1985).*Understanding second language acquisition*. New York: Oxford University Press.

Fasold, R. (1984). *The sociolinguistics of society*. Oxford: Blackwell publishers.

Ferguson, C., Ohannessian, S., & Polome, C. (1975). Language surveys in developing nations: Papers and reports on sociolinguistic surveys. USA, Center of Applied Linguistics.

Ferguson, C. (1996). *Sociolinguistics perspective. Papers Language in Society, 1959 -1994*. New York: Oxford University Press.

Ferguson, G. (2006). *Language planning and education*. Great Britain: Edinburgh University Press Ltd.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). London: SAGE Publishing Inc.

Fishman, J., Ferguson, C. & Jyotirindra, G. (1968). *Language problems of developing nations*. New York: New York Publishing.

Fishman, J. and Agheyisi, R. (1970). Language Attitude Studies: A Brief Survey of Methodological Approaches. Journal of Anthropological Lingustics, Vol. 12, No. 5 (pp. 137- 157).

Fleming, H. C. and Bender, M. L. (1976). Non- Semitic Languages. In M. L. Bender et al.,(Ed.). Language in Ethiopia. (pp. 34- 58). London: Oxford University Press.

Gacheche, K. (2010). Challenges in implementing a mother tongue based language in education policy: Policy and practice in Kenya. University of Leeds, POLIS Journal Vol. 4.

Gadelii, K. (1999). *Language planning: Theory and practice*. France: UNESCO published.

Gardner, R. (1985). *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation.* Great Britain: Edward Arnold Ltd.

Gashaw Arutie (2012). *Attitudes to Gamogna, Amharic, and English language in primary schools: In the case of Arbaminch town*. (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Gebrekiros Hailu (2011). *Language attitude of students towards learning Tigrigna as a second language and its correlation with their academic results: The case of Kunama upper primary and secondary schools*. (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Getachew Anteneh and Derib Ado (2006). Language Policy in Ethiopia History and Current Trends. Ethiopian Journal of Education and Social Science, Vol. 2, No. 1.

Girma Allene (2007). *Assessment of teachers' performance in teaching using Awngi as a medium of instruction in the first cycle of primary school in Awi administrative zone.* (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Girma Awgichew (2009). The Origin of Amharic. Addis Ababa: French Center for Ethiopian Studies.

Groff, C. (2007). Status and acquisition planning and linguistic minorities in india. University of Pennsylvania, Graduate School of Education Journal (WPEL), Vol. 22, No. 1.

Halliday, M. A. K. (1993). Towards a Language- Based Theory of Learning. Journal of Lingustics and Education, 5, 93- 116.

Hetzron, R. and Bender, M. L. (1976). The Ethio- Semitic Languages. In M. L. Bender et al.,(Ed.). Language in Ethiopia. (pp. 23- 33). London: Oxford University Press.

Heugh, K. et al. (2007). "Final report study on medium of instruction in primary school in Ethiopia." (Research Report). Addis Ababa: Commissioned by the Ministry of Education.

Hirut Woldemariam (2008). The challenges of mother- tongue education in Ethiopia: The case of north Omo area, language matters. *Studies in the Languages of Africa*,38,2. Retrieved on November 22, 2012, from http: // WWW. tandfonline. com /loi/ rlms 20.

Hoben, J. S. (1994). The Language of Education in Ethiopia: Empowerment or Imposition? In: Harold, M. and Hudson, G. (Eds.) New Trends in Ethiopian Studies, Papers of the 12th International Conference of Ethiopian Studies. (pp. 182- 197). New Jersey: The Red sea Press.

Jacob, J. et al. (2015). *Policy debates and indigenous education: The trialectic of language, culture and identity*. USA: University of Pittsburgh.

Jeilan, Gobana (2013). *Challenges of mother tongue education in primary schools: The case of Afan Oromo in the east Hararge zone, Oromia regional state, Ethiopia*. (Unpublished doctoral dissertation). University of South Africa, South Afriaca.

Kangs, T. (2000). *Linguistics genocide in education or world wide diversity and human rights?* London: Lawrence Erlbaum Association Publishers.

Kenneth, R. (Ed.). (2005) Educational research: Some basic concepts and terminology. Institute of Comparative Education: University of Hamburg. http: WWW. Sacmemeg. Org.

Klerk, G. (2002). Mother - tongue education in south Africa: the weight of history. *International Journal of Social Science and Language* 154, pp. 29 - 46.

Krashen, S.(1981). *Second language acquisition and second language learning*. Great Britain: Wheaton co. Ltd.

Lasser, J. & Alemayehu, B. (2012). *Education in Ethiopia: past, present and Future prospects*. Africa Nebula Issue.

Littlewood, W. (1984). *Foreign and second language learning*. New York: Cambridge University Press.

Mathieu, O. (2000). Language planning and language policies in some selected west African countries. Burkina Faso, IICB International Institute for Capacity Building in Africa.

Mcllwraith, H. et al. (2012). Multilingual education in Africa: Lessons from the Juba language in education conference. United Kingdom, British Council.

McNab, C. (1989). *Language policy and language practice: Implementation dilemmas in Ethiopian education*. (Doctoral Dissertation) University of Stockholm, Stockholm.

Mequanint Wanna (2009). *Attitudes towards Gamotstso as medium of instruction in the first cycle of primary education in Gamo Gofa zone*. (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Messay Kebede (2008). *Radicalism and cultural dislocation in Ethiopia,1960- 1974*. USA: University of Rochester press.

Meyer, R. (2006). Amharic as Lingua-Franca in Ethiopia. Lissan: Journal of African Languages and Lingustics, Vol. XX, No. I (pp. 117- 131).

Meyer, R. & Richter, R.(2003). *Language use in Ethiopia from a network perspective*. Frankfurt: Peterlang.

Muijs, D. (2004). *Doing quantitative research in education with SPSS*. London: SAGE Publications Ltd.

Mulugeta Tarekegne (2008). *Views and practices of the newly introduced medium of instruction policy in the Amhara Region: A case in upper primary schools (Grade 7 and 8) of Gondar town*. (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Musau, P. (2003). Linguistic human rights in Africa: Challenges and prospects for indigenous languages in Kenya. Nairobi Kenyatta University. *Language, Culture and Curriculum*, 16, (2) , 155 - 164.

Mutasa, D. (Ed.). (2006). *African languages in 21st century: The main challenges*. (pp. 60- 90). South Africa: Simbagoru Publishers.

Negash Mulat (1997). Decentralization in education: In Ethiopian experience. Ethiopia in Broader perspective, papers of the 13th International Conference of Ethiopian Studies. Vol. 3. Pp. 463 - 476.

Neville, T. (2005). *Educational research: Some basic concepts and terminology*. Germany: University Of Hamburg.

Ogutu, A. (2006). Mother tongue amidst other languages: Playing roles in the classroom and outside. In D. Mutasa (Ed.). *African languages in 21st century: The main challenges*. (pp. 35 - 50). South Africa: Simba goru Publishers.

Ouane, A. & Glanz, C. (2011).*Optimizing learning, education and publishing in Africa: The language factor*. ADEA: UNESCO institute for lifelong learning.

Pallant, J. (2007). *SPSS survival manual step by step guide to data analysis* (3rd ed.). England: Open University Press.

Pankhurst, R. (1966). "Ethiopia." In Scanlon, D. (ed.). *Church and education in Africa*. (pp. 23 - 58). USA: Columbia University Press.

Pankhurst, R. (1969). "Language and education in Ethiopia: Historical background to the post - war period." (Unpublished.)

Pankhurst, R. (1972). Education in Ethiopia during the Italian Fascist occupation (1936 - 1941). *The International Journal of African Historical Studies*, vol. 3.

Pankhurst, R. (1974). Education Language and History: An Historical Background to Post-war Ethiopia. In R. Jones et al. (Eds). The Ethiopian Journal of Education. (pp. 75- 97). Faculty of Education Research Center: Haile Sellassie 1st University. Vol. 7, No. 1.

Pankhurst, S. (1945). The Ethiopian people: Their rights and progress. Editor of "new times and Ethiopian news." An international weekly newspaper.

Pankhurst, S. (1946). Education in Ethiopia. "new times and Ethiopian news" An international weekly newspaper.

Pankhurst, S. (1958). History of Ethiopian schools. Journal of Independent Opinion, Economics, History and the arts. Published in Ethiopia and Britian.

Pinnock, H. & Vijayakumar, G. (2009). Language and education: The missing ink. CFBT education trust and save the children alliance copyright.

Ramachandran, R. & Rauh, C. (2016). Discriminatory attitudes and indigenous language promotion: Challenges and solutions. United Nations University World Institute for Development Economics Research.

Raymond, G. & Gordon, J. (2005). *Ethnologue: Language of the world*. USA: Dalas International Press.

Samuel Handamo (2017). Contrastive Analysis of Lexical Standardization in Amharic and Hadiyya. (Unpublished doctoral dissertation). Addis Ababa university, Ethiopia.

Seidel, K. and Moritz, J. (2009). Changes in Ethiopia's language and education policy pioneering reforms? Proceedings of the 16th international conference of Ethiopian studies. Department of Social Anthropology, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Vol. 4. PP. 1125- 1135.

Sereke Berhan Heran (1994). Ethiopia: A historical consideration Amhara ethnicity. In Harold, M. (Ed.). New trends in Ethiopian studies. The 12th International Conferences of Ethiopian Studies. USA, Michigan State University.

Seyoum Hameso (2009). The language of education in Africa: The key issues. *Language, Culture and Curriculum*. Retrieved on November 22, 2012, from http: // WWW. tandfonline. com /loi/ rlcc 20.

Sinshaw Tilahun (1994). A critical examination of the 1979 - 1991 Ethiopian national literacy campaign. Papers of the 12th International Conference of Ethiopian Studies. Michigan State University, Vol. 1. PP. 1125 - 1135.

Smelser, J. & Baltes, B. (Eds.) (2001). *International encyclopedia of the social and behavioral sciences(Vol. 2).* UK: Cambridge University Press.

Smith, L. (2005). *Voting for a nationality: Ethnic identity, political institutions and citizenship in Ethiopia.* (Unpublished doctoral dissertation) University of California, Los Angeles.

Stern, H. (1983). *Issues and options in language teaching*. New York: Oxford University Press.

Tadesse Simbamo (2015). Documentation and Description of Hadiyya (A Highland East Cushitic Language of Ethiopia). (Unpublished doctoral dissertation). Addis Ababa university, Ethiopia.

Tekeste Negash (1990). "The Crisis of Ethiopian education: Some implications for nation - building." UPPSALA University, Department of Education, Sweden.

Tekeste Negash (1996). Rethinking Education in Ethiopia. UPPSALA University, Nordiska Africa Institute, Sweden.

Tekeste Negash (2006). Education in Ethiopia: from crisis to the brink of collapse. UPPSALA University, Nordiska Africa Institute, Sweden.

Teshome Wagaw (1997). Education and language policy in a divided Ethiopia: Reversing the quest of the centuries and pressing toward the uncharted future. Ethiopia in broader perspective, papers of the 13th International Conference of Ethiopian Studies. Vol. 3. Pp. 391 - 400.

Teshome Wagaw (1999). Conflict of ethnic identity and the language of education policy in contemporary Ethiopia. The University of Michigan: *Northeast African Studies*, 6(3), 75 - 88.

Tewodros Hailemariam (2013). A history of nationalism in Ethiopia: 1941 to 2012. (Unpublished doctoral dissertation). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Treis, Y. (2008). A Grammar of Kambaata (Ethiopia): Phonology, Nominal Morphology, and Non-Verbal Predication. Germany: R. Koppe Publisher.

Tsehaye Teferra (1977). *A Sociolinguistic survey of language use and attitudes towards language in Ethiopia: Implications for language policy in education*. (Doctoral dissertation). University of George town, Washington DC.

Tuso, H. (1982). Minority education in Ethiopia. vol 37, no 3.

Uhlig, S. (Ed.) (2005) Encyclopaedia Aethiopica. Vol. 2. Germany, Medien Centrum AG.

Uhlig, S. (Ed.) (2007) Encyclopaedia Aethiopica. Vol. 3. Germany, Medien Centrum AG.

Uhlig, S. (Ed.) (2010) Encyclopaedia Aethiopica. Vol. 4. Germany, Medien Centrum AG.

Vujcich, D. (2013). *Policy and practice on language of instruction in Ethiopian schools*. United Kingdom: Young lives publisher.

Walker, J. and Pamela, J. (n.d) Mother tongue Education: Policy Lessons for Quality and Inclusion. South Africa, WWW. Campaignforeducation.org.

Wells, G. (1994). The Complementary Contributions of Halliday and Vygotsky to a "Language- Based Theory of Learning" Australian Journal of Lingustics and Education, 6, 41- 90.

Wessenyelash Araya (2008). *Challenges and prospects of Afar language as medium of instruction*. (Unpublished master's thesis). Addis Ababa University, School of Graduate Studies, Addis Ababa.

Wilkins, D. (1974). *Second language learning and teaching*. Great Britain: Billing and Sons Ltd.

Wolayte Bogale (2009). Education language policy and its implementation in primary schools: The Case of Wolayta Soddo. (Unpublished Master's Thesis). Addis Ababa University, Institute of Language Studies, Addis Ababa.

Wolf, E. (2000). Language and society. In B. Heine, and D. Nurse (Eds.). *African Language an Introduction*. United Kingdom: Cambridge University press.

Young, C. (2011). *Enablers and constraints of an effective and sustainable mother tongue based multilingual education policy in the Philippines*.(Unpublished doctoral dissertation). School of Education, Bangor University.

Zehle, J. (2009). Dropout and learning difficulties in 1st grade government primary schools in Ethiopia. Proceedings of the 16th International Conference of Ethiopian Studies. Department of Social Anthropology, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Vol. 4. PP. 1117 – 1124.

Zelealem Leyew (2012). The Ethiopian Language Policy: A Historical and Typological Overview. Ethiopian Journal of Language and Literature, Vol. XII, No. 2.

አባሪ 1

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሚያስተምሩ መምህራን የተሞላ የጽሁፍ መጠይቅ

መግቢያ

ውድ መምህራን ይህ የጽሁፍ መጠይቅ "የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች" በሚል ርዕስ ለሚከናወነው ጥናት እንደአንድ ግብዓት የሚውል ነው፡፡ በመሆኑም ጥናቱ የታለመለትን ግብ ሊመታ የሚችለው የራሴን ሀሳብ ወይም እምነት ይገልጽልኛል የምትሉትን እውነተኛ መረጃ ስትሰጡ ነው፡፡ በመሆኑም ለቀረበላችሁ ጥያቄ ትክክለኛ መረጃ እንድትሰጡ በአክብሮት እጠይቃለሁ፡፡ ተጨማሪ ሀሳብ ቢኖራችሁ በመጠይቁ ጀርባ ባለው ክፍት ቦታ ላይ መጻፍ ትችላላችሁ፡፡

ማሳሰቢያ

- መምህራን የምትሰጡት መልስ በሚስጥር ይጠበቃል፡፡
- በመጠይቁ ላይ የእናንተን ስም መጻፍ አያስፈልግም፡፡
- መጠይቁን ሞልታችሁ ስትጨርሱ መጠይቁን ለሰጣችሁ ሰው በጥንቃቄ መልሱ ፡፡

ምስጋና

ውድ መምህራን ጊዜያችሁን እና ጉልበታችሁን ሰውታችሁ መጠይቁን በመሙላት ስለተባበራችሁኝ አስቀድሜ ለማመስገን እወዳለሁ፡፡

በኃሰው የሸዋስ (የፒ ኤች ዲ ተማሪ)

ክፍል አንድ

አጠቃላይ መረጃ

1.1 ጾታ፡- ሀ. ወንድ ለ. ሴት

1.2 የማስተማሪያ ቦታ፡- ሀ. ገጠር ለ. ከተማ

1.3 የትውልድ ቦታ፡- ሀ. ገጠር ለ. ከተማ

1.4 ምን ያህል አመት በአፍ መፍቻ ቋንቋ አስተማሩ?

ሀ. ከ 5 ዓመት በታች ለ. ከ6 እስከ10 ሐ. ከ11 እስከ15

ክፍል ሁለት

2. የአመለካከት ጥያቄዎች

2.1 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ሐሳቦች የቋንቋ አመለካከትን ይመለከታሉ፡፡ ከተሰጡት አምስት አማራጮች መካከል በየትኛው ደረጃ እንደምትስማሙ በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም ያመልክቱ፡፡

ተ.ቁ	የቋንቋ አመለካከትን የሚመለከቱ ሀሳቦች	በጣም አልስማማም	አልስማማም	ለመወሰን እቸገራለሁ	እስማማለሁ	በጣም እስማማለሁ
1	ተማሪዎች በትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው ጥሩ ነው፡፡					
2	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው በራስ መተማመናቸው ጨምሯል፡፡					
3	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው የተሻለ የትምህርት ውጤት እንዲያስመዘግቡ አስችሏቸዋል፡፡					
4	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በሚማሩበት ወቅት ትምህርቱን በአግባቡ አይረዱትም፡፡					
5	በትምህርት ቤት ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ እንደ ትምህርት ብቻ ቢሰጥ በቂ ነው፡፡					
6	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው የክፍል ውስጥ ተሳትፎቸው እንዲጨምር አስችሏል፡፡					
7	ተማሪዎች በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ተምረው ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና ዩኒቨርሲቲ ሲገቡ ይቸገራሉ፡፡					
8	የተማሪዎችን ከትምህርት ገበታ ማቋረጥ ለመቀነስ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ጥሩ ነው፡፡					

9	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው ሌላ ተጨማሪ ቋንቋ እንዳያውቁ ሊያደርጋቸው ይችላል፡፡					
10	ዝቅተኛ ውጤት እያመጡ በክፍል ውስጥ የሚደግሙ ተማሪዎችን ለመቀነስ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ጥሩ ነው፡፡					
11	በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር ጊዜን ማጥፋት ነው፡፡					
12	በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ሁሉንም የትምህርት አይነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር አይገባም፡፡					
13	እንደ ሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ያሉ ትምህርቶች በእንግሊዝኛ ቋንቋ ቢሰጡ ይሻላል፡፡					
14	እንግሊዝኛ አለም አቀፍ ቋንቋ ስለሆነ ሁሉም የትምህርት አይነቶች ከአንደኛ ክፍል ጀምሮ በእንግሊዝኛ ቢሰጡ ጥሩ ነው፡፡					
15	ከአንደኛ ክፍል ጀምሮ ትምህርት በአማርኛ ቋንቋ አለመሰጠቱን ወድጀዋለሁ፡፡					

ክፍል ሶስት

3. የተግዳሮት ጥያቄዎች

3.1 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ጥያቄዎች ከመምህራን ስልጠና ጋር የተገናኙ ናቸው፡፡ እንደ ጥያቄዎቹ ባህሪ ተገቢውን መልስ ይስጡ፡፡

1. አሁን ስለሚያስተምሩበት ቋንቋ ስልጠና ወስደዋል?

ሀ. ወስጀ አውቃለሁ ለ. ወስጀ አላውቅም ሐ. ወሰወጃለሁ ግን በቂ አይደለም

2. መምህራን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር የወሰዱት ስልጠና በቂ ነው ብለው ያስባሉ?

ሀ. በቂ ነው ለ. በቂ አይደለም

3. በኮሌጅ/ ዩኒቨርሲቲ ቆይታዎ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር ሲሰለጥኑ የነበረውን ስልጠና እንዴት ያዩታል?

ሀ. በጣም ጥሩ ለ. ጥሩ ሐ. መካከለኛ መ. ዝቅተኛ ሠ. በጣም ዝቅተኛ

4. በመምህራን ማስልጠኛ ኮሌጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚሰጠው ስልጠና ወቅት ያልወደዱት ነገር አለ?

ሀ. አዎ ለ. የለም

5. ለጥያቂ ቁጥር 4 የሰጡት መልስ "አዎ" ከሆነ፣ ምን ምን ችግሮችን ተመልክተው ነው? ቢገልጽዋቸው፡፡

6. በኮሌጅ ቆይታዎ አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት የሚጠቅም የትምህርት ኮርስ ስልጠና አግኝተዋል?

ሀ. አግኝቻለሁ ለ. አላገኘሁም

7. ለጥያቂ ቁጥር 6 የሰጡት መልስ "አግኝቻለሁ" ከሆነ፣ በምን ያህል መጠን አግኝቻለሁ ብለው ያስባሉ?

ሀ. በጣም ዝቅተኛ ለ. ዝቅተኛ ሐ. መካከለኛ መ. ከፍተኛ ሠ. በጣም ከፍተኛ

8. ለጥያቂ ቁጥር 6 የሰጡት መልስ "አላገኘሁም" ከሆነ፣ ምን አይነት የማይጠቅም ኮርስ ተማሩ? ይግለጽዋቸው፡፡

9. ስለሚያስተምሩበት የመማሪያ መጽሀፍት ዙሪያ ስልጠና ወስደዋል?

ሀ. ወስጃለሁ ለ. አልወሰድሁም ሐ. ስልጠናው በቂ አይደለም

10. በአጠቃላይ በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማር በመምህራን ማሰልጠኛ ተቋማት የሚሰጠው ስልጠና በተመለከተ የተመለከቷቸው ተግዳሮቶች/ችግሮች ካሉ ቢገልጽዋቸው?

11. በጥያቂ ቁጥር 10 የጠቀሷቸው ተግዳሮቶች/ ችግሮች ምክንያታቸው ምን ይመስልዎታል?

12. በጥያቂ ቁጥር 10 የጠቀሷቸው ተግዳሮቶች/ችግሮች መፍትሄዎቻቸው ምን ይመስልዎታል?

3.2 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ጥያቄዎች ያስተዋላችሁትን የቋንቋ አመለካከት ይመለከታሉ። ከተሰጡት አምስት አማራጮች መካከል በየትኛው ደረጃ እንደምትስማሙ በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም ያመልክቱ።

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	በጣም ዝቅተኛ	ዝቅተኛ	መካከለኛ	ከፍተኛ	በጣም ከፍተኛ
1	እንደ እርስዎ ትዝብት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመማሪያ ቋንቋነት የመጠቀም አመለካከት በተማሪዎች እንዴት ነው?					
2	እንደ እርስዎ ትዝብት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ የወላጆች አመለካከት እንዴት ነው?					
3	እንደ እርስዎ ትዝብት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ አጠቃላይ የአካባቢው ማህበረሰብ አመለካከት እንዴት ነው?					
4	እንደ እርስዎ ትዝብት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ የርዕሰመምህራን፣ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች አመለካከት እንዴት ነው?					
5	እንደ እርስዎ ትዝብት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ አጠቃላይ የመምህራን አመለካከት እንዴት ነው?					

3.3 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ጥያቄዎች ከመርሃትምህርት፣ ከመምህሩ መምሪያ፣ ከመማሪያ መጽሀፋትና ተዛማጅ የትምህርት ቁሳቁሶች ጋር የተገናኙ ናቸው። እንደ ጥያቄዎቹ ባህሪ ተገቢውን መልስ ይስጡ።

3.3.1 በሚከተለው ሰንጠረዥ ውስጥ ለቀረቡት ሀሳቦች ላይ በየትኛው ደረጃ እንደሚስማሙ በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም ያመልክቱ።

ተ.ቁ	የትምህርት ቁሳቁሶችን የሚመለከቱ ሀሳቦች	አዎ	የለም	በከፊል አዎ
1	አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት/ቶች የተዘጋጀ መርሃትምህርት አለዎት?			
2	አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት/ቶች የተዘጋጀ የመምህሩ መምሪያ አለዎት?			
3	እርስዎ በሚያስተምሩበት ትምህርትቤት ለሁሉም የትምህርት አይነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍቶች አሉ?			
4	ለጥያቄ ቁጥር 3 የሰጡት መልስ "አዎ" ከሆነ መማሪያ መጽሀፍቱ ለሁሉም ተማሪዎች በእኩል ተዳርሰዋል?			
5	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?			
6	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት እጥረት አለ?			

7. በእርስዎ ምልከታ አሁን በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት የመማሪያ መጽሀፍት ስርጭት ስንት ለስንት ነው?

ሀ. 1 ለ 1 ለ. 1 ለ 2 ሐ. 1 ለ 3 መ. 1 ለ 4 ሠ.1 ለ 5 ረ. ሌላ (ይገለጽ) ----------

8. በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ከትምህርት ይዘት

አቀራረብ በተገናኘ የሚሉት አስተያየት ካለ ቢገልጹ?

9. በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው መርሃትምህርት ውስጥ ያስተዋሉት ችግር ካለ

ቢገልጹ?

10. በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጀው የመምህሩ መምሪያ ውስጥ ያስተዋሉት ችግር ካለ

ቢገልጹ?

3.3.2 በሚከተለው ሰንጠረዥ ውስጥ ከትምህርት ይዘት አቀራረብ ጋር የተገናኙ ሀሳቦች ቀርበዋል፡፡ ከተሰጡት አምስት አማራጮች መካከል በየትኛው ደረጃ እንደሚስማሙ በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም አመልክቱ፡፡

ተ.ቁ	የትምህርት ይዘት አቀራረብን የተመለከቱ ሀሳቦች	በጣም አልስማማም	አልስማማም	ለመወሰን እቸገራለሁ	እስማማለሁ	በጣም እስማማለሁ

1	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ጽንሰ ሀሳቦች፣ ቃላትና የትምህርት ይዘቶች የተማሪዎችን ባህልና ዳራ ከግንዛቤ ያስገቡ ናቸው፡፡					
2	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች ተማሪዎች በቀላሉ ሊረዷቸው የሚችሉ ናቸው፡፡					
3	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች መካከል ተማሪዎች ግማሽ ያህሉን ብቻ ነው ሊረዷቸው የሚችሉት ፡፡					
4	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ከቀረቡት ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች መካከል መምህራን ግማሽ ያህሉን ብቻ ነው ሊረዷቸው የሚችሉት ፡፡					
5	በመማሪያ መጽሀፍቱ የቀረቡት ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች ከተማሪዎች ችሎታ በታች ናቸው ፡፡					

6. በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ያሉ ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች ክብደት እንዴት ነው የሚገመግሙት?

7. መማሪያ መጽሀፍቱን ተጠቅመው በሚያስተምሩበት ወቅት ከተማሪዎች ማህበረባህላዊ ዳራ ጋር አብረው የማይሄዱ የትምህርት ይዘቶች አጋጥመዎታል? ካለ ቢገለጹ፡፡

3.3.3 በሚከተለው ሰንጠረዥ ውስጥ ከአጋዥ የትምህርት ቁሳቁሶች አቅርቦት ጋር የተገናኙ ጥያቄዎች ቀርበዋል። ለቀረቡት ጥያቄዎች ይሆናል የሚሉትን በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም አመልክቱ።

ተ.ቁ	የአጋዥ የትምህርት ቁሳቁሶች አቅርቦት የሚመለከቱ ጥያቄዎች	አዎ	የለም
1	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ በቂ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?		
2	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ ጋዜጦችና መጽሄቶች አሉ?		
3	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ ልቦለዶች አሉ?		
4	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?		
5	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?		

6. በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ በቂ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍት ከሌሉ ምክንያቱ ምን ይመስለዎታል? ይግለጹ።

3.3.4 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ጥያቄዎች ከተማሪዎች የቋንቋና የጽህፈት ችሎታ ጋር የተገናኙ ናቸው። እንደ ጥያቄዎቹ ባህሪ ተገቢውን መልስ ይስጡ።

3.3.4.1 ከተማሪዎች የቋንቋና የጽህፈት ችሎታ ጋር በተገናኘ በመማሪያ ክፍል ውስጥ ሲያስተምሩ ከታዘቡት ተነስተው ቀጥለው በሰንጠረዥ ውስጥ ለቀረቡት ጥያቄዎች ከተሰጡት አምስት አማራጮች መካከል በየትኛው ደረጃ እንደሚስማሙ በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም ያመልክቱ።

ተ.ቁ	ከቋንቋና ጽህፈት ችሎታ ጋር የተገናኙ ጥያቄዎች	በጣም ደካማ	ደካማ	መካከለኛ	ጥሩ	በጣም ጥሩ
1	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ የመማሪያ ጽሁፎችን ተማሪዎች የማንበብ ችሎታቸው እንዴት ነው?					
2	የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ የንግግር ችሎታ ሲገመግሙት እንዴት ይገልጹታል?					
3	በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ያሉ የትምህርት ይዘቶችን ተማሪዎች የመረዳት ችሎታቸው እንዴት ነው?					
4	የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ችሎታ ሲገመግሙት እንዴት ይገልጹታል?					
5	በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ሲማሩ ያለውን ተሳትፎና የእርስበርስ ውይይት እንዴት					

	ይገልጹታል?					
6	በአጠቃላይ የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ በመማሪያ ክፍል ውስጥ እንዴት ነው?					

7. በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በሚማሩ ተማሪዎች ላይ የቋንቋና የጽህፈት ችሎታ ችግር በመማሪያ ክፍል ውስጥ አስተውለው ከሆነ፣ ምክንያቶቹ ምንድን ናቸው?

3.4 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ጥያቄዎች ለትምህርት ቤቶች ከሚሰጠው ድጋፍ ጋር የተገናኙ ናቸው። እንደ ጥያቄዎቹ ባህሪ ተገቢውን መልስ ይስጡ።

ተ.ቁ	ድጋፍን የሚመለከቱ ሀሳቦች	ከፍተኛ	መካከለኛ	ዝቅተኛ	ሀሳብ የለኝም
1	በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ የሚከተሉት ተቋማት የሚሰጡትን ድጋፍ እንዴት ይገመግሙታል?				
	1.1. የክልል ትምህርት ቢሮ ባለሞያዎች				
	1.2. የዞን ትምህርት ጽህፈት ቤት ባለሞያዎች				
	1.3. የወረዳ ትምህርት ጽህፈት ቤት ባለሞያዎች				
	1.4. የትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን				
	1.5. የአካባቢው ማህበረሰብ				
	1.6. የተለያዩ መንግስታዊ ተቋማት				
	1.7. መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት				

2. በአንደኛ ደረጃ ትምህርትቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት ላይ በተለያዩ አካላት የሚደረግ ድጋፍን በተመለከተ ያስተዋሏቸው ችግሮች ካሉ ምንድን ናቸው? መፍትሄዎቹስ?

3.5 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ጥያቄዎች ከመምህራን የቋንቋ ክህሎት ጋር የተገናኙ ናቸው፡፡ እንደጥያቄዎቹ ባህሪ ተገቢውን መልስ ይስጡ፡፡

3.5.1 ቀጥለው በሰንጠረዥ ውስጥ ለቀረቡት ጥያቄዎች ከተሰጡት አምስት አማራጮች መካከል በየትኛው ደረጃ እንደሚስማሙ ይህን ምልክት /✓/ በመጠቀም ያመልክቱ፡፡

ተ.ቁ	የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ	በጣም ጥሩ	ጥሩ	ዝቅተኛ	በጣም ዝቅተኛ
1	የማዳመጥ				
2	የንግግር				
3	የንባብ				
4	የጽህፈት				

3.6 ጥቅል ጥያቄዎች

1. በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት ላይ

   የተመለከቷቸው ተግዳሮቶች/ ችግሮች ምን ምን እንደሆኑ ቢገልጹ?

2. ከላይ የጠቀሷቸው ችግሮች ምክንያታቸው ምንድን ነው ይላሉ? መፍትሄዎቹስ?

ለትብብርዎ በድጋሚ አመሰግናለሁ!

አባሪ 2

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች የተሞላ የጽሁፍ መጠይቅ

መግቢያ

ውድ ተማሪዎች ይህ የጽሁፍ መጠይቅ "የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች " በሚል ርዕስ ለሚከናወነው ጥናት እንደአንድ ግብዓት የሚውል ነው፡፡ በመሆኑም ጥናቱ የታለመለትን ግብ ሊመታ የሚችለው የራሴን ሀሳብ ወይም እምነት ይገልጽልኛል የምትሉትን እውነተኛ መረጃ ስትሰጡ ነው፡፡ በመሆኑም ለቀረበላችሁ ጥያቄ ትክክለኛ መረጃ እንድትሰጡ በአክብሮት እጠይቃለሁ፡፡ ተጨማሪ ሀሳብ ቢኖራችሁ በመጠይቁ ጀርባ ባለው ክፍት ቦታ ላይ መጻፍ ትችላላችሁ፡፡

ማሳሰቢያ

- ተማሪዎች የምትሰጡት መልስ በሚስጥር ይጠበቃል፡፡
- በመጠይቁ ላይ የእናንተን ስም መጻፍ አያስፈልግም፡፡
- መጠይቁን ሞልታችሁ ስትጨርሱ መጠይቁን ለሰጣችሁ ሰው በጥንቃቄ መልሱ ፡፡

ምስጋና

ውድ ተማሪዎች ጊዜያችሁን እና ጉልበታችሁን ሰውታችሁ መጠይቁን በመሙላት ስለተባበራችሁኝ አስቀድሜ ለማመስገን እወዳለሁ፡፡

በኀሰው የሸዋስ (የፒ ኤች ዲ ተማሪ)

ክፍል አንድ

አጠቃላይ መረጃ

1.1 የምትማርበት/ሪበት ትምህርትቤት ስም፡- --

1.2 ጾታ፡- ሀ. ወንድ ለ. ሴት

1.3 የተወለድክበት/ሽበት፡- ገጠር --------------------- ከተማ -------------------------

1.4 የወላጆችህ/ሽ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ምንድን ነው? ሀ. የእናት -------------------------------- ለ. የአባት ------ ------------------- ወይም የአሳዳጊ ----------------------

1.5 የወላጆችህ/ሽ የትምህርት ሁኔታ አስመልክቶ ይህንን ምልክት "✓" በማድረግ አስተያየታችሁን ግለጹ፦

የተማሩ፦ ሀ. እናት --------------- ለ. አባት ----------------------ያልተማሩ፦ ሀ. እናት ------------------ ለ. አባት ---------------------

ክፍል ሁለት

2.1 ከዚህ ቀጥሎ ያቀረብኳቸው ሐሳቦች የቋንቋ አመለካከትን ይመለከታሉ። ከተሰጡት አምስት አማራጮች መካከል በየትኛው ደረጃ እንደምትስማሙ በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም አመልክቱ።

ተ.ቁ	የመማሪያ ቋንቋ ምርጫን የሚመለከቱ ሀሳቦች	በጣም እስማማለሁ	እስማማለሁ	ለመወሰን እቸገራለሁ	አልስማማም	በጣም አልስማማም
1	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ሁሉንም ትምህርቶች በመማሬ ደስተኛ ነኝ።					
2	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርቶችን ብቻ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ባልማር ይሻለኝ ነበር።					
3	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቴን ባለመማሬ ተቸግሬለሁ።					
4	ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ ስገባ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ብማር ደስ ይለኛል።					
5	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ሁሉንም ትምህርትቶች መማሬ በራስ መተማመኔን ጨምሮልኛል።					
6	የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን በአማርኛ አለመማሬ ጥሩ ነው።					
7	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአማርኛ ብማር ደስተኛ እሆን ነበር።					
8	የኮሌጅና የዩኒቨርሲቲ ትምህርት በአማርኛ አለመሰጠቱ ጥሩ አይደለም።					
9	የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን በእንግሊዝኛ ቋንቋ አለመማሬን ወድጀዋለሁ።					
10	የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቴን በእንግሊዝኛ ቋንቋ መማሩን አልወደድሁትም።					
11	የዩኒቨርሲቲና የኮሌጅ ትምህርት በእንግሊዝኛ ቋንቋ መሰጠቱ ጥሩ ነው።					
12	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን እንደ					

	ትምህርት መማር አልፈልግም ነበር።					
13	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን እንደ ትምህርት መማር አልፈልግም።					
14	በኮሌጅና በዩኒቨርሲቲ የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን እንደ ትምህርት ብማር ደስ ይለኛል።					
15	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አማርኛን እንደ ትምህርት መማር ጊዜን ማጥፋት ነው።					
16	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አማርኛን እንደ ትምህርት መማር አልፈልግም።					
17	ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ ስገባ አማርኛን እንደ ትምህርት መማር እፈልጋለሁ።					
18	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደትምህርት መማር አያስፈልግም።					
19	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደትምህርት መማር አልፈልግም።					
20	ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ ስገባ እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደትምህርት ብማር ደስተኛ እሆናለሁ።					
21	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ስማር መምህራኑ የሚሰጡት ትምህርት በቀላሉ ይገባኝ ነበር።					
22	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት መምህሮቼን ጥያቄ ለመጠየቅ አልጨነቅም ነበር።					
23	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት በጓደኞቼ ፊት ጥያቄ ለመመለስ አፍር ነበር።					
24	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት ከጓደኞቼ ጋር በክፍል ውስጥ ለመወያየት አልጨነቅም ነበር።					
25	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት የተሰጠኝን የቤት ስራ በቀላሉ ተረድቼ ለመስራት እቸገር ነበር።					
26	ወላጆቼ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በመማሬ ደስተኞች ናቸው።					
27	ወላጆቼ የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን ከሌሎቹ ትምህርቶች በበለጠ ሰፊ ጊዜ ሰጥቼ እንዳጠና አያበረታቱኝም።					
28	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ የተጻፉ መጽሀፍትን በመግዛት እንዳነብ ወላጆቼ ያግዙኛል።					
29	ቤተሰቦቼ ከመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት እስከኮሌጅና					

	ዩኒቨርሲቲ ድረስ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ እንድማር ይፈልጋሉ፡፡					
30	ወላጆቼ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ከትምህርት በኂላ እንደሚጎዳኝ በቁጭት ሲናገሩ ተመልክቻለሁ፡፡					
31	እኔና ጓደኞቼ በአፍ መፍቻ ቋንቋችን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታችንን በመማራችን የሰፈራችን ሰዎች ደስተኞች አይደሉም፡፡					
32	ከትምህርት በኂላ የተሻለ ስራ ለማግኘት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ባልማር ጥሩ ነበር፡፡					
33	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ከአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ይልቅ በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ብማር ኑሮ ሌሎች ብሄረሰቦች ይበልጥ ያከብሩኝ ነበር፡፡					
34	ከሌሎች ብሄረሰብ ተወላጆች ጋር ተቀጥሬ ስራ ለመስራት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማር አልነበረብኝም፡፡					
35	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ከትምህርት በኂላ ከአካባቢዬ ስራ እንዳገኝ ይጠቅመኛል፡፡					
36	የራሴን ባህልና ማንነት እንዳልረሳ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ጠቅሞኛል፡፡					
37	ከአገር ውጪ ስሄድ ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ጋር በቀላሉ ተላምጄ እንድኖር በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ተገቢ አይደለም፡፡					
38	የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎችን ባህል ለማወቅ በአማርኛ ቋንቋ ብማር ጥሩ ነበር፡፡					
39	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ የተማርሁት አማራጭ በማጣቴ ነው፡፡					
40	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ቋንቋ ብማር ኑሮ የሰፈሬ ሰው ያከብረኝ ነበር፡፡					

ክፍል ሶስት

ከዚህ ቀጥሎ የቀረቡት ጥያቄዎች ደግሞ የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርትቤት በመጠቀም ሂደት ላይ የሚስተዋሉ ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ የተዘጋጁ ናቸው፡፡ ጥያቄውን ተከትሎ ባለው ክፍት ቦታ በአጭሩ መልስ ስጥ/ጪ፤

1. ከዚህ ቀጥሎ ከተዘረዘሩት መካከል በአንደኛ ደረጃ ትምህርትቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋችሁ ትምህርት ሲሰጥ የታዘባችሁት ተግዳሮት/ችግር የትኛው ነው? በዚህ ምልክት /✓/ በመጠቀም አመልክቱ።

ተ.ቁ	ተግዳሮት/ ችግር	የለም	በትንሹ አለ	በከፍተኛ ደረጃ አለ
1	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ የመማሪያ መጽሀፍት ለሁሉም ተማሪዎች የማዳረስ ችግር አለ?			
2	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት በቤተመጽሀፍት የአለመኖር ችግር አለ?			
3	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን የቋንቋ ብቃት ችግር አለባቸው?			
4	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን ለሚያስተምሩበት ቋንቋ ዝቅተኛ ግምት መስጠት ወይም የአለመውደድ ችግር አለ?			
5	እናንተ የምታውቁትን የቋንቋ አጠቃቀምና ቃላት በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ በትክክል የመጠቀም ችግር አለ?			
6	በትምህርትቤቱ ርዕሰመምህራን ዘንድ አሉታዊ የአመለካከት ችግር አለ?			
7	ተማሪዎች የማያውቁት ቃላትና ሊረዱት የማይችሉት ጽንስ ሀሳብ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ አለ?			
8	ወላጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር አሉታዊ አመለካከት አላቸው?			

2. ከላይ ከተጠቀሱት ችግሮች መካከል በትንሹ ወይም በከፍተኛ ደረጃ አለ ብላችሁ ለመረጣችሁት ተግዳሮት/ችግር በእናንተ እምነት መነሻ ምክንያቶች ምን ምን እንደሆኑ በአጭሩ ግለጽ/ጭ፤
3. ከላይ ከተጠቀሱት ችግሮች መካከል በትንሹ ወይም በከፍተኛ ደረጃ አለ ብላችሁ ለመረጣችሁት ተግዳሮት/ችግር በእናንተ እምነት መፍትሄዎቹ ምን ምን እንደሆኑ በአጭሩ ግለጽ/ጭ፤
4. በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት በመጠቀምህ/ሽ ያገኘኸውን/ሽውን ጠቀሜታና ያጋጠመህን/ሽን ጉዳት በአጭሩ ግለጽ/ጭ፤

ለትብብርህ/ሽ በድጋሚ አመሰግናለሁ!

አባሪ 3

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት ለወላጆች የቀረበ የቃል መጠይቅ

__መግቢያ__

በቅድሚያ ለቃለመጠይቁ ፈቃደኛ ስለሆኑ አመሰግናለሁ፡፡ የዚህ ቃለመጠይቅ አላማ የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን በማጥናት የመፍትሄ ሀሳቦችን ለማቅረብ ነው፡፡ ይህን ዓላማ ለማሳካትም የእርስዎ አስተያየት አስፈላጊ በመሆኑ በመረጃ ሰጭነት ተጋብዘዋል፡፡ በመሆኑም ከእርስዎ የሚገኘው መረጃ ወሳኝ በመሆኑ ለሚቀርብልዎ ጥያቄ ተገቢ ምላሽ እንዲሰጡኝ በትሕትና በመጠየቅ ወደጥያቄዪ አመራለሁ፤

ክፍል አንድ

የአጠቃላይ መረጃ ጥያቄዎች፤

1.1 ጾታ:- -------------------------------

1.2 መኖሪያ ቦታ:- ----------------------

ክፍል ሁለት

2.1 የአመለካከት መፈተሻ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

1. በአንደኛ ደረጃ ትምህርትቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማሪያነት መዋሉን ይደግፋሉ? ለምን?

2. ልጆችዎ በአማርኛ ቋንቋ የአንደኛ ደረጃ ትምህርታቸውን እንዲማሩ ይፈልጋሉ? ለምን?

3. ልጆችዎ የአንደኛ ደረጃ ትምህርታቸውን በእንግሊዝኛ ቋንቋ እንዲማሩ ቢደረግ አስተያየትዎ ምን ይሆናል?

4. ልጆችዎ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርትቤትና በኮሌጅ ወይም ዩኒቨርሲቲ ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ይልቅ

   በእንግሊዝኛ ቋንቋ መማራቸው ይጠቅማቸዋል ብለው ያስባሉ? ለምን?

5. የትኞቹን ቋንቋዎች ልጆችዎ እንደትምህርት ብቻ እንዲማሩ ይፈልጋሉ? ለምን?

6. ልጆችዎ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው በምን በምን ይጠቀማሉ በምን በምንስ ይጎዳሉ? ቢያብራሩ?

7. ከዚህ ቀደም በአማርኛና በእንግሊዝኛ ይሰጥ የነበረውን ትምህርት አሁን በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከሚሰጠው ትምህርት ጋር እንዴት ያነጻጽሩታል?

8. በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆችዎ በመማራቸው ከትምህርት በኂላ ላለው ህይወታቸው ይጠቅማቸዋል? እንዴት?

9. በእርስዎ ትዝብት ቤተሰብዎ በተለይም ልጆችዎና የአካባቢው ማህበረሰብ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት የመጠቀም አመለካከታቸው ጥሩ ነው? ለምን?

10. በአፍ መፍቻ ቋንቋ ልጆችን ስለማስተማር በተመለከተ የሚሰጡት አጠቃላይ አስተያየት ካለ ቢጨምሩ?

2.2 ተግዳሮትን/ችግርን የሚመለከቱ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

11. በእርስዎ አስተያየት ልጆች በቂ የመማሪያ መጽሀፍት በትምህርትቤት አግኝተዋል ብለው ያስባሉ? ቢያብራሩልኝ?

12. በትምህርትቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ከተጀመረ ጀምሮ ምን አይነት ችግሮችን ማስተዋል ጀመሩ? ቢጠቅሷቸው?

13. በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን በሚገባ እያስተማሩ ነው ብለው ያስባሉ? ካልሆነ ምን ምን ችግሮችን አስተዋሉ?

14. ልጆች ከቤት በሚያውቋቸው ቃላትና የቋንቋ ችሎታ ነው የሚማሩት? ወይስ ሲቸገሩ አስተውለዋል?

15. ልጆች የሚያነቧቸው አጋዥ መጽሀፍት በበቂ ሁኔታ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተዘጋጅቷል ብለው ያስባሉ?

16. በእርስዎ ትዝብት፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሚገባ ተጠናክሮ የትምህርት መስጫ እንዳይሆን ከተማሪዎች፣ ከመምህራን፣ ከርዕሰመምህራን፣ ከአካባቢው ማህበረሰብ፣ ከመንግስት ባለስልጣናት፣ ከተቃዋሚ ፖለቲከኞችና ከሌሎችም ዘንድ እንቅፋት እየሆነ ያለ ችግር አለ ብለው ያምናሉ? ቢገልጹ?

17. ከላይ ለጠቀሷቸው ችግሮች መፍትሄዎቹ ምንድን ናቸው ብለው ያስባሉ?

18. በአጠቃላይ ልጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በጥሩ ሁኔታ እንዲማሩ ምን ምን መደረግ ወይም መሻሻል አለበት ይላሉ?

ለትብብርዎ በድጋሜ አመሰግናለሁ፡፡

አባሪ 4

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ውስጥ ለሚገኙ ተማሪዎች የቀረበ የቃል መጠይቅ

ክፍል አንድ

የአጠቃላይ መረጃ ጥያቄዎች፤

1.1 ጾታ:- -------------------------------

1.2 መማሪያ ቦታ:- ---------------------

ክፍል ሁለት

የአመለካከት መፈተሻ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

1. ቤት ውስጥ ወላጆችህ/ሽ በምን ቋንቋ ነው የሚያዋሩህ/ሽ?
2. በአፍ መፍቻ ቋንቋህ/ሽ (ስልጥኛ፣ ሀድይኛ፣ ወላይትኛ፣ ከምባትኛ) በመማርህ/ሽ ደስተኛ ነህ/ሽ? ለምን?
3. በአፍ መፍቻ ቋንቋህ/ሽ (ስልጥኛ፣ ሀድይኛ፣ ወላይትኛ፣ ከምባትኛ) ነው ወይስ በአማርኛ ቋንቋ ብትማር/ሪ ደስ ይልሃል/ሻል? ለምን?
4. በአፍ መፍቻ ቋንቋህ/ሽ (ስልጥኛ፣ ሀድይኛ፣ ወላይትኛ፣ ከምባትኛ) ነው ወይስ በእንግሊዝኛ ቋንቋ ብትማር/ሪ ደስ ይልሃል/ሻል? ለምን?
5. በአፍ መፍቻ ቋንቋህ/ሽ (ስልጥኛ፣ ሀድይኛ፣ ወላይትኛ፣ ከምባትኛ) በመማርህ/ሽ ወላጆችህ/ሽ ደስተኞች ናቸው ወይስ አይደሉም? ለምን?
6. ትልቅ ስትሆን/ኝ በምን ቋንቋ ብትማር/ሪ ደስ ይልሃል/ሻል? ለምን?
7. በአፍ መፍቻ ቋንቋህ/ሽ (ስልጥኛ፣ ሀድይኛ፣ ወላይትኛ፣ ከምባትኛ) ስትማር/ሪ የሚያስቸግርህ/ሽ ነገር አለ?

አባሪ 5

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት ለርዕሰመምህራን የቀረበ የቃል መጠይቅ

__*መግቢያ*__

በቅድሚያ ለቃለመጠይቁ ፈቃደኛ ስለሆኑ አመሰግናለሁ፡፡ የዚህ ቃለመጠይቅ አላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን በማጥናት የመፍትሄ ሀሳቦችን ለማቅረብ ነው፡፡ ይህን ዓላማ ለማሳካትም የእርስዎ አስተያየት አስፈላጊ በመሆኑ በመረጃ ሰጭነት ተጋብዘዋል፡፡ በመሆኑም ከእርስዎ የሚገኘው መረጃ ወሳኝ በመሆኑ ለሚቀርብልዎ ጥያቄ ተገቢ ምላሽ እንዲሰጡኝ በትሕትና በመጠየቅ ወደ ጥያቄዬ አመራለሁ፡፡

ክፍል አንድ

የአመለካከትና የተግዳሮት መፈተሻ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

1. *የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለመማሪያ ማስተማሪያነት ተማሪዎችና መምህራን* በመጠቀማቸው ስኬታማ የሆነ ትምህርት በትምህርትቤት ውስጥ እንዲሰጥ አስችሏል ብለው ያስባሉ?
2. በእርስዎ ትዝብት በአፍ *መፍቻ ቋንቋቸው ተማሪዎች* በሚማሩበት ወቅት ምን አይነት ስሜት ያንጸባርቃሉ?
3. በእርስዎ አስተያየት የአፍ *መፍቻ ቋንቋን* በማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት ላይ እያጋጠሙ ያሉ ዋና ዋና ችግሮች ምንድን ናቸው?
4. እርስዎ በሚመሩት ትምህርትቤት ውስጥ በአፍ *መፍቻ* ቋንቋ በማስተማር ሂደት ምን አይነት የትምህርት ቁሳቁስና የሰው ሀይል ችግሮች ይታያሉ? ለምሳሌ፣

   ሀ. የመማሪያ *መጽሀፍት* እጥረት፣ የመምህሩ *መምሪያ* አለመኖር፣ በአፍ *መፍቻ* ቋንቋ የተዘጋጁ አጋዥ *መጽሀፍት* አለመኖር ወይም እጥረት፣ ወዘተ.

   ለ. በቋንቋው የሰለጠኑና ልምድ ያላቸው *መምህራን* አለመኖር፣

5. በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ከስርዓተትምህርቱ ጋር የተገናኙ ችግሮች አሉ ወይ? ለምሳሌ፣

ሀ. በመማሪያ መጽሀፎቹ ውስጥ የቀረበው የትምህርት ይዘት የተማሪዎችን ዳራ (ባህል፣ ልምድ፣ እውቀት፣ ማህበራዊ ስነልቦና፣ ወዘተ.) ያገናዘበ ነው?

ለ. የትምህርቱ ይዘት የክብደት ደረጃና አቀራረብ የተማሪዎችን ማንነትና የክፍል ደረጃ ያገናዘበ ነው?

6. በእርስዎ ግንዛቤ፣ ተማሪዎች አፍ ባልፈቱበት ቋንቋ ከመማር በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው ከቋንቋ ጋር በተገናኘ የሚያጋጥማቸው እንቅፋቶች ቀርተዋል ብለው ያምናሉ? ከሆነስ የትኞቹ?

7. ትምህርቱ በአፍ መፍቻ ቋንቋ በመሰጠቱ በትምህርትቤቱና በአካባቢው ማህበረሰብ መካከል ቅርርብ ፈጥሯል ወይስ አራርቋል? እንዴት?

8. ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ያላቸውን የጽህፈትና የንባብ ክሂል እንዴት ይገመግሙታል?

9. የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመማሪያ ማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ የሚንጸባረቁትን አመለካከቶች እንዴት ይገልጽዋቸዋል? ለምሳሌ፣

ሀ. የተማሪዎችን አመለካከት ለ. የመምህራንን አመለካከት

ሐ. የወላጆችን አመለካከት መ. የመንግስት ሀላፊዎችን አመለካከት

10. በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት ውስጥ ላስተዋሏቸው ተግዳሮቶች (ችግሮች) ምክንያታቸው ምንድን ነው ይላሉ?

11. በአጠቃላይ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በተሳካ ሁኔታ ለመስጠት ለቀጣይ ምን ምን ነገሮች ቢሟሉ ጥሩ ነው የሚል አስተያየት አለዎት?

ለትብብርዎ በድጋሜ አመሰግናለሁ።።

አባሪ 6

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሸ ለሚካሄድ ጥናት ለዞንና ለወረዳ የትምህርት ሀላፊዎችና ባለሞያዎች የቀረበ የቃል መጠይቅ

<u>መግቢያ</u>

በቅድሚያ ለቃለመጠይቁ ፈቃደኛ ስለሆኑ አመሰግናለሁ፡፡ የዚህ ቃለመጠይቅ አላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን በማጥናት የመፍትሄ ሀሳቦችን ለማቅረብ ነው፡፡ ይህን ዓላማ ለማሳካትም የእርስዎ አስተያየት አስፈላጊ በመሆኑ በመረጃ ሰጭነት ተጋብዘዋል፡፡ በመሆኑም ከእርስዎ የሚገኘው መረጃ ወሳኝ በመሆኑ ለሚቀርብልዎ ጥያቄ ተገቢ ምላሽ እንዲሰጡኝ በትሕትና በመጠየቅ ወደጥያቄዬ አመራለሁ፡፡

ክፍል አንድ

የአመለካከትና የተግዳሮት መፈተሻ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

1. የአፍ መፍቻ ቋንቋዎች በአንደኛ ደረጃ ትምህርትቤቶች ውስጥ ለማስተማሪያነት እንዲውሉ የተፈለገው ለምን ዓላማ ነው?
2. ትምህርት በአፍ መፍቻ ቋንቋ/ዎች በመሰጠቱ የትምህርት ጥራቱ ላይ ምን አይነት አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ጫና አሳድሯል ብለው ያስባሉ?
3. በአፍ መፍቻ ቋንቋ/ዎች በማስተማር ሂደት ያሉ ስኬቶችና ተግዳሮቶችን እንዴት ይገልጽዋቸዋል?
4. የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማስተማሪያነት እንዲውል መደረጉ በትምህርትቤቶችና በወላጆች ወይም ማህበረሰቡ መካከል ያለውን ግንኙነት በምን መልኩ እንዲሆን አድርጎታል? እንዴት?
5. በእርስዎ ምልከታ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ/ዎችን በመማሪያ ማስተማሪያነት የመጠቀም አመለካከት በተማሪዎች፣ በወላጆች፣ በመምህራንና በማህበረሰቡ ዘንድ እንዴት ነው? ለምን?
6. የአፍ መፍቻ ቋንቋ/ዎች በማስተማሪያነት ተጠናክረው እንዲቀጥሉ እየተደረጉ ያሉ ጥረቶችና እቅዶች ምንድን ናቸው? ለምሳሌ፣

ሀ. ከመምህራን ስልጠና፣

ለ. በቋንቋው የተጻፉ ተዛማጅ መጽሀፍት፣ ጋዜጦች፣ መጽሄቶች፣ ልቦለዶች፣ ወዘተ. በቤተመጽሀፍት እንዲገኙ ከማድረግ፣

ሐ. ከመማሪያ መጽሀፍትና ከመምህሩ መምሪያ አቅርቦት፣

መ. የቋንቋ ማበልጸጊያ ተቋም ከማቋቋም ረገድ፣

ሠ. አመለካከታዊ ችግሮችን ከመቅረፍ ረግድ፣ ወዘተ.

7. በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ሂደት እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶች ወይም ችግሮች ምንድን ናችው? ምክንያታቸውስ?

8. በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ተግባር ተጠናክሮ እንዲቀጥል ለቀጣይ ምን ምን መደረግ አለበት ይላሉ?

ለትብብርዎ በድጋሜ አመሰግናለሁ፡፡

አባሪ 7

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት በኮሌጅ ውስጥ ለሚገኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ክፍል ሀላፊዎች የቀረበ የቃል መጠይቅ

<u>መግቢያ</u>

በቅድሚያ ለቃለመጠይቁ ፈቃደኛ ስለሆኑ አመሰግናለሁ፡፡ የዚህ ቃለመጠይቅ አላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን በማጥናት የመፍትሄ ሀሳቦችን ለማቅረብ ነው፡፡ ይህን ዓላማ ለማሳካትም የእርስዎ አስተያየት አስፈላጊ በመሆኑ በመረጃ ሰጭነት ተጋብዘዋል፡፡ በመሆኑም ከእርስዎ የሚገኘው መረጃ ወሳኝ በመሆኑ ለሚቀርብልዎ ጥያቄ ተገቢ ምላሽ እንዲሰጡኝ በትሕትና በመጠየቅ ወደጥያቄዬ አመራለሁ፡፡

ክፍል አንድ

የአመለካከትና የተግዳሮት መፈተሻ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

2.1 በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስልጠና ሲጀመር ምን ምን ቅድመሁኔታዎች ተሟልተዋል?

2.2 በእርስዎ ምልከታ፣ በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠውን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስኬትና ተግዳሮት እንዴት ይገልጹታል?

2.3 በእርስዎ ምልከታ፣ በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ስለመማርና ማስተማር የሰልጣኝ ተማሪዎችና አሰልጣኝ መምህራን አመለካከት እንዴት ነው?

2.4 በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በማስተማር ሂደት እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶች ወይም ችግሮች ምን ምን ናቸው? ምክንያታቸውስ?

2.5 በኮሌጁ አስተዳደርም ሆነ በሌሎች አካላት ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት የሚደረጉ ድጋፎችን እንዴት ይገልጽዋቸዋል?

2.6 የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ተጠናክሮ እንዲቀጥል ለቀጣይ ምን ምን መደረግ አለበት ይላሉ?

ለትብብርዎ በድጋሜ አመሰግናለሁ፡፡

አባሪ 8

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የአማርኛ ቋንቋ፣ ስነጽሑፍና ፎክሎር ክፍለትምህርት የድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

የአፍ መፍቻ ቋንቋን በትምህርት መስጫነት የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶችን ለመፈተሽ ለሚካሄድ ጥናት በኮሌጅ ውስጥ ለሚገኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት መምህራን የቀረበ የቃል መጠይቅ

<u>መግቢያ</u>

በቅድሚያ ለቃለመጠይቁ ፈቃደኛ ስለሆኑ አመሰግናለሁ፡፡ የዚህ ቃለመጠይቅ አላማ የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለትምህርት መስጫነት በመጠቀም ሂደት የሚታዩ አመለካከቶችንና ተግዳሮቶችን በማጥናት የመፍትሄ ሀሳቦችን ለማቅረብ ነው፡፡ ይህን ዓላማ ለማሳካትም የእርስዎ አስተያየት አስፈላጊ በመሆኑ በመረጃ ሰጭነት ተጋብዘዋል፡፡ በመሆኑም ከእርስዎ የሚገኘው መረጃ ወሳኝ በመሆኑ ለሚቀርብልዎ ጥያቄ ተገቢ ምላሽ እንዲሰጡኝ በትሕትና በመጠየቅ ወደጥያቄዬ አመራለሁ፡፡

ክፍል አንድ

የአመለካከትና የተግዳሮት መፈተሻ ዝርዝር ጥያቄዎች፤

2.1 በኮሌጅ ውስጥ የሚሰጠው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ስልጠና ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት የሚያግዝ ነው ብለው ያስባሉ?

2.2 የሰልጣኝ ተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ክህሎት እንዴት ይገመግሙታል?

2.3 ሰልጣኝ ተማሪዎች ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ያላቸውን አመለካከት እንዴት ይገልጹታል?

2.4 ሰልጣኝ መምህራን የሚያነቧቸው አጋዥ መጽሀፍት በኮሌጁ ውስጥ በበቂ ሁኔታ አለ ብለው ያስባሉ?

2.5 በኮሌጅ ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን በማስተማር ሂደት እንቅፋት እየሆኑ ያሉ ተግዳሮቶች ወይም ችግሮች ምን ምን ናቸው? ምክንያታቸውስ?

2.6 ከላይ ለጠቀሷቸው ችግሮች መፍትሄዎቹ ምንድን ናቸው ብለው ያስባሉ?

2.7 በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት በኮሌጅ ውስጥ በተሳካ ሁኔታ እንዲሰጥ ምን ምን ነገሮች ቢሟሉ ጥሩ ነው ብለው ያስባሉ?

ለትብብርዎ በድጋሜ አመሰግናለሁ፡፡

አባሪ 9

በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን ዳራ መግለጫ

የተሳታፊዎች አይነት (ብ= 172)	ተላውጦዎች (variables)	በቁጥርና በመቶኛ
ዞን	ሀድያ	43 (25%)
	ስልጤ	44 (25.6%)
	ከንባታ	31 (18%)
	ወላይታ	54 (31.4%)
ትምህርት ቤቱ የሚገኝበት ቦታ	ገጠር	77 (44.8%)
	ከተማ	95 (55.2%)
ጾታ	ወንድ	83 (48.3%)
	ሴት	88 (51.2%)
የትውልድ ቦታ	ገጠር	117 (68%)
	ከተማ	48 (28%)
በአፍ መፍቻ ቋንቋ የማስተማር ልምድ	ከ5 ዓመት በታች	39 (22.7%)
	ከ6 እስከ10 ዓመት	51 (29.7%)
	ከ11 እስከ15 ዓመት	76 (44.2%)

ማስታወሻ፦ “ ብ ” በሚል የተገለጸው በጥናቱ የተሳተፉ ተሳታፊዎችን ብዛት ለመግለጽ ነው

አባሪ 10

በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ዳራ መግለጫ

የተሳታፊዎች አይነት (ብ = 178)	ተላውጦዎች (variables)	በቁጥርና በመቶኛ
ዞን	ሀድያ	39 (21.7%)
	ስልጤ	51 (28.3%)
	ከንባታ	50 (27.8%)
	ወላይታ	38 (21.1%)
የመማሪያ ቦታ	ገጠር	86 (47.8%)
	ከተማ	92 (51.1%)
ጾታ	ወንድ	92 (51.1%)
	ሴት	81 (45%)
የትውልድ ቦታ	ገጠር	121 (67.2%)
	ከተማ	54 (30%)
የወላጆች የአፍ መፍቻ ቋንቋ	አንድ አይነት	136 (75.6%)
	የተለያየ	37 (20.6%)
የወላጆች የትምህርት ሁኔታ	የተማሩ	89 (49.4%)
	ያልተማሩ	33 (18.3%)
	ሁለቱም	38 (21.1%)

ማስታወሻ፡- “ ብ ” በሚል የተገለጸው በጥናቱ የተሳተፉ ተሳታፊዎችን ብዛት ለመግለጽ ነው

አባሪ 11

በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ ወላጆች ዳራ መግለጫ

ወላጅ	ጾታ	የመኖሪያ ቦታ
ወ1	ሴ	ገጠር
ወ2	ወ	ገጠር
ወ3	ሴ	ከተማ
ወ4	ወ	ከተማ
ወ5	ወ	ከተማ
ወ6	ሴ	ከተማ
ወ7	ወ	ገጠር
ወ8	ሴ	ገጠር
ወ9	ሴ	ገጠር
ወ10	ወ	ገጠር
ወ11	ወ	ከተማ
ወ12	ሴ	ከተማ
ወ13	ወ	ከተማ
ወ14	ሴ	ከተማ
ወ15	ወ	ገጠር
ወ16	ሴ	ገጠር

ማስታወሻ፡- “ወ1፣ ወ2፣ ወዘተ.” በሚል የተገለጸው ወላጅ ለማለት ነው

- “ወ” ወንድ ለማለት ሲሆን፣ “ሴ” ደግሞ ሴት ለማለት ነው

አባሪ 12

በዚህ ጥናት በመረጃ ሰጪነት የተሳተፉ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች ዳራ መግለጫ

ተማሪ	ጾታ	የመማሪያ ቦታ
ተ1	ሴ	ገጠር
ተ2	ወ	ገጠር
ተ3	ሴ	ገጠር
ተ4	ወ	ገጠር
ተ5	ወ	ከተማ
ተ6	ሴ	ከተማ
ተ7	ወ	ከተማ
ተ8	ሴ	ከተማ
ተ9	ሴ	ከተማ
ተ10	ወ	ከተማ
ተ11	ወ	ከተማ
ተ12	ሴ	ከተማ
ተ13	ወ	ገጠር
ተ14	ሴ	ገጠር
ተ15	ሴ	ገጠር
ተ16	ወ	ገጠር
ተ17	ወ	ገጠር
ተ18	ሴ	ገጠር
ተ19	ወ	ገጠር
ተ20	ሴ	ገጠር

ተ21	ወ	ከተማ
ተ22	ሴ	ከተማ
ተ23	ወ	ከተማ
ተ24	ሴ	ከተማ
ተ25	ወ	ገጠር
ተ26	ሴ	ገጠር
ተ27	ወ	ገጠር
ተ28	ሴ	ገጠር
ተ29	ወ	ከተማ
ተ30	ሴ	ከተማ
ተ31	ወ	ከተማ
ተ32	ሴ	ከተማ

ማስታወሻ፡- "ተ1፣ ተ2፣ ወዘተ." በሚል የተገለጸው ተሳታፊ ለማለት ነው

- "ወ" ወንድ ለማለት ሲሆን፣ "ሴ" ደግሞ ሴት ለማለት ነው

አባሪ 13

ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከትን ለመፈተሽ ከቀረቡ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	የተማሪዎች ምላሽ በመቶኛ					አማካይ ውጤት (Mea)	ልይይት (S)
		1	2	3	4	5		
1	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ሁሉንም ትምህርቶች በመማሬ ደስተኛ ነኝ፡፡	62.2	15	6.1	6.7	6.7	1.75	1.25
2	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ትምህርቶችን ብቻ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ባልማር ይሻለኝ ነበር፡፡	20	14.4	15	25.6	21.7	3.13	1.47
3	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቴን ባለመማሬ ተቸግሬለሁ፡፡	22.2	12.2	13.9	24.4	21.7	3.09	1.51
4	ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ ስገባ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ብማር ደስ ይለኛል፡፡	27.8	9.4	10	25	23	3.05	1.59
5	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ሁሉንም ትምህርትቶች መማሬ በራስ መተማመኔን ጨምሮልኛል፡፡	45.6	23.3	10.6	10.6	6.7	2.05	1.28
6	የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን በአማርኛ አለመማሬ ጥሩ ነው፡፡	23.9	27.8	16.1	12.2	16.1	2.66	1.42
7	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአማርኛ ብማር ደስተኛ እሆን ነበር፡፡	21.7	10.6	6.7	30.6	26.7	3.29	1.55
8	የኮሌጅና የዩኒቨርሲቲ ትምህርት በአማርኛ አለመሰጠቱ ጥሩ አይደለም፡፡	19.4	14.4	15	22.8	24.4	3.17	1.49
9	የአንደኛ ደረጃ ትምህርትን በእንግሊዝኛ ቋንቋ አለመማሬን ወድጀዋለሁ፡፡	29.4	29.4	10	10.6	17.8	2.55	1.48
10	የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቴን በእንግሊዝኛ ቋንቋ መማሩን አልወደድሁትም፡፡	37.8	33.9	7.2	6.7	11.7	2.17	1.34
11	የዩኒቨርሲቲና የኮሌጅ ትምህርት በእንግሊዝኛ ቋንቋ መሰጠቱ ጥሩ ነው፡፡	60.6	15.6	2.8	8.9	8.3	1.83	1.34

12	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን እንደ ትምህርት መማር አልፈልግም ነበር፡፡	36.1	28.9	15.6	6.7	10	2.22	1.3
13	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን እንደ ትምህርት መማር አልፈልግም፡፡	27.8	34.4	10.6	5.6	19.4	2.51	1.46
14	በኮሌጅና በዩኒቨርሲቲ የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን እንደ ትምህርት ብማር ደስ ይለኛል፡፡	48.9	22.8	2.8	17.2	7.2	2.08	1.37
15	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አማርኛን እንደትምህርት መማር ጊዜን ማጥፋት ነው፡፡	47.8	35	4.4	4.4	7.2	1.86	1.16
16	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት አማርኛን እንደ ትምህርት መማር አልፈልግም፡፡	37.2	41.1	6.1	7.2	6.1	2	1.15
17	ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ ስገባ አማርኛን እንደ ትምህርት መማር እፈልጋለሁ፡፡	42.8	23.3	8.9	13.9	5.6	2.09	1.29
18	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደ ትምህርት መማር አያስፈልግም፡፡	51.1	31.7	5	4.4	5.6	1.77	1.11
19	በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደ ትምህርት መማር አልፈልግም፡፡	45	32.2	5	5.6	10	2	1.29
20	ዩኒቨርሲቲ ወይም ኮሌጅ ስገባ እንግሊዝኛ ቋንቋን እንደ ትምህርት ብማር ደስተኛ እሆናለሁ፡፡	51.1	28.9	4.4	6.7	6.1	1.83	1.18
21	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ስማር መምህራኑ የሚሰጡት ትምህርት በቀላሉ ይገባኝ ነበር፡፡	46.7	28.3	8.3	8.9	6.1	1.96	1.22
22	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት መምህሮቼን ጥያቄ ለመጠየቅ አልጨነቅም ነበር፡፡	41.1	25	12.2	10	8.9	2.17	1.33
23	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት በጓደኞቼ ፊት ጥያቄ ለመመለስ አፍር ነበር፡፡	36.7	31.1	6.1	11.7	11.7	2.27	1.39
24	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት ከጓደኞቼ ጋር በክፍል ውስጥ ለመወያየት አልጨነቅም ነበር፡፡	45	27.8	4.4	11.7	8.9	2.08	1.34
25	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በምማርበት ወቅት የተሰጠኝን የቤት ስራ በቀላሉ ተረድቼ ለመስራት እችገር ነበር፡፡	34.4	33.9	8.9	11.7	10	2.26	1.33
26	ወላጆቼ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ በመማሬ ደስተኞች ናቸው፡፡	31.1	25	10	17.8	13.3	2.54	1.45
27	ወላጆቼ የአፍ መፍቻ ቋንቋዬን ከሌሎቹ ትምህርቶች በበለጠ ሰፊ ጊዜ ሰጥቼ እንዳጠና አያበረታቱኝም፡፡	28.9	28.9	7.8	15	17.8	2.61	1.49

28	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ የተጻፉ መጽሀፍትን በመግዛት እንዳነብ ወላጆቼ ያግዙኛል።	28.9	24.4	10	18.9	16.7	2.68	1.49
29	ቤተሰቦቼ ከመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት እስከኮሌጅና ዩኒቨርሲቲ ድረስ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ እንድማር ይፈልጋሉ።	13.9	10.6	11.1	27.2	36.1	3.59	1.44
30	ወላጆቼ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ከትምህርት በኋላ እንደሚጎዳኝ በቁጭት ሲናገሩ ተመልክቻለሁ።	22.8	28.9	9.4	15	22.8	2.84	1.52
31	እኔና ጓደኞቼ በአፍ መፍቻ ቋንቋችን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታችንን በመማራችን የሰፈራችን ሰዎች ደስተኞች አይደሉም።	21.1	37.8	16.1	11.7	11.7	2.52	1.28
32	ከትምህርት በኋላ የተሻለ ስራ ለማግኘት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ባልማር ጥሩ ነበር።	17.2	27.2	10.6	17.8	25.6	3.05	1.49
33	በአንደኛ ደረጃ ትምህርትቤት ከአፍ መፍቻ ቋንቋዬ ይልቅ በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ብማር ኑሮ ሌሎች ብሄረሰቦች ይበልጥ ያከብሩኝ ነበር።	32.2	15.6	13.3	13.9	23.3	2.78	1.6
34	ከሌሎች ብሄረሰብ ተወላጆች ጋር ተቀጥሬ ስራ ለመስራት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማር አልነበረብኝም።	23.3	30	11.1	16.7	16.1	2.69	1.43
35	በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ከትምህርት በኋላ ከአካባቢዬ ስራ እንዳገኝ ይጠቅመኛል።	34.4	27.8	9.4	16.7	10	2.37	1.38
36	የራሴን ባህልና ማንነት እንዳልረሳ በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ጠቅሞኛል።	49.4	27.2	6.1	7.8	7.2	1.92	1.25
37	ከአገር ውጪ ስሄድ ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ጋር በቀላሉ ተላምጀ እንድኖር በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ መማሬ ተገቢ አይደለም።	18.3	17.8	7.8	26.1	28.3	3.26	1.52
38	የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎችን ባህል ለማወቅ በአማርኛ ቋንቋ ብማር ጥሩ ነበር።	12.2	20.6	17.2	24.4	23.3	3.24	1.37
39	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋዬ የተማርሁት አማራጭ በማጣቴ ነው።	30	26.7	14.4	12.2	14.4	2.51	1.42
40	በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአማርኛ ወይም በእንግሊዝኛ ቋንቋ ብማር ኑሮ የሰፈሬ ሰው ያከብረኝ ነበር።	31.1	24.4	11.1	12.2	20	2.63	1.53

ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም እስማማለሁ 2፡- እስማማለሁ 3፡- ለመወሰን እቸገራለሁ 4፡- አልስማማም 5፡- በጣም አልስማማም

አባሪ 14

ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተግዳሮትን ለመፈተሽ ከቀረቡ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የተማሪዎች ምላሽ በመቶኛ		
ተ.ቁ	ጥያቄዎች	1	2	3
1	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ የመማሪያ መጽሀፍት ለሁሉም ተማሪዎች የማዳረስ ችግር አለ?	34.4	37.2	26.1
2	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት በቤተመጽሀፍት የአለመኖር ችግር አለ?	23.9	36.7	37.8
3	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን ላይ የቋንቋ ብቃት ችግር አለባቸው ?	59.4	24.4	13.9
4	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያስተምሩ መምህራን ለሚያስተምሩበት ቋንቋ ዝቅተኛ ግምት መስጠት ወይም የአለመውደድ ችግር አለ?	52.8	28.3	16.1
5	እናንተ የምታውቁትን የቋንቋ አጠቃቀምና ቃላት በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ በትክክል የመጠቀም ችግር አለ?	35	49	14.4
6	በትምህርት ቤቱ ርዕሰመምህራን ዘንድ አሉታዊ የአመለካከት ችግር አለ?	54.4	25	18.3
7	ተማሪዎች የማያውቁት ቃላትና ሊረዱት የማይችሉት ጽንስ ሀሳብ በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ አለ?	29.4	45.6	22.8
8	ወላጆች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ስለማስተማር አሉታዊ አመለካከት አላቸው?	62.8	23.3	12.8

ማስታወሻ፣ 1፡- የለም 2፡- በትንሹ አለ 3፡- በከፍተኛ ደረጃ አለ

አባሪ 15

ለአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከትን ለመፈተሽ ከቀረቡ መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	የመምህራን ምላሽ በመቶኛ					አማካይ ውጤት (Mean)	ልይይት (S)
		1	2	3	4	5		
1	ተማሪዎች በትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው ጥሩ ነው፡፡	2.3	1.7	8.1	23.3	63.4	4.45	0.89
2	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው በራስ መተማመናቸው ጨምሯል፡፡	1.7	4.7	12.8	23.3	56.4	4.29	0.98
3	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው የተሻለ የትምህርት ውጤት እንዲያስመዘግቡ አስችሏዋቸዋል፡፡	2.3	3.5	14.5	30.8	47.7	4.19	0.97
4	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በሚማሩበት ወቅት ትምህርቱን በአግባቡ አይረዱትም፡፡	7	8.7	7.6	33.1	41.9	3.95	1.22
5	በትምህርት ቤት ውስጥ የአፍ መፍቻ ቋንቋ እንደ ትምህርት ብቻ ቢሰጥ በቂ ነው፡፡	23.8	30.2	8.1	18.6	18	2.76	1.46
6	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በመማራቸው የክፍል ውስጥ ተሳትፎቸው እንዲጨምር አስችሏል፡፡	3.5	5.8	8.1	27.3	52.9	4.23	1.06
7	ተማሪዎች በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ተምረው ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤትና ዩኒቨርሲቲ ሲገቡ ይቸገራሉ፡፡	18	15.7	17.4	27.3	52.9	3.15	1.4
8	የተማሪዎችን ከትምህርት ገበታ ማቋረጥ ለመቀነስ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ጥሩ ነው፡፡	12.2	12.8	11	28.5	33.7	3.59	1.39

9	ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው መማራቸው ሌላ ተጨማሪ ቋንቋ እንዳያውቁ ሊያደርጋቸው ይችላል፡፡	19.2	25.6	8.7	30.2	14.5	2.95	1.39
10	ዝቅተኛ ውጤት እያመጡ በክፍል ውስጥ የሚደግሙ ተማሪዎችን ለመቀነስ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ማስተማር ጥሩ ነው፡፡	4.7	14	12.8	30.2	36.6	3.81	1.21
11	በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር ጊዜን ማጥፋት ነው፡፡	1.7	1.7	5.2	31.4	57.6	4.44	0.82
12	በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ሁሉንም የትምህርት አይነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ መማር አይገባም፡፡	14.5	26.2	5.8	23.3	27.9	3.24	1.48
13	እንደ ሂሳብና የተፈጥሮ ሳይንስ ያሉ ትምህርቶች በእንግሊዝኛ ቋንቋ ቢሰጡ ይሻላል፡፡	23.3	24.4	10.5	20.3	18.6	2.86	1.47
14	ሁሉም የትምህርት አይነቶች በእንግሊዝኛ ቋንቋ ቢሰጡ ጥሩ ነው፡፡	30.8	32.6	6.4	15.7	12.2	2.44	1.4
15	ከአንደኛ ክፍል ጀምሮ ትምህርት በአማርኛ ቋንቋ አለመሰጠቱን ወድጀዋለሁ፡፡	18	27.9	8.1	21.5	22.1	3.01	1.47

ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም አልስማማም 2፡- አልስማማም 3፡- ለመወሰን እቸገራለሁ 4፡- እስማማለሁ 5፡- በጣም እስማማለሁ

አባሪ 16

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከትምህርት ቀሳቁስ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የመምህራን ምላሽ በመቶኛ		
ተ.ቁ	የትምህርት ቁሳቁሶችን የሚመለከቱ ሀሳቦች	1	2	3
1	አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት/ቶች የተዘጋጀ መርሃትምህርት አለዎት?	36.6	21.5	33.7
2	አሁን ለሚያስተምሩት የትምህርት አይነት/ቶች የተዘጋጀ የመምህሩ መምሪያ አለዎት?	37.8	36.6	19.8
3	እርስዎ በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ለሁሉም የትምህርት አይነቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት አሉ?	39.5	25	29.1
4	ለጥያቄ ቁጥር 3 የሰጡት መልስ "አዎ" ከሆነ መማሪያ መጽሀፍቱ ለሁሉም ተማሪዎች በእኩል ተዳርሰዋል?	12.2	3.5	29.7
5	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?	19.2	45.9	24.4
6	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት በአማርኛና በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተዘጋጁ አጋዥ መጽሀፍት እጥረት አለ?	50	22.7	18

ማስታወሻ፣ 1፡- አዎ 2፡- የለም 3፡- በከፊል አዎ

አባሪ 17

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከአጋዥ የትምህርት ቁሳቁሶች አቅርቦት ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የመምህራን ምላሽ በመቶኛ	
ተ.ቁ	የአጋዥ የትምህርት ቁሳቁሶች አቅርቦት የሚመለከቱ ጥያቄዎች	1	2
1	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተዘጋጁ በቂ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?	23.3	67.4
2	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ ጋዜጦችና መጽሄቶች አሉ?	11	79.1
3	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ ልቦለዶች አሉ?	15.7	72.1
4	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?	49.4	40.1
5	በሚያስተምሩበት ትምህርት ቤት ውስጥ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ አጋዥ መጽሀፍት አሉ?	54.1	36

ማስታወሻ፣ 1፡- አዎ 2፡- የለም

አባሪ 18

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከትምህርት ይዘት አቀራረብ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

ተ.ቁ	የትምህርት ይዘት አቀራረብን የተመለከቱ ሀሳቦች	የመምህራን ምላሽ በመቶኛ				
		1	2	3	4	5
1	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ጽንሰሀሳቦች፣ ቃላትና የትምህርት ይዘቶች የተማሪዎችን ባህልና ዳራ ከግንዛቤ ያስገቡ ናቸው፡፡	2.9	13.4	18	44.8	12.8
2	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ቃላት፣ ጽንሰሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች ተማሪዎች በቀላሉ ሊረዷቸው የሚችሉ ናቸው፡፡	4.1	16.3	16.3	39	16.9
3	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ያሉት ቃላት፣ ጽንሰሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች መካከል ተማሪዎች ግማሽ ያህሉን ብቻ ነው ሊረዷቸው የሚችሉት ፡፡	14	32.6	15.1	26.2	4.7
4	በመማሪያ መጽሀፍቱ ውስጥ ከቀረቡት ቃላት፣ ጽንሰ ሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች መካከል መምህራን ግማሽ ያህሉን ብቻ ነው ሊረዷቸው የሚችሉት ፡፡	26.2	26.7	16.3	19.2	4.7
5	በመማሪያ መጽሀፍቱ የቀረቡት ቃላት፣ ጽንሰሀሳቦችና የትምህርት ይዘቶች ከተማሪዎች ችሎታ በታች ናቸው ፡፡	25.6	37.8	18	7.6	3.5

ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም አልስማማም 2፡- አልስማማም 3፡- ለመወሰን እቸገራለሁ 4፡- እስማማለሁ 5፡- በጣም እስማማለሁ

አባሪ 19

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከተማሪዎች የቋንቋ ችሎታ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የመምህራን ምላሽ በመቶኛ					አማካይ ውጤት (Mean)	ልይይት (S)
ተ.ቁ	ከቋንቋ ችሎታ ጋር የተገናኙ ጥያቄዎች	1	2	3	4	5		
1	በአፍ መፍቻ ቋንቋ የተጻፉ የመማሪያ ጽሁፎችን ተማሪዎች የማንበብ ችሎታቸው እንዴት ነው?	4.7	7.6	42	32.6	4.7	3.27	0.88
2	የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ የንግግር ችሎታ ሲገመግሙት እንዴት ይገልጹታል?	2.9	6.4	18	36	28	3.87	1.02
3	በአፍ መፍቻ ቋንቋ በተዘጋጁ መማሪያ መጽሀፍት ውስጥ ያሉ የትምህርት ይዘቶችን ተማሪዎች የመረዳት ችሎታቸው እንዴት ነው?	2.9	5.8	30.2	38.4	13.4	3.58	0.92
4	የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ የጽህፈት ችሎታ ሲገመግሙት እንዴት ይገልጹታል?	4.7	9.9	28.5	38.4	9.9	3.42	0.99
5	በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ሲማሩ ያለውን ተሳትፎና የእርስበርስ ውይይት እንዴት ይገልጹታል?	1.7	6.4	22.1	37.8	23.3	3.81	0.95
6	በአጠቃላይ የተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ በመማሪያ ክፍል ውስጥ እንዴት ነው?	2.9	7	20.3	33.7	27.3	3.82	1.04
	ተካፍሎ የተገኘ አማካይ ውጤት						3.62	0.96

ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም ደካማ 2፡- ደካማ 3፡- መካከለኛ 4፡- ጥሩ 5፡- በጣም ጥሩ

አባሪ 20

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከራሳቸው የቋንቋ ክህሎት ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የመምህራን ምላሽ በመቶኛ				አማካይ ውጤት (Mean)	ልይይት (S)
ተ.ቁ	የአፍ መፍቻ ቋንቋ ችሎታ	1	2	3	4		
1	የማዳመጥ	65.7	17.4	3.5	0.6	1.3	0.57
2	የንግግር	54.1	30.8	0.6	1.7	1.42	0.61
3	የንባብ	29.1	37.2	17.4	3.5	1.94	0.83
4	የጽህፈት	32.6	33.1	16.3	5.2	1.93	0.89
ተካፍሎ የተገኘ አማካይ ውጤት						1.64	0.72

ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም ጥሩ 2፡- ጥሩ 3፡- ዝቅተኛ 4፡- በጣም ዝቅተኛ

አባሪ 21

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ስላስተዋሏቸው የቋንቋ አመለካከታዊ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የመምህራን ምላሽ በመቶኛ					አማካይ ውጤት (Mean)	ልይይት (S)
ተ.ቁ	አመለካከትን የሚመለከቱ ጥያቄዎች	1	2	3	4	5		
1	እንደ እርስዎ ትዝብት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በመማሪያ ቋንቋነት የመጠቀም አመለካከት በተማሪዎች እንዴት ነው?	5.8	9.9	29.7	24.4	25	3.55	1.16
2	እንደ እርስዎ ትዝብት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ የወላጆች አመለካከት እንዴት ነው?	12.2	21	18.6	22.1	20.3	3.18	1.34
3	እንደ እርስዎ ትዝብት የአፍ መፍቻ ቋንቋን በማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ አጠቃላይ የአካባቢው ማህበረሰብ አመለካከት እንዴት ነው?	12.8	11.6	23.3	25	22.1	3.33	1.32
4	እንደ እርስዎ ትዝብት የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ የርዕሰመምህራን፣ የትምህርት ባለሞያዎችና ሀላፊዎች አመለካከት እንዴት ነው?	4.1	7.6	18	32	33.1	3.87	1.11
5	እንደ እርስዎ ትዝብት የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማሪያነት በመጠቀም ዙሪያ አጠቃላይ የመምህራን አመለካከት እንዴት ነው?	2.9	8.1	27.3	30.2	26.2	3.72	1.05
	ተካፍሎ የተገኘ አማካይ ውጤት						2.04	1.19

ማስታወሻ፣ 1፡- በጣም ዝቅተኛ 2፡- ዝቅተኛ 3፡- መካከለኛ 4፡- ከፍተኛ 5፡- በጣም ከፍተኛ

አባሪ 22

በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለሚያስተምሩ መምህራን ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ድጋፍ ተግዳሮት ጋር በተገናኘ ከቀረቡላቸው መጠናዊ ጥያቄዎች የተገኙ ውጤቶች

		የመምህራን ምላሽ በመቶኛ				አማካይ ውጤት (Mean)	ልይይት (S)
ተ.ቁ	ድጋፍን የሚመለከቱ ሀሳቦች	1	2	3	4		
1	በአፍ መፍቻ ቋንቋ በማስተማር ሂደት ላይ የሚከተሉት ተቋማት ለመምህራን የሚሰጡትን ድጋፍ እንዴት ይገመግሙታል?						
	1.1. የክልል ትምህርት ቢሮ ባለሞያዎች	14	31.4	22.7	16.9	2.51	1
	1.2. የዞን ትምህርት ጽህፈት ቤት ባለሞያዎች	15.7	43	20.9	7	2.22	0.83
	1.3. የወረዳ ትምህርት ጽህፈት ቤት ባለሞያዎች	22.7	40.1	19.2	4.7	2.06	0.83
	1.4. የትምህርት ቤት ርዕሰመምህራን	34.3	35.5	12.8	4.1	1.84	0.84
	1.5. የአካባቢው ማህበረሰብ	13.4	30.2	34.9	7.6	2.42	0.85
	1.6. የተለያዩ መንግስታዊ ተቋማት	8.7	24.4	40.1	12.8	2.66	0.85
	1.7. መንግስታዊ ያልሆኑ ተቋማት	7.6	20.9	39.5	18.6	2.79	0.87
	ተካፍሎ የተገኘ አማካይ ውጤት					2.4	0.86

ማስታወሻ፣ 1፡- ከፍተኛ 2፡- መካከለኛ 3፡- ዝቅተኛ 4፡- ሀሳብ የለኝም

አባሪ 23

የተፈሪ መኮንን በአልጋ ወራሽነት ወደስልጣን መምጣትን ተከትሎ በመንግስት የተከፈቱ ትምህርት ቤቶችና የማስተማሪያ ቋንቋ ዝርዝር

ተ.ቁ	የትምህርትቤት ስም	የማስተማሪያ ቋንቋ
1	ተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት በአዲስ አበባ	ፈረንሳይኛ
2	እቴጌ መነን አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአዲስ አበባ	ፈረንሳይኛ
3	ቀዳማዊ ኃይለስላሴ የሙያና የጥበብ ትምህርት ቤት በአዲስ አበባ	አማርኛ፣ ፈረንሳይኛና አረብኛ
4	ቅዱስ ጊዮርጊስ የወንዶችና የልጃገረዶች ትምህርት ቤት በአዲስ አበባ	ፈረንሳይኛ
5	መድሃኒዓለም የወላጅ አልባ ወንድ ልጆች ትምህርት ቤት በአዲስ አበባ	ፈረንሳይኛ
6	ቀበና ትምህርት ቤት በአዲስ አበባ	ፈረንሳይኛ
7	ሀረር ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሀረር	ፈረንሳይኛ
8	ድሬዳዋ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በድሬዳዋ	ፈረንሳይኛና እንግሊዝኛ
9	ልዕልት ስህን አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በደሴ	እንግሊዝኛ
10	ተፈሪ መኮንን አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በጎሬ	እንግሊዝኛ
11	ተፊሪ መኮንን አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በጅግጅጋ	እንግሊዝኛ
12	ኃይለስላሴ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በነቀምቴ	እንግሊዝኛ
13	አሰበ ተፈሪ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአሰበ ተፈሪ	እንግሊዝኛ
14	ኃይለ ስላሴ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአንቦ	ፈረንሳይኛ
15	ጅማ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በጅማ	ፈረንሳይኛ
16	ሰላሌ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሰላሌ	ፈረንሳይኛ
17	ንግስተ ሳባ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአድዋ	እንግሊዝኛ
18	መቀሌ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በመቀሌ	እንግሊዝኛ
19	በጎጃምና በጎንደር ጠቅላይ ግዛት ውስጥ የተከፈቱ ትምህርት ቤቶች	እንግሊዝኛ

አባሪ 24

የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ተማሪዎችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት የጥያቄዎች ውጤት ስርጭት የሚያሳይ ግራፍ

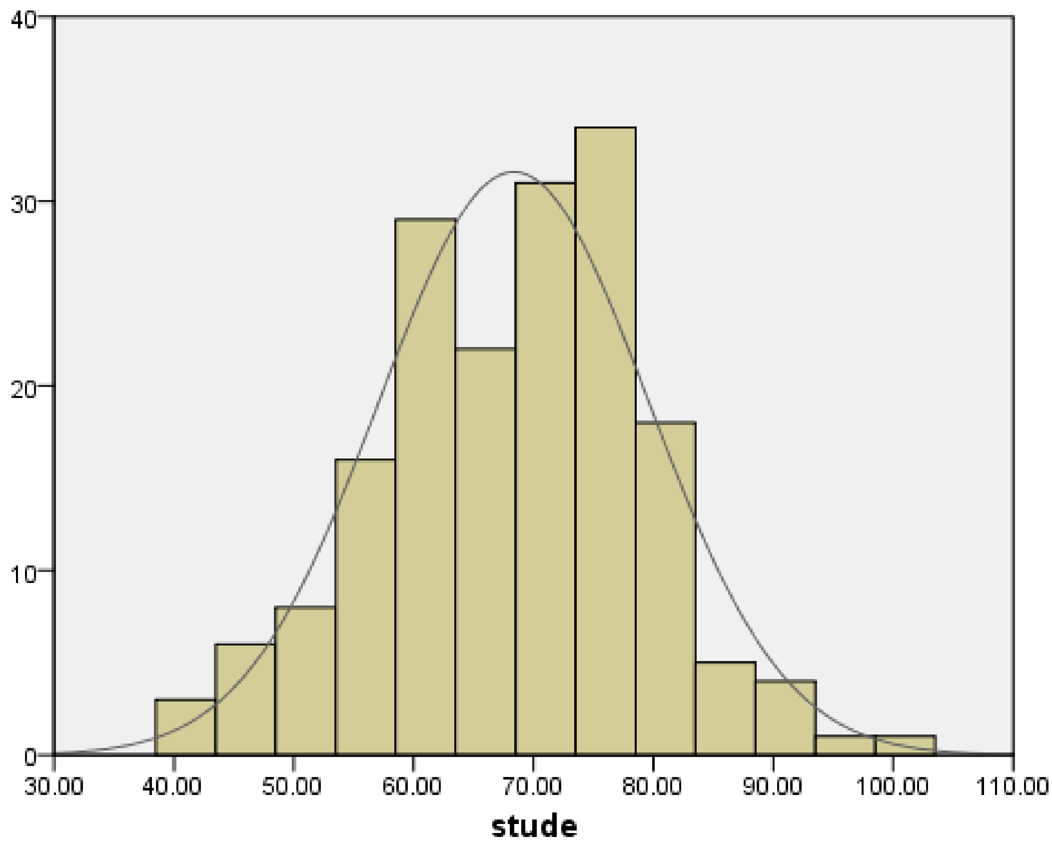

አባሪ 25

የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንን የአፍ መፍቻ ቋንቋ አመለካከት የጥያቄዎች ውጤት ስርጭት የሚያሳይ ግራፍ